

De wereld
aan je voeten
en als last
op je schouders

Haarlemmermeers
Jeugdonderzoek
2025

Voor woord

Als burgemeester vind ik het belangrijk om te weten wat er speelt in onze gemeente. Daarom luister ik graag naar de stemmen van onze inwoners. In deze editie van het Haarlemmermeers Jeugdonderzoek hebben opnieuw duizenden kinderen, jongeren en jongvolwassenen meegedaan. Dat is heel waardevol. Het helpt ons om beter te begrijpen wat jonge mensen bezighoudt, zeker in een tijd waarin digitalisering en globalisering veel invloed hebben op hun leven.

Ik ben blij om te lezen dat veel jongeren positieve ervaringen hebben. Veel kinderen gaan met plezier naar school, voelen zich gelukkig en doen leuke dingen in hun vrije tijd. Tegelijk maak ik mij ook zorgen. Pesten komt vaker voor, jongeren voelen zich soms onveilig en het is moeilijk om een eigen woning te vinden. Er komt veel op hen af, en hun mentale gezondheid staat onder druk.

Het is belangrijk dat kinderen en jongeren veilig kunnen opgroeien en leren omgaan met uitdagingen. Als gemeente blijven wij ons daarvoor inzetten.

Tot slot wil ik alle kinderen, jongeren en jongvolwassenen bedanken die hebben meegedaan aan dit onderzoek. Dankzij jullie openheid horen wij jullie stem.

Marianne Schuurmans-Wijdeven
Burgemeester Haarlemmermeer
Hoofddorp, december 2025

Inleiding

Een derde van de Haarlemmermeerse bevolking bestaat uit kinderen, jongeren en jongvolwassenen. Het Jeugdonderzoek biedt hen de kans om van zich te laten horen. Deel I toont het leven van de Haarlemmermeerse jeugd in trends en ontwikkelingen. In deel II staan de ervaringen van Haarlemmermeerse jongeren centraal door hen daar aan het woord te laten.

04

C Opgroeien met een beperking

Deel II Jongeren met een beperking komen in situaties terecht die hun dromen op afstand kunnen zetten en hun zorgen versterken. Door middel van interviews met jongeren schetsen wij hoe het is om op te groeien met een beperking. In opeenvolgende ontwikkelingsfasen worden de dilemma's en knelpunten in het leven van deze jongeren getoond.

109

A Sporen van de coronaperiode

Deel I De coronapandemie had veel impact op het leven van kinderen en jongeren. Op basis van literatuuronderzoek wordt beschreven hoe de effecten van de pandemie naechoën in deze levens. Per thema bespreken we de belangrijkste (nationale) ontwikkelingen en bijbehorende gevolgen van de coronapandemie.

09

D Thuiswonende jongvolwassenen

Deel II Haarlemmermeerse jongvolwassenen wonen vaker bij hun ouder(s) dan voorheen, én dan andere Nederlandse jongeren. In gesprek met thuiswonende jongeren horen wij hoe zij omgaan met deze situatie, welke vooruitzichten zij hebben en hoe zij denken over hun toekomst. Hun ervaringen tonen nuances bij de statistieken, maar laten ook een heftige realiteit zien.

128

B Jeugd enquête

Deel I In de jeugdenquête konden kinderen, jongeren en jongvolwassenen vragen beantwoorden over thema's die in hun dagelijkse leven spelen. Dit brengt trends en ontwikkelingen in het leven van de jeugd in beeld. De thema's thuis, school en werk, vrije tijd, online, gezondheid, sociale relaties, samenleving, en dromen en zorgen voor de toekomst, komen hier aan bod.

21

Eindconclusies

De conclusies laten zien dat het leven van Haarlemmermeerse kinderen en jongeren niet alleen wordt beïnvloed door wat binnen hun gezin, wijk of gemeente gebeurt, maar dat ook (inter)nationale ontwikkelingen erin doordringen.

141

Bijlage
145

Inleiding

De wereld aan je voeten en als last op je schouders

Een derde van de Haarlemmermeerse bevolking bestaat uit kinderen, jongeren en jongvolwassenen. Dit is kenmerkend voor een gemeente die in rap tempo groeit en verstedelijkt; waar veel woningen in een keer uit de grond rijzen en veel jonge gezinnen uit de regio zich vestigen. Deze grote groep jonge inwoners bepaalt mede de sfeer en sociale dynamiek in de gemeente. Zij gaan naar school, spelen buiten, en oefenen een hobby uit. Zij ronden school af, krijgen een baan en zoeken een eigen woonplek. Hun aanwezigheid en ontwikkeling creëren allerlei behoeftes aan voorzieningen en dagen de gemeente uit om ruimtelijk en sociaal met hen mee te groeien.

Voor het bestuur van een gemeente met zo veel ruimtelijke en sociale dynamiek is het uitermate relevant om kennis te hebben van de leefsituatie van deze grote groep kinderen, pubers en jongvolwassenen. Minderjarigen hebben nog geen stemrecht en minder mogelijkheden dan volwassenen om zich uit te spreken. Het Jeugdonderzoek biedt hen de kans om van zich te laten horen; om zelf aan te geven hoe het met hen gaat, wat hen bezig houdt en welke dromen en zorgen zij hebben.

Dit Haarlemmermeers Jeugdonderzoek bestaat uit een grootschalige Jeugdenquête en verdiepende onderzoeken, en is een vervolg op de eerdere jeugdonderzoeken ‘Stem van de Jeugd’ (2015) en ‘Een nieuwe eeuw in de kinderschoenen’ (2019). In de periode tussen deze onderzoeken veranderde de leeftijdsverdeling binnen de jeugd. Deze demografische golven zijn kenmerkend voor Haarlemmermeer; In 2015 was de grootste leeftijdsgroep de 11-jarigen, in 2019 was dit de groep 15-jarigen en in 2024 vormden de 19-jarigen een piek. Deze demografische verschuivingen hebben gevolgen voor de manier waarop de jeugd Haarlemmermeer kleur geeft. De leefwereld van een 11-jarige is immers anders dan die van een 15- of 19-jarige. De groepen ervaren Haarlemmermeer anders, zij vinden verschillende dingen belangrijk en geven het gebied elk een eigen dynamiek.

In de afgelopen tien jaar veranderde niet alleen de verhouding tussen de leeftijdsgroepen in de gemeente, ook de wereld kreeg een ander aanzicht. De coronapandemie had grote impact op het leven van kinderen en jongeren. In dit onderzoek gaan we na of er nog sporen van de pandemie in het leven van kinderen en jongeren waarneembaar zijn. Ook vindt het leven van de jeugd steeds meer online plaats, en groeien de zorgen over de negatieve effecten hiervan. Daarnaast hebben de krappe woningmarkt, klimaatverandering, oorlogen en inflatie invloed op de toekomstverwachtingen van jongeren. Deze maatschappelijke ontwikkelingen dragen bij aan één van de grote zorgen van deze tijd: de achteruitgang van de mentale gezondheid van jongeren.

Het Jeugdonderzoek beoogt de leefwereld van de Haarlemmermeerse jeugd te schetsen. Dit onderzoek bestaat uit twee delen; deel I is gericht op trends en ontwikkelingen, en in deel II staan ervaringen van jongeren centraal. Hier volgt een kort overzicht van de verschillende stukken.

Deel I: Het leven van de Haarlemmermeerse jeugd in trends en ontwikkelingen

In het eerste deel staan trends en ontwikkelingen centraal. Dit deel biedt een algemeen beeld van hoe het gaat met de Haarlemmermeerse jeugd. Tussen de vorige (2019) en de huidige Jeugdenquête (2024) vond de coronapandemie (2020-2022) plaats. Het is belangrijk om te kijken naar de gevolgen van de pandemie, die mogelijk van invloed zijn op de trends en ontwikkelingen. Dit deel bestaat daarom uit twee hoofdstukken.

A | Sporen van de coronapandemie

De jeugd werd geraakt tijdens de pandemie en ervaaarde ook daarna gevolgen. Door middel van literatuuronderzoek schetsen wij in dit hoofdstuk een beeld van de korte en langere termijn invloeden van de pandemie op het leven van de jeugd. Haarlemmermeerse jongeren ervaren nog steeds negatieve gevolgen van de pandemie op hun mentale gezondheid, op het onderwijs, op hun sociale contacten en op hun werk-privé balans. Deze onderwerpen vormen dan ook de kern van dit hoofdstuk.

B | Jeugdenquête

Om trends en ontwikkelingen goed in beeld te brengen had de jeugdenquête eenzelfde opzet als die uit 2015 en 2019. Bijna 3.800 Haarlemmermeerse kinderen, jongeren en jongvolwassenen konden hun stem laten horen door een groot aantal vragen over hun leven te beantwoorden. De uitkomsten van de enquête zijn onderverdeeld in negen thema's: thuis, school en werk, vrije tijd, online, gezondheid, sociale relaties, samenleving, dromen en zorgen over de toekomst en wensen van jongeren voor jongeren.

Deel II: Ervaringen van Haarlemmermeerse jongeren

In dit deel wordt op een tweetal thema's de verdieping gezocht: opgroeien met een beperking en jongvolwassenen die bij hun ouder(s) wonen. Hiertoe lieten we jongeren aan het woord en luisterden naar hun eigen ervaringen over deze onderwerpen.

C | Opgroeien met een beperking

Dit onderzoek is een verdiepend vervolgonderzoek naar aanleiding van het Jeugdonderzoek 2019. Er kwamen toen signalen van ouders dat hun kind niet mee kon doen met de enquête vanwege zijn of haar beperking. In dit onderzoek hebben we op een directe en persoonlijke wijze jongeren met een beperking benaderd om mee te doen aan gesprekken over hun ervaringen. De jongeren kregen alle ruimte om te spreken over hun leven, over hun dromen en zorgen voor de toekomst.

D | Een eigen woonplek als toekomstmuziek

Een trend die landelijk zichtbaar is, maar die zich in Haarlemmermeer nog sterker aftekent, is het toenemende aandeel jongvolwassenen dat bij de ouders woont. Bovendien zijn jongvolwassenen een groeiende demografische jeugdgroep in de gemeente en worden dus relatief meer Haarlemmermeeders geraakt door hun benarde positie op de woningmarkt. In dit onderzoek geven we de ervaringen weer van jongvolwassenen die bij hun ouder(s) wonen. Zij geven ons inzicht in de verhalen die achter de statistieken schuilgaan en in de impact van de woningmarktcrisis op de ontwikkeling van Haarlemmermeerse jongvolwassenen.

Eindconclusies

In de conclusies komen de belangrijkste inzichten uit de verschillende delen samen. De conclusies laten zien hoe lange en middellange maatschappelijke dynamieken inwerken op het leven van de Haarlemmermeerse jeugd nu.

Bijlage: Onderzoeksverantwoording

In dit Jeugdonderzoek is gebruikt gemaakt van uiteenlopende, elkaar aanvullende onderzoeksmethoden. In de onderzoeksverantwoording bieden we inzicht in de verschillende toegepaste methodes en werkwijzen.

Deel I

Het leven van de Haarlemmermeerse jeugd in trends en ontwikkelingen

Deel I

A

Sporen van de coronaperiode

De coronapandemie (2020–2022) had wereldwijd veel impact op het dagelijks leven. Ook, of misschien wel vooral, op het leven van kinderen en jongeren. In een levensfase vol ontwikkeling werden zij hard geraakt door maatregelen die het gevolg waren van de pandemie. Hun omgeving veranderde abrupt: familie en vrienden moesten afstand van hen houden, hun sportvereniging sloot de deuren, en hun schoollokaal werd een scherm. De gevolgen van deze periode echoën nog altijd na in het leven van kinderen en jongeren.

Twee derde (67%) van de Haarlemmermeerse jongeren kampt nog steeds met negatieve gevolgen van de coronapandemie, terwijl de positieve gevolgen ervan door minder dan de helft (45%) worden benoemd.¹ Haarlemmermeerse jongeren hebben last van negatieve effecten op uiteenlopende aspecten van hun leven: op hun mentale gezondheid, in het onderwijs, in hun sociale contacten en in hun werk-privébalans. De pandemie voltrok zich in de tijdspanne tussen twee Haarlemmermeerse jeugdonderzoeken in, daarom staan we in dit hoofdstuk stil bij wat er vóór, tijdens en ná de pandemie gebeurde in deze aspecten van de leefwereld van de jeugd. Per thema bespreken we op basis van literatuuronderzoek de belangrijkste (nationale) ontwikkelingen en bijbehorende gevolgen van de coronapandemie, waar mogelijk vullen we dit aan met inzichten specifiek voor Haarlemmermeer.

Mentale gezondheid

Al voor de coronaperiode was een neerwaartse trend waarneembaar in de mentale gezondheid, van met name meisjes en jonge vrouwen. Tijdens de pandemie daalde de trend zelfs abrupt en bleek de achteruitgang in mentale gezondheid sterker bij tieners en jongvolwassenen dan bij volwassenen.² Hoewel een groot deel van de jongeren inmiddels terugveerde, is het gemiddeld mentale welbevinden van jongeren nog niet op het niveau van vóór de pandemie.^{3,4} En terwijl sommige jongeren relatief makkelijk herstelden, bleven anderen structureel kwetsbaar.

Tijdens de coronaperiode piekten gevoelens van somberheid, angst, stress en eenzaamheid onder Nederlandse jongeren.^{2,4} Onder studenten werden de gevoelens van angst en somberheid expliciet gekoppeld aan de maatregelen van de derde coronagolf waarbij de avondklok werd ingevoerd en de horeca haar deuren verplicht moest sluiten.⁵ Psychische internaliserende klachten en uitputtingsklachten stegen als gevolg van gevoelens van eenzaamheid en angst. Terwijl externaliserend gedrag, zoals agressie of hyperactiviteit niet structureel steeg.⁴ Er waren wel opmerkelijke individuele verschillen in externaliserend gedrag. Zo stegen aandachtsproblemen en hyperactiviteit onder meisjes op het voortgezet onderwijs tussen 2017 en 2021 enorm.^{4,6} Uit vragenlijsten en huisartsengegevens blijkt dat psychische klachten, suïcidale gedachten en eenzaamheid niet enkel tijdens de lockdowns toenamen, maar ook in de nasleep van de pandemie (2023–2024) bleven stijgen.⁷ Inmiddels toont de meest recente RIVM kwartaalmonitor (een 5 jaar durend landelijk gezondheidsonderzoek dat sinds de pandemie elk kwartaal metingen uitvoert) dat het gemiddeld mentaal welbevinden van jongeren nog onder het pre-corona niveau ligt, maar dat er ook een aantal herstellende signalen op te merken zijn.

Terwijl sommige jongeren relatief makkelijk herstelden, bleven anderen structureel kwetsbaar

Zo is er nu voor het tweede kwartaal op rij een afname te zien in depressieve gevoelens. Dit wekt de suggestie van een neerwaartse trend.⁸ Ook lijkt er een verbetering zichtbaar in slapeloosheid en vermoeidheid ten opzichte van 2024, al liggen de cijfers nog wel hoger dan vóór de coronaperiode. Dit impliceert dat de eerste tekenen van herstel langzaam zichtbaar worden, maar de trend zich nog niet op het niveau van vóór de pandemie bevindt.

Hoe groot de impact van de pandemie is, wordt mede bepaald door de (leef)omstandigheden en levensfase waar een ieder zich in bevindt.⁷ Zo is er voor meisjes en jonge vrouwen een consequent hoger risico op depressieve klachten en angstklachten, terwijl basisschooljongens vóór en na de pandemie relatief stabiele cijfers laten zien.⁶ Uit de meest recente RIVM monitor blijken het met name meisjes en vrouwen te zijn die met angst, duizeligheid en suïcidale gedachten blijven kampen.⁸ Onder studenten bleken er relatief meer klachten te zijn bij internationale studenten, LHBTQ+ studenten, studenten met een migratieachtergrond, en studenten met een reeds bestaande psychische aandoening.⁵

De coronaperiode functioneerde als een katalysator

Dit komt overeen met een breder beeld uit de literatuur: jongeren met al bestaande psychische problemen, LHBTQ+ jongeren, leerlingen met een migratie achtergrond, en leerlingen met een lagere sociaaleconomische achtergrond blijken extra kwetsbaar voor negatieve gevolgen.² Anderzijds laten onderzoeken zien dat jongeren met een sterk sociaal ondersteunend netwerk en jongeren met een sterke zelfregulatie minder geraakt werden door de pandemie en minder internaliserende klachten ervaarden.^{4 9}

Hoezeer de mentale gezondheid van jongeren ook is verminderd door de coronapandemie, het is lang niet de enige factor in hun leefwereld die van invloed is. Zij noemen zelf in een GGD Kennermerland onderzoek ook sociale media gebruik, prestatiedruk, sociale relaties, maatschappelijke zorgen en middelengebruik als factoren die hun mentaal welzijn negatief beïnvloeden.¹⁰

Naast alle nadelen heeft de coronapandemie ook positieve veranderingen teweeg gebracht. Zo is er meer begrip ontstaan voor mensen die kampen met beperkingen, als gevolg van chronisch fysieke of mentale aandoeningen.⁷ Ook is een deel van de jongeren meer bewust geworden van het belang van dagelijkse rustmomenten en ervaren sommigen een hernieuwde waardering voor dingen die ze eerder als vanzelfsprekend beschouwden.⁹ Daarnaast merken jongvolwassenen dat zijzelf, en ook hun leeftijdsgenoten, beter hun grenzen zijn gaan herkennen en aangeven. Hierdoor kunnen zij beter de tijd voor zichzelf bewaken en makkelijker over hun mentale gezondheid met anderen praten.⁹

Uit verschillende studies blijkt dat sociale verbondenheid en ondersteunende sociale netwerken cruciaal zijn en als sterkste beschermde factor fungeren tegen psychische klachten.^{4 9} Verbondenheid en steun vanuit ouders en vrienden leiden tot veerkrachtige coping strategieën. Andere belangrijke beschermende factoren zijn: een goede zelfregulatie en sterke executieve functies (zoals plannings- en organisatorische vaardigheden). In het post-covid tijdperk blijkt structurele aandacht – voor deze beschermende factoren en voor de kwetsbare groepen die minder snel herstellen – cruciaal.⁴ Daarnaast vragen jongeren en professionals om rust, erkenning, structurele sociale steun en toegankelijke mentale hulp om het herstel te bevorderen.^{2 5} Laagdrempelige gespreksplekken, toegankelijke mentale gezondheidszorg, proactieve ondersteuning vanuit het onderwijs en persoonlijke aandacht kunnen allemaal bijdragen aan hun herstel.

De coronaperiode functioneerde als een katalysator die reeds bestaande zwakke plekken in het mentaal welzijn van Nederlandse jongeren aan het licht bracht en uitvergrootte. Waar sommige wonden genazen, etterden andere door. In de acute fase vond er een sterke toename van somberheid, angst en eenzaamheid plaats, waarbij uitschieters te zien waren bij meisjes, jongeren met reeds bestaande psychische klachten, en jongeren met een migratieachtergrond of een lage sociaaleconomische status. Tegelijkertijd bleken sommige jongeren juist weerbaarder, met name kinderen in een stabiele thuissituatie, jongeren met sterke emotieregulatie en goede executieve functies, en jongeren die rust juist als iets positiefs ervaarden. Nadat de coronamaatregelen opgeheven werden, stabiliseerden de psychische klachten onder de meeste jongeren, maar veerde het algehele welbevinden niet volledig terug naar het niveau van voor 2020. Mede beïnvloed door andere blijvende factoren – zoals prestatiedruk, sociale media en economische onzekerheid – lijkt de baseline van psychische klachten op een hoger ‘nieuw normaal’ te liggen. Sinds de coronaperiode is het stigma op mentale gezondheid afgenomen en is het praten over psychische klachten genormaliseerd. Structurele aandacht voor kwetsbare groepen en proactief inspelen op het verbeteren van beschermende factoren kan bijdragen aan de veerkrachtigheid van jongeren en daarmee het mentaal welbevinden bevorderen.

Onderwijs

De coronaperiode ontwrichtte het onderwijs in Nederland: scholen gingen dicht en online onderwijs werd de norm. Tijdens de lockdowns viel de fysieke en sociale schoolomgeving bijna volledig weg. De coronaperiode had een grote impact op het mentaal welbevinden en de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen.¹¹ Zo signaleerden schoolleiders problemen met concentratievermogen, motivatie en werkhouding en impulsbeheersing en emotieregulatie. Toch had het wegvallen van fysiek onderwijs niet op iedereen een negatieve uitwerking; sommigen konden juist efficiënter studeren en neuro divergente studenten hadden soms baat bij het prikkelarme online onderwijs.

Tijdens de coronaperiode traden leerachterstanden op in zowel het primair als secundair onderwijs. Ten tijde van de eerste schoolsluiting liepen basisschoolkinderen gemiddeld een leervertraging op van twee maanden in begrijpend lezen, spelling en wiskunde–rekenen.¹² Tijdens de tweede schoolsluiting, een half jaar later, bleef de leergroei in basisvaardigheden wederom achter. Daarbij liepen leerlingen van laagopgeleide ouders tijdens beide sluitingen een grotere achterstand op dan hun leeftijdsgenoten. Na de inzet van landelijke financiële herstelmiddelen, waar voornamelijk scholen gebruik van maakten, waar veel kinderen van laagopgeleide ouders zitten, was de leervertraging groter voor kinderen van hoog- dan van laagopgeleide ouders.

Ook in het secundair onderwijs gingen de kernvaardigheden lezen en rekenen significant achteruit.¹³ Op de basisschool waren er in 2022 al tekenen van herstel zichtbaar in begrijpend lezen en spelling, maar het duurde tot 2024 voordat de gemiddelde leergroei van alle kernvaardigheden nagenoeg volledig hersteld was.¹² Hoewel de leerachterstanden op de basisschool inmiddels vrijwel volledig zijn ingelopen, vormen de cohortleerlingen die tijdens de schoolsluitingen in groep 2-3 zaten een uitzondering. Deze leerlingen zitten inmiddels in groep 7 en boeken nog steeds minder vooruitgang in alle kernvaardigheden; dit suggereert dat schoolsluitingen tijdens de fase waarin de basis in kernvaardigheden wordt gelegd tot extra kwetsbaarheid leidt.¹²

Tijdens de coronaperiode traden leerachterstanden op

Hoewel de leerachterstanden in het primair onderwijs nagenoeg volledig zijn weggewerkt, blijft het secundair onderwijs nog achter, met name op de niveaus vmbo-basis en vmbo-kader, en bij kwetsbare groepen.¹⁴ Veel middelbare scholen werken aan herstelprocedures en er is inmiddels wel herstel zichtbaar, maar niet in de belangrijkste basisvaardigheden. Zo blijft het gemiddelde niveau van Nederlandse leesvaardigheid en woordenschat en van rekenen/wiskunde verder wegzakken.^{13 15} Hoewel reken- en leesvaardigheid zorgpunten blijven, met name in de onderbouw van het voortgezet onderwijs, is het niveau van Engels structureel verbeterd en ligt het zelfs boven het pre-corona niveau.

Jongeren die hun middelbareschooldiploma in coronatijd haalden, vielen vaker uit in het eerste jaar van hun vervolgopleiding. En studenten die tijdens de coronaperiode juist begonnen in het mbo, hbo of wo vielen ook vaker uit in de opvolgende jaren.¹⁴ Tegelijkertijd heersen er bij sommige jongeren die tijdens deze periode afstudeerden twijfels over de waarde van hun diploma op de arbeidsmarkt.¹⁰ Hoewel baankansen voor jongeren – afgestudeerd in 2020 – aanvankelijk inderdaad fors daalden, herstelden de gemiddelde baankansen eind 2020 alweer naar het pre-coronaniveau.¹⁶ Gemiddeld vonden starters binnen anderhalf jaar hun weg naar een baan, maar dit gemiddelde herstel maskeert een grotere kansenongelijkheid. Zo vergrootte de pandemie de baankans-kloof voor jongeren zonder startkwalificatie, met een mbo-2 of lager diploma, met een niet-westerse migratieachtergrond of met gezondheidsproblemen.

Het Nederlandse onderwijslandschap is blijvend veranderd sinds de coronaperiode. Hoewel er initieel veel leerachterstanden ontstonden – met name in de basisvaardigheden – zijn de achterstanden inmiddels nagenoeg volledig ingelopen. Al geldt dit meer voor het basis dan voor het voortgezet onderwijs, en niet voor elke groep in dezelfde mate. Onderwijsinstellingen hebben digitale leermiddelen opgenomen in hun reguliere onderwijsprogramma, en de digitale vaardigheden van docenten en leerlingen zijn aanzienlijk verbeterd. Tegenwoordig worden er vaker flexibele onderwijsvormen ingezet, wat het onderwijs toegankelijker kan maken en ruimte biedt voor maatwerk en persoonlijke leerroutes. Ook is er meer aandacht gekomen voor zaken als stresspreventie, studie-coaching en welzijnsmonitoring op onderwijsinstellingen.

Sociale contacten

De coronaperiode ontwrichtte niet alleen het onderwijs, maar ook het sociale leven van jongeren. Tijd doorbrengen met vrienden en leeftijdsgenoten is in deze levensfase cruciaal, niet alleen voor ontspanning, maar ook voor het vormen van identiteit, de weg naar volwassen worden en het ontwikkelen van sociale vaardigheden.¹⁷ Voor een groot deel van de jongeren was sociaal contact tot maart 2020 vanzelfsprekend: jongeren zagen elkaar op school, bij een bijbaan, of op het sportveld.

Maar toen Nederland plotseling op slot ging, kwam er abrupt een einde aan dat sociaal contact; scholen en verenigingen sloten hun deuren en jongeren mochten niet meer samenkomen.¹⁸ Jongeren kwamen door de lockdown thuis te zitten en contact met vrienden kon grotendeels alleen nog digitaal: via videobellen, chatten en gamen.¹¹ Voor sommigen werkte dat prima, maar anderen voelden zich steeds meer sociaal geïsoleerd. Het bleek moeilijk om contacten te onderhouden tijdens de pandemie. Jongeren ervoeren gesprekken met leeftijdsgenoten als oppervlakkiger en sommige vriendschappen verwaterden.¹⁹

Jongeren die voorafgaand aan de pandemie al moeite hadden met sociale interactie werden uitzonderlijk hard geraakt door de beperkende coronamaatregelen. Dit gold bijvoorbeeld voor jongeren met een laag zelfvertrouwen, mentale- of fysieke beperkingen, of beperkte sociale vaardigheden. Zij hadden te maken met een verhoogde drempel om contacten te leggen en te onderhouden. Ook studenten in het mbo, hbo en wo werden hard getroffen door de beperkende coronamaatregelen; zij volgden, of startten, hun studie grotendeels vanuit huis.²⁰ Met name eerstejaars studenten en leerlingen uit de brugklas misten hierdoor de mogelijkheid om kennis te maken met medestudenten, leraren en hun onderwijsinstelling. Ook ouderejaars studenten kampten met gevoelens van eenzaamheid en het gemis van hun vrienden en medestudenten.¹⁹

Jongeren mochten niet meer samenkomen

Hoewel het sociale leven na de coronapandemie grotendeels weer op gang kwam, zien we een blijvende invloed in de sociale levens van jongeren.¹¹ Sociaal contact voelt sinds de pandemie minder vanzelfsprekend: sommige jongeren voelen zich snel ongemakkelijk en onzeker in groepen en hebben moeite bij het leggen van nieuwe contacten.¹¹ Er zijn ook signalen dat de beperkte sociale interactie als gevolg van de coronamaatregelen heeft geleid tot achterstanden in de ontwikkeling van sociale vaardigheden onder jongeren.²¹ Tijdens de lockdowns viel namelijk de kans weg om te oefenen met belangrijke aspecten van sociaal gedrag, zoals het aangeven van grenzen en het omgaan met verschillende meningen en conflicten.²¹

Tegelijkertijd blijkt uit onderzoek dat veel jongeren veerkrachtig zijn omgegaan met de uitdagingen van de coronaperiode.¹⁹ Na het opheffen van de maatregelen wist het overgrote deel van de jongeren hun sociale leven weer op te pakken; vriendschappen werden hersteld, sport- en vrijetijdsactiviteiten hervat, en ook binnen groepen vonden velen opnieuw hun plek. Wat de coronaperiode op de lange termijn precies heeft betekend voor de sociale ontwikkeling- en levens van jongeren, is nog niet met alle zekerheid te zeggen. Veel van wat we weten, gaat voornamelijk over de kortere termijn gevolgen, terwijl de langdurige nawerking van corona zich nu pas begint te ontfouwen.^{17 21}

Balans tussen werk/studie en privé

Al vóór de coronapandemie kampten veel jongeren met prestatie- en werkdruk.²² Ze willen goede cijfers halen, op tijd hun diploma behalen en zijn tegelijkertijd ook al bezig met hun studiekeuze, carrière of andere plannen voor de toekomst.²² Daarnaast heeft het merendeel een bijbaan en kosten stages voor sommigen vrije tijd doordat die plaatsvinden buiten schooluren.^{23 24} Dit alles kan zorgen voor drukke, stressvolle weken.²² Juist daarom is een goede balans tussen school, werk en vrije tijd belangrijk voor jongeren. Vrijtijdsbesteding en afspreken met vrienden helpen om even te ontsnappen aan deze dagelijkse druk en om die balans te creëren.^{25 26}

Met de komst van corona veranderde de balans; middelbare scholen en hogere onderwijsinstellingen schakelden over op digitaal onderwijs en de plekken waar jongeren ontspanning vonden en elkaar ontmoetten, zoals (sport)clubs en uitgaansgelegenheden gingen dicht. Voor sommige jongeren bracht de coronaperiode meer rust en vrijheid in hun dag; door het online onderwijs konden zij hun schooldagen flexibeler indelen en vaker zelfstandig werken, wat hen meer tijd en ruimte gaf voor zichzelf.¹⁸ Voor anderen betekende diezelfde situatie juist het verlies van structuur; wanneer school, vrije tijd en sociaal contact zich allemaal achter hetzelfde beeldscherm afspelen, werd het moeilijker om een grens te trekken tussen werk en vrije tijd.¹⁸

Voor sommige jongeren bracht de coronaperiode meer rust

Tegelijkertijd waren er door de coronamaatregelen weinig mogelijkheden voor vrijtijdsbesteding: clubs en verenigingen waren gesloten en samenkomen in grotere groepen was verboden, dit zorgde voor minder mogelijkheden tot ontspanning.

Ook op het gebied van werk werden jongeren hard getroffen door de coronapandemie. Sectoren waarin veel jongeren werkzaam waren, zoals de horeca, evenementen en detailhandel vielen tijdelijk helemaal stil. Waar mogelijk schakelden werk- en stageplekken over op een hybride vorm: deels op locatie, deels op afstand.²⁷ Voor jongeren betekende dit dat hun eerste ervaringen op de werkvloer of stage vaak achter een scherm plaatsvonden.¹⁸ Voor veel andere jongeren betekende de coronapandemie dat hun stage of werk volledig kwam te vervallen, door beperkende maatregelen en het tijdelijk stilleggen van sectoren. Onder andere de luchtvaart- en zorgsector werden hard geraakt, met directe gevolgen voor studenten aan Haarlemmermeerse onderwijsinstellingen.²⁸ Zo kwamen de stages op en rond Schiphol voor studenten van het MBO College Airport abrupt tot stilstand.²⁸ Door het wegvallen van deze praktijkplekken liepen veel studenten studievertraging op. Sluitingen en financiële problemen zorgden ervoor dat veel organisaties en bedrijven geen ruimte hadden om stagiairs aan te nemen, waardoor het voor Haarlemmermeerse jongeren lastig werd om een stageplek te vinden. Dit gold niet alleen voor studenten binnen de regio, maar ook voor Haarlemmermeerse jongeren die elders studeerden aan hbo- of wo-instellingen. Ook zij kregen regelmatig te maken met afgelaste of uitgestelde stages, wat soms tot vertraging in hun studie leidde.²⁸

Het opleidings-, studie- en werklandschap zijn blijvend veranderd sinds de coronapandemie. Hybride leren, een combinatie van fysieke lessen en onderwijs op afstand is gebruikelijk geworden. Ook op de werkvloer en bij stageplekken is thuiswerken voor jongeren vaker een optie. Deze flexibiliteit geeft jongeren meer ruimte om hun dagen naar eigen inzicht in te delen. Echter, veel jongeren blijven druk voelen vanuit school en studie. Ze ervaren weer volle weken, veel huiswerk en het voortdurende gevoel dat er altijd nog iets gedaan moet worden.²⁷ De combinatie van school, werk en sociale verplichtingen maakt het voor veel jongeren lastig om een gezonde balans te bewaren. Hoewel de coronaperiode heeft gezorgd voor meer flexibiliteit binnen onderwijs en werk, maakt diezelfde flexibiliteit het soms juist moeilijker om duidelijke grenzen te stellen tussen verplichtingen en vrije tijd.²⁷ Het balanceren van studie, werk en ontspanning blijft daarom voor veel jongeren een uitdaging.

Conclusie

Tussen het voorgaande jeugdonderzoek en het huidige leidde de coronapandemie tot plotselinge veranderingen in de leefwereld van jongeren. De coronapandemie was niet zozeer de oorsprong van nieuwe problemen, maar fungeerde eerder als een vergrootglas dat reeds bestaande tekorten en problemen zichtbaar maakte. Leerprestaties daalden al vóór 2020, de mentale gezondheid van jongeren stond al langer onder druk, en de schooldruk verdrievoudigde tussen 2001 en 2020. De komst van de coronapandemie versnelde en intensiverde deze trends, maar ook andere factoren, zoals sociale media, prestatiedruk en een onzeker toekomstperspectief, blijven een onverminderde invloed uitoefenen op het leven van jongeren anno 2025.

Tegelijkertijd maakte de coronaperiode duidelijk dat kwetsbaarheid ongelijk verdeeld is. Zo traden leerachterstanden en psychische klachten disproportioneel op onder jongeren uit gezinnen met een lagere sociaaleconomische status, met een migratieachtergrond, of met beperkte digitale middelen. Daartegenover stond een kleine groep die relatief ongeschonden, of zelfs beter, uit de coronaperiode kwam. Sociale steun bleek hierin, naast sterke emotieregulatie, zelfregulatie en executieve functies, de belangrijkste beschermende factor die houvast biedt tijdens een crisisperiode. In de naweeën van de pandemie en met het oog op de toekomst is het enerzijds van belang om structureel oog te hebben voor kwetsbare groepen en anderzijds actief bij te dragen aan het bevorderen van beschermende factoren.

Maatregelen als schoolsluitingen en lockdowns hadden direct meetbare effecten. Zo daalde het mentaal welzijn ten tijden van de lockdowns en liepen leerachterstanden verder op tijdens opeenvolgende schoolsluitingen. Hoewel de leerachterstanden inmiddels bijna volledig zijn ingehaald, kampen leerlingen uit cohort groep 2-3 nog steeds met achterstanden in alle kernvaardigheden.

Daarnaast leidden schoolsluitingen tot het wegvallen van klasgenoten en docenten en daarmee tot het wegvallen van een cruciale bron van sociale verbinding. Voor jongeren wiens sociale netwerk sterk afhankelijk is van die omgeving kunnen schoolsluitingen dus de meest beschermende factor in gevaar brengen en daarmee die jongeren kwetsbaar maken voor mentale problemen. Naast leerachterstanden en toegenomen psychische klachten hebben de maatregelen er ook toe geleid dat sommige jongeren een achterstand hebben opgelopen op sociaal of professioneel vlak, omdat zij niet genoeg hebben kunnen oefenen in een levensfase waarin identiteitsvorming juist centraal staat. Met de kennis van nu rijst de vraag of volledige schoolsluitingen – zeker in vroeg-kritische leerfasen – inderdaad proportioneel waren, en of de opgelopen schade niet groter is gebleken dan de gezondheidswinst.

Tegelijkertijd maakte de coronaperiode duidelijk dat kwetsbaarheid ongelijk verdeeld is.

Handelen in tijden van crisis is altijd handelen met onvolledige informatie, maar met de kennis van nu kunnen we beter inspelen op eventuele toekomstscenario's. Jongeren geven aan dat zij behoefte hebben aan rust, erkenning van leed, sociale steun en laagdrempelige toegankelijke zorg. Positieve nalatenschappen zijn eveneens het gevolg van de doorgemaakte crisis en hebben de dagelijkse leefwereld daarmee permanent veranderd. Zo is het stigma op mentale gezondheid afgenomen en is er meer openheid ontstaan om over psychische problemen te praten of om professionele hulp te zoeken. Daarnaast zijn sommigen zich meer bewust geworden van het belang van rust en kunnen zij beter hun grenzen aangeven. Ook is er meer begrip ontstaan voor mensen die chronisch ziek zijn en voor het belang van inclusiviteit. De coronaperiode versnelde eveneens de digitale vaardigheden en leidde tot flexibelere vormen van leren en werken, hierdoor werd het onderwijs toegankelijker en een gezonde balans tussen privé en school/werk makkelijker te onderhouden. Als laatste is er op onderwijsinstellingen structurele aandacht gekomen voor mentale gezondheid, stresspreventie, studiecoaching en welzijnsmonitoring.

Kortom, de coronapandemie heeft kwetsbaarheden in maatschappelijke systemen blootgelegd, terwijl het ook waardevolle vernieuwingen teweegbracht. De opgave voor de toekomst is tweeledig: enerzijds duurzame en gerichte ondersteuning voor structureel kwetsbare groepen; en anderzijds het verankeren en uitbouwen van de waardevolle vernieuwingen die uit de crisis zijn voortgekomen. Zo kan een periode van ontwrichting gebruikt worden voor veerkrachtiger onderwijs, gezondere jongeren en een beter voorbereide samenleving.

Literatuur

¹ GGD Kennemerland (2025). *Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2024* Haarlemmermeer.

² Arslan, I., Distenbrink, M., & Yassine, D. (2024). *Mentale Gezondheid van jongeren en studenten in Nederland: Een overzicht van trend en verklarende factoren*. Utrecht, Nederland: Verwey-Jonker Instituut. [223460_Mentale-gezondheid.pdf](#)

³ RIVM. (2025). *Mentale gezondheid*. [Mentale gezondheid | RIVM](#)

⁴ Van den Berg, G., Donker, A., Van Hummel, N., Tuentjer, T., Branje, S., Finkenauer, C., & Polderman, T. (2023) *Mentaal welbevinden van de jeugd: lessen uit de coronacrisis. Een nieuw overzicht van de onderzoeksliteratuur*. Utrecht, Nederland: Nederlands Jeugdinstituut. [Mentaal welbevinden van de jeugd: lessen uit de coronacrisis](#)

⁵ Dopmeijer, J. M., Nuijen, J., Busch, M. C. M., Tak, N. L., & Verweij, A. (2022). *Monitor Mentale gezondheid en Middelengebruik Studenten hoger onderwijs 2021*. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM); Trimbos-instituut; GGD GHOR Nederland. [RIVM Monitor Mentale gezondheid en middelengebruik](#)

⁶ Boer, M., van Dorsselaer, S., de Looze, M., de Roos, S., Brons, H., van den Eijnden, R., Monshouwer, K., Huijnk, W., ter Bogt, T., Vollebergh, W., & Stevens, G. (2022). *HBSC 2021 – Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland*. Trimbos-instituut; Universiteit Utrecht. [AF2022-HBSC-2021-Gezondheid-en-welzijn-van-jongeren-in-Nederland.pdf](#)

⁷ Marra, E., Bosmans, M., Meerdink, A., Rahmon, I., van Leersum-Bekebrede, L., Jansen, N., & Dückers, M. (2024) *In de luwte van de coronapandemie: Het belang van het monitoren van welzijn tijdens toekomstige pandemieën* (Integrale Gezondheidsmonitor COVID-19, tussentijdse synthese). Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM); Nivel; GGD GHOR Nederland; ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum. [In de luwte van de coronapandemie](#)

⁸ Penders, J., Baliatsas, C., Hooiveld, M., Magnée, T., Dückers, M., & Bosmans, M. (2025). *Kort-cyclisch cijferoverzicht Gezondheidsmonitor COVID-19: 15e gegevensrapportage jeugd (januari-maart 2025)*. Utrecht, Nederland: Nivel. [1004773.pdf](#)

⁹ Strating, G., & Bogičević L. (2025) *Waarom vinden we dit eigenlijk normaal?* Jongvolwassenen over hun mentale gezondheid, stress en middelengebruik. GGD GHOR Nederland [Waarom vinden we dit eigenlijk normaal?](#)

¹⁰ Woudstra, A., Berlijn, A., & Hoevenaars, D. (2024). *Onderzoeksrapport: Mentale gezondheid onder jongvolwassenen in GGD-regio Kennemerland*. GGD Kennemerland [Rapport jongvolwassenen over hun mentale gezondheid 2024.pdf](#)

¹¹ Stevens, G., Rombouts, M., Maes, M., Zondervan, A., van Dorsselaer, S., Schouten, F., & Scheffers-van Schayck, T. (2023). *Jong na corona: Welzijn van jongeren tussen 2017 en 2022 en inzet van NP Onderwijsmiddelen door scholen*. Trimbos Instituut. <https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/2023/06/AF2105-Jong-na-corona.pdf>

¹² Van der Steeg, M. (2025). *Door corona ontstane leervertragingen zijn grotendeels hersteld*. ESB – Economisch Statistische Berichten 110(4848), 345-347. <https://esb.nu/door-corona-ontstane-leervertragingen-zijn-grotendeels-hersteld/>

¹³ Inspectie van het Onderwijs. (2024). *De Staat van het Onderwijs 2024*. Inspectie van het Onderwijs. <https://open.overheid.nl/documenten/dpc-64c3dae3743709921fdb35691c8efdc876e6f8f3/pdf>

¹⁴ Inspectie van het Onderwijs (2025). *De staat van het Onderwijs 2025*. Inspectie van het Onderwijs. [Rapport+De+Staat+van+het+Onderwijs+2025](#)

¹⁵ Seton, B., Koops, J., Frissen, S., & Feskens, R. (2024). *Leervertraging in het voortgezet onderwijs 2024: Monitoren van vaardigheden voor het Nationaal Programma Onderwijs en het Masterplan Basisvaardigheden*. CitoLab / Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling. <https://open.overheid.nl/documenten/703c8996-87a6-455d-a5b9-f52ae3afd9c6/file>

¹⁶ Bussink, H., Vervliet, T., ter Weel, B., de Winet-Koçak, S., & Soeterik, I. (2022). *Een onverwacht valse start op de arbeidsmarkt: De impact van de coronapandemie op de overgang van het onderwijs naar de arbeidsmarkt*. SEO Economisch Onderzoek & Verwey-Jonker Instituut. <https://www.seo.nl/wp-content/uploads/2021/12/2022-101-Een-overwacht-valse-start-op-de-arbeidsmarkt.pdf>

¹⁷ André, S., Reeskens, T., & Völker, B. (Eds.) (2022). *De sociologie en de pandemie: Inzichten en vooruitblik na twee jaar coronacrisis*. Open Press Tilburg University. <https://tiu.trilanderror.org/projects/sociologie-en-de-pandemie>

¹⁸ Nederlands Jeugd Instituut. (2021). Effect van corona op jeugd, gezin en jeugdveld. Een literatuuroverzicht. <https://www.nji.nl/publicaties/effect-van-corona-op-jeugd-gezin-en-jeugdveld>

¹⁹ RIVM. (2025). Kwartalonderzoek 2025: Jongeren door coronaperiode belangrijk deel van mijn leven gemist. <https://www.rivm.nl/nieuws/jongeren-door-coronaperiode-belangrijk-deel-van-mijn-leven-gemist>

²⁰ Movisie (mei, 2021). Eenzaamheid onder jongeren tijdens de coronacrisis. <https://www.movisie.nl/artikel/eenzaamheid-onder-jongeren-tijdens-coronacrisis>

²¹ Van Wonderen, R., & Burggraaf, D. (2025). Leren over democratie en samenleving door de ‘coronageneratie’. Verwey-Jonker Instituut. <https://www.verwey-jonker.nl/publicatie/de-coronageneratie/>

²² Vermeulen, W., Schwartz, T., Hoekstra, S., & Kleinjan M. (2021). Druk in het voortgezet onderwijs: onderzoek naar de oorzaken van schooldruk in het voortgezet onderwijs. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2021/06/30/druk-in-het-voortgezet-onderwijs>

²³ Wiezer, N. M., Sonneveld, M. H., & Docent, U. (2016). Werkdruk en werkstress. *Tijdschrift Voor Human Factors*, 41(1), pp. 20.

²⁴ Dopmeijer, J., Scheeren, L., van Baar, J., & Bremer, B. (2023). *Harder Better Faster Stronger?. Een onderzoek naar risicofactoren en oplossingen voor prestatiedruk en stress van studenten*. Trimbos Instituut, ECIO en RIVM. <https://www.trimbos.nl/aanbod/webwinkel/af2084-harder-better-faster-stronger/>

²⁵ Nederlands Jeugd Instituut. (z.d.). Vrije tijd en ontwikkeling. <https://www.nji.nl/vrije-tijd/vrije-tijd-en-de-ontwikkeling>

²⁶ Beniwal, A. (2018). Youth well-being and leisure time: An international perspective. *Global leisure and the struggle for a better world*, 95-114.

²⁷ GGD GHOR Nederland & Stichting Alexander. (2023). Terug naar ‘normaal’: hoe doe je dat? Jongvolwassenen over hun gezondheidssituatie tijdens en na corona (Kwalitatief verdiepend onderzoek Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen 2023). <https://ggdghor.nl/wp-content/uploads/2023/07/CGMJV-Rapport-kwalitatief-onderzoek-Stichting-Alexander-DEFINITIEF.pdf>

²⁸ Gemeente Haarlemmermeer. (2021). Eén jaar corona in Haarlemmermeer. https://onderzoek.haarlemmermeergemeente.nl/sites/onderzoek/files/publications/een_jaar_corona_in_haarlemmermeer_interactief.pdf

Deel I

B

Jeugd enquête

In de Jeugdenquête konden kinderen, jongeren en jongvolwassenen, vragen beantwoorden over thema's die in hun dagelijkse leven spelen. In dit deel van het onderzoek nemen wij de resultaten van deze enquête samen met die uit de Jeugdenquêtes uit 2015 en 2019. Hierdoor kunnen we trends en ontwikkelingen in het leven van de Haarlemmermeerse jeugd in beeld brengen. Dit biedt ons de mogelijkheid om én de actuele leefsituatie weer te geven én de veranderingen die zich de laatste tien jaar daarbinnen hebben voorgedaan. De resultaten geven we in verschillende thema's weer.

Elk thema start met een korte duiding gevolgd door de enquêteresultaten. Daarna volgt een inhoudsopgave van de enquêteresultaten voor dat thema, die vervolgens worden afgebeeld in grafieken, tabellen en tekst. Met een * staat aangegeven of de verschillen in de tijd significant zijn, wat betekent dat met 95% zekerheid kan worden gezegd dat het verschil tussen de resultaten van de verschillende enquêtes niet op toeval berust.

Om de grafieken beter leesbaar te maken heeft elk enquêtejaar een eigen kleur gekregen: ■ oranje voor de resultaten van 2024, ■ blauw voor die van 2019 en ■ paars voor 2015. Ook elke leeftijdsgroep is met een eigen kleur aangeduid: ■ groen voor 8 t/m 11 jaar, ■ roze voor 12 t/m 17 jaar en ■ geel voor 18 t/m 26 jaar. Voor de leesbaarheid is ervoor gekozen om niet te refereren aan de leeftijds-groepen, maar aan kinderen (8 t/m 11 jaar), jongeren (12 t/m 17 jaar) en jongvolwassenen (18 t/m 26 jaar).

1 Thuis

Thuis is waar kinderen starten met hun ontwikkeling en het vormgeven van hun eigen leven. De gezinnen waarin kinderen opgroeien hebben uiteenlopende financiële situaties en samenstellingen. Haarlemmermeerse kinderen en jongeren groeien even vaak op in een gescheiden gezin als voorheen, maar gezinnen komen nu moeilijker rond en jongvolwassenen wonen vaker bij hun ouders.

2 School en werk

Kinderen en jongeren brengen veel tijd door op school. Zij maken er vrienden, leren vaardigheden en ontwikkelen interesses. De meeste Haarlemmermeerse kinderen en jongeren gaan met plezier naar school. Onder jongvolwassenen is de variatie in opleiding, werk of een combinatie groot. In hun (toekomstige) baan vinden zij een hoog salaris het allerbelangrijkste.

3 Vrije tijd

Naast verplichtingen, zoals school en werk blijft er tijd over om vrij te besteden. In dit thema staat die vrije tijd centraal. Schermgebruik wordt steeds populairder en er wordt minder gesport en buiten gespeeld. Jongeren zijn meer tevreden over de uitgaansmogelijkheden in Haarlemmeer dan in 2019, maar jongvolwassenen zijn juist minder tevreden hierover.

4 Online

De online wereld is steeds meer onderdeel van het dagelijks leven van de jeugd. De tijd die zij daaraan spenderen neemt toe; dit heeft zowel positieve als negatieve gevolgen. Ouders zijn betrokken en maken afspraken met hun kinderen, maar wat kinderen en jongeren online meemaken is lang niet altijd een eigen keuze.

5 Gezondheid

Een goede gezondheid draagt bij aan een goede ontwikkeling. Haarlemmermeerse kinderen zijn overwegend gelukkig en gezond, maar dit neemt af met de leeftijd. Jongeren ontbijten minder vaak dan in 2019 en roken meer. Jongeren en jongvolwassenen hebben een steeds slechtere mentale gezondheid.

6 Sociale relaties

Relaties met anderen dragen bij aan welzijn, geven een gevoel van verbondenheid en versterken de eigen identiteitsvorming. Anderzijds is het contact met anderen niet altijd positief. Kinderen en jongeren geven vaker aan gepest te worden, en gevoelens van eenzaamheid nemen toe. Niet elke jongere kan bij zijn ouders terecht met vragen of problemen.

7 Samenleving

De ontwikkeling van de jeugd is niet los te zien van die in de samenleving als geheel. Haarlemmermeerse jongeren en jongvolwassenen maken zich zorgen om (inter) nationale ontwikkelingen. Hun vertrouwen in anderen en hun vermogen om te kunnen omgaan met meningsverschillen neemt af. Discriminatie neemt toe en zij voelen zich vaker onveilig dan voorheen.

Dromen en 8 zorgen voor de toekomst

Hoe ziet de jeugd haar toekomst? Een inkijk in fantasierijke en concrete dromen, en maatschappelijke zorgen die al jong beginnen.

9 Wensen van jongeren voor jongeren

Jongeren vertellen wat zij zouden willen veranderen voor de jeugd in Haarlemmeer.

1 Thuis

Kinderen groeien op in verschillende gezinnen en woonsituaties. Zij wonen bij beide ouders, bij één van hen of bij anderen met een ouderrol. Ook groeien zij lang niet altijd op in één kerngezin en kan hun gezinssamenstelling wisselen door de aanwezigheid van stief-/bonusouders, broers en/of zussen. Hoe het gezin er ook uit ziet, het is de startplek van de ontwikkeling van een kind. In het gezin wordt de basis gelegd van waaruit kinderen de wereld tegemoet treden. Veranderingen in de thuissituatie kunnen daardoor een grote impact hebben op de rest van het leven.

Kinderen die een scheiding meemaken, kunnen te maken krijgen met ruziënde ouders, verminderd contact met één ouder en een verhuizing. Van de Haarlemmermeerse kinderen die de enquête invulden geeft 12% aan dat hun ouders gescheiden of uit elkaar zijn; onder jongeren is dat 21%. Wij zien in de enquête geen toe- of afname in deze cijfers door de jaren heen. Wel is te zien dat jongeren na de scheiding vaker in twee huishoudens wonen dan kinderen.

Ook de financiële situatie van een gezin kan gevolgen hebben voor kinderen. Als een gezin moeilijk rond kan komen, is er immers minder geld voor hobby's of uitjes, en kan de stress binnen het hele gezin toenemen. Huishoudens staan er in Haarlemmermeer financieel minder goed voor dan in 2019. Met name eenoudergezinnen en jongvolwassenen die een eigen huishouden runnen, hebben moeite met rondkomen. Nederlandse jongvolwassenen zijn economisch kwetsbaarder dan eerdere generaties. Zij maken zich zorgen om hun toekomstige financiële situatie en gaan op latere leeftijd uit huis, mede doordat de huur- en koopprijzen hard stijgen. Daarnaast nemen consumentenprijzen voor bijvoorbeeld voedingsmiddelen ook flink toe. Hoewel de lonen sterker stegen dan de inflatie, blijkt de financiële gezondheid van jongvolwassenen verslechterd. Zij profiteren minder van de loonstijgingen, hebben vaker een minimumloon, en maken meer schulden.

1 Thuis

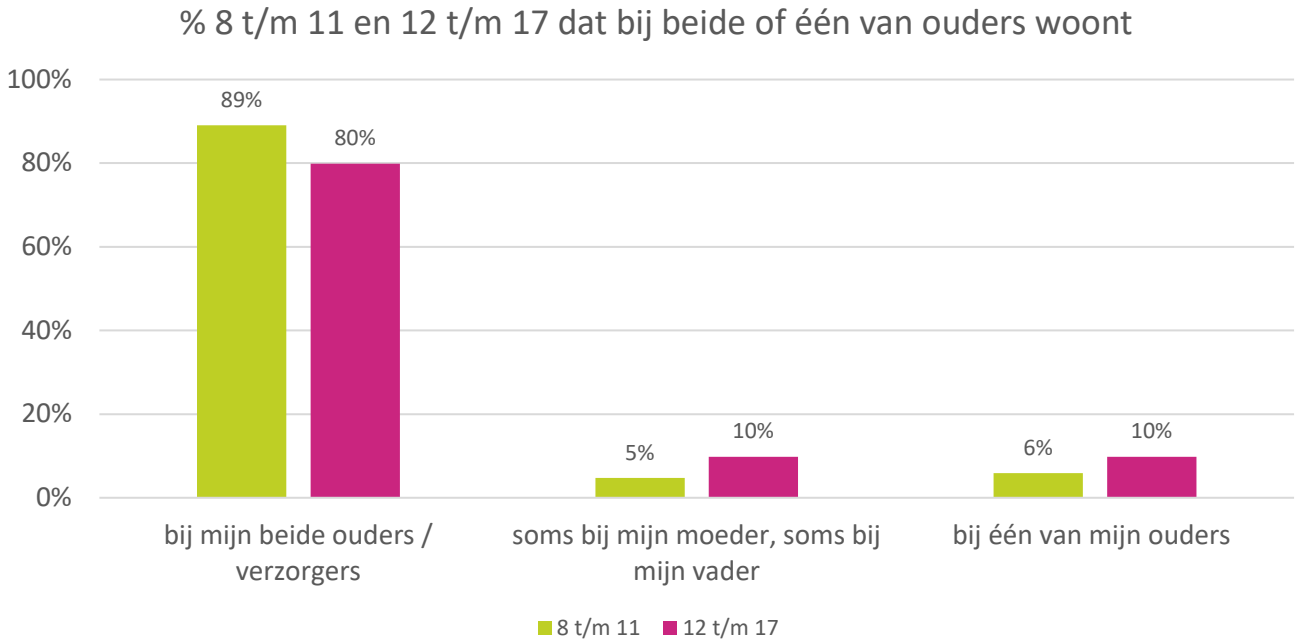
Dit zien wij deels terug in Haarlemmermeer. Jongvolwassenen hebben ook hier vaker een studieschuld en het aandeel jongvolwassenen dat nog thuis woont is door de jaren heen gegroeid. Een kleine helft van hen is nu op zoek naar een woning. Opvallend is dat onder jongvolwassenen die op zichzelf wonen, een even groot aandeel een woning zoekt. Als zij vrij mochten kiezen waar zij willen wonen, kiest bijna de helft van de jongvolwassenen voor een woning in Haarlemmermeer. Zij geven aan problemen te ondervinden in hun zoektocht naar een huis. Omdat het aandeel thuiswonende jongvolwassenen in Haarlemmermeer toeneemt, en hoger ligt dan landelijk, doen wij in één van de verdiepende delen onderzoek naar hun ervaringen.

Het Nibud adviseert om kinderen al van jongs af aan te leren hoe zij met geld moeten omgaan, dit zou later leiden tot minder financiële problemen. In Haarlemmermeer neemt het aandeel kinderen en jongeren met zakgeld af. Wel hebben jongeren vaker een betaalde bijbaan naast school, of genereren zij zelf inkomsten door bijvoorbeeld online kleding te verkopen.

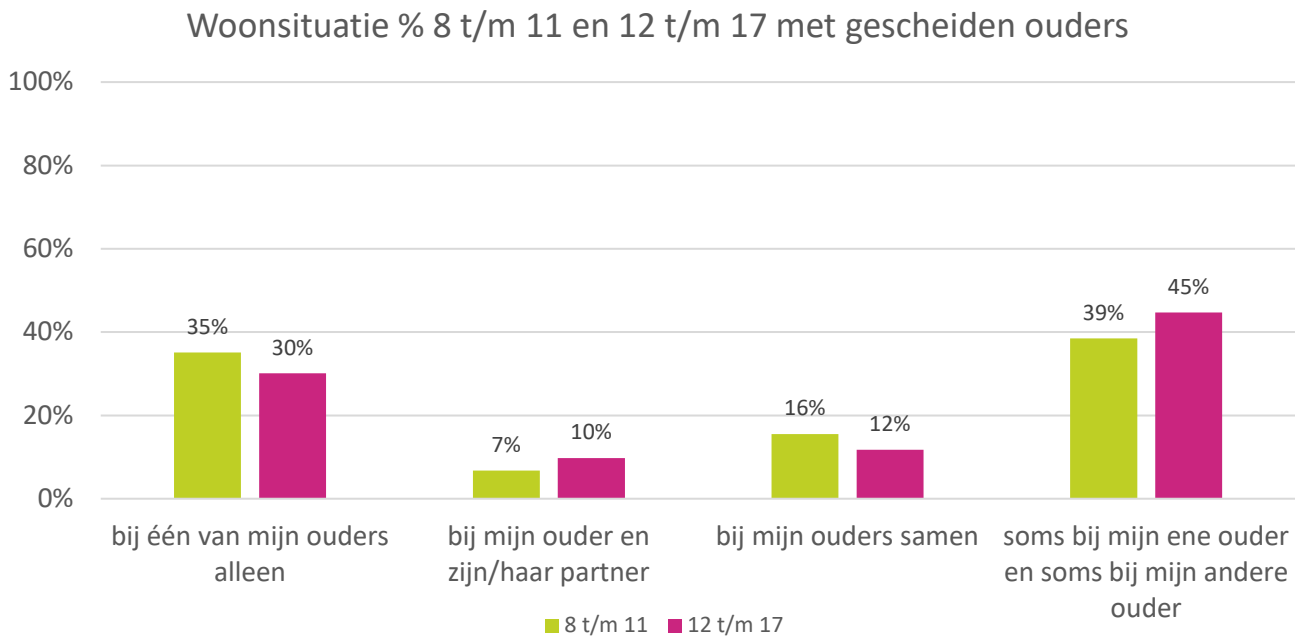

1.1 | Woonsituatie kinderen en jongeren

▼ 12% van de kinderen en 21% van de jongeren geeft aan dat hun ouders gescheiden of uit elkaar zijn. Deze aantallen zijn vergelijkbaar met 2019 en 2015. Verder woont een klein deel in een andere huishoudsamenstelling, zoals bij opa en oma. Dit gemengde beeld van woonsituaties is vergelijkbaar met 2019 en 2015.

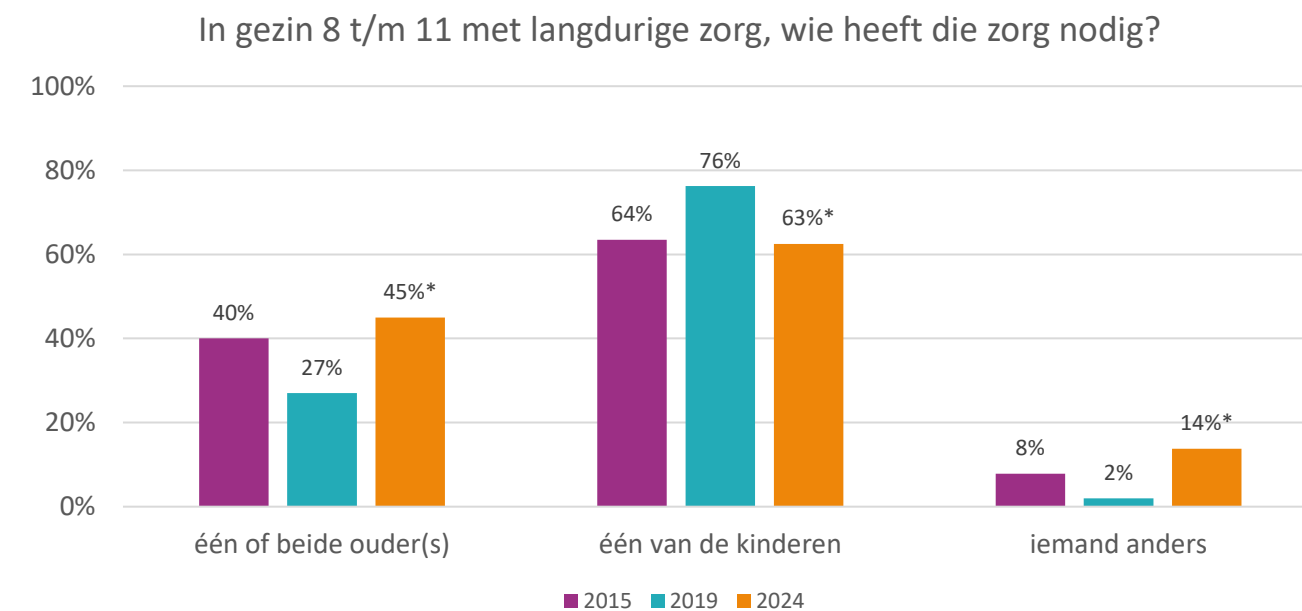
▼ Jongeren met gescheiden ouders wonen relatief vaker deels bij de ene en deels bij de andere ouder. Kinderen wonen relatief vaker bij één van de ouders.

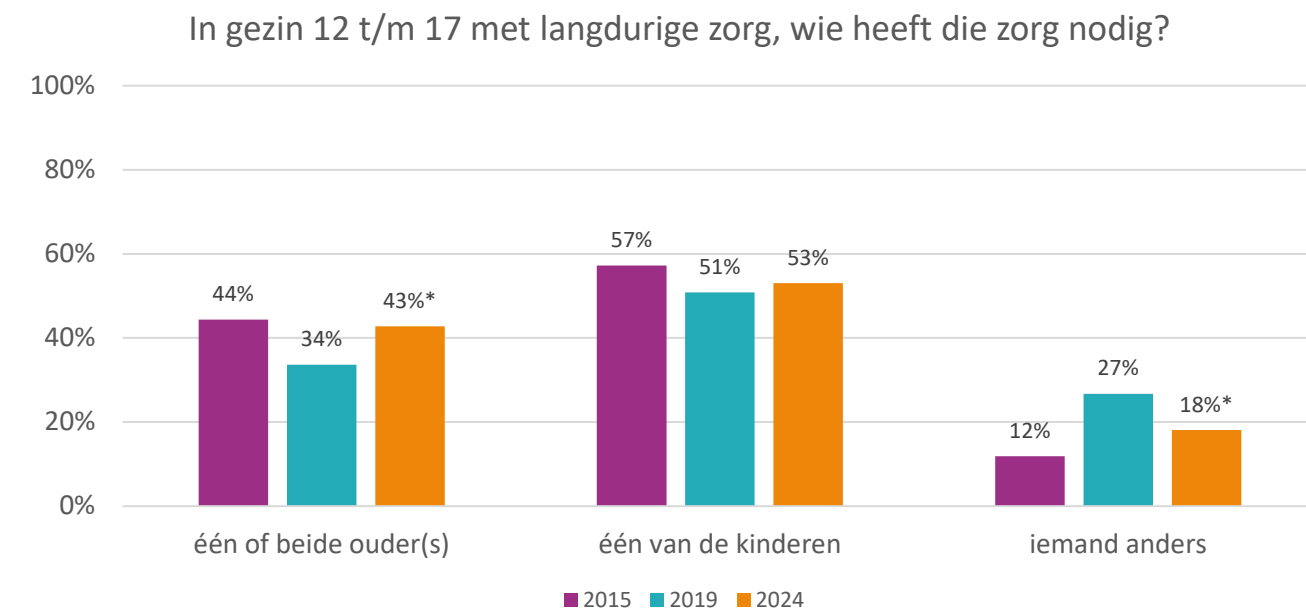
1.1 | Woonsituatie kinderen en jongeren

1.1.1 | Langdurige zorg in gezin

Van de ondervraagde 8- t/m 11-jarigen geeft 6% aan dat iemand in het gezin langdurig zorg nodig heeft. Onder 12- t/m 17-jarigen groeit 9% op in een gezin waar iemand langdurige zorg nodig heeft. Voor beide leeftijdsgroepen is dat aandeel vergelijkbaar met 2019.

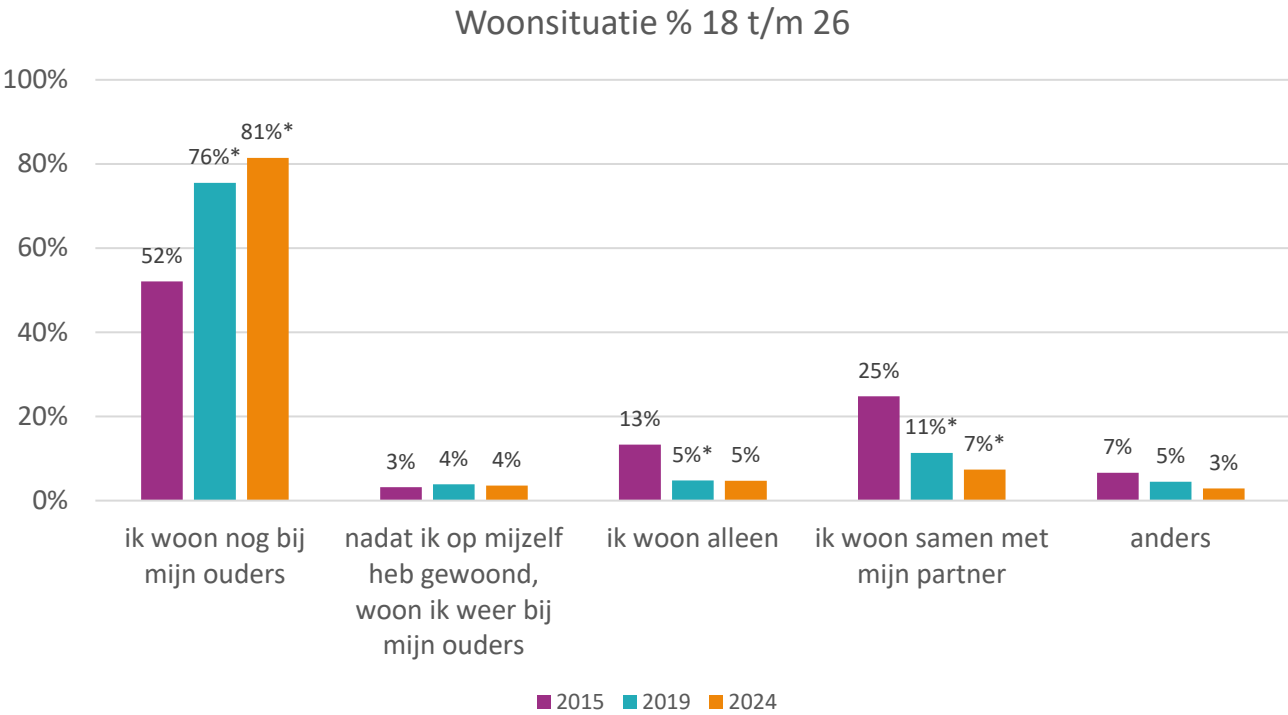
* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

1.2 | Woonsituatie jongvolwassenen

- ▼ De meeste jongvolwassenen wonen bij hun ouders, dit aandeel is gestegen. 3% van de ondervraagde jongvolwassenen heeft een andere woonsituatie dan bij ouders, met partner of alleen wonen. Zij wonen onder andere begeleid, in een zorginstelling, in een asielzoekerscentrum en bij een ander familielid. Van de jongvolwassenen die niet bij zijn ouder(s) woont, heeft 37% de woning gekocht, 54% huurt de woning en 10% heeft een andere woonsituatie. 13% woont in een studentenwoning, 41% in een appartement, 29% in een eengezinswoning en 16% in een ander woningtype.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

1.2.1 | Op zoek naar een woning

Iets minder dan de helft (45%) van de jongvolwassenen die bij hun ouders wonen, is op zoek naar een woning. De helft daarvan is korter dan een jaar op zoek, ruim een derde is tussen de één en drie jaar op zoek, en één op acht is al langer dan drie jaar op zoek. Van de jongvolwassenen die niet meer bij hun ouders wonen is eveneens 46% op zoek naar een woning. Een derde van hen moet binnen twee jaar verhuizen, twee derde wil verhuizen.

Wat is de reden dat je niet op zoek bent naar een woning? 18 t/m 26

“Ik ben een asielzoeker en heb nog geen verblijfsvergunning”

“Ik ben net begonnen met werken en wil eerst nog even thuis wonen zodat ik veel geld kan sparen om over ongeveer 1-1,5 jaar een huis te kunnen kopen met mijn vriend in plaats van nu iets te zoeken wat we dan zouden moeten huren.”

“Gezellig nog bij mijn ouders”

“Ik ga in januari op mezelf wonen met een vriendin. We hebben al een huis gevonden.”

“Ben pas net 18 en zit nog op school dus heb er geen behoefte aan”

“Het is goedkoper om thuis te wonen, daarnaast is de locatie waar ik woon in verband met mijn studie zeer optimaal”

1.2 | Woonsituatie jongvolwassenen

1.2.1 | Op zoek naar een woning

Als jongvolwassenen konden kiezen waar zij willen wonen, dan verkiest 44% Haarlemmermeer. Dat aandeel is vergelijkbaar met 2019. Amsterdam (13%, was 19%) en Haarlem (11%, gelijk aan 2019) maken de top drie compleet. Opvallend is dat het aandeel jongvolwassenen dat aangeeft geen voorkeur te hebben, toenam: van 4% in 2019, naar 9% nu. Binnen Haarlemmermeer gaat de voorkeur uit naar Hoofddorp (met name Hoofddorp breed, Floriande en Hoofddorp Centrum) en Nieuw-Vennep (met name Nieuw-Vennep breed en Getsewoud). Dat kan komen doordat de meeste geënquêteerden daar wonen.

Waarom wil je het liefst buiten Haarlemmermeer wonen? || 18 t/m 26

“Ik wil meer in de stad wonen waar alles wat dichterbij is en de sfeer wat minder ‘volwassen’, dus meer ruimte om uit te gaan, meer jongeren en meer stations in de buurt”

“Buiten de randstad zijn de woningen betaalbaarder, is er meer ruimte en minder drukte”

“Omdat ik zelf een beetje uitgekeken ben op de Haarlemmermeer, omdat ik er al mijn hele leven woon. Ik hoop dan een nieuw avontuur aan te gaan.”

“Ik zou graag in mijn studententijd nog even in de ‘grote stad’ willen wonen”

88% van de jongvolwassenen geeft aan problemen te ondervinden in hun zoektocht naar een woning. Dat was 85% in 2019 en 73% in 2015.

Welke problemen ondervind je in je zoektocht naar een woning? || 18 t/m 26

“Het is gewoon echt onmogelijk. Alle platformen houd ik in de gaten, als er überhaupt iets beschikbaar is, is het meestal of onbetaalbaar of krijg ik geen reactie, hoe enthousiast mijn berichtjes ook zijn.”

“Woonruimtes zijn meestal te duur en niet betaalbaar voor een student die amper tijd heeft voor een bijbaan”

“De woonruimtes zijn schaars, er zijn bijna geen woningen beschikbaar. Ik heb een vaste baan, maar verdien niet genoeg om een huis in de gemeente te kunnen betalen. Ik verdien te veel om in aanmerking te komen voor sociale huur, dus ben gedwongen om met mijn partner samen bij mijn ouders te wonen. De huizenprijzen blijven maar stijgen, wat ervoor zorgt dat we steeds minder kans maken. Dat terwijl we niet genoeg spaargeld hebben om een huis te kopen. We werken beide fulltime, vaste baan.”

“Alleen opties als je al eeuwen ingeschreven staat :(”

1.2.2 | Relatie en kinderen

2% van de 18- t/m 26-jarigen heeft één kind of meerdere kinderen. Dit is vergelijkbaar met 2019. In 2015 gaf 5% van de jongvolwassenen aan dat zij één of meer kinderen hadden.

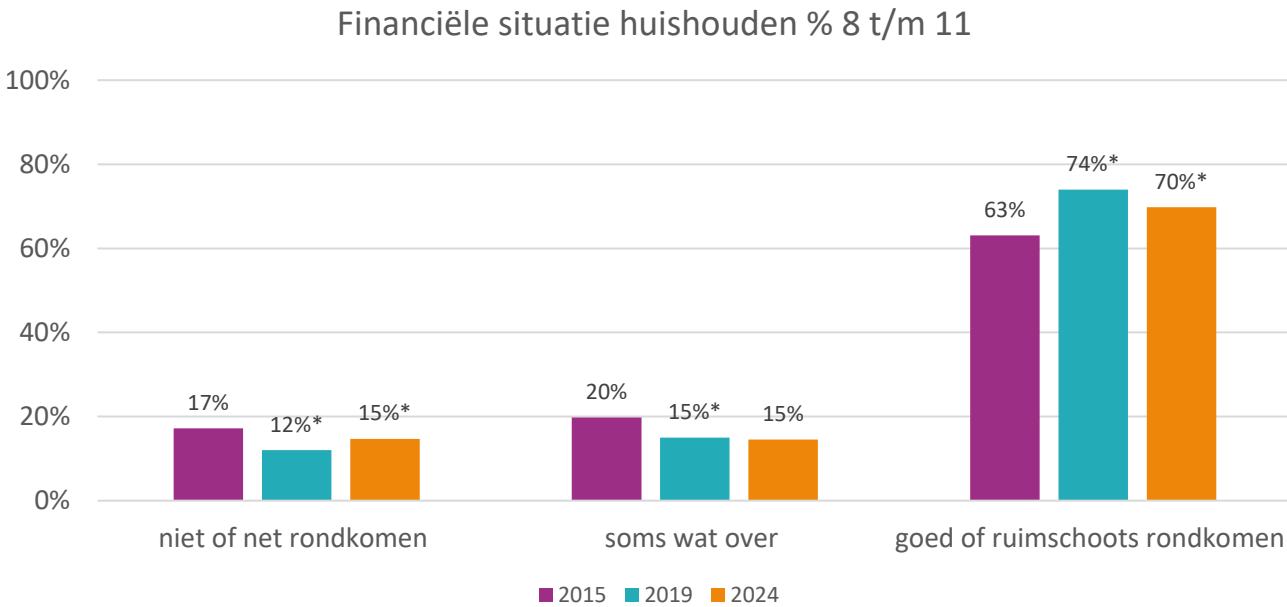
% || 18 t/m 26 met een relatie | * significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

1.3 | Financiële situatie huishouden kinderen

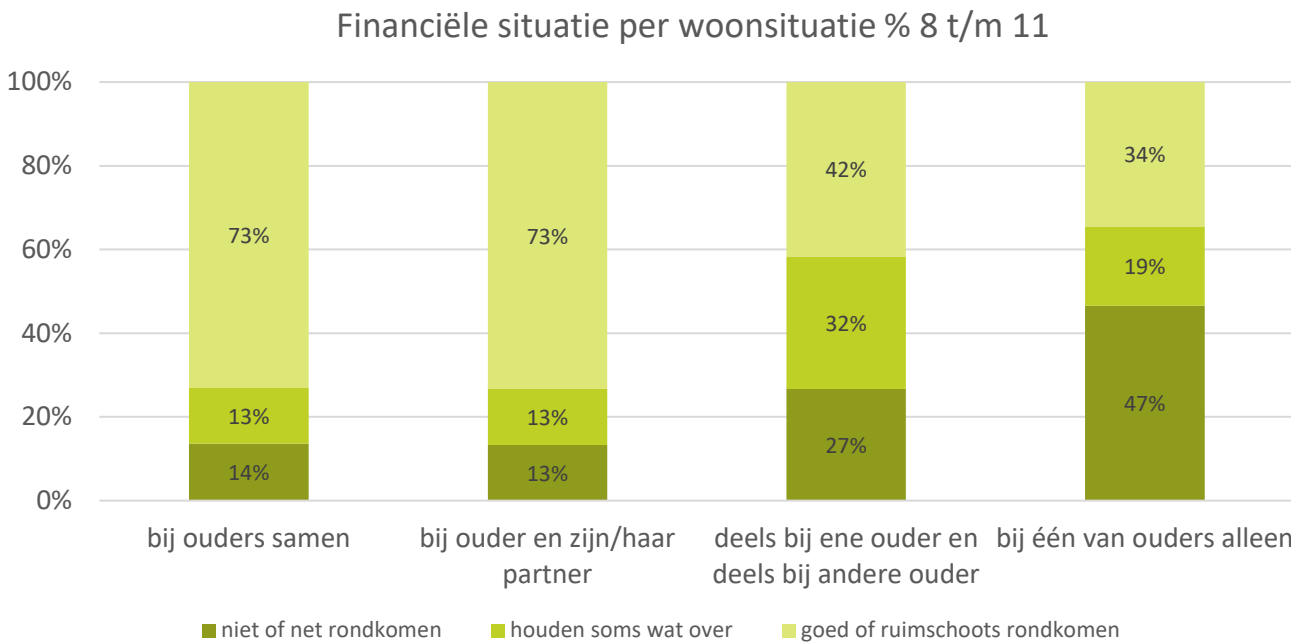
Van 76% van de 8- t/m 11-jarigen werken beide ouders, van 4% werken geen van beide ouders. Van 80% van de 12- t/m 17-jarigen werken beide ouders, en ook hier werken van 4% geen van beide ouders.

▼ Net als in 2019 geeft 5% aan dat er thuis niet genoeg geld is om leuke dingen te doen. 6% van de kinderen is het afgelopen jaar niet op vakantie geweest. Dat is vergelijkbaar met 2019. Daarnaast zijn ruim twee op de drie kinderen (68%) in het afgelopen jaar vaker dan één keer op vakantie geweest.

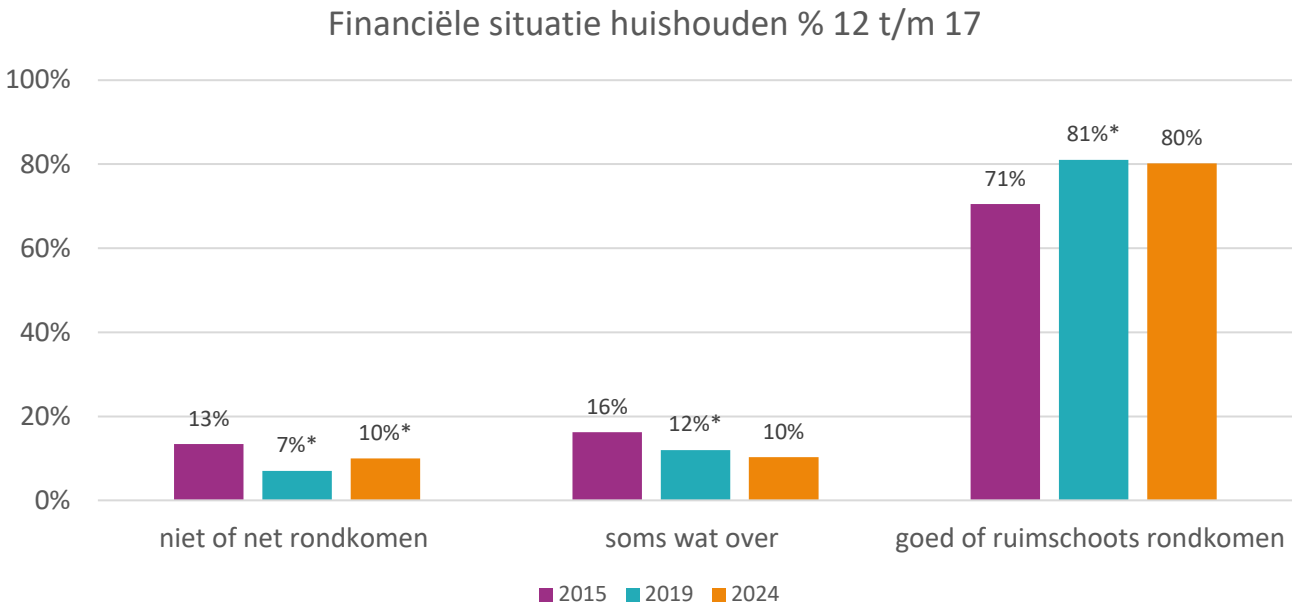
* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

▼ Gezinnen met één ouder hebben meer moeite met rondkomen dan gezinnen met twee ouders.

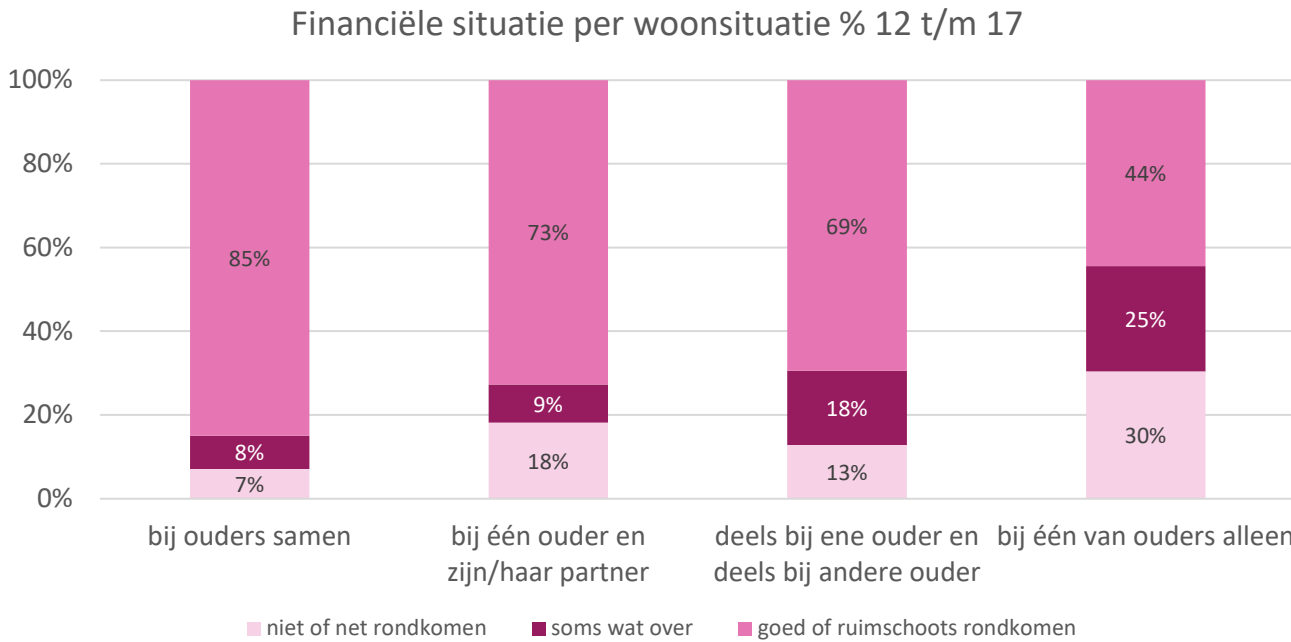
1.3 | Financiële situatie
huishouden jongeren

▼ Net als in 2019 geeft 4% van de jongeren aan dat er thuis niet genoeg geld is om leuke dingen te doen. 8% van de jongeren is het afgelopen jaar niet op vakantie geweest, dat is minder dan in 2019 (10%). Bijna twee op de drie jongeren (64%) is vaker dan één keer op vakantie geweest het afgelopen jaar.

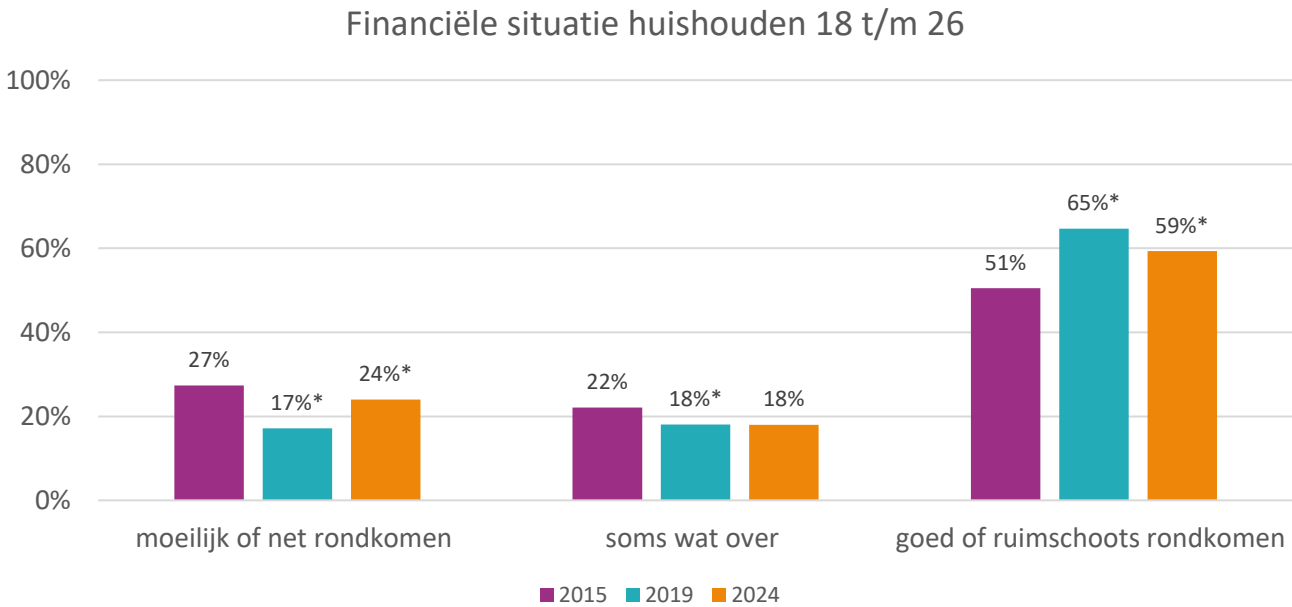
* significant verschil met vorige meting bij $p<0,05$

▼ Gezinnen met één ouder hebben meer moeite met rondkomen dan gezinnen met twee ouders.

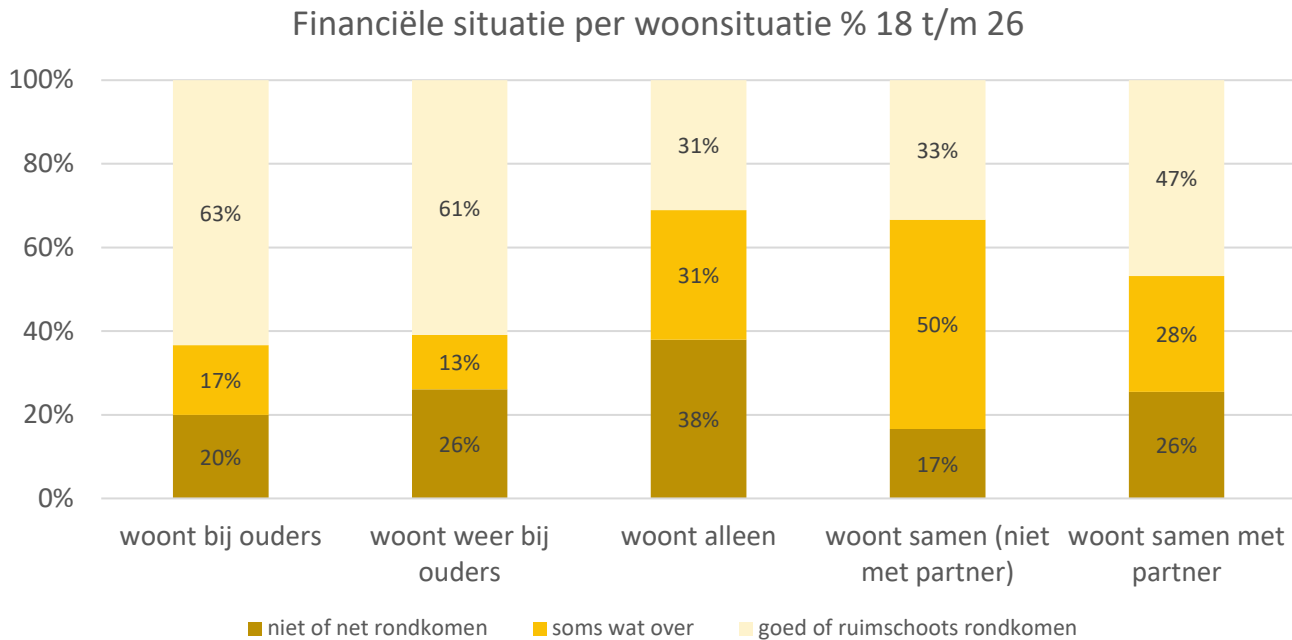
1.3 | Financiële situatie huishouden jongvolwassenen

▼ Het aandeel huishoudens dat net, of moeilijk rond kan komen, nam toe sinds 2019.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

▼ Ruim een derde van de jongvolwassenen die alleen woont heeft moeite met rondkomen.

1.4 | Inkomsten kinderen en jongeren

72% van de 8- t/m -11 jarigen krijgt zakgeld, dat is minder dan in 2019, toen kreeg 79% zakgeld. In 2015 was dit 75%. Het krijgen van zakgeld neemt toe met de leeftijd. Van de 8-jarigen krijgt 63% zakgeld, van de 11-jarigen 85%. Van de 12- t/m 17-jarigen krijgt 81% zakgeld. In 2019 en 2015 was dit 87%. 24% krijgt kledinggeld en 2% ontvangt studiefinanciering (vergelijkbaar met 2019).

▼ Jongeren hebben steeds vaker een betaalde bijbaan.

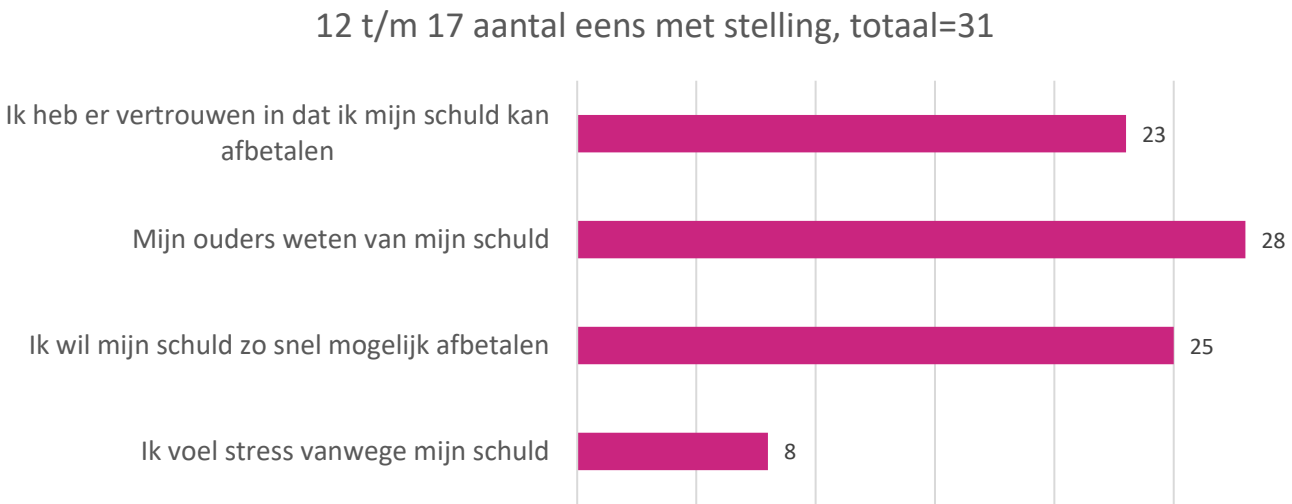
% || 12 t/m 17 met betaalde bijbaan | * significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

Welke andere inkomsten heb je? || 12 t/m 17

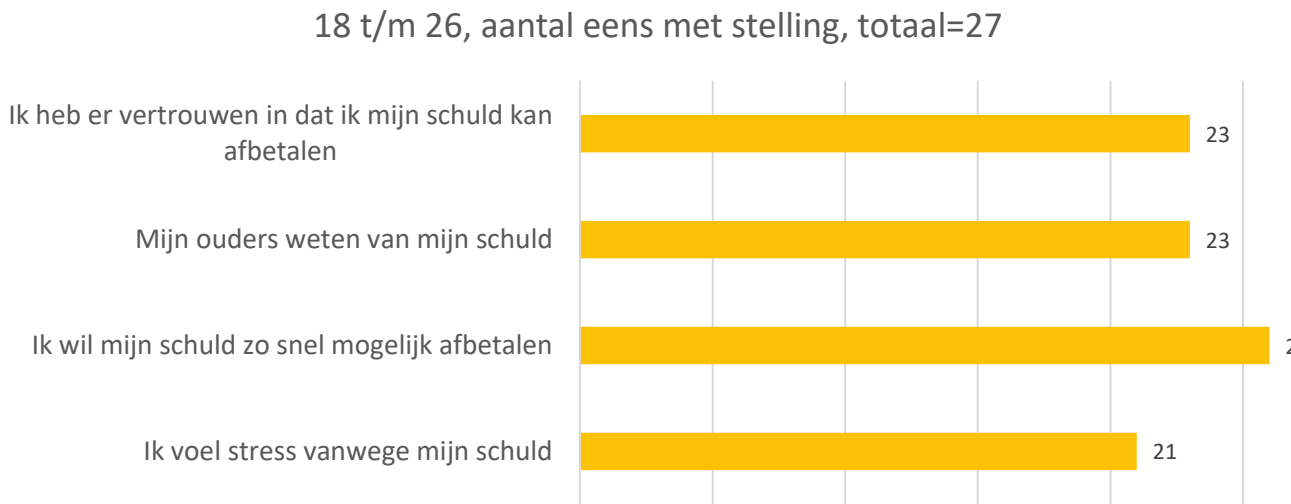

1.5 | Schulden jongeren en jongvolwassenen

18 (1%) van de 1.880 12- t/m 17-jarigen hebben een studieschuld. 31 (2%) hebben andere schuld(en). 46 (2%) jongeren hadden een schuld, maar hebben die niet meer. Meer dan de helft (17) heeft schuld doordat zij geld hebben geleend. De meesten hebben een schuld bij hun ouders (21), een aantal (6) bij vrienden en een enkeling bij een bedrijf of de gemeente. De hoogte van de schuld varieert. Van de 31 jongeren met een schuld hebben er 8 minder dan 100 euro schuld. De hoogste schuld is tussen de 1.000 en 2.500 euro, dat hebben 3 mensen. 26 van de 31 hebben de schuld korter dan een jaar.

Van de ondervraagde 18- t/m 26-jarigen heeft 18% een studieschuld, dat is meer dan in 2019 (14%) en minder dan in 2015 (22%). 27 (4%) hebben een andere schuld, 19 (3%) hadden een schuld maar nu niet meer. De schuld is het gevolg van geld lenen (17), onbetaalde rekeningen (9), boetes (5), abonnementen (4) en online winkelen (3). 15 jongvolwassenen hebben een schuld bij hun ouders, 9 bij de gemeente/overheid, en evenveel soortige bij familie (4), vrienden (5), de bank (6) en bedrijven (4). De schuld van 18- t/m 26-jarigen is over het algemeen hoger dan die van 12- t/m 17-jarigen. Van de 27 18- t/m 26-jarigen met een schuld hebben er 15 minder dan 1.000 euro schuld, 9 tussen de 1.000 en 5.000 en 3 meer dan 10.000. 5 van de 27 hebben de schuld korter dan een maand, 8 mensen hebben de schuld langer dan een jaar.

2 School en werk

Elke doordeweekse dag gaan meer dan 20.000 kinderen en jongeren in Haarlemmermeer naar school. Op school ontwikkelen zij hun interesses, maken zij vrienden en leren zij over zichzelf en de wereld om hen heen. School bereidt hen voor op het (jong)volwassen leven. De schoolpleinen van Haarlemmermeerse basisscholen zijn plekken waar sociale banden ontstaan tussen kinderen uit verschillende wijken en dorpen. Op de middelbare school verkennen jongeren hun identiteit en bouwen ze verder aan hun sociale netwerken. Jongvolwassenen leren door, of gaan aan het werk en zetten de eerste stappen in hun carrière.

Het merendeel (96%) van de Haarlemmermeerse kinderen vindt het leuk om naar school te gaan en dat aandeel is ook gestegen sinds 2019. 14.000 Haarlemmermeerse kinderen gaan naar de basisschool en een kleine 10% daarvan gaat daarvoor de gemeentegrens over. De meeste leerlingen gaan op de fiets of lopend naar school. Ook wordt één op de vijf gebracht met de auto. Na hun schooldag gaan leerlingen voornamelijk met hun ouder(s) naar huis, naar vrienden, of naar de BSO.

De afgelopen jaren is veel debat gevoerd over onder- en overadvisering van leerlingen in de overgang van de basisschool naar de middelbare school. De invloed van docenten, en daarmee van vooroordelen, en de rol van ouders zou daarin een te grote rol spelen. In het gemeentelijk onderzoek 'De staat van Haarlemmermeer 5: Verdeling van brede welvaart' wordt verder ingegaan op over- en onderadvisering op Haarlemmermeerse scholen. In Haarlemmermeer is, evenals in Nederland, vwo het meest gegeven schooladvies. Wel krijgen leerlingen in Haarlemmermeer relatief vaker een vwo-advies dan landelijk.

Als zij eenmaal naar de middelbare school gaan, vinden de meeste Haarlemmermeerse jongeren het daar leuk. Haarlemmermeer heeft ruim 10.000 middelbare scholieren. Haarlemmermeerse jongeren gaan vooral met de fiets of bus naar school. De elektrische fiets maakt zijn opmars; dit gaat ten koste van de gewone fiets. Waar in 2019 2% van de jongeren aangaf met de elektrische fiets naar school te gaan, is dit in 2024 toegenomen naar 15%.

De eerste stap naar een baan is voor een deel van de jongeren en jongvolwassenen het lopen van een stage. Landelijk is het vinden van een stage niet voor iedereen even makkelijk en is de aanpak van stagediscriminatie een belangrijk thema. In Haarlemmermeer zijn de meeste stagelopende jongeren en jongvolwassenen blij met hun stageplek. Over het algemeen vinden zij dat er genoeg stageplekken in de omgeving zijn, al moest ruim één op de drie wel vaak solliciteren om een plek te bemachtigen.

Tot hun 18e, of na het behalen van een mbo-niveau 2, havo- of vwo-diploma, zijn leerlingen leerplichtig. Bij jongvolwassenen die ouder dan 18 jaar zijn zien we dan ook een mengeling van school, vervolgopleiding en/of werk. 41% van de ondervraagde jongvolwassenen werkt en 54% volgt een vol- of deeltijdsopleiding. Van degenen die een opleiding volgen heeft 65% een bijbaan. Van de werkenden hebben twee op de drie (67%) jongvolwassenen werk dat aansluit bij hun opleiding. 4% werkt niet en volgt ook geen opleiding. Jongvolwassenen vinden een hoog salaris het belangrijkste aspect van hun (toekomstige) baan. De helft (50%) van de jongvolwassenen zette dit in de top drie. Dit is ook een sterke toename ten opzichte van 2019, toen ruim één op drie (36%) het in de top drie zette. Ook voldoende vrije tijd wordt nu belangrijker gevonden dan voorheen.

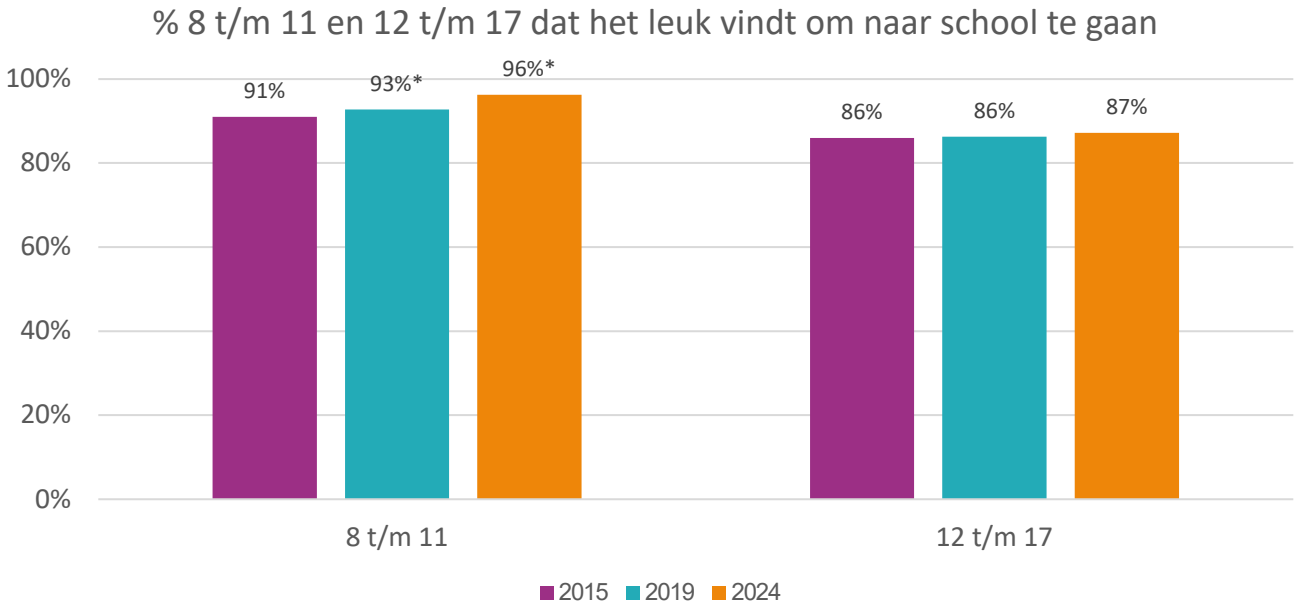
2 School en werk

2.1 | School

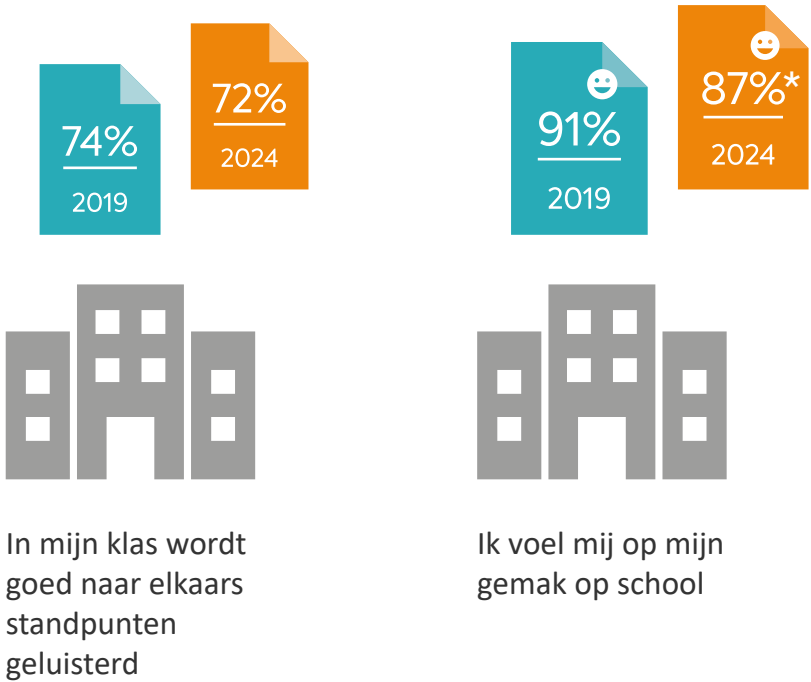
Van de ondervraagde jongeren zit 83% op de middelbare school en 13% op een vervolgopleiding.

▼ Het aandeel kinderen dat het leuk vindt op school neemt toe terwijl het aandeel jongeren dat het leuk vindt gelijk blijft.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

▼ 87% van de jongeren voelt zich op zijn gemak op school, maar dat is wel gedaald. 89% van de jongeren geeft aan dat ze nooit spijbelen, 11% geeft aan soms te spijbelen en 1% spijbelt vaak. Deze resultaten zijn vergelijkbaar met 2019.

% || 12 t/m 17 dat het eens is met de stelling over ervaring op school
| * significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

2.1 | School

Wat vind je leuk op school? || 8 t/m 11

*“Dat de kinderen heel aardig doen
en dan voel ik me echt thuis”*

“Dat ik er slimmer door word”

“Dat ik met mijn vrienden ben”

*“De juffen en hoe ze lesgeven en de vakken,
bijvoorbeeld rekenen”*

“Alles”

“Buitenspelen en knutselen”

*“Dat de meester leuke en grappige grapjes maakt
en dat het altijd wel gezellig is in de klas”*

“Gymmen en spelling”

Wat vind je niet leuk op school? || 8 t/m 11

“Dat ik bij gym geen oorbellen in mag”

“Nou het is wel leuk hoor, maar niet super leuk en niet super stom”

“Dat er gepest wordt”

“Dat je dan altijd vroeg moet opstaan. En ik vind taal saai.”

“Huiswerk en drukte in de klas”

“Het klaslokaal is saai en we hebben geen schommel”

“Begrijpend lezen, daar ben ik niet goed in”

2.1 | School

Wat vind je leuk op school? || 12 t/m 17

“Aardige docenten en leerlingen, en tot nu toe gaat het redelijk goed met alle vakken voor mijn gevoel”

“Alles vind ik leuk. Mijn vrienden en de lessen.”

“Dat ik kan lachen met vrienden en dat ik het gezellig heb”

“Dat ik met mijn handen kan werken”

“De vakken die ik afgelopen jaar in mijn profiel gekozen heb”

“Dat ik steeds dichterbij m’n toekomst kom”

“Elke dag wat nieuws leren en mijn vrienden in de pauze zien”

Wat vind je niet leuk op school? || 12 t/m 17

“Al het huiswerk, het is heel erg veel en daar krijg ik stress van”

“Alles, lange dagen, huiswerk, wisselingen van les, niet altijd begripvolle, leuke leerkrachten”

“Dat ik 21 km moet fietsen”

“Dat ik vaak alleen zit of ben en niet echt veel vrienden heb. Ik voel me soms eenzaam.”

“Drukke, pestgedrag, pubers”

“De lange lesdagen en toetsen”

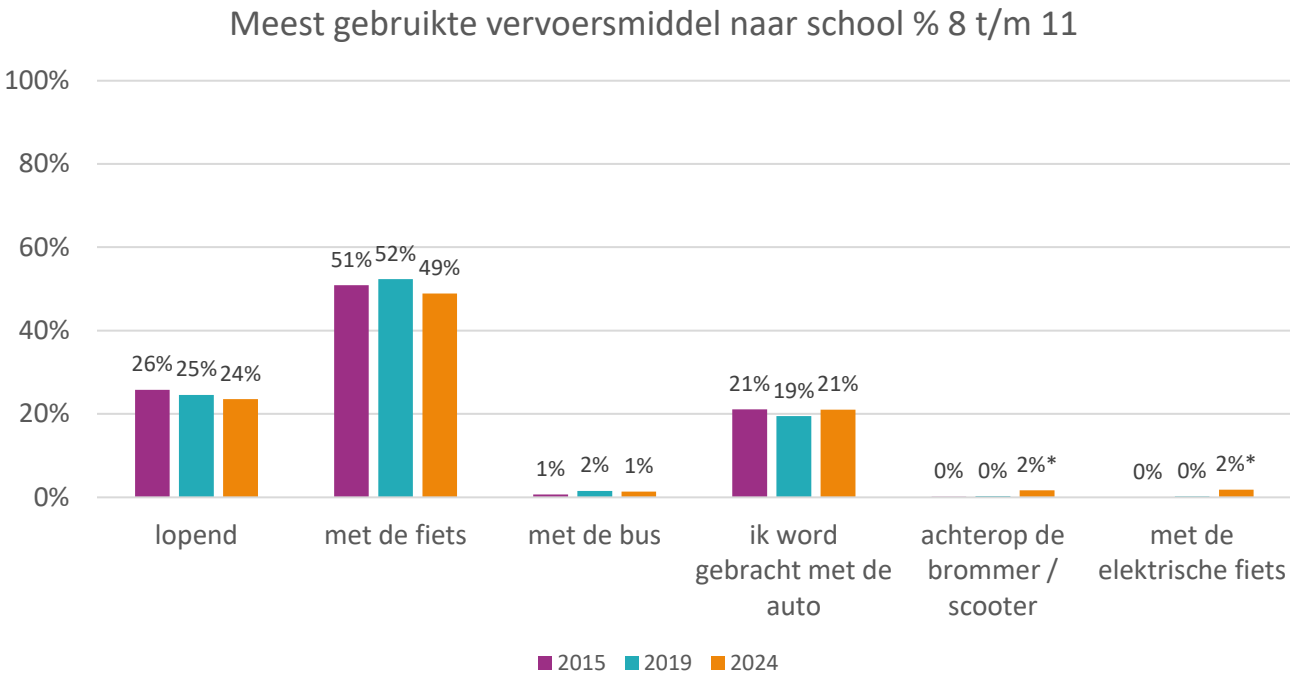
“De hoge druk die op je wordt gelegd voor de cijfers”

2.1 | School

2.1.1 | Vervoersmiddel naar school

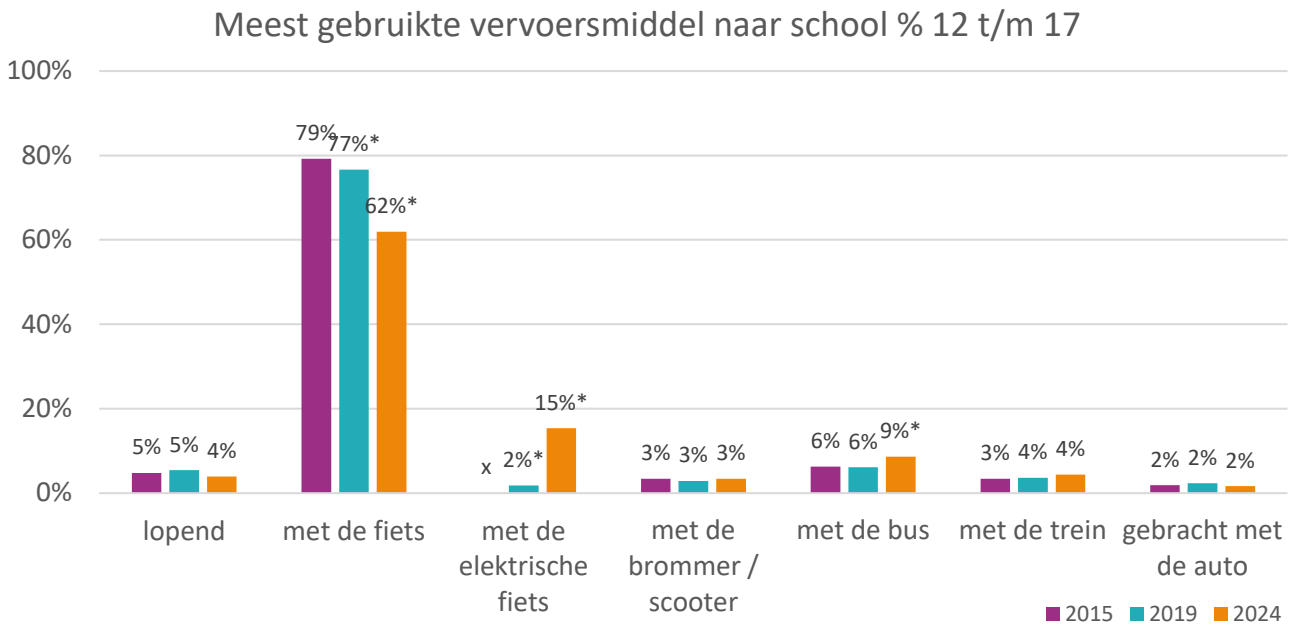
82% van de 8 t/m 11 jarigen geeft aan dat ze de route naar school veilig vinden, dit is een toename ten opzichte van 2015 (77%) en 2019 (78%).

▼ De meeste kinderen gaan met de fiets naar school, gevolgd door lopend en gebracht met de auto.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

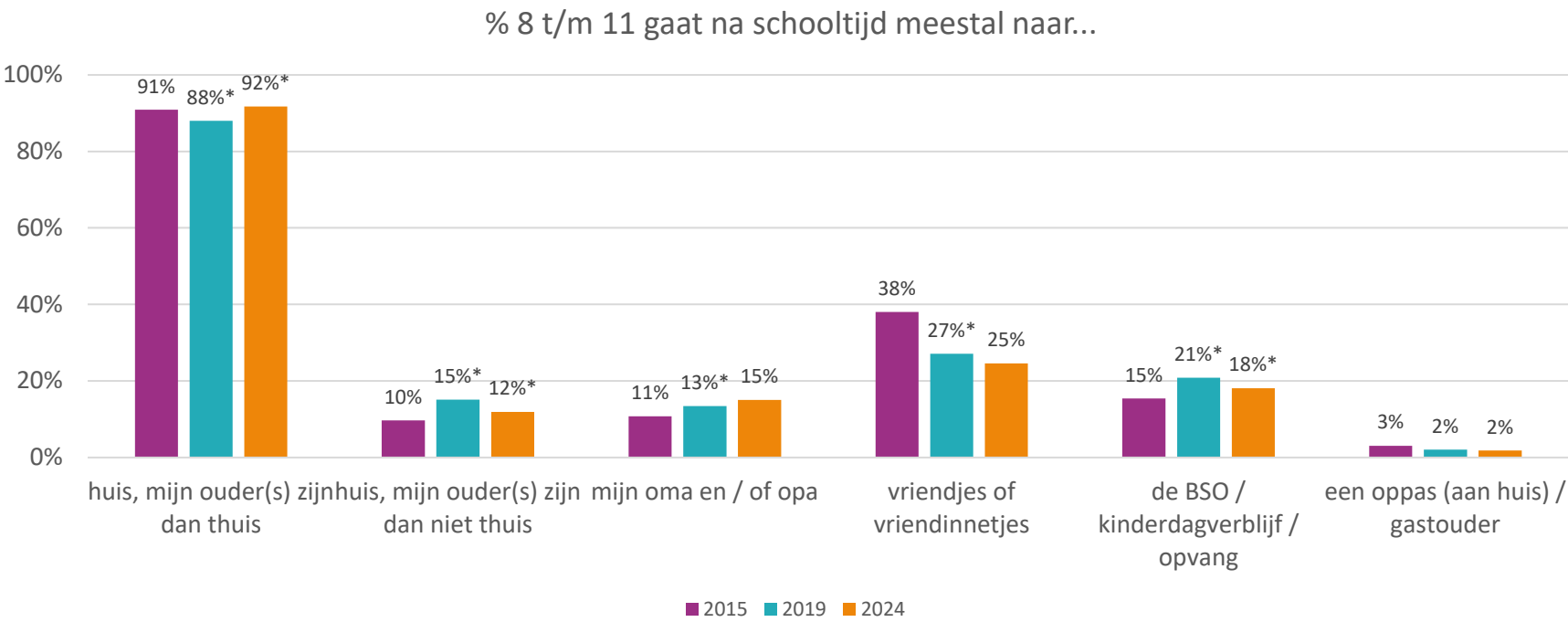
▼ De meeste jongeren gaan met de fiets naar school. De elektrische fiets neemt toe in populariteit, ten koste van de gewone fiets.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

2.2 | Na schooltijd

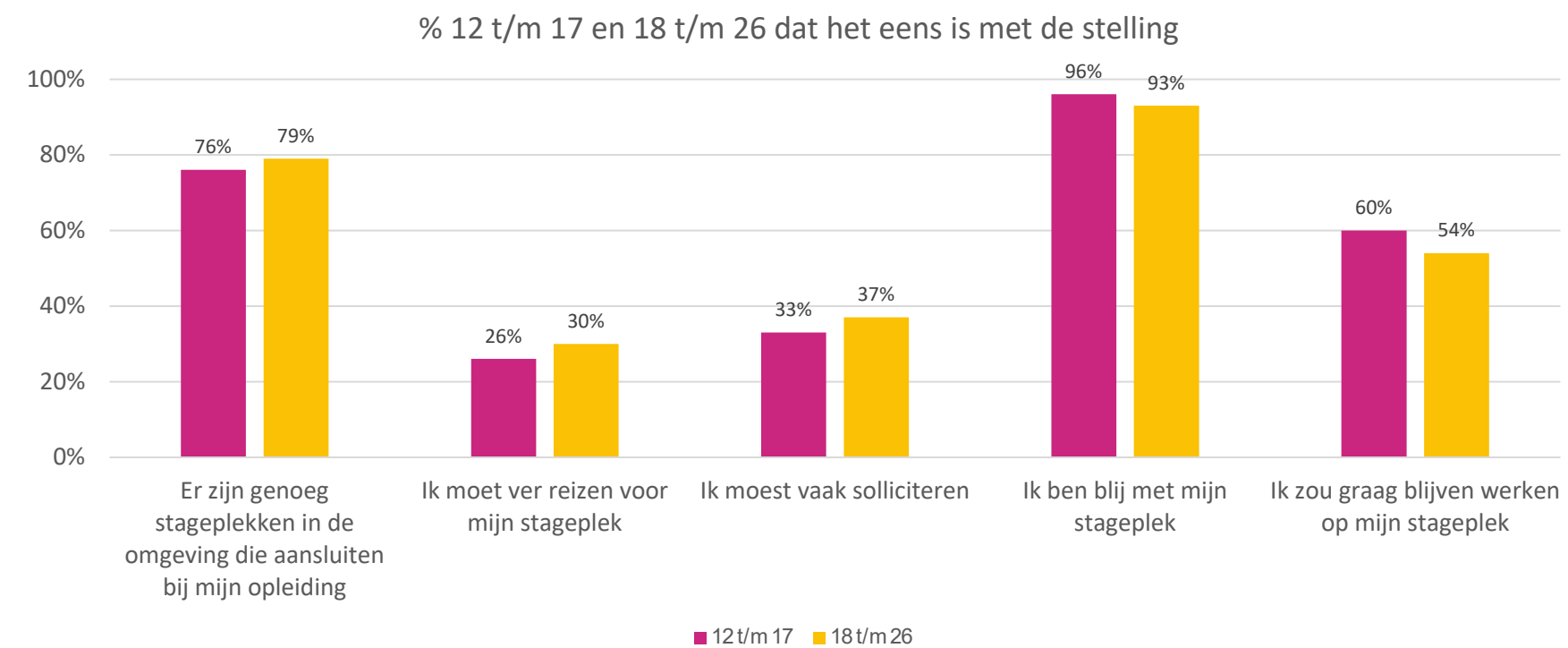
▼ Kinderen gaan na schooltijd meestal naar huis, naar vrienden of naar de BSO. Kinderen konden hier maximaal 2 antwoordopties kiezen.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

2.3 | Stage

- ▼ 6% van de jongeren en 13% van de jongvolwassenen loopt ten tijde van het invullen van de enquête stage. De meesten zijn positief over hun stageplekken, maar ruim eenderde moest vaak solliciteren en ruim een kwart moet er ver voor reizen.

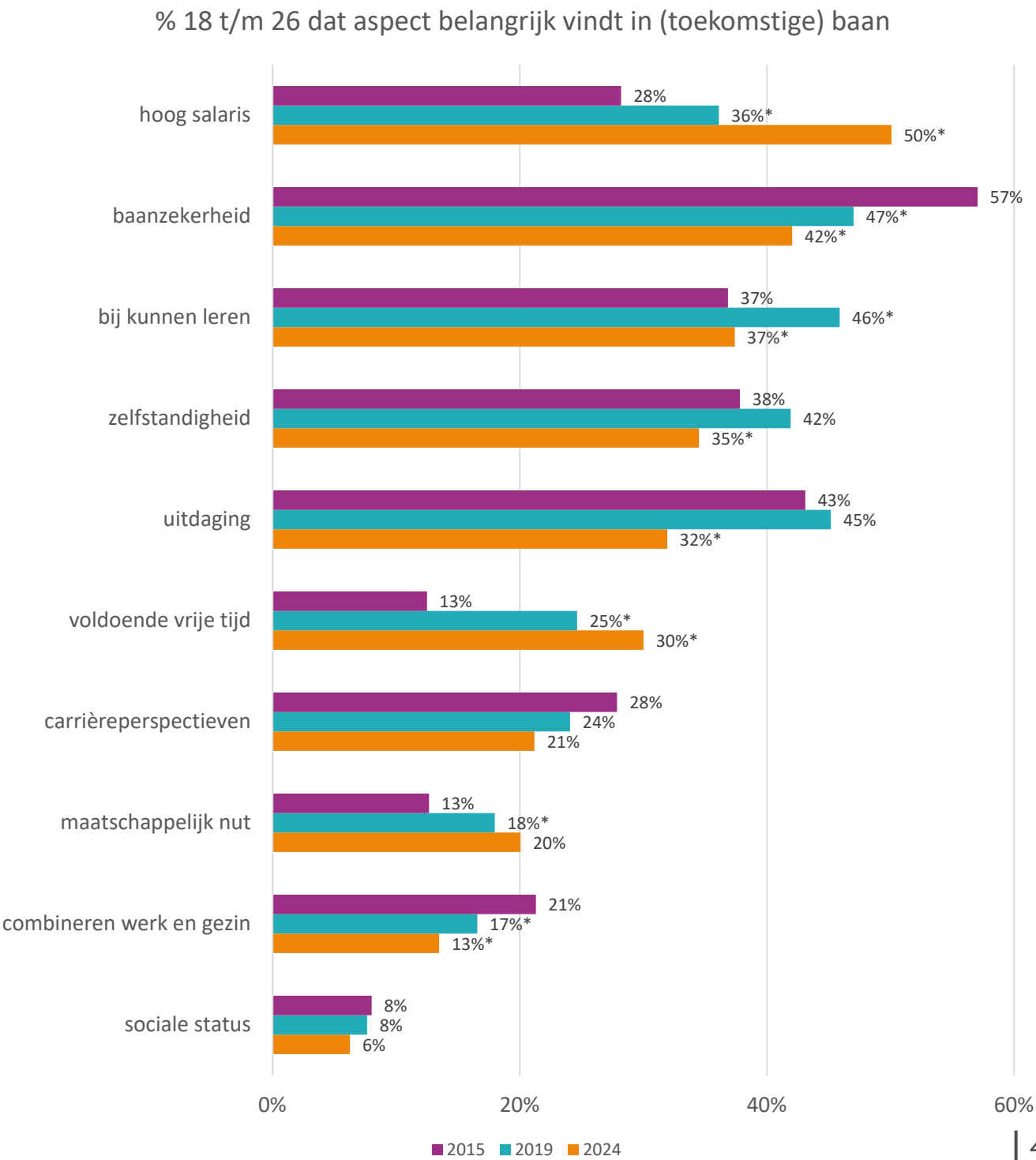
2.4 | Werk

46% van de werkende jongvolwassenen werkt in Haarlemmermeer; waarvan de helft in de eigen woonplaats. 27% werkt in een omliggende gemeente. De meesten gaan met de auto naar werk (44%), daarna worden het OV (trein of bus, 26%) en de fiets (17%) het meest gebruikt.

27 jongvolwassenen die de enquête invulden werken niet en volgen ook geen opleiding. 11 daarvan zijn op zoek naar werk, en 7 zijn niet in staat om te werken. Van de 54% die een vol- of deeltijdsopleiding volgt, heeft bijna 2/3 een bijbaan (65%). Een deel van deze groep werkt behoorlijk veel uren, maar de meesten werken, net als in 2019, tussen 10 en 19 uur in de week.

Kijken we naar de werkende jongvolwassenen (41%) dan hebben de meesten een hbo-opleiding (28%), of MBO 4 (23%). 14% van de ondervraagden met werk, heeft een middelbare schooldiploma als hoogste diploma behaald, 3% heeft geen diploma. 55% van de werkende jongvolwassenen heeft een vast contract, en 33% een tijdelijk dienstverband. 4% is werkzaam als zelfstandige. 75% van de jongvolwassenen met een vast contract woont bij zijn ouders (tegenover 78% van het totaal). In 2015 was dit 24% (tegenover 32% van het totaal).

Jongvolwassenen konden maximaal drie aspecten ► noemen die zij belangrijk vinden in hun huidige of toekomstige baan. Hoog salaris wordt het meest genoemd en wordt ook meer genoemd dan voorheen. Ook voldoende vrije tijd wordt belangrijker gevonden dan in 2019. Baanzekerheid zakte van de eerste naar de tweede plek.

* significant verschil met vorige meting bij p<0,05

2.4 | Werk

2.4.1 | Werk in de toekomst

Wat voor werk zou je later willen doen?
|| 8 t/m 11

“Gymleraar, brandweerman of profvoetballer”

“Archeoloog en in de BSO voor de baby’s werken”

“Dierenarts al sinds ik in groep 3 zit, ik doe hard m’n best op school daarvoor!”

“Dat weet ik nog niet maar ik vind het leuk om iets met mijn handen te doen”

“Bakker, dan maak ik ijsjes, brood en taartjes”

“Drummer, een kok die met zijn busje door de straten rijdt om te koken voor oudere mensen, een dj of een honkballer”

Wat voor werk zou je later willen doen?
|| 12 t/m 17

“Uhmhm ik wil iets sociaals doen, dus dat ik goed contact heb met andere mensen. En mensen helpen.”

“Ik wil succesvol worden, zodat ik mijn familie later goed kan helpen en bijdragen brengen aan deze gemeenschap”

“In de biologie en dan niet in het laboratorium maar in de jungle ofzo zoals Freek Vonk”

“Schoonheidsspecialiste of recherche”

“Ik zou graag in het onderwijs of jongeren willen helpen met hun mentale gezondheid”

“Ik wil dierenredder worden en mijn eigen bedrijf in dropshipping hebben”

“Ik weet het nog niet zeker maar ik denk iets digitaals”

2.4 | Werk

2.4.1 | Werk in de toekomst

Wat voor werk wil je doen na je opleiding?
|| 18 t/m 26

“Ik word arts :)”

“Social media manager lijkt mij heel tof”

“Ik wil mijn eigen onderneming beginnen”

“Automonteur, het liefst gespecialiseerd in oldtimers”

“Wist ik dat maar. Dan zou ik er graag naartoe werken.”

“Iets wat goed betaalt”

“Na mijn mbo-opleiding wil ik eerst graag nog een hbo-opleiding volgen”

3 Vrije tijd

De dagen van kinderen, jongeren en jongvolwassenen zijn voor een groot deel gevuld met school, opleiding en/of werk. Daarnaast blijft er tijd over die zij zelf kunnen indelen. Hoe vrij die tijd ingevuld wordt, hangt af van eigen wensen, van ouders en mogelijkheden die ter beschikking staan. Deze factoren veranderen met de leeftijd: kinderen gaan vaker mee met hun ouders, terwijl jongeren en jongvolwassenen steeds meer eigen bewegingsvrijheid krijgen en daarin ook andere keuzes maken in hun vrije tijd.

Haarlemmermeerse kinderen vinden gamen het allerleukste om te doen in hun vrije tijd, gevolgd door buitenspelen en sporten. De hoeveelheid schermtijd is toegenomen en hoewel de meeste kinderen wel eens buitenspelen, gaat de frequentie daarvan omlaag. Ook Haarlemmermeerse jongeren zetten een schermactiviteit bovenaan hun lijstje; zij zitten het liefste op sociale media. Daarna staan televisie, een film of serie kijken hoog op hun favorietenlijst en maakt afspreken met vrienden hun top drie compleet. Jongvolwassenen tonen meer variatie in hun lievelingsactiviteiten. Zij zijn het liefste samen met vrienden, maar houden ook van een serie of film kijken en van sporten.

Haarlemmermeerse jongeren zijn steeds tevredener over de uitgaansmogelijkheden in de gemeente, maar jongvolwassenen zijn juist steeds minder tevreden. En dat terwijl jongeren vaker beperkt zijn in waar zij naar toe kunnen. Zij zijn minderjarig en mogen daardoor niet overal naar binnen, en bovendien hebben zij een kleinere actieradius dan jongvolwassenen, waardoor zij meer aangewezen zijn op lokale uitgaansgelegenheden en minder gebruik kunnen maken van het aanbod in omliggende gemeenten.

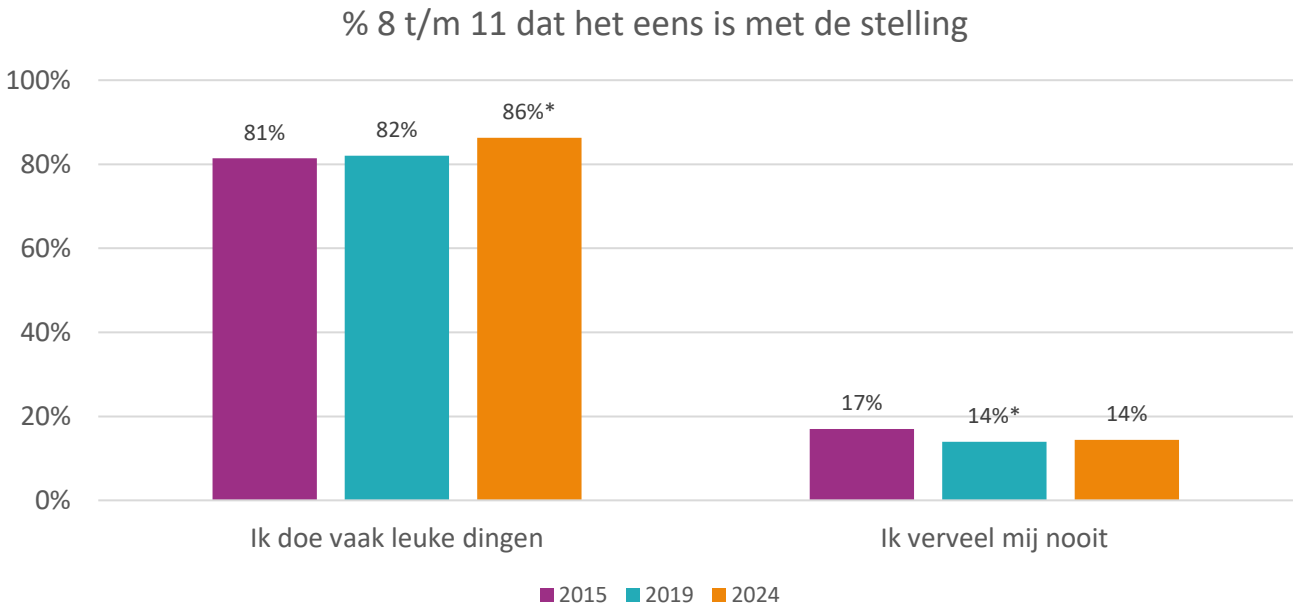
3 Vrije tijd

Zowel kinderen als jongeren vinden dat zij leuke dingen doen in hun vrije tijd. Maar, ruim de helft van de Haarlemmermeerse jongeren en een kleine helft van de jongvolwassenen ervaart te weinig tijd om te ontspannen. Hoe dat precies komt, blijft onduidelijk. Het kan zijn dat zij te weinig vrije tijd hebben. Mogelijk speelt het mee dat niet elke activiteit even ontspannend of vrijblijvend voelt. Zo spenderen veel Haarlemmermeerse jongeren en jongvolwassenen meer tijd op sociale media dan zij zelf zouden willen en betekent sporten bij een club ook dat er getraind moet worden voor een wedstrijd. Jongeren lijken steeds minder geneigd om dingen te doen die veel beslag leggen op hun vrije tijd; zo zijn zij minder vaak lid van een sportvereniging en doen minder vrijwilligerswerk dan in 2019.

3.1 | Waardering vrije tijd

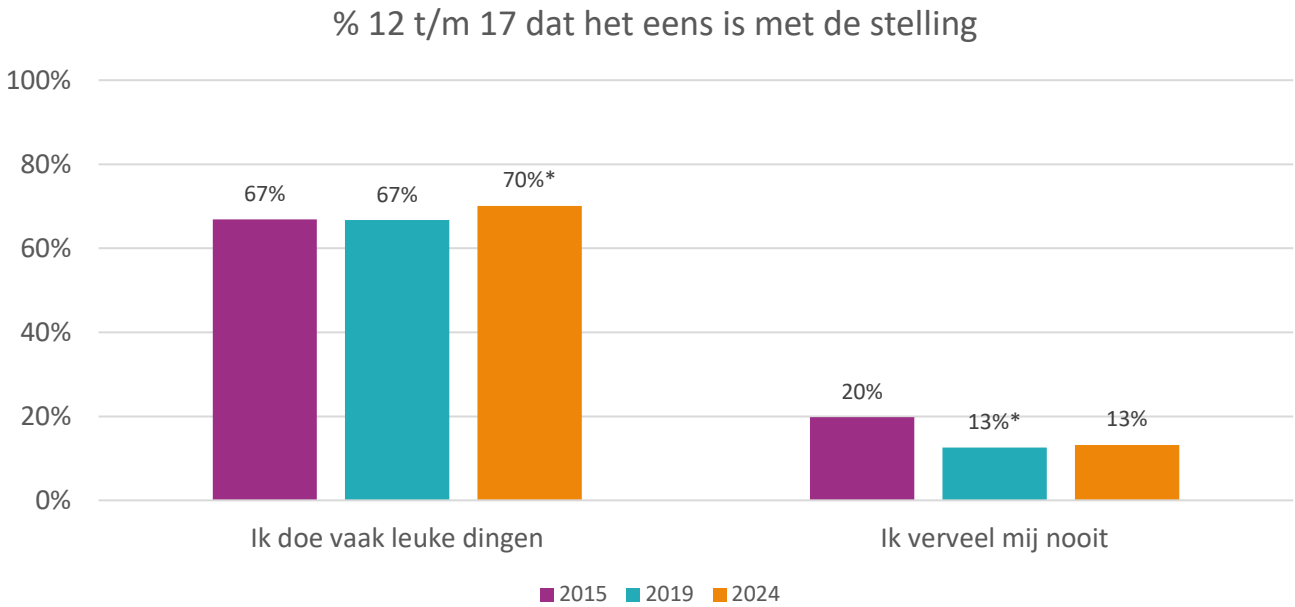
▼ De meeste kinderen doen vaak leuke dingen, het aandeel dat zich nooit verveelt blijft gelijk.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

Meer dan de helft van de jongeren kan meestal niet als vrienden spontaan willen afspreken (52%) en heeft niet genoeg tijd om te ontspannen (54%). Dit is vergelijkbaar met 2019. Jongvolwassenen ervaren iets meer ruimte in hun vrije tijd dan jongeren; 44% kan vaak niet als vrienden spontaan willen afspreken en 42% heeft niet genoeg tijd om te ontspannen. Dat was in 2019 37%.

▼ Jongeren vinden vaker dat ze leuke dingen doen in hun vrije tijd, het aandeel dat zich nooit verveelt blijft gelijk.

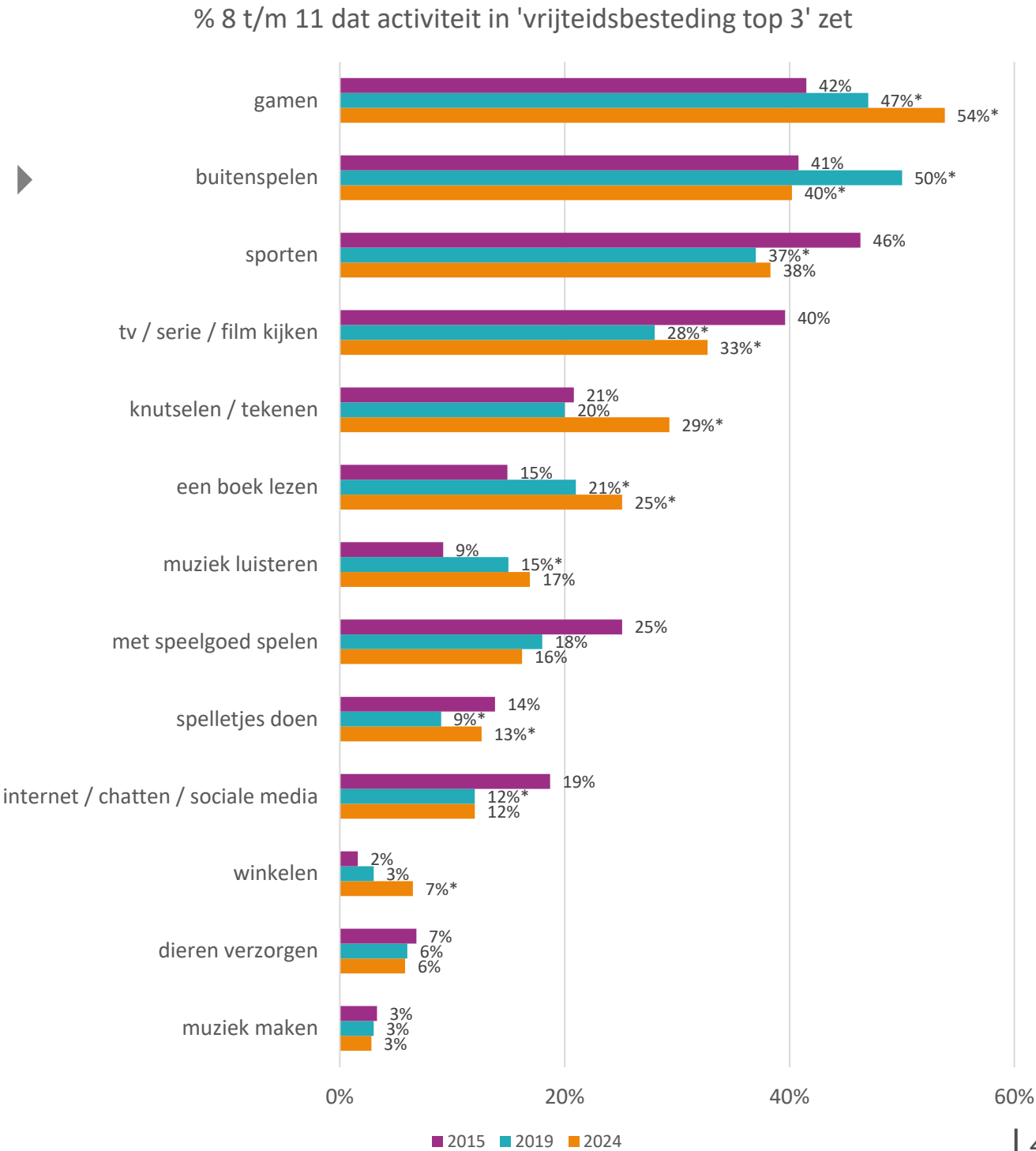
* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

3.2 | Favoriete vrijetijdsbesteding kinderen

Wat doe je het liefst in je vrije tijd?
|| 8 t/m 11

Kinderen spenderen hun vrije tijd het liefste aan gamen (54%), buitenspelen (40%) en sporten (38%). Deze top drie is hetzelfde als in 2019, maar toen stond buitenspelen op één. Gamen, tv/serie/films kijken, spelletjes doen, winkelen, knutselen/tekenen en een boek lezen zijn in populariteit toegenomen ten opzichte van 2019. Buitenspelen is niet langer de favoriete activiteit.

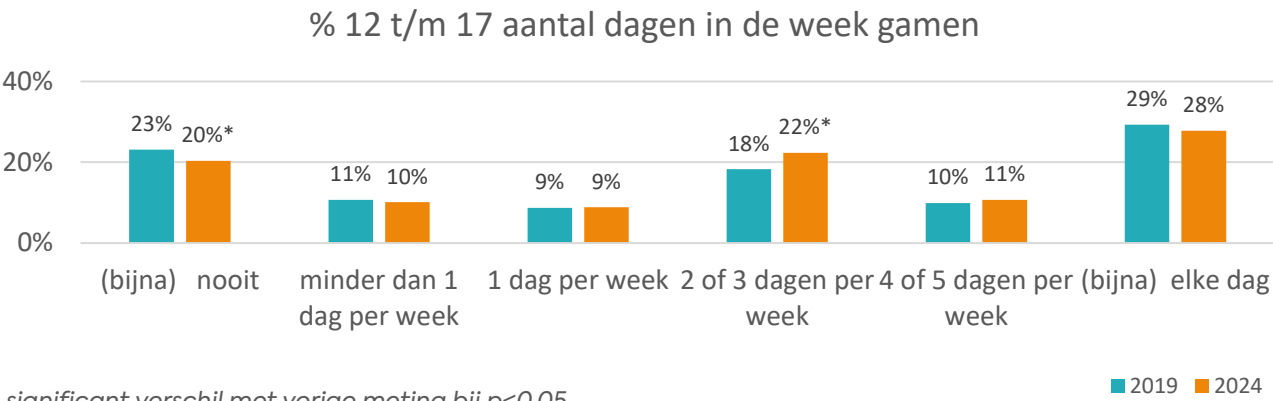
* significant verschil met vorige meting bij p<0,05

3.2 | Favoriete vrijetijdsbesteding jongeren

Wat doe je het liefst in je vrije tijd?
|| 12 t/m 17

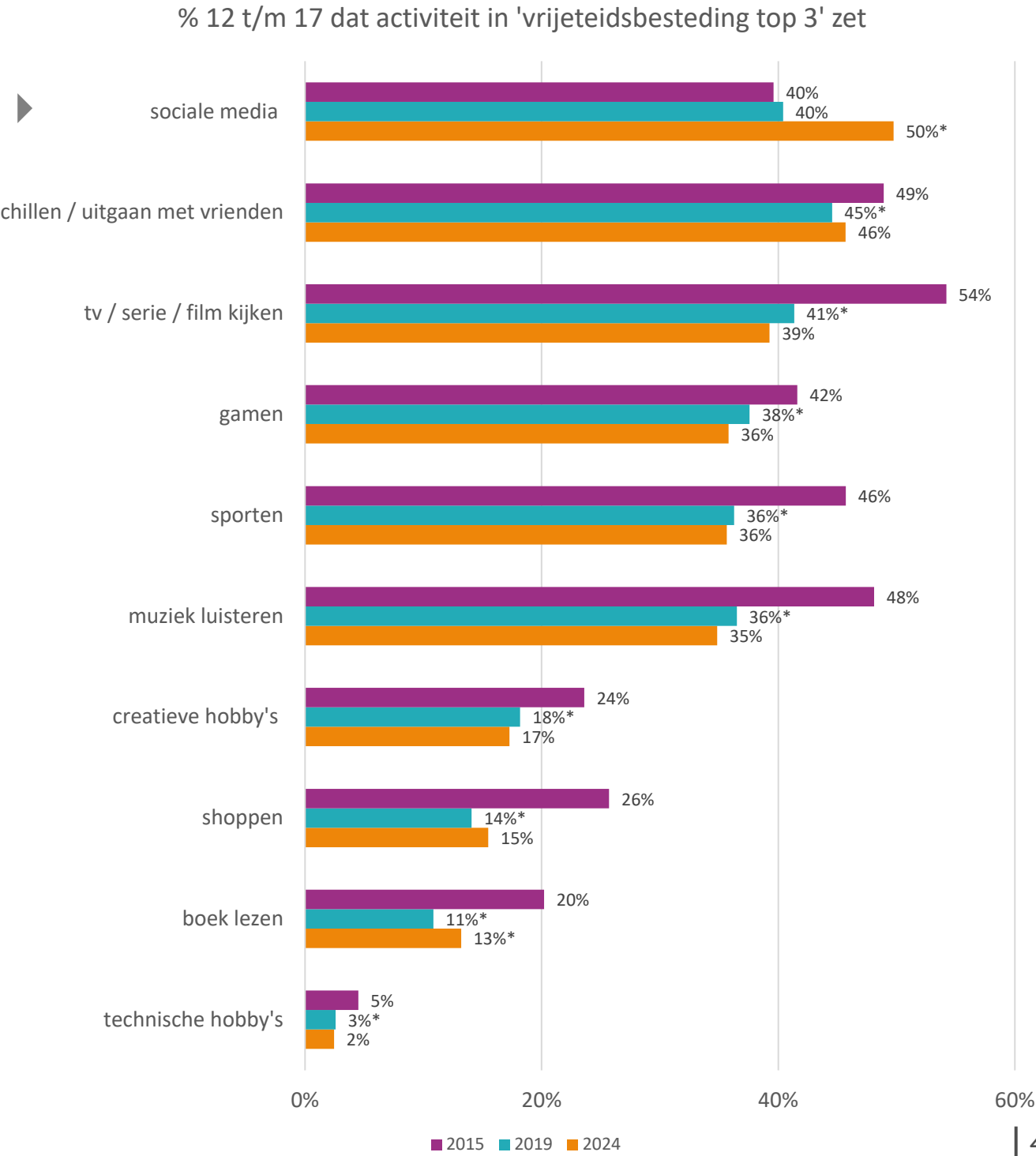

▼ Het aandeel jongeren dat (bijna) nooit gamet neemt af, terwijl het aandeel dat 2 tot 3 dagen in de week gamet toeneemt.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

Bij jongeren staan sociale media (50%), chillen of uitgaan met vrienden (46%) en tv/serie/film kijken (39%) in de top drie van favoriete activiteiten. De verschuivingen in voorkeuren zijn duidelijk; sociale media is de populairste activiteit en sinds 2019 het sterkst gestegen (van 40% naar 50%). Ook een boek lezen wordt vaker genoemd als favoriete vrije tijdsbesteding dan in 2019, al is dat aandeel met 13% nog steeds relatief laag.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

3.2 | Favoriete vrijetijdsbesteding jongvolwassenen

Wat doe je het liefst in je vrije tijd?
18 t/m 26

“Festivals”

“Wandelen door natuurgebieden
en daar fotograferen”

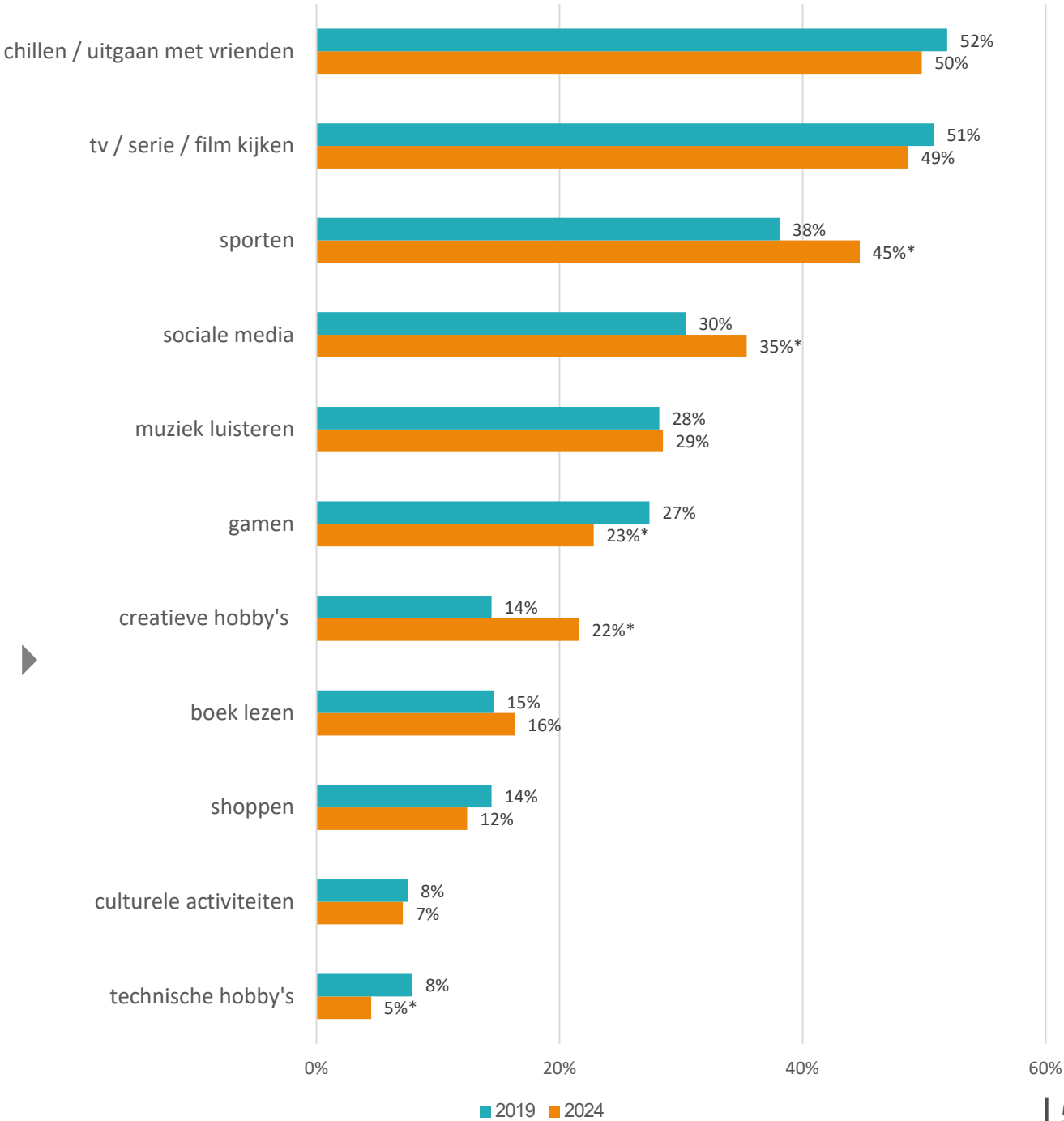
“Eigen kleine klusjes
doen in de bouw”

“Borrelen of uiteten”

“Naar mijn paarden”

Bij jongvolwassenen zijn chillen en uitgaan met vrienden (50%), tv of film kijken (49%) en sporten (45%) de populairste activiteiten. Sociale media, sporten en creatieve hobby's zijn toegenomen als favoriete activiteiten ten opzichte van 2019, terwijl gamen en technische hobby's minder vaak favoriet zijn.

% 18 t/m 26 dat activiteit in 'vrijetijdsbesteding top 3' zet

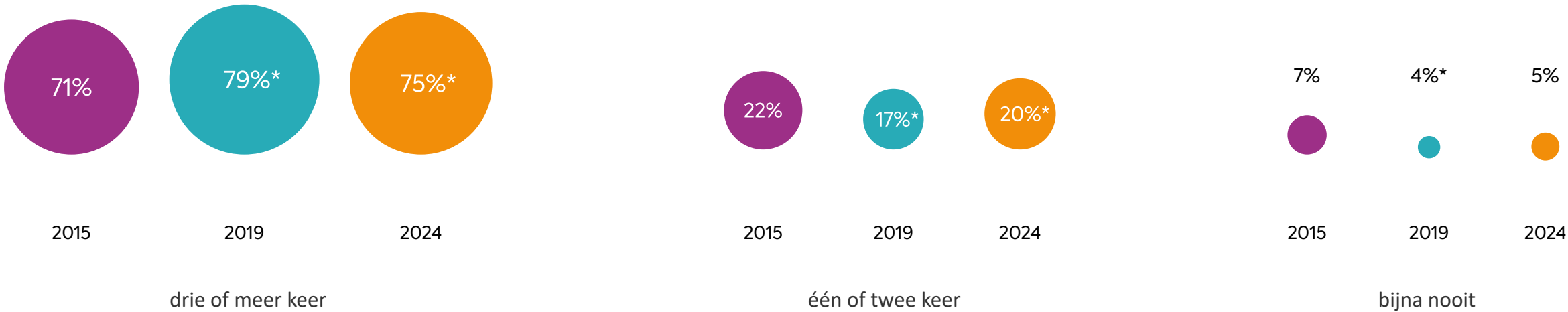

* significant verschil met vorige meting bij p<0,05

3.3 | Buiten in de buurt

95% van de kinderen speelt wel eens buiten, dat is vergelijkbaar met 2019. Wel spelen kinderen minder dagen per week buiten.

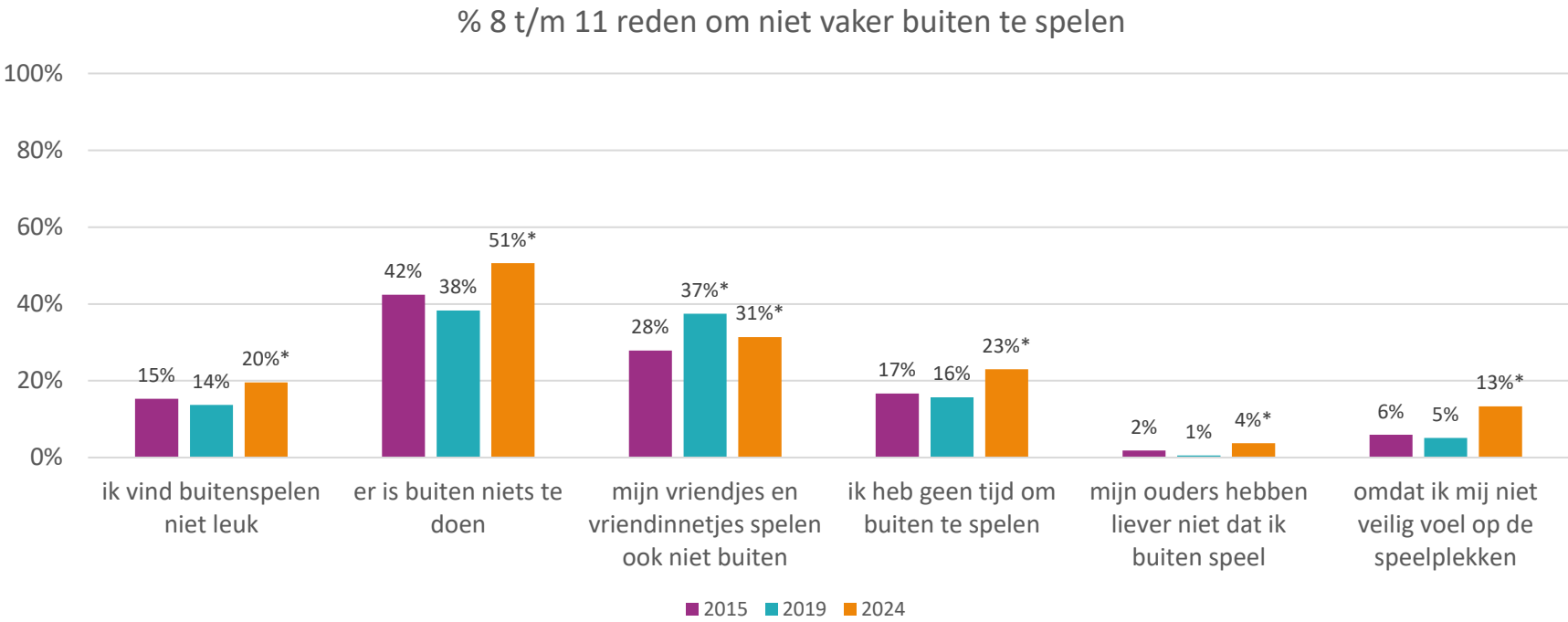
Percentage kinderen dat buitenspeelt per week
|| 8 t/m 11

* significant verschil met vorige meting bij p<0,05

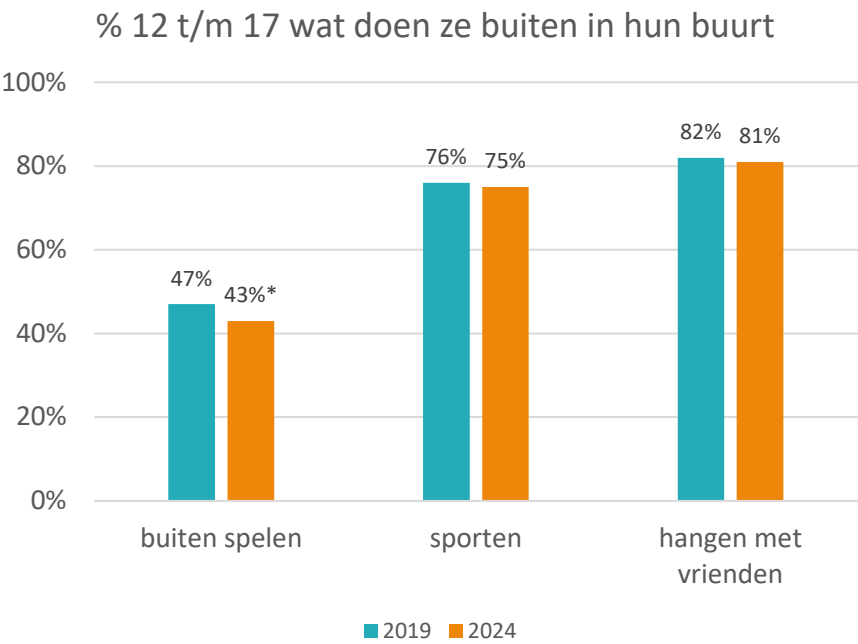
3.3 | Buiten in de buurt

▼ Als meest genoemde reden om niet vaker buiten te spelen noemen kinderen dat er buiten niets te doen is. Dit kan te maken hebben met gebrek aan aanbod van leuke plekken buiten, maar het kan ook komen door de voorkeuren die kinderen hebben voor de invulling van hun vrije tijd. 24% van de kinderen gaf een andere reden dan die in onderstaande grafiek om niet vaker buiten te spelen, zoals weinig vriendjes en vriendinnetjes in de buurt en slecht weer.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

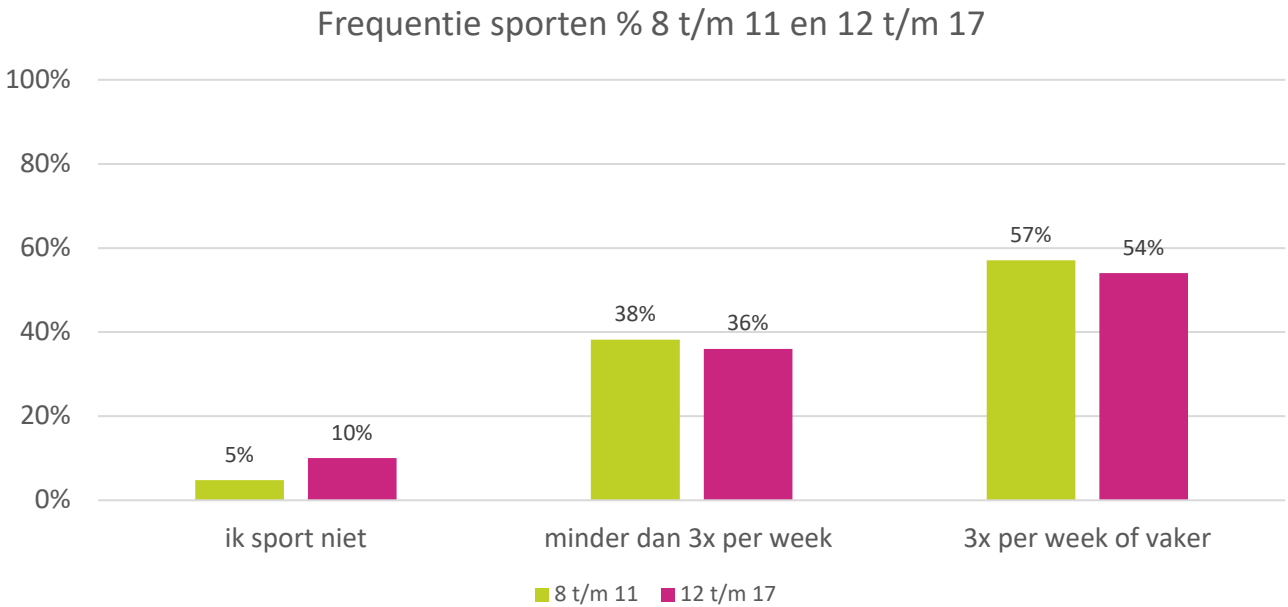
▼ Jongeren waarderen in hun buurt onder andere: speel- en sportplekken, winkels, rust, groen en de buren. Minder positief zijn zij over: het aanbod aan activiteiten, hard rijdend verkeer, gebrek aan chill-plekken voor jongeren en de hoeveelheid groen.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

3.4 | Sporten

▼ Kinderen sporten meer dan jongeren. Voetbal (27%), dansen (17%), zwemmen (16%), gymnastiek/turnen (14%) en vechtsport (11%) zijn het populairst onder kinderen. Onder jongeren zijn dit voetbal (20%), fitness (19%), dansen (9%), hockey (9%) en vechtsport (8%).

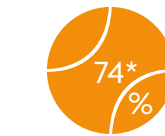

▼ Het aandeel kinderen en jongeren dat lid is van een sportvereniging daalde. Sportschool abonnementen vullen dat gat niet.

Lidmaatschap van sportvereniging

8 t/m 11

12 t/m 17

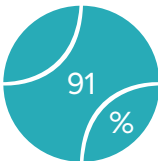
2024

2024

2024

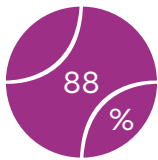
2019

2019

2019

2015

2015

2015

sportvereniging

sportvereniging

sportschool /
fitnesscentrum

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

3.5 | Lid van hobbyclub of vereniging

▼ Kinderen zijn vaker lid van de scouting dan in 2019, en jongeren gaan minder vaak naar toneel- of musicalles.

Percentage dat lid is van hobbyclub of -vereniging
|| 8 t/m 11

	2019	2024
muziekschool / muziekles	11%	9%
zang- of muziekvereniging, koor of schoolband	2%	2%
toneel- / musicalles	5%	5%
scouting	4%	9%*
hobbyvereniging (tekenen, schilderen, knutselen, fotografie, etc.)	6%	5%

* significant verschil met vorige meting bij $p<0,05$

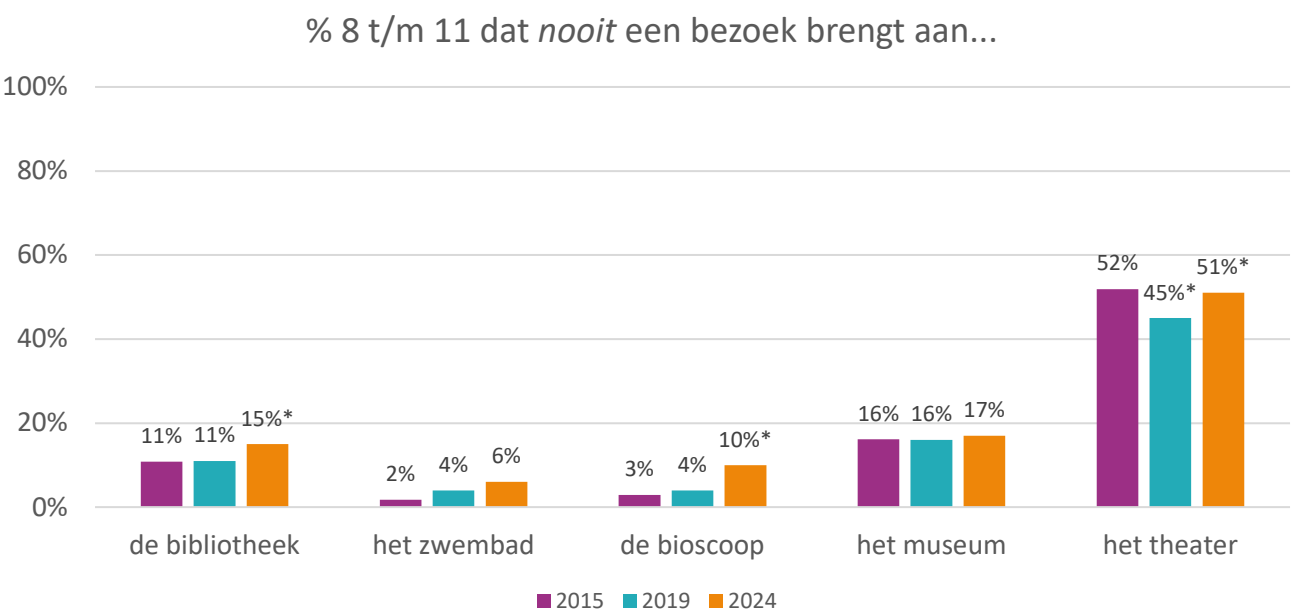
Percentage dat lid is van hobbyclub of -vereniging
|| 12 t/m 17

	2019	2024
muziekschool / muziekles	9%	8%
zang- of muziekvereniging, koor of schoolband	2%	2%
toneel- / musicalles	4%	2%*
scouting	3%	3%
hobbyvereniging (tekenen, schilderen, knutselen, fotografie, etc.)	2%	2%

* significant verschil met vorige meting bij $p<0,05$

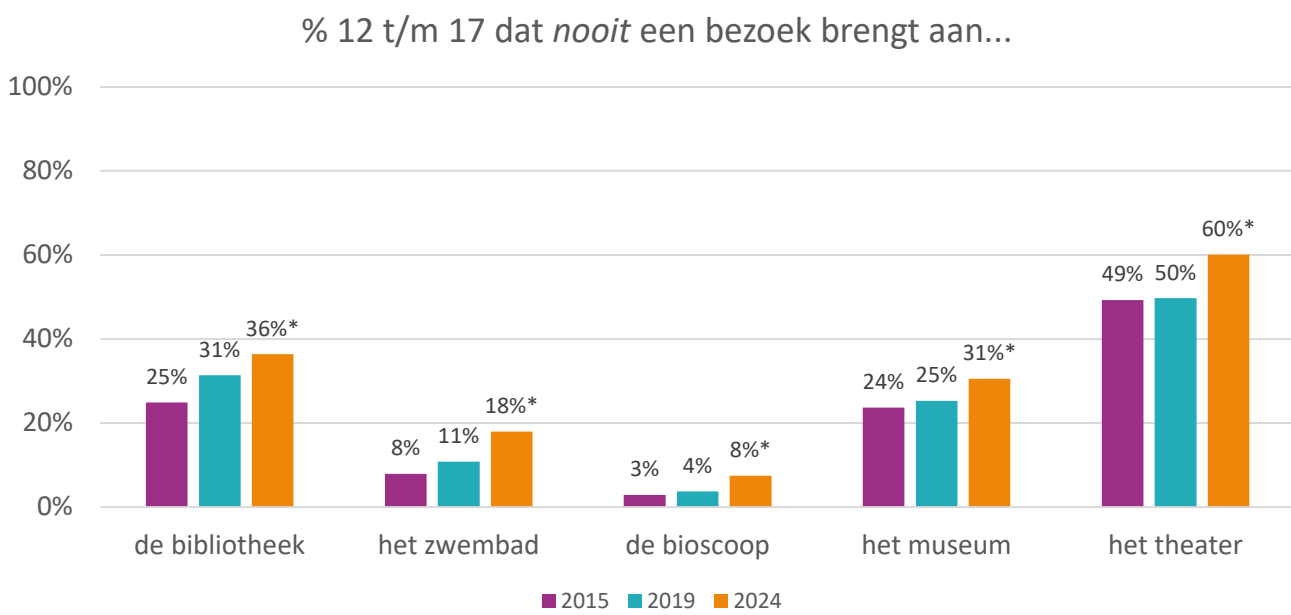
3.6 | Bezoek culturele voorzieningen

▼ Er is een toename in het aandeel kinderen dat nooit een bibliotheek, theater of bioscoop bezoekt.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

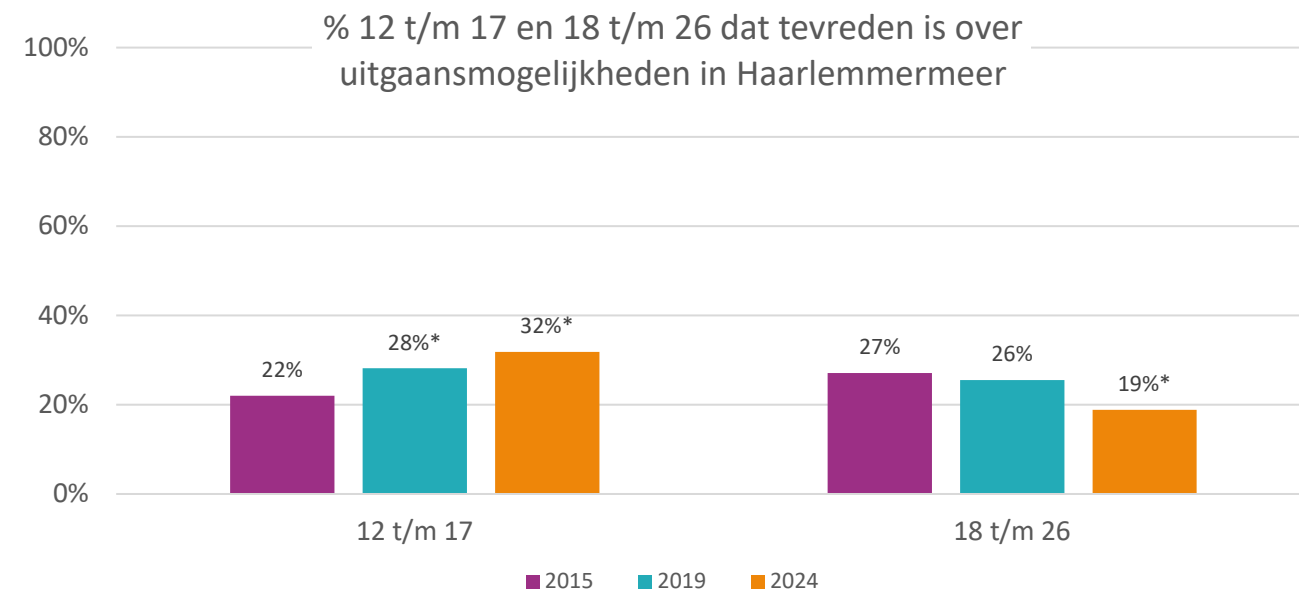
▼ Er is een toename in het aandeel jongeren dat nooit een theater, museum, bioscoop, zwembad of bibliotheek bezoekt.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

3.7 | Uitgaan

Uit de enquête blijkt dat 57% van de jongeren wel eens uitgaat, dit percentage is gelijk aan 2019. 50% van de 12-jarigen gaat uit, terwijl dit bij 17-jarigen oploopt naar 63%. Onder jongvolwassenen ligt dit aandeel nog hoger, namelijk op 86%. Voor jongeren zijn Hoofddorp (44%), Amsterdam (24%) en Haarlem (23%) de populairste locaties om uit te gaan. Vergeleken met 2019 zijn Amsterdam en Haarlem populairder geworden (voorheen respectievelijk 18% en 20%). Daarnaast gaat 19% uit in Nieuw-Vennep en 9% in andere delen van de gemeente. Jongvolwassenen gaan vooral uit in Amsterdam (67%), Haarlem (52%) en Hoofddorp (46%). Deze groep gaat relatief vaker naar Leiden dan in 2019 (van 12% naar 17%), en relatief minder vaak naar Hoofddorp (van 58% naar 46%), Nieuw-Vennep (van 13% naar 9%) en Amsterdam (van 75% naar 67%).

Waarom ben je tevreden met de uitgaansmogelijkheden in Haarlemmermeer? || 12 t/m 17

“Omdat er erg leuke dingen zijn om te doen. Ik vind namelijk zwemmen en naar de bioscoop gaan leuk en het winkelcentrum vind ik ook mooi.”

“Ik vind alles leuk zolang het maar met vrienden of familie is”

“Waar ik woon ligt tussen alles in, dus kan ik gemakkelijk of met de fiets er naartoe of met de bus”

Waarom ben je tevreden met de uitgaansmogelijkheden in Haarlemmermeer? || 18 t/m 26

“Als je iets wil drinken kan je makkelijk en snel de bus pakken, want die rijden bijna altijd”

“Er zijn genoeg eetgelegenheden en ook is er een bioscoop in Hoofddorp en heb je de mogelijkheid om te wandelen in het Haarlemmermeerse Bos”

“Niet te veel of te weinig van. Goede variatie en geen overlast. Het blijft rustig in de woonwijken, maar er kan wel plezier gemaakt worden.”

3.7 | Uitgaan

Waarom ben je ontevreden over de uitgaansmogelijkheden in Haarlemmermeer?

12 t/m 17

“Er is niks leuks voor kinderen rond de 12 tot 16. Dat is allemaal heel ver weg.”

“Feestweek Nieuw Vennep of Aalsmeer zijn echt leuk. De rest van het jaar is er eigenlijk niks te beleven.”

“Voor onder de 18 is er niks leuks en het is duur, dus spreken we thuis bij elkaar af, of hangen buiten”

Waarom ben je ontevreden over de uitgaansmogelijkheden in Haarlemmermeer?

18 t/m 26

“Er ontbreken kleine buurtkroegen in een straal van 5-10 minuten fietsen. Toolenburg, Paradijs, Skagerak hebben allemaal geen kroeg. Dit leidt ertoe dat je je eigen buurt niet leert kennen.”

“Er is letterlijk niks om naar toe te gaan. Er zijn wel een aantal leuke terrassen, maar geen clubs of feestcafés.”

“Er zijn niet heel veel opties waar je heen kan. Vaak moet je het iets verder (in een stad) opzoeken.”

“Er is letterlijk niks om naartoe te gaan. Er zijn wel een aantal leuke terrassen, maar geen clubs of feestcafés.”

3.8 | Vrijwilligerswerk

7% van de jongeren doet vrijwilligerswerk. Dat is minder dan in 2019 (10%) en 2015 (9%). Van de jongvolwassenen doet 14% vrijwilligerswerk. Dat aandeel is vergelijkbaar met 2019 en 2015.

Wat doe je voor vrijwilligerswerk? || 12 t/m 17

“Ik help eens in de zo veel tijd bij een stichting die zorgt dat kinderen het beter krijgen wanneer ze in het ziekenhuis liggen”

“Training geven, coachen en scheidsrechter”

“Koffie rondbrengen in verzorgingstehuis”

“Ik ben peerleader op mijn school en help daarnaast op de opendagen van school”

“Ik help een beetje mee met de wijkraad”

Wat doe je voor vrijwilligerswerk? || 18 t/m 26

“Ik sta achter de bar bij de voetbal, en ik help jaarlijks bij het dorpsfeest”

“Ik help in een buurthuis”

“Ik doe vrijwilligerswerk bij een museum”

“Ik ben leiding bij scouting. Ik geef leiding aan 2 leeftijdsgroepen en organiseer veel uitjes.”

“In de kerk en voor jongere mentale gezondheid”

4 Online

De mobiele telefoon en toegang tot het internet, met eindeloze mogelijkheden, zijn niet meer weg te denken uit onze samenleving. Van contact met vrienden tot online winkelen, van gamen tot daten, en van boekentips tot financieel advies; er vindt steeds meer online plaats. Tegelijkertijd groeit zowel de kennis als de zorg over de impact hiervan op het welzijn van kinderen en jongeren.

In 2024 werd een stap in regulering gezet, toen het gebruik van mobiele telefoons in de klas op school verboden werd. Maar, de zorgen blijven groot. In een brandbrief aan de Nederlandse overheid roepen duizenden artsen, wetenschappers en praktijkdeskundigen op tot “dringende actie tegen de groeiende gezondheids- en welzijns crisis als gevolg van overmatig en leeftijdsongeschikt scherm- en sociale media gebruik bij kinderen en jongeren”. Zij maken zich ernstig zorgen om onder meer de fysieke gevolgen, de veiligheid van kinderen, en de langdurige schermtijd die ten koste gaat van activiteiten die bijdragen aan een gezonde ontwikkeling.

Veel gebeurt buiten het zicht van ouders, en zij moeten als informatiebron concurreren met online rolmodellen die vaak ook gedreven zijn door financiële prikkels. Influencers inspireren jongeren in hun toekomstdromen, hun creativiteit, het lezen van boeken, het vinden van gelijkgestemden en in het vergroten van zelfvertrouwen. Maar, regelmatig geven zij foutieve informatie en zij hebben niet altijd een goede invloed op jongeren. Adviezen over cosmetische producten bezorgen kinderen huidproblemen, vrouwonvriendelijke denkbeelden werken in op jongeren en finfluences moedigen aan om snel geld te verdienen met ‘dropshipping’ of het handelen in cryptomunten. Ook criminelen doen online pogingen om jongeren voor hun karretje te spannen met de belofte snel geld te verdienen, waardoor jongeren het criminele circuit in worden getrokken.

Online actief zijn begint al vroeg. Ruim de helft van de Haarlemmermeerse kinderen in de enquête heeft een eigen mobiele telefoon. Dit aandeel neemt toe naarmate kinderen ouder worden; onder de 8-jarigen heeft 23% een eigen telefoon, onder de 11-jarigen is dit 92%. Ook gebruikt één op drie kinderen sociale media en neemt dit aantal toe met de leeftijd. De meeste Haarlemmermeerse ouders zijn betrokken bij wat hun kind online doet en vinden het belangrijk om op de hoogte te zijn van de online activiteiten van hun kinderen. Ook een ruime meerderheid van de jongeren geeft aan dat hun ouders/verzorgers op de hoogte zijn van hun sociale media gebruik.

Wat zij online tegenkomen, beslissen jongeren en jongvolwassenen lang niet altijd zelf. Ongewenste dingen zien en gevraagd worden om snel geld te verdienen, overkomt een aanzienlijk deel van de Haarlemmermeerse jongeren, en een nog groter deel van de jongvolwassenen. Een klein deel van de jongeren wordt online gepest en/of heeft meegemaakt dat beeldmateriaal van hen ongewenst werd gedeeld. Deze gebeurtenissen kunnen heftig zijn en grote consequenties hebben in hun leven.

Sociale media nemen steeds meer tijd in beslag in het leven van de jeugd. De helft van de Haarlemmermeerse jongeren vindt zelf dat zij te veel op sociale media zitten. Dit aantal neemt toe naarmate jongeren meer tijd daaraan spenderen. Een deel is bang om dingen te missen zonder sociale media. Dit is ook wel te begrijpen, want communicatie verloopt grotendeels via sociale media. Maar er zijn ook andere redenen om veel online te zijn; voor meer dan de helft van de Haarlemmermeerse jongeren zijn sociale media een fijne uitlaatklep. Ook ander onderzoek toont de positieve kanten van sociale media. Zo kan het welzijn van jongeren juist verbeteren door het hebben van online contacten en de steun die zij daardoor ondervinden. Jongeren in Kennemerland geven aan dat het gebruik van sociale media hun negatieve gevoelens juist kan verlichten, omdat zij er ontspanning en vermaak in vinden. Niet alle vermaak is echter onschuldig: een klein deel van de Haarlemmermeerse jongeren geeft aan weleens online te hebben gegokt, terwijl zij jonger zijn dan de toegestane leeftijd.

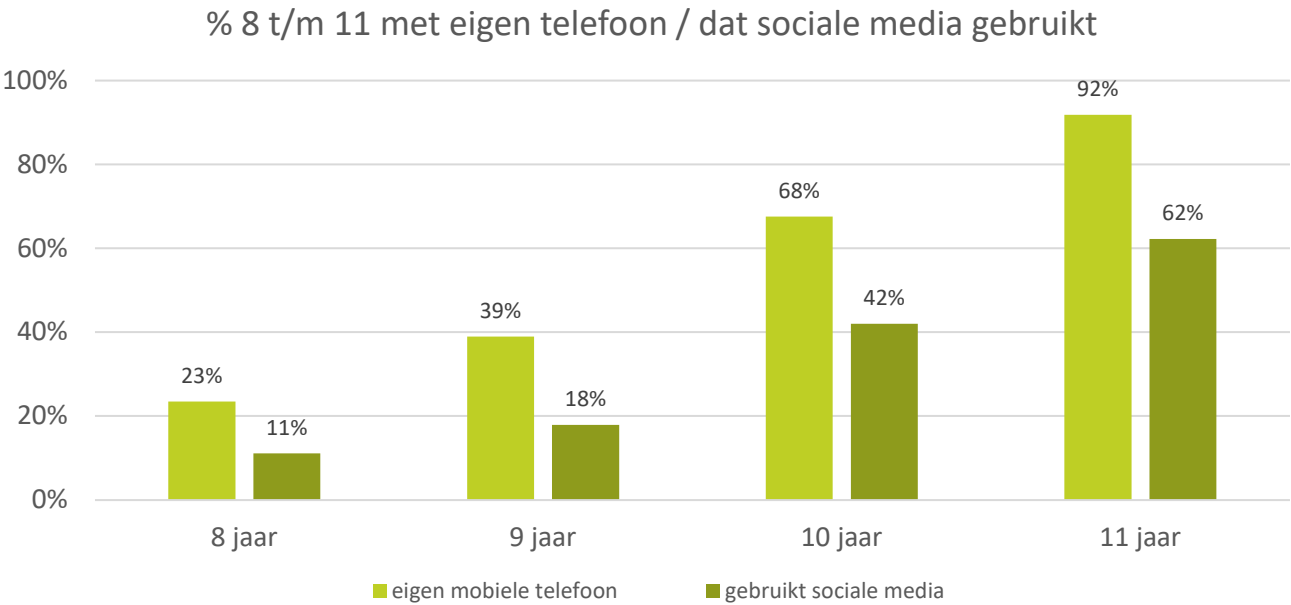
Het blijft moeilijk om in algemene zin te zeggen dat sociale media positief of negatief uitpakken voor de jeugd. Het verschilt per kind of jongere en is mede afhankelijk van persoonlijke eigenschappen en omgevingsfactoren. Ook is het afhankelijk van het sociale mediaplatform en hoe dat gebruikt wordt. Een kind dat YouTube kijkt, kan make-up video's kijken, uren spenderen aan streams van een computerspel of juist alle afleveringen van Het Klokhuis bekijken. Dit is ook de reden dat het Nederlands Jeugd Instituut aanraadt niet alleen te kijken naar schermtijd, maar ook naar schermgebruik.

4 Online

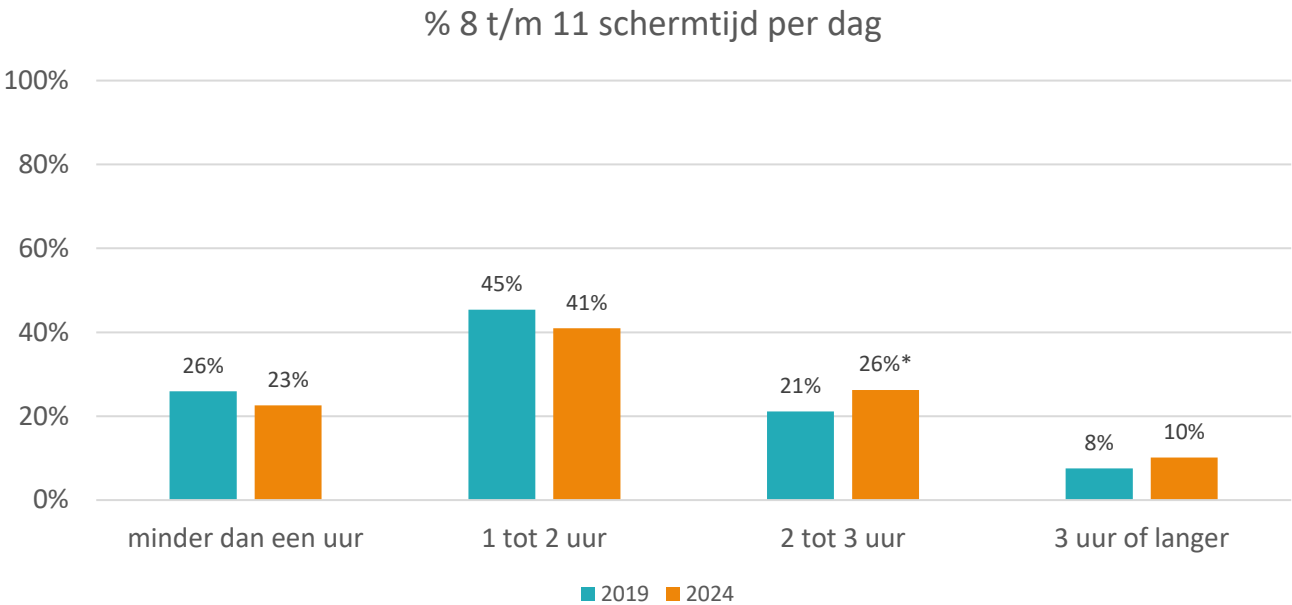

4.1 | Mobiele telefoon en sociale media gebruik van kinderen

▼ Kinderen hebben vaak al een mobiele telefoon en maken gebruik van sociale media.

▼ Schermtijd onder kinderen is toegenomen.

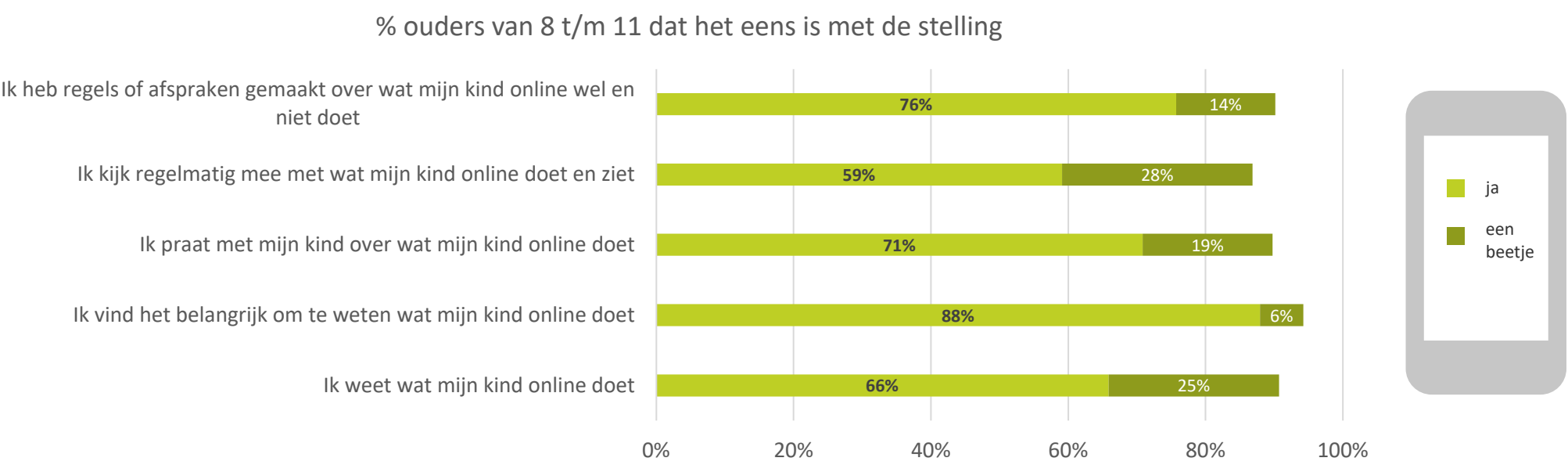

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

4.1 | Mobiele telefoon en sociale media gebruik van kinderen

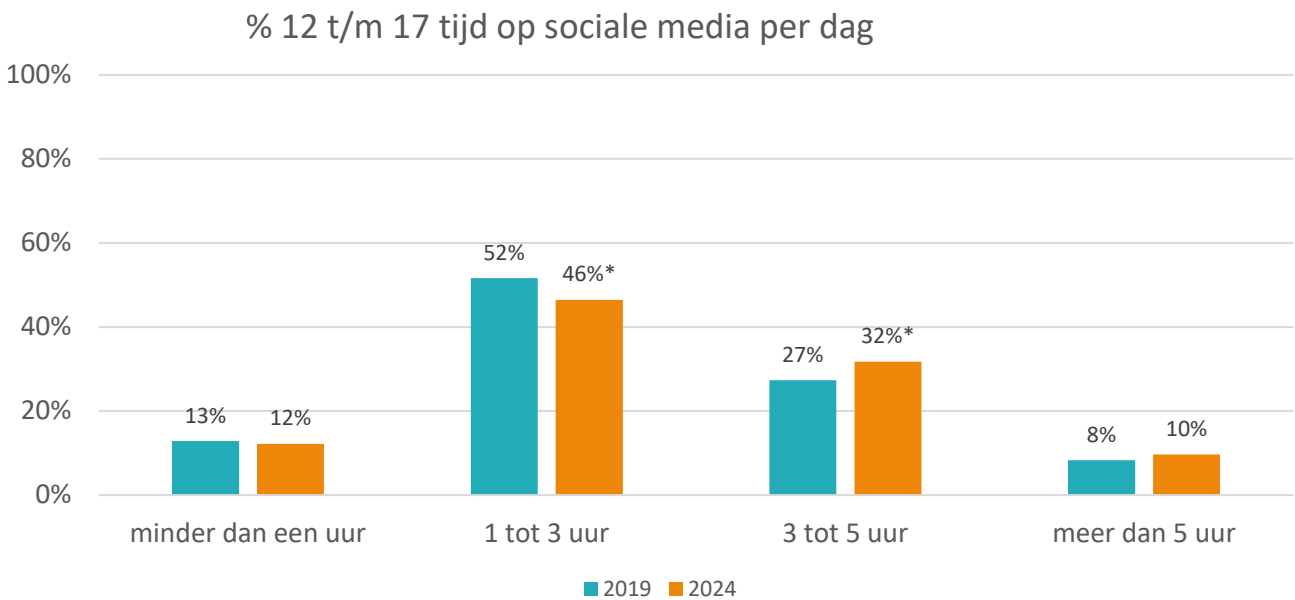
4.1.1 | Betrokkenheid ouders bij online activiteiten kinderen

▼ De meeste ouders zijn betrokken bij de online activiteiten van hun kind.

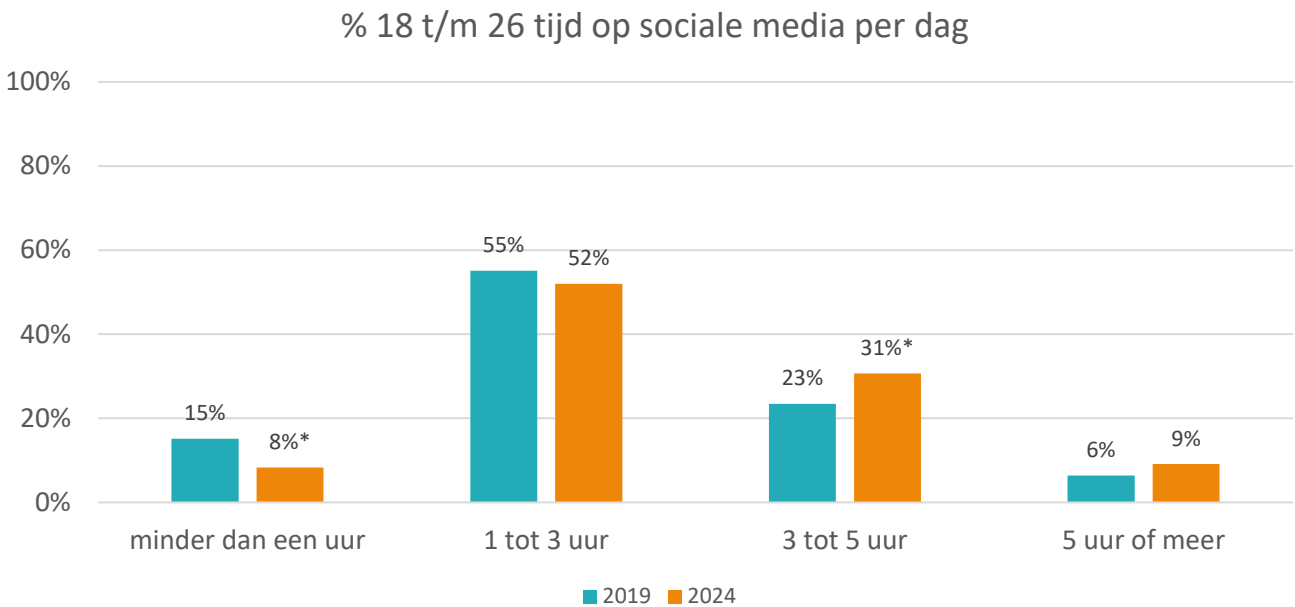
4.2 | Aantal uur per dag op sociale media

▼ Jongeren spenderen meer tijd aan sociale media. 42% zit meer dan 3 uur per dag op sociale media, dit was 35% in 2019.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

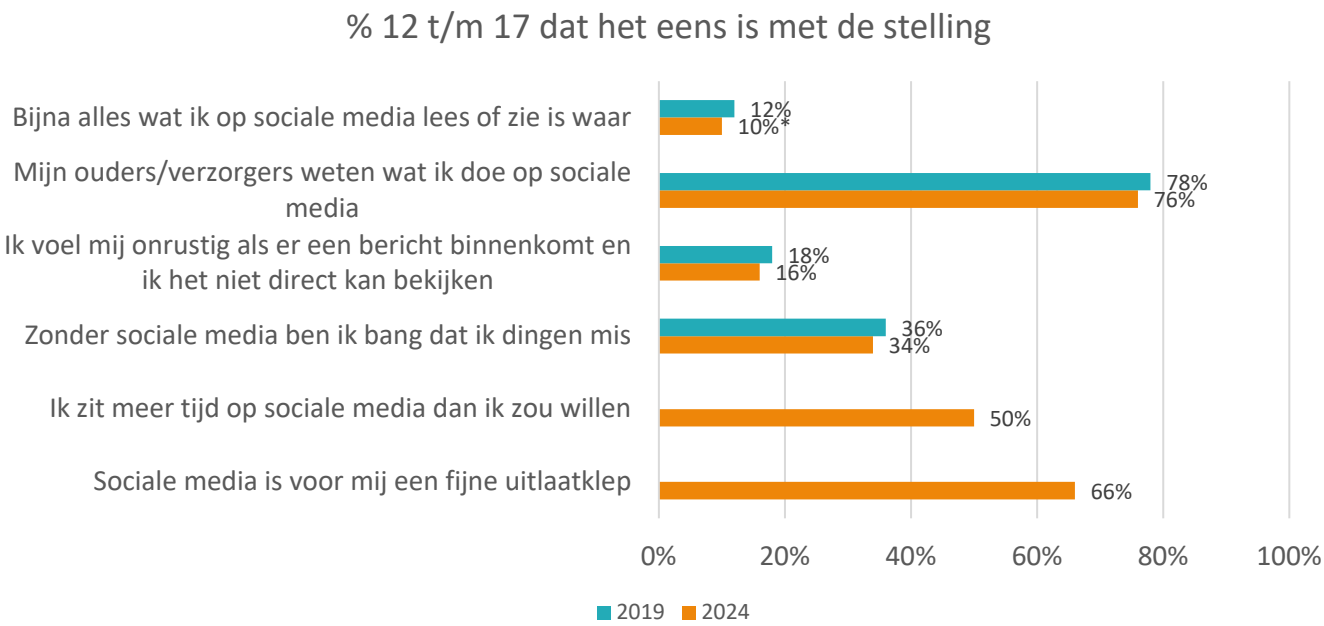
▼ Ook jongvolwassenen brengen meer uur per dag door op sociale media dan in 2019. 40% zelfs meer dan 3 uur per dag. Dit was 29% in 2019. Veel jongeren (50%) en jongvolwassenen (61%) zitten meer tijd op sociale media dan zij zouden willen.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

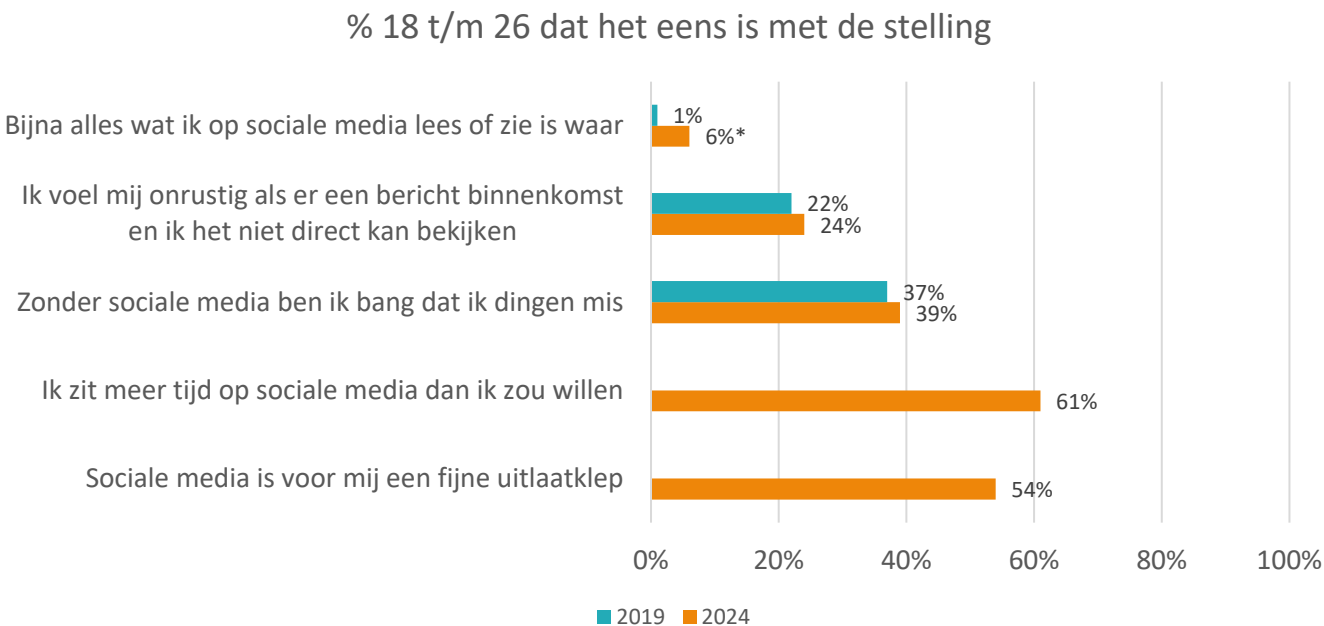
4.3 | Opvattingen over sociale media

▼ Veel jongeren delen wat zij online doen met hun ouders.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$
■ n.b. de onderste twee stellingen uit de grafiek zijn in 2019 niet bevraagd

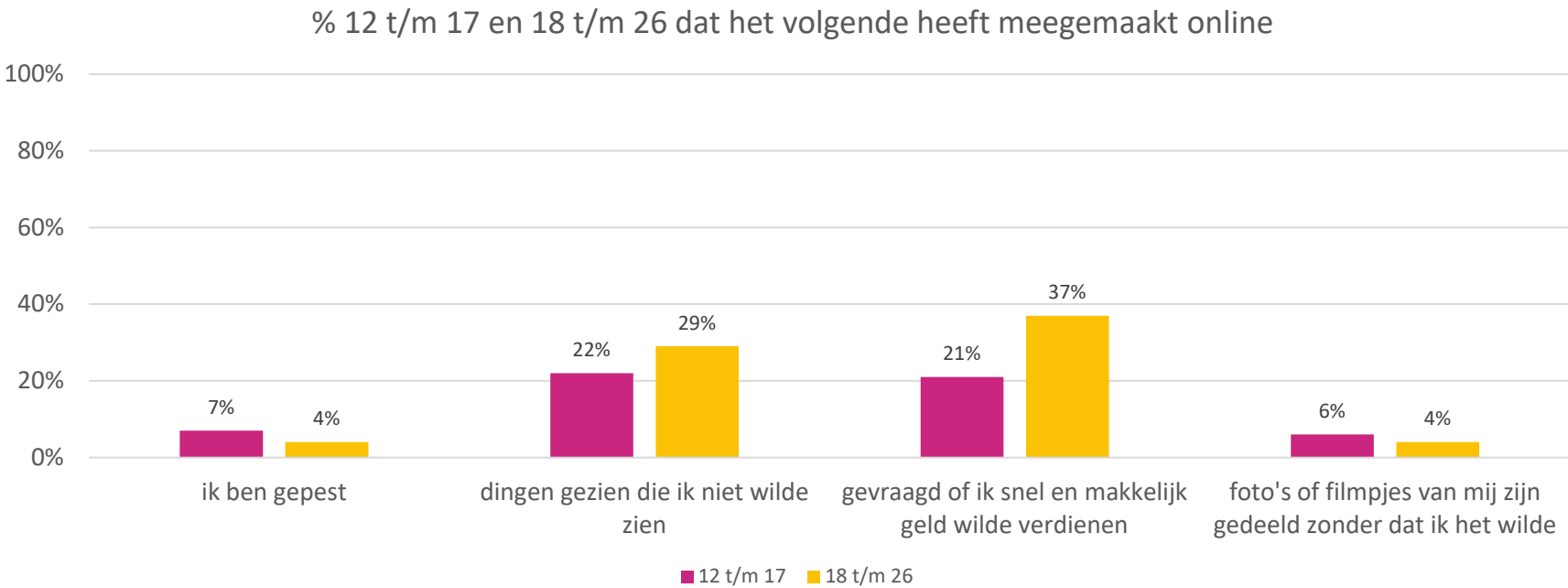
▼ Jongvolwassenen zijn het in 2024 vaker eens met de stelling dat alles wat zij zien op sociale media waar is dan in 2019. Of dit komt doordat zij goedgeloviger zijn dan voorheen, of door wat zij zien en doen op sociale media, blijft onduidelijk.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$
■ n.b. de onderste twee stellingen uit de grafiek zijn in 2019 niet bevraagd

4.4 | Veiligheid online

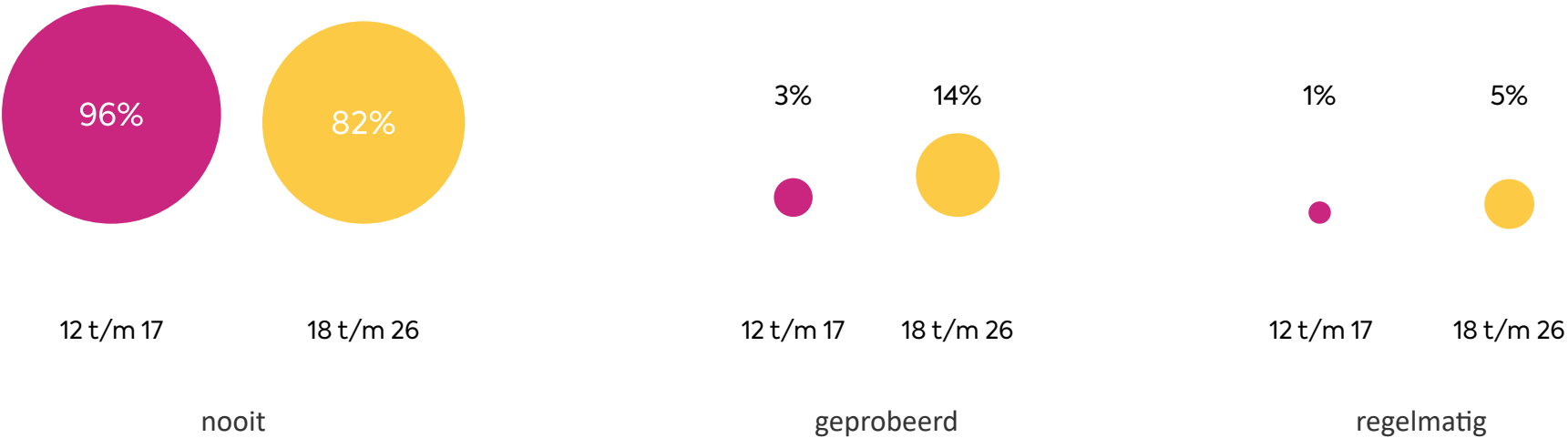
▼ Er komen online ook negatieve dingen op jongeren af, en met name op jongvolwassenen.

4.5 | Online gokken

▼ Ondanks hun leeftijd heeft 4% van de jongeren wel eens online gegokt. Jongvolwassenen doen dit vaker.

Percentage || 12 t/m 17 en || 18 t/m 26 online gokken

5 Gezondheid

Een goede gezondheid is belangrijk voor de ontwikkeling van de jeugd. Gezondheid wordt niet alleen beïnvloed door genetische of fysieke factoren, maar ook door mentaal welzijn en leefstijl. Als kinderen of jongeren een slechte gezondheid hebben, zullen zij hiervan de impact ervaren in allerlei facetten van hun leven. Het verdiepende deel over opgroeien met een beperking in dit Jeugdonderzoek geeft meer inzicht in hoe een beperking in gezondheid het leven van Haarlemmermeerse jongeren beïnvloedt. Haarlemmermeerse kinderen zijn overwegend gelukkig en gezond: de overgrote meerderheid geeft aan gelukkig te zijn en zich gezond te voelen. In vergelijking met eerdere jaren bewegen kinderen iets vaker en eten ze vaker elke dag groente/fruit.

Het is echter de vraag hoe het onze kinderen en jongeren vergaat naarmate zij ouder worden. De invloed van ouders op de levensstijl van jongeren neemt af naarmate zij ouder worden en de verantwoordelijkheid voor gezond eten en ontbijten ligt meer bij de jongere zelf. Jongeren worden ook in toenemende mate blootgesteld aan (online) prikkels, ongezonde voeding en gezondheidsclaims. Zo stegen de prijzen van gezonde voeding harder dan die van ongezond eten, en staat sociale media vol met onbewezen claims over wat wel en niet gezond is. De ervaren gezondheid van Haarlemmermeerse jongeren is minder goed dan die van kinderen, en daalde ook aanzienlijk ten opzichte van 2019. Lange tijd was het credo: ontbijt is de belangrijkste maaltijd van de dag. Toch zijn Haarlemmermeerse jongeren minder gaan ontbijten, en neemt ontbijten af met leeftijd. Mogelijk is dit beïnvloed door de populariteit van de dieetvorm ‘intermittent fasting’, waarin je een aantal uur van de dag bewust niet eet (bijvoorbeeld 16 uur niet eten en 8 uur wel).

Verder hebben Haarlemmermeerse jongeren een vergelijkbare of gezondere leefstijl dan voorheen. Zij eten minder vaak groente en fruit dan kinderen, maar evenveel als in 2019. Ook bewegen zij nog net zo vaak als voorheen. Qua middelengebruik zien we vooral positieve verschuivingen; vrijwel al het middelengebruik is afgenomen. 10 jaar na de verhoging van de leeftijdsgrens voor alcohol wordt zichtbaar dat het aandeel frequente drinkers afnam. Jongeren experimenteren minder met cannabis en lachgas dan in 2019.

Roken vormt de uitzondering op deze positieve leefstijlontwikkelingen. De verwachting was dat de prijsverhogingen van tabak, het verbod op verkoop in supermarkten en horeca en het verbod op rookruimtes in de horeca zouden leiden tot een afname van het aantal rokers. Maar de vape gooide roet in het eten en werd door steeds meer jongeren omarmd. In Haarlemmermeer nam roken onder jongeren toe, en met name het uitproberen van de vape of e-sigaret.

Een grote zorg is de mentale gezondheid van jongeren en jongvolwassenen. De Gezondheidsmonitor van de GGD/het RIVM laat zien dat de mentale gezondheid van Nederlandse jongeren achteruit gaat. In Haarlemmermeer is het beeld nog zorgelijker dan landelijk. Haarlemmermeerse jongeren ervaren hun (mentale) gezondheid als slechter, zijn minder tevreden met het eigen leven, hebben vaker suïcidale gedachten, zijn vaker gestrest, voelen zich vaker eenzaam, zijn minder veerkrachtig en hebben minder vertrouwen in de eigen toekomst.

Dit verschil tussen Haarlemmermeer en Nederland in de ervaren mentale gezondheid is moeilijk te duiden. Regionaal onderzoek geeft wel inzicht in waarom jongeren zich mentaal slecht voelen. Jongeren ervaren een grote mate van prestatiedruk, vanuit zichzelf, anderen, school en de maatschappij. Die druk brengt stress met zich mee, maar ook gevoelens van schaamte en schuld als het hen niet lukt om aan (hun eigen) verwachtingen te voldoen. Het legt beslag op de ruimte die zij voelen om te ontspannen, of om stil te staan bij wat zij nodig hebben. Alcohol of drugs worden soms gebruikt om deze zorgen even te vergeten.

In onze enquête valt vooral op dat jongeren en jongvolwassenen minder vaak aangeven gelukkig te zijn dan kinderen. Onder kinderen is meer dan 90% gelukkig, onder jongeren en jongvolwassenen ligt dit percentage onder de 70%. Tevens nam de prestatiedruk vooral onder jongeren toe. Hier ligt ook een verband met gevoelens van eenzaamheid: jongeren die zich eenzaam voelen, zijn ook vaker ongelukkig.

Kinderen en jongeren maken zich even vaak zorgen als voorheen. Wel zien we dat hoe ouder de jongeren zijn, des te vaker zij zich zorgen maken. 15% van de kinderen, 23% van de jongeren en 11% van de jongvolwassenen geeft aan hun zorgen met niemand te kunnen bespreken. Kinderen bespreken hun zorgen vooral met hun ouders, en jongeren en jongvolwassenen vooral met ouders en vrienden.

5 Gezondheid

5.1 | Ervaren gezondheid

▼ Kinderen zijn positiever over hun eigen gezondheid dan jongeren en jongvolwassenen. Ook neemt de ervaren goede gezondheid onder jongeren en jongvolwassenen af.

Percentage eigen ervaring van algemene gezondheid

|| 8 t/m 11

	2019	2024
goed	97%	96%
redelijk	3%	4%
slecht	0%	0%

|| 12 t/m 17

	2019	2024
goed	89%	82%*
redelijk	10%	16%*
slecht	2%	2%

|| 18 t/m 26

	2019	2024
goed	76%	70%*
redelijk	21%	24%
slecht	3%	6%*

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

5.2 | Bewegen

▼ Kinderen bewegen meer dan voorheen. Jongeren bewegen ongeveer net zoveel als in 2019.

Percentage dat bepaald aantal dagen per week een uur beweegt

8 t/m 11

	2015	2019	2024
elke dag minimaal een uur	21%	31%*	33%
minder dan 5 dagen per week minimaal een uur	38%	29%*	26%*

12 t/m 17

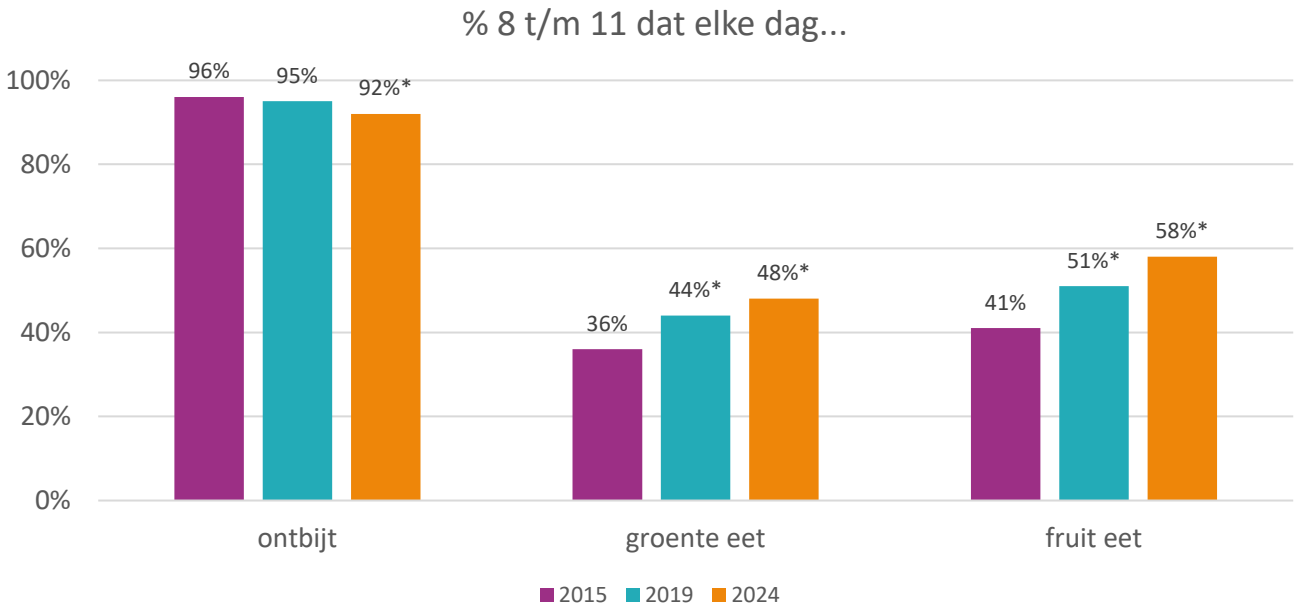
	2015	2019	2024
elke dag minimaal een uur	22%	29%*	29%
minder dan 5 dagen per week minimaal een uur	39%	31%*	33%

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

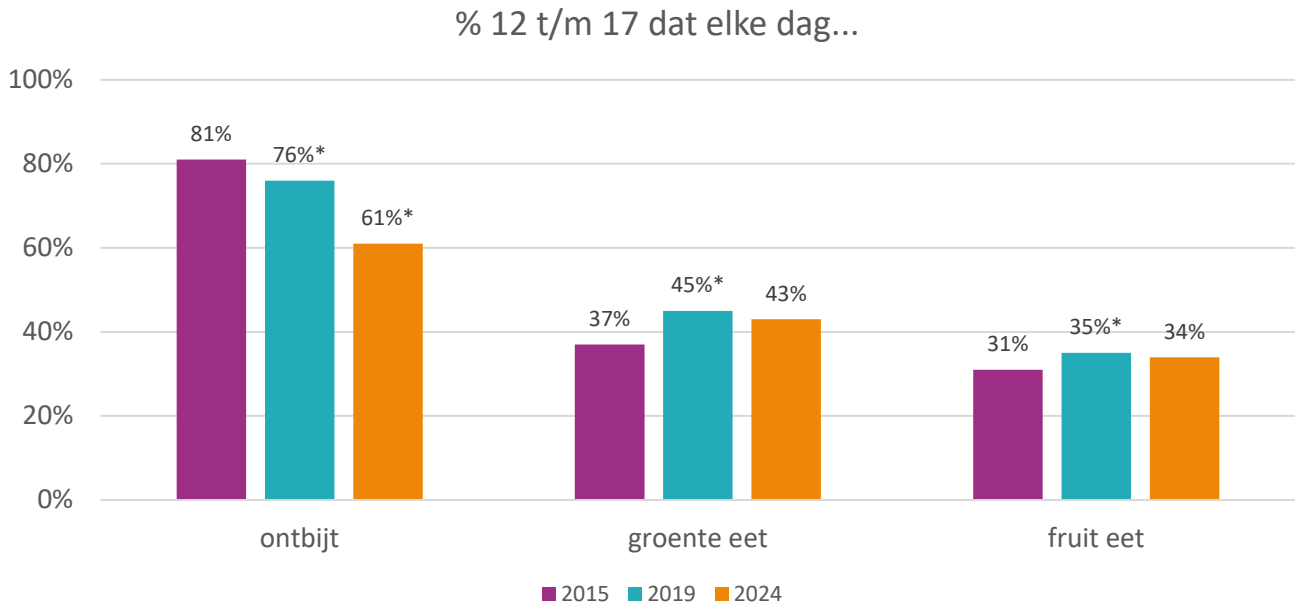
5.3 | Voeding

▼ Het aandeel kinderen dat elke dag ontbijt neemt af. Wel eten zij vaker elke dag groente en/of fruit. Niet ontbijten (1%), geen groente (1%) en geen fruit eten (1%) zijn vergelijkbaar met 2019.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

▼ Elke dag ontbijten neemt af onder jongeren, en neemt bovendien af met de leeftijd. Het percentage dat nooit ontbijt (4%) nam toe, het percentage dat nooit fruit (3%) of groente (1%) eet is gelijk gebleven.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

5.4 | Middelengebruik

Ongeveer twee op de drie (65%) jongeren heeft nooit alcohol gedronken. Dit aandeel is vergelijkbaar met 2019 en 2015. Bijna een kwart heeft wel eens alcohol geprobeerd, 1 op de 10 drinkt een paar keer per maand alcohol, en 1 op de 100 een paar keer per week. De aantallen zijn vergelijkbaar met 2019.

Het aandeel jongeren dat nooit gerookt heeft is kleiner dan in 2019. Opgesplitst in tabak en vape/e-sigaret is te zien dat 89% nooit tabak heeft gebruikt. Het aandeel jongeren dat nooit een vape of e-sigaret heeft gebruikt ligt lager (82%). Jongeren gaven vaker aan wel eens een vape/e-sigaret te hebben geprobeerd (14%) dan tabak (8%). Voor zowel tabak (30 jongeren) als vaper/e-sigaret (29 jongeren) geeft 2% aan dat dagelijks te gebruiken. De helft van die dagelijkse gebruikers (15 jongeren) gebruikt dagelijks zowel tabak als een vape/e-sigaret.

4% van de jongeren heeft wel eens cannabis geprobeerd. Dit is minder dan in 2019, toen was dat 6%. In beide jaren gebruikt 1% van de ondervraagden het meermaals per maand. XTC en andere drugs zijn door 1% van de respondenten wel eens geprobeerd, 99% heeft het nooit gebruikt. Lachgas werd door jongeren minder uitgetest dan in 2019. Toen had 5% het wel eens gebruikt, nu is dat 1%.

Rookgedrag percentage || 12 t/m 17

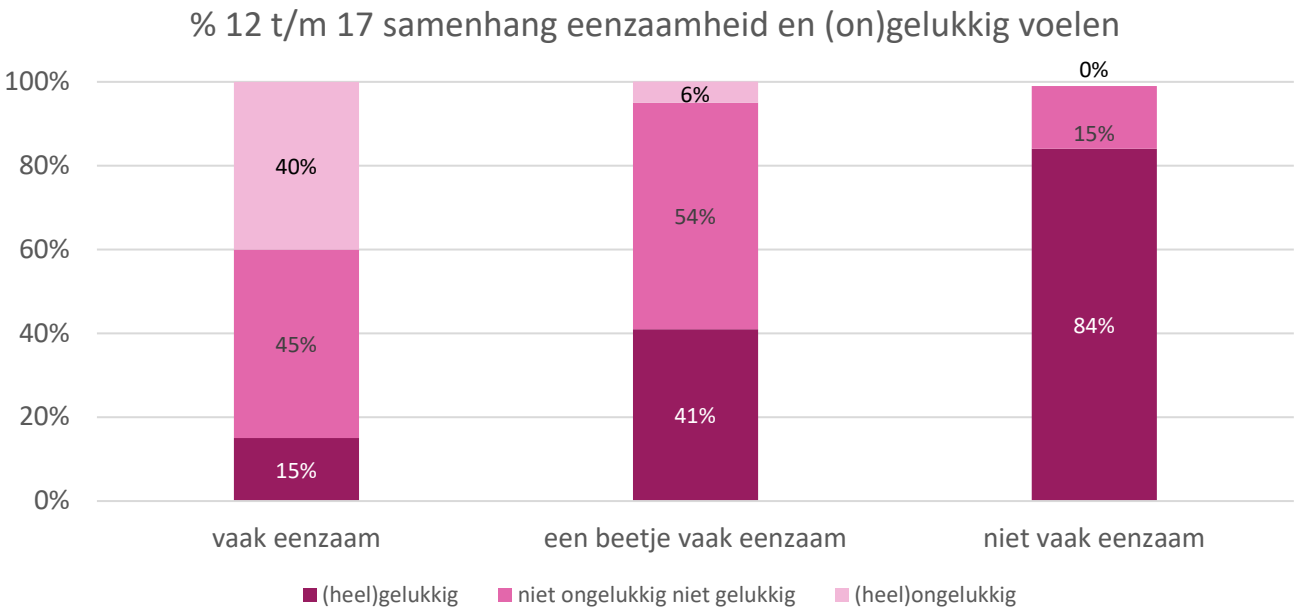
	2019	2024
nooit	90%	81%*
wel eens geprobeerd	8%	14%*
paar keer per maand	1%	2%
paar keer per week	0%	1%
(bijna) elke dag	1%	2%

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

5.5 | Gelukkig

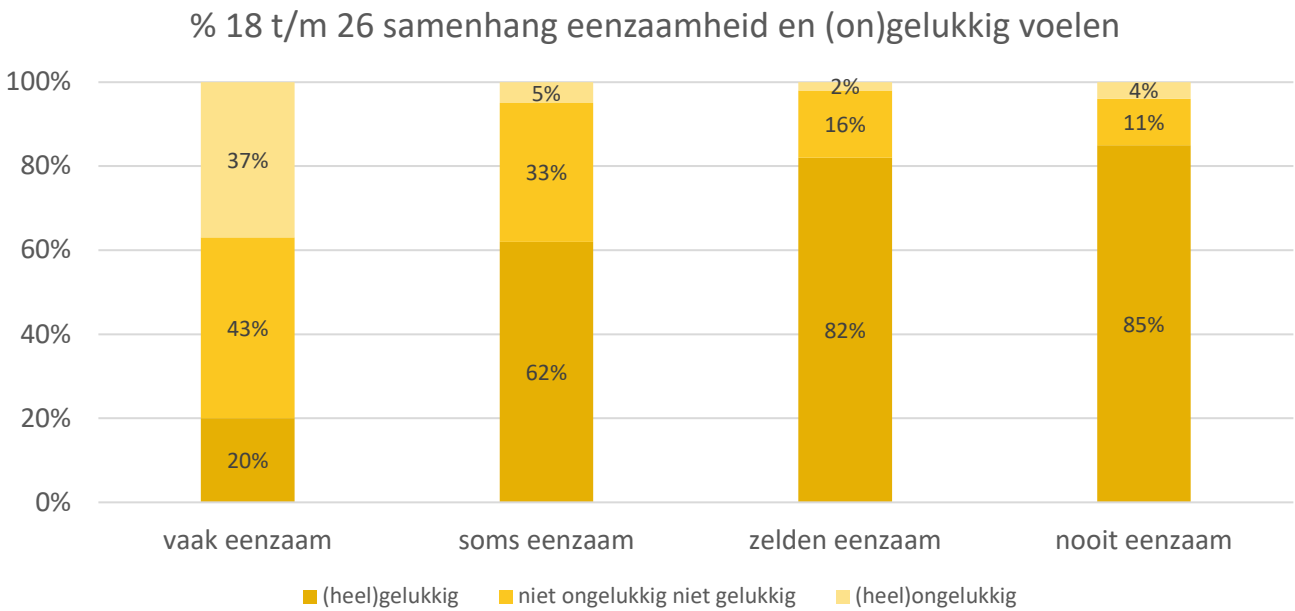
Veruit de meeste kinderen zijn gelukkig, jongeren voelen zich minder vaak gelukkig dan kinderen, en jongvolwassenen voelen zich het vaakst ongelukkig.

Bij zowel jongeren als jongvolwassenen bestaat er samenhang tussen eenzaamheid en gevoelens van geluk. Degenen die zich vaak eenzaam voelen, voelen zich ook vaker ongelukkig.

Percentage ervaring geluksgevoel over het algemeen

	8 t/m 11	12 t/m 17	18 t/m 26
gelukkig	93%	68%	65%
niet gelukkig / niet ongelukkig	7%	27%	27%
ongelukkig	0%	5%	8%

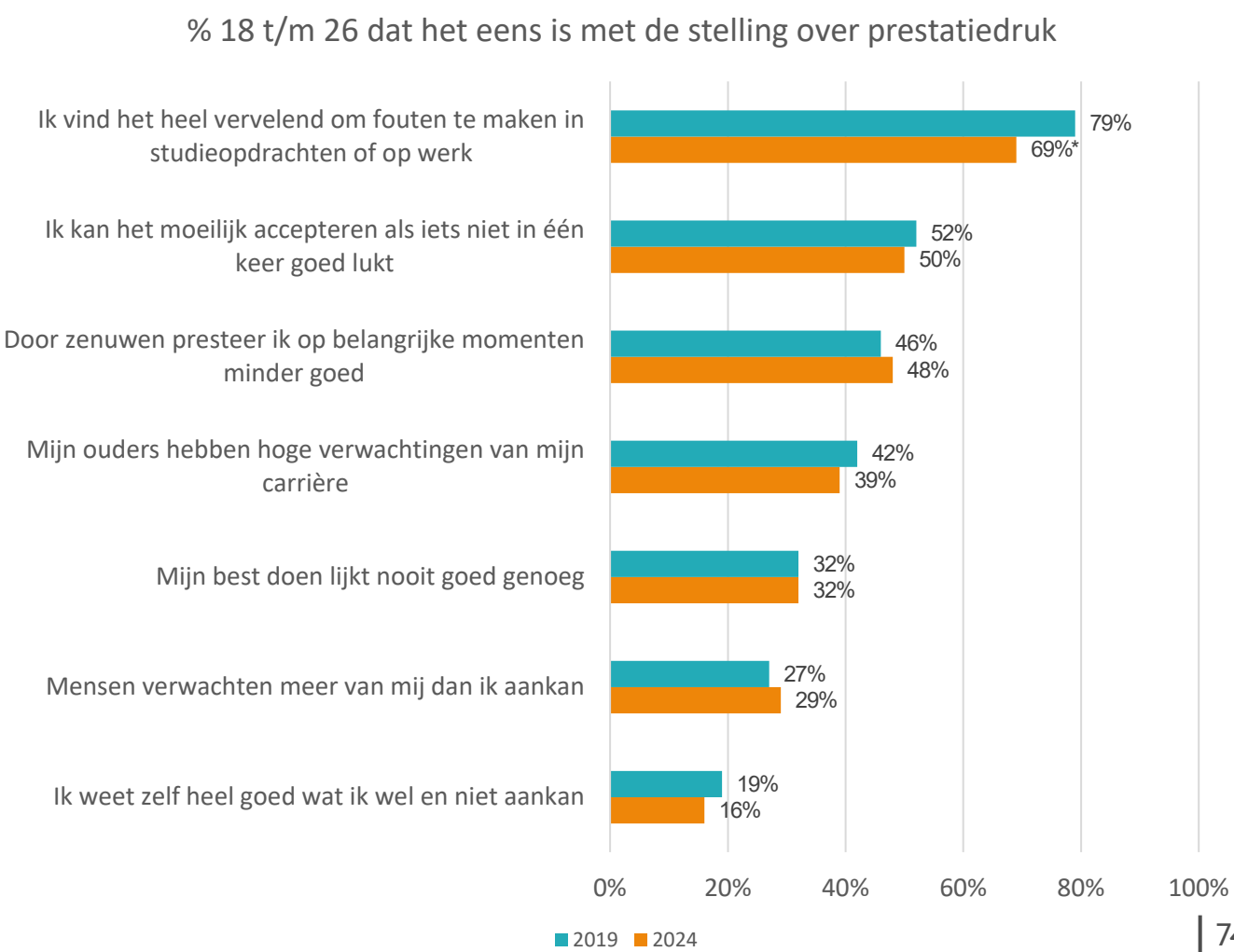
5.6 | Prestatiedruk

▼ Prestatiedruk neemt toe onder jongeren. Ook weten zij zelf minder goed wat zij aankunnen.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

▼ Jongvolwassenen ervaren prestatiedruk in vergelijkbare mate als in 2019. Wel vinden zij het minder vervelend om fouten te maken.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

5.7 | Zorgen maken

23% van de kinderen maakt zich vaak zorgen, dat aandeel is vergelijkbaar met 2019. Jongeren maken zich meer zorgen dan kinderen. 31% van de jongeren maakt zich vaak zorgen, dit aandeel is wel lager dan in 2019 (36%).

Meisjes maken zich meer zorgen dan jongens, vooral in de jongerengroep. Onder kinderen maakt 26% van de meisjes en 20% van de jongens zich vaak zorgen. Onder jongeren is dat respectievelijk 40% en 19%.

Leeftijd hangt samen met zich zorgen maken. Tussen de 12 en de 17 nemen de zorgen toe. Van de 12- jarigen geeft 18% aan zich vaak zorgen te maken, en van de 17-jarigen 40%.

15% van de kinderen, 23% van de jongeren en 11% van de jongvolwassenen geeft aan hun zorgen met niemand te kunnen bespreken.

Kinderen die hun zorgen kunnen bespreken doen dat vooral met hun ouder(s), en ook vrienden, oma en opa, broer of zus en de juf of meester worden veel genoemd. Een aantal bespreekt zorgen met een hulpverlener, zoals psycholoog, coach of arts. Een enkeling vertrouwt de zorgen toe aan een huisdier.

Jongeren kunnen hun zorgen vooral bespreken met vrienden en ouders, en ook andere familie, docent en hulpverlener worden veel genoemd. Een enkeling bespreekt zorgen met de knuffelbeer of schrijft de zorgen op.

Jongvolwassenen kunnen hun zorgen vooral met vrienden of ouders bespreken. Andere familieleden, een partner, collega en hulpverlener worden ook veel genoemd. Een enkeling kan zorgen kwijt bij god of bij zichzelf.

Waar maak jij je zorgen over? || 8 t/m 11

“Als ik iets verkeerd heb gedaan”

“Dat ik anders ben dan andere kinderen”

“Dat ik later dakloos ben”

“Dat mama, papa of oma doodgaan”

“De topografietoets”

“School of mijn gezondheid”

“Over oorlog en geweld in de wereld”

Waar maak jij je zorgen over? || 12 t/m 17

“Dat ik mezelf niet altijd kan uiten over m’n gevoelens”

“De toekomst”

“Dat als ik thuiskom of mijn poes nog leeft”

“Domme kleine dingetjes”

“Ik maak me vaak zorgen over van alles”

“Dat mensen mij niet mogen”

“Of ik wel goed genoeg ben”

“Om mijn favoriete personen te verliezen”

6 Sociale relaties

Interacties met anderen zijn belangrijk in de ontwikkeling van de jeugd. Vriendschappen en relaties dragen bij aan welzijn, en anderzijds kunnen uitsluiting en pesten een negatieve impact hebben. Ook voor identiteitsvorming zijn contacten met anderen belangrijk, door bij een groep te horen of je er juist van te onderscheiden. Anderen kunnen steun bieden, gezelligheid brengen, en verbondenheid stimuleren. En andersom kan je zelf iets voor de ander betekenen.

De meeste Haarlemmermeerse kinderen en jongeren geven in de enquête aan aardig gevonden te worden door leeftijdsgenoten. Het contact met anderen is echter niet altijd positief; meer dan voorheen geven kinderen en jongeren aan gepest te worden. Daarnaast blijft het aantal Haarlemmermeerse jongeren en jongvolwassenen dat zich vaak eenzaam voelt toenemen. Eenzaamheid heeft niet alleen gevolgen voor de gevoelswereld van de jeugd. Langdurige eenzaamheidsgevoelens kunnen ook samen gaan met stress, middelengebruik en met vroegtijdig schoolverlaten. 15% van de Haarlemmermeerse jongeren denkt niet bij hun ouders terecht te kunnen met sombere gevoelens. En één op de vijf jongeren denkt niet bij hun ouders terecht te kunnen met vragen over sociale media, alcohol/drugs en seks. In deze gevallen is het belangrijk om anderen te hebben voor steun en informatie bij vragen.

Sociale media lijkt een dubbele rol te spelen in de relaties tot anderen. Enerzijds biedt het de kans om veel met vrienden in contact te zijn en om gelijkgestemden te ontmoeten, die je op het schoolplein minder makkelijk tegenkomt. Anderzijds zijn ook de schaduwzijden van sociale interactie versterkt op sociale media. Pesten gaat online door, een post kan haatreacties krijgen en uiterlijke normen worden versterkt. In een onderzoek van GGD Kennemerland geven jongeren aan moeite te hebben met sociaal contact. Zij hebben de wens om leeftijdsgenoten te ontmoeten, maar vinden het moeilijk om daar een stap in te zetten. Sommigen hebben sociale contacten waarin zij zich niet veilig genoeg voelen om zich te uiten, of voelen zich niet geaccepteerd in wie zij zijn. Ook sociale media spelen hierin een rol. Sommigen voelen zich onvrij, omdat je nooit weet wat er van je gedeeld wordt op sociale media, ervaren negatieve gevolgen van sociale vergelijking, of zien hoe sociale media uitnodigen tot ongezonder of asociaal gedrag.

6 Sociale relaties

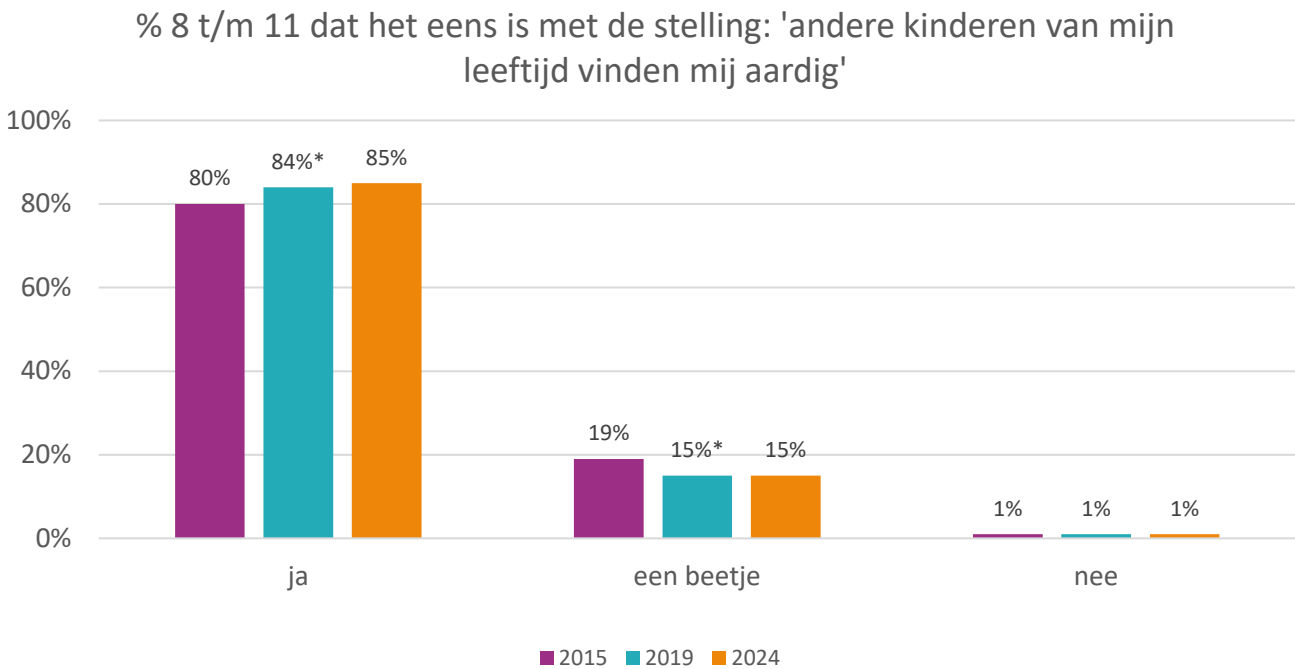
Door sociale interacties leren kinderen en jongeren zich in te leven in en te verhouden tot anderen; ook wanneer zij een andere mening, ervaring of achtergrond hebben. In vriendschappen zoeken mensen vaak anderen op die op hen lijken. Uit de enquête blijkt dan ook dat lang niet alle Haarlemmermeerse jongeren vrienden hebben die van hen verschillen in bijvoorbeeld financiële situatie, opleidingsniveau of culturele achtergrond. Op school is dat minder het geval: daar komen kinderen en jongeren in contact met leeftijdsgenoten uit andere gezinnen, dorpen, en met andere levenssituaties dan zichzelf.

6.1 | Vriendschap

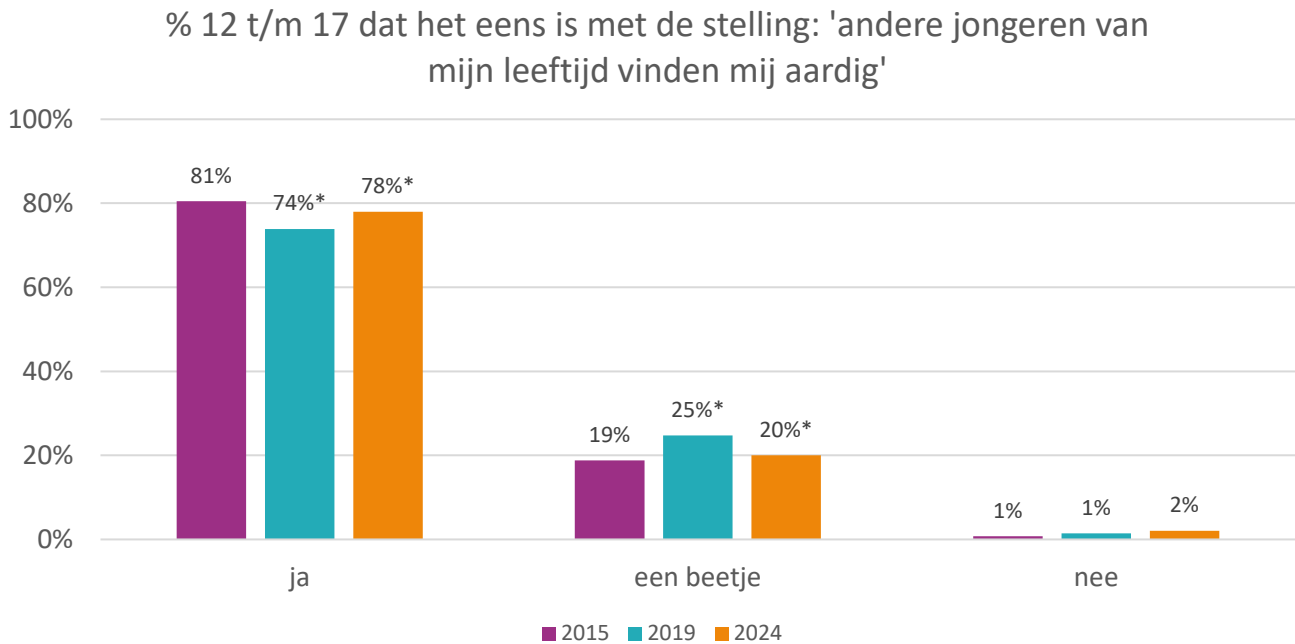
97% van de kinderen en 98% van de jongeren geven aan dat ze minimaal één goede vriend(in) hebben. Dat is vergelijkbaar met 2019 en 2015.

▼ De meeste kinderen geven aan aardig gevonden te worden door leeftijdsgenoten.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

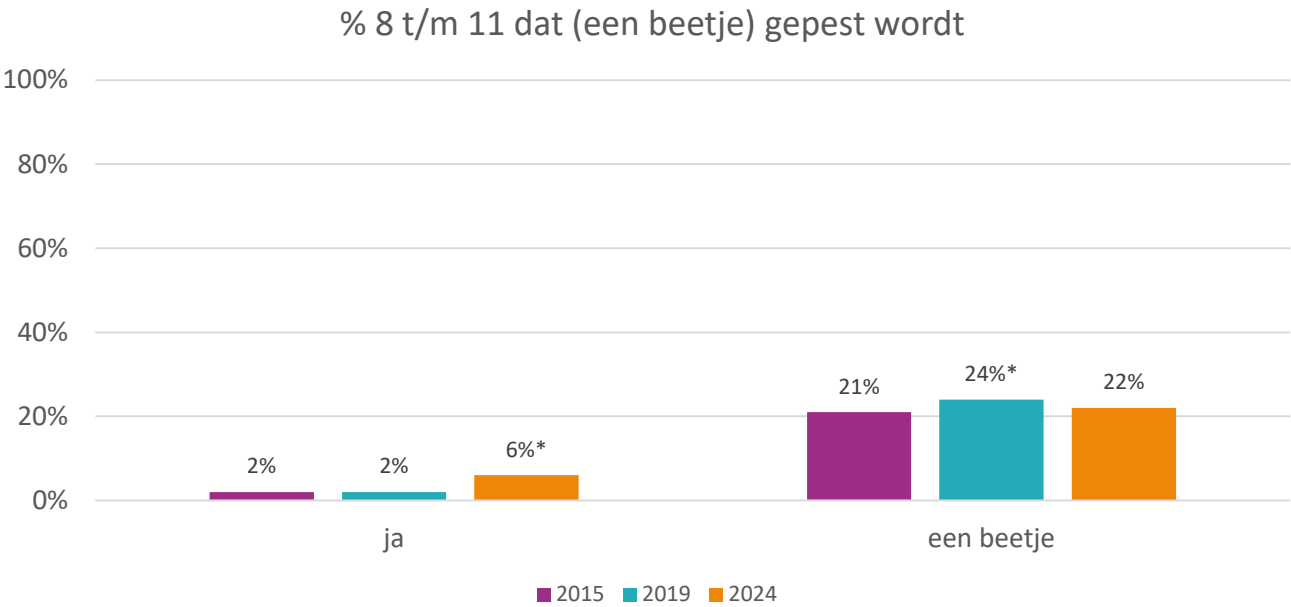
▼ Jongeren geven vaker aan aardig te worden gevonden door leeftijdsgenoten dan in 2019.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

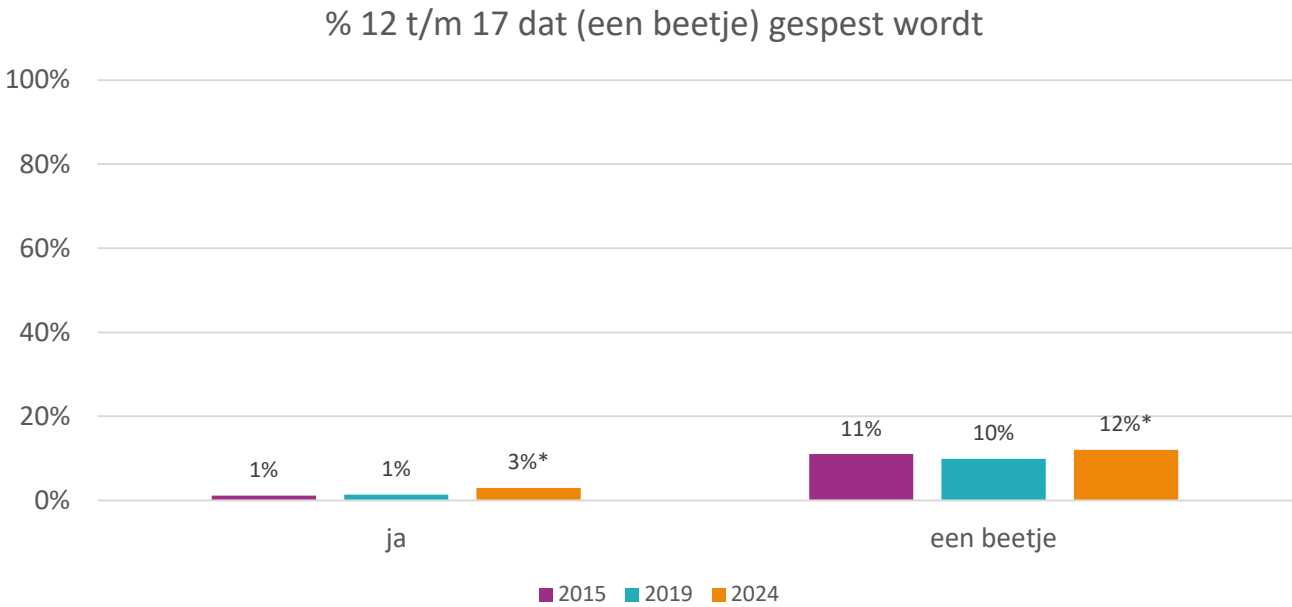
6.2 | Pesten

▼ 28% van de kinderen wordt (een beetje) gepest. Dat is in totaal evenveel als in 2019, maar ‘ja’ nam toe ten opzichte van ‘een beetje’. 6% van de kinderen wordt wel eens online gepest of lastig gevallen. Dat is meer dan in 2019 (4%) en in 2015 (2%). 9% van de kinderen geeft aan dat zij zelf wel eens andere kinderen pesten. Dit aandeel is vergelijkbaar met 2019.

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

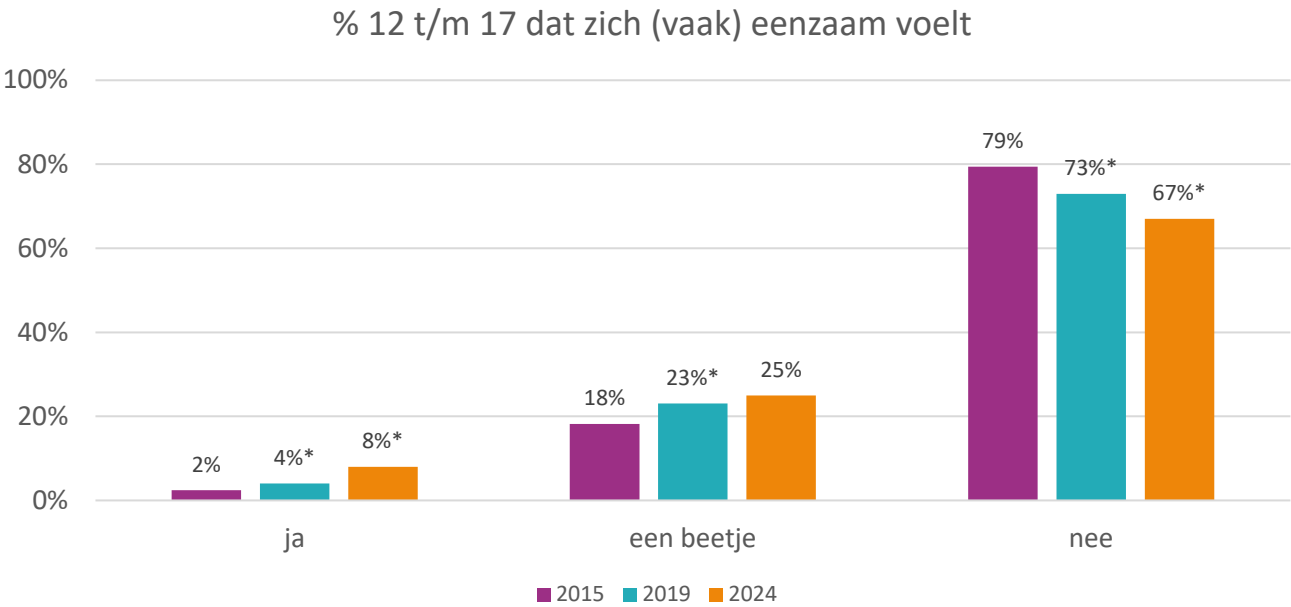
▼ 15% van de jongeren wordt (een beetje) gepest, dat is meer dan in 2019. 7% geeft aan online gepest te zijn. In deze leeftijdsgroep geeft 5% aan dat ze zelf wel eens andere jongeren pesten, dit aandeel is vergelijkbaar met 2019.

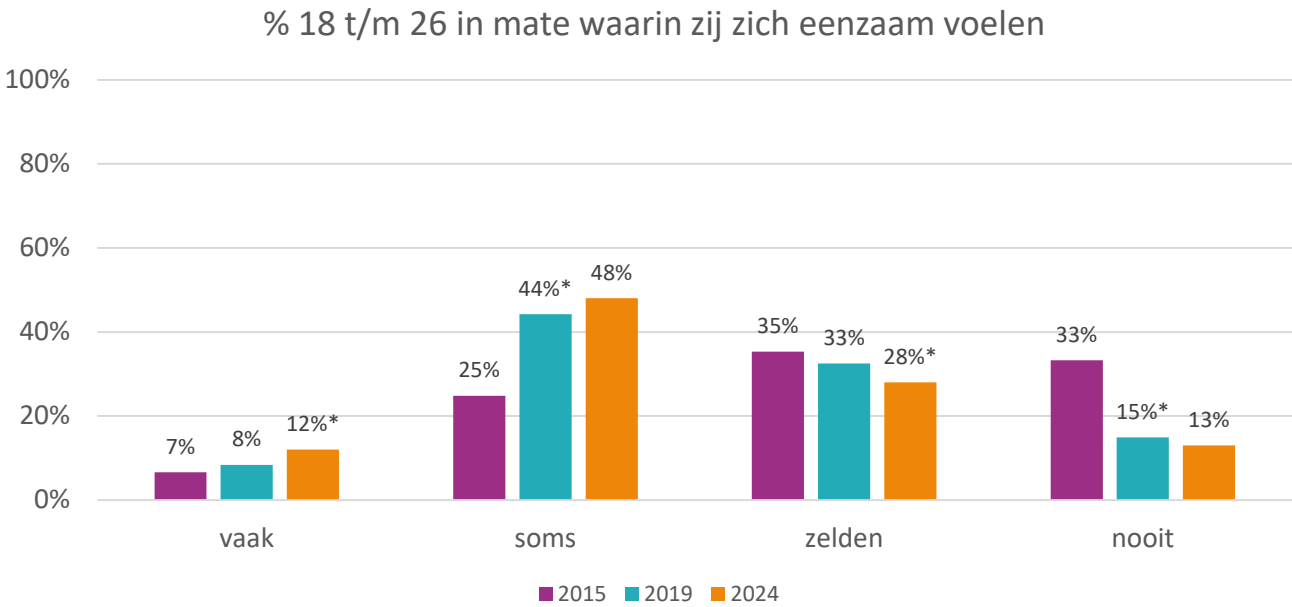
* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

6.3 | Eenzaamheid

Jongeren en jongvolwassenen
voelen zich vaker eenzaam.

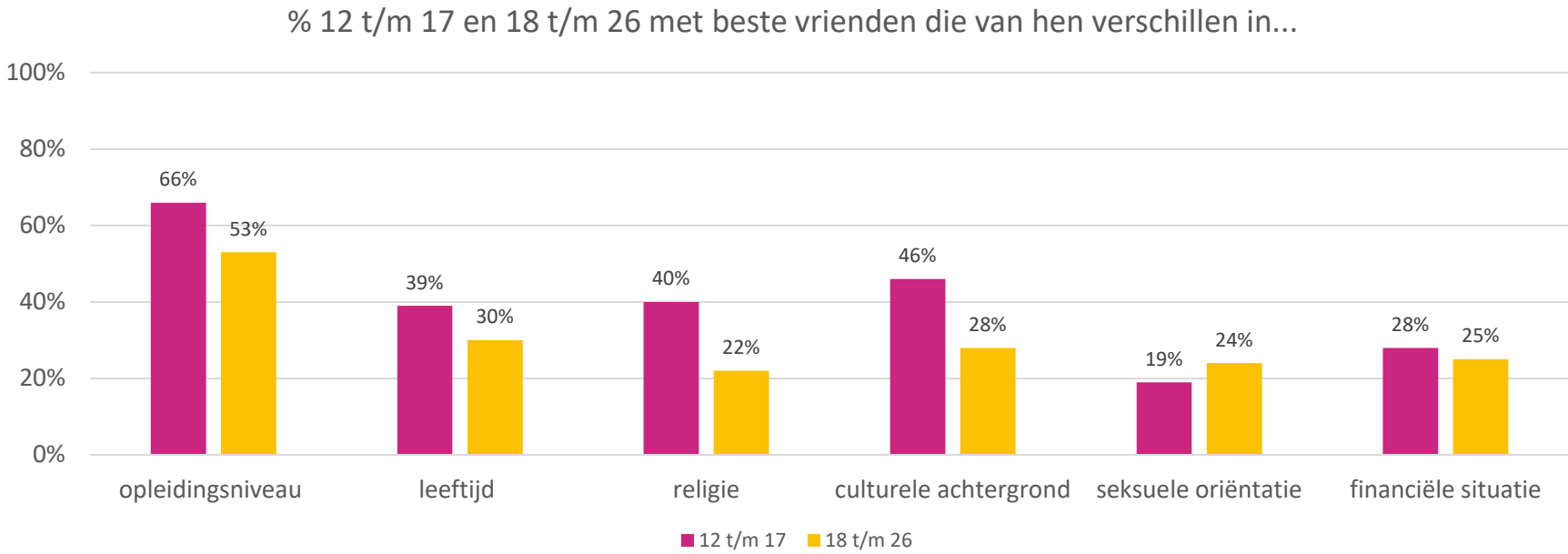

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

6.4 | Diversiteit vrienden

◀ Jongeren hebben meer diversiteit onder hun vrienden dan jongvolwassenen. 15% van de jongeren heeft op geen van de gevraagde aspecten vrienden die van hen verschillen, bij jongvolwassenen geldt dat voor ruim een kwart (27%).

6.5 | Terecht kunnen bij ouders

▼ 20% van de jongeren denkt niet bij hun ouders terecht te kunnen met vragen over sociale media, alcohol/ drugs of seks. Ook kan 15% niet bij de ouders terecht met sombere gevoelens.

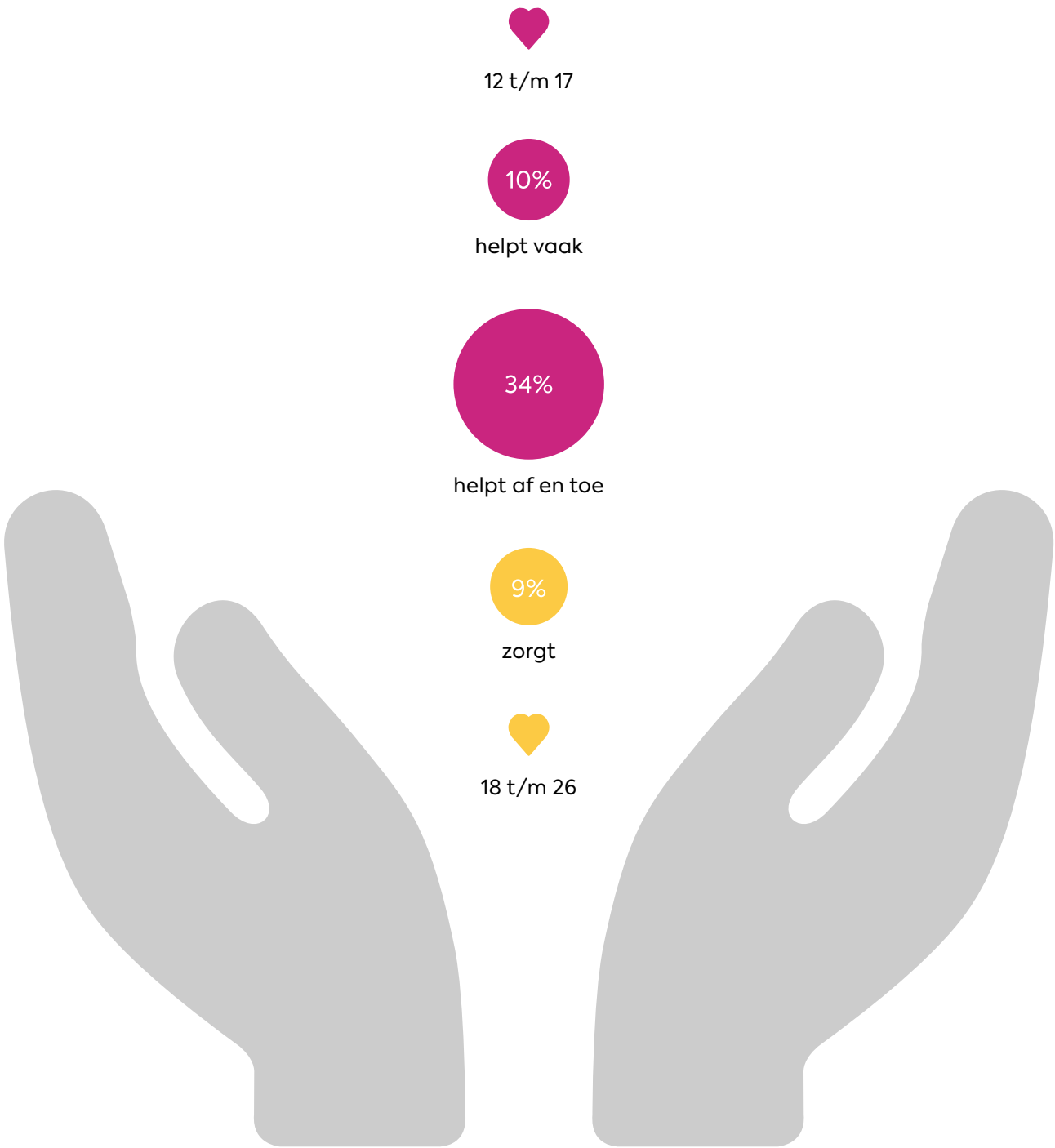
Percentage || 12 t/m 17 dat aangeeft over deze onderwerpen (waarschijnlijk) niet bij hun ouders terecht te kunnen

6.6 | Hulp aan iemand met ziekte of beperking

Van de jongeren helpt 34% af en toe en 10% vaak iemand met een ziekte of beperking. Van de jongvolwassenen zorgt bijna één op de tien (9%) voor iemand met een ziekte of beperking. Dit aandeel is vergelijkbaar met voorgaande jaren.

Deze zorg wordt voornamelijk gegeven aan een familielid (82%). 31% van de jongvolwassenen voelt zich niet of nauwelijks belast door het geven van de zorg. Daartegenover staat dat 27% zich zwaar of overbelast voelt.

% || 12 t/m 17 en || 18 t/m 26 dat helpt of zorgt

7 Samenleving

Hoe de jeugd zich ontwikkelt is niet los te zien van de samenleving waarin zij opgroeit. Zij zijn onderdeel van de samenleving én ervan afhankelijk in de stappen die zij zetten naar zelfstandigheid. In hun ontwikkeling zijn zij niet enkel op zoek naar hun persoonlijke en sociale identiteit, maar ook naar hoe zij zich verhouden tot anderen in de samenleving. Haarlemmermeerse jongeren geven vaker dan in 2019 aan dat zij het gevoel hebben dat zij zich harder moeten bewijzen dan anderen, en dat zij niet genoeg kansen krijgen om te laten zien wat zij kunnen.

In Nederland nemen jongeren waar dat landelijke discussies verharder en zij voelen zich onveilig om hun mening te uiten. Zij hebben niet altijd vertrouwen in anderen, zelfs wanneer dit vrienden zijn. Conflicten van het schoolplein worden online vervolgd en grenzen verschuiven wanneer alles wordt gefilmd. Vertrouwen in andere mensen en kunnen omgaan met mensen met een andere mening is dan ook afgenomen bij zowel Haarlemmermeerse jongeren als jongvolwassenen. Landelijk onderzoek laat zien dat bijna de helft van de kinderen en jongeren meemaakte dat leeftijdsgenoten werden gediscrimineerd. Haarlemmermeerse jongeren geven in onze enquête vaker aan het afgelopen jaar gediscrimineerd te zijn dan in 2019, jongvolwassenen hadden deze ervaring even vaak. Herkomst of huidskleur is hierbij het vaakst de discriminatiegrond. Discriminatie op grond van seksuele geaardheid nam in beide leeftijdsgroepen toe.

Onveiligheid speelt niet alleen online een rol. Landelijk zijn er zorgen over het toenemende steekwapenbezit onder jongeren. En ook in Haarlemmermeer leeft deze zorg. Geweldsincidenten en berichtgeving daarover dragen bij aan onveiligheidsgevoelens onder jongeren en jongvolwassenen. Ook vervelende ervaringen, donkere plekken, en andere mensen dragen bij aan deze gevoelens van onveiligheid. Haarlemmermeerse jongeren en jongvolwassenen voelen zich minder veilig dan voorgaande jaren; dit geldt niet voor de groep kinderen.

Op school en via het nieuws krijgen jonge inwoners niet alleen mee wat er lokaal gebeurt, maar ook wat er nationaal en internationaal speelt. Ook dat heeft impact op de kansen en beperkingen die zij zien op persoonlijk en maatschappelijk vlak. In het vorige Jeugdonderzoek bleken jongeren zich zorgen te maken over klimaat, woningnood, sociale media en mentale gezondheid. Deze zorgen zijn niet minder geworden. Bijkomende maatschappelijke ontwikkelingen zoals inflatie, oorlogen in Oekraïne en Gaza en technologische dreigingen vergroten het gevoel van onzekerheid en onveiligheid. Over het algemeen maken Haarlemmermeerse jongvolwassenen zich vaker zorgen om maatschappelijke thema's dan jongeren. Wel komen de thema's waar zij het vaakst (mentale gezondheid van jongeren en oorlog in de wereld) en het minst vaak (polarisatie en technologische ontwikkelingen) zorgen over maken grotendeels overeen. Een uitzondering hierop is de woningmarkt, daar zijn de verschillen tussen de leeftijdsgroepen groot; 64% van de jongvolwassenen maakt zich daar vaak zorgen over, ten opzichte van 13% van de jongeren.

Jeugdprofessionals geven aan dat jongeren minder toekomstperspectief ervaren, ook mede door de coronaperiode, het toeslagenschandaal en de toenemende armoede. Het ontbreken van toekomstperspectief heeft gevolgen voor het welzijn van jongeren, zij kunnen minder vrij dromen en zich minder ontwikkelen vanuit vertrouwen en onbezorgdheid.

Z Samenleving

7.1 | Discriminatie

Het aandeel jongeren dat gediscrimineerd is neemt toe. Op de vraag waar jongeren gediscrimineerd werden, antwoorden zij vooral op school/opleiding (70%), op straat (37%), en online (23%). Gediscrimineerde jongvolwassenen maakten dit vooral mee op straat (36%), op school/opleiding (32%) en bij het uitgaan (28%).

Percentage ■ 12 t/m 17 en ■ 18 t/m 26 dat het afgelopen jaar is gediscrimineerd

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

7.1 | Discriminatie

Op grond waarvan werd jij gediscrimineerd het afgelopen jaar?

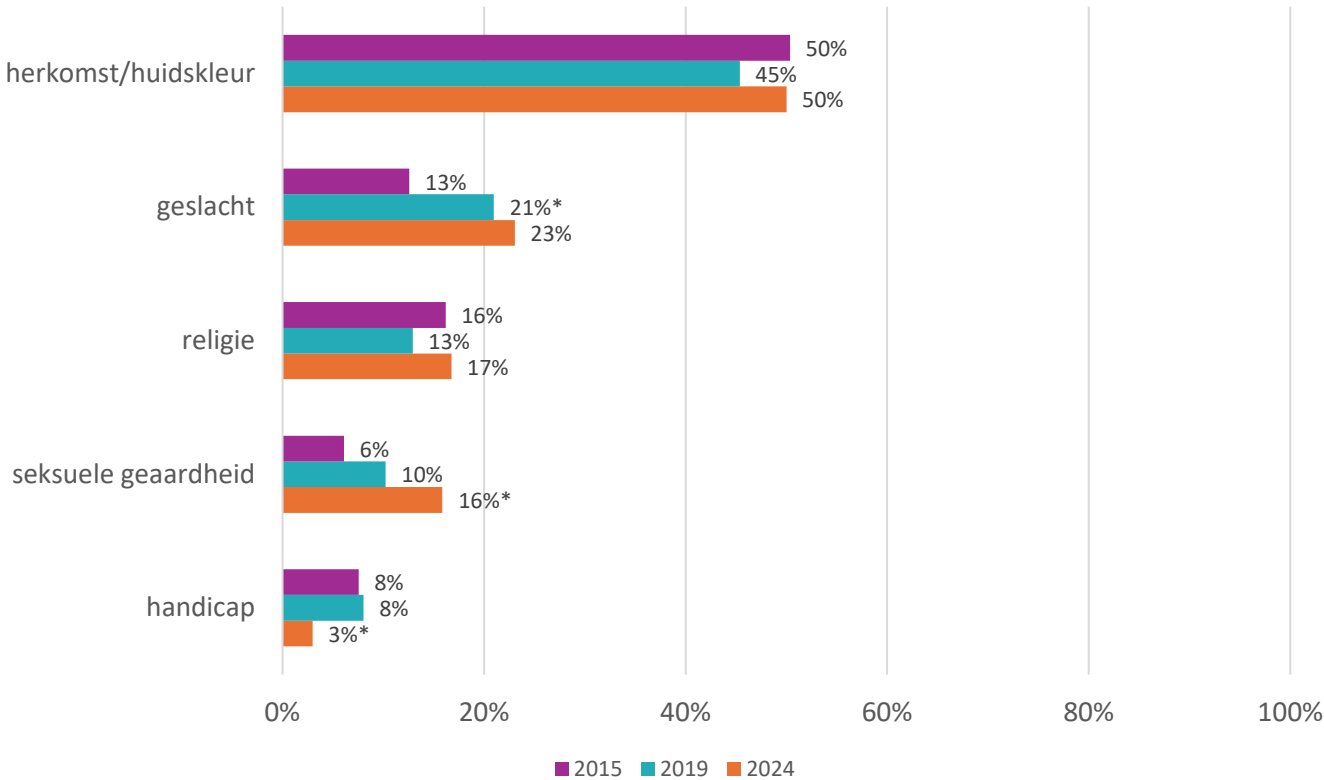
12 t/m 17

“Mijn lengte, want ben 1,90m en dat is erg lang voor een meisje”

“Dat ik wat dikker ben”

“Mijn haar dat erg in de buurt komt van ginger”

% 12 t/m 17 dat afgelopen jaar gediscrimineerd is op grond van...

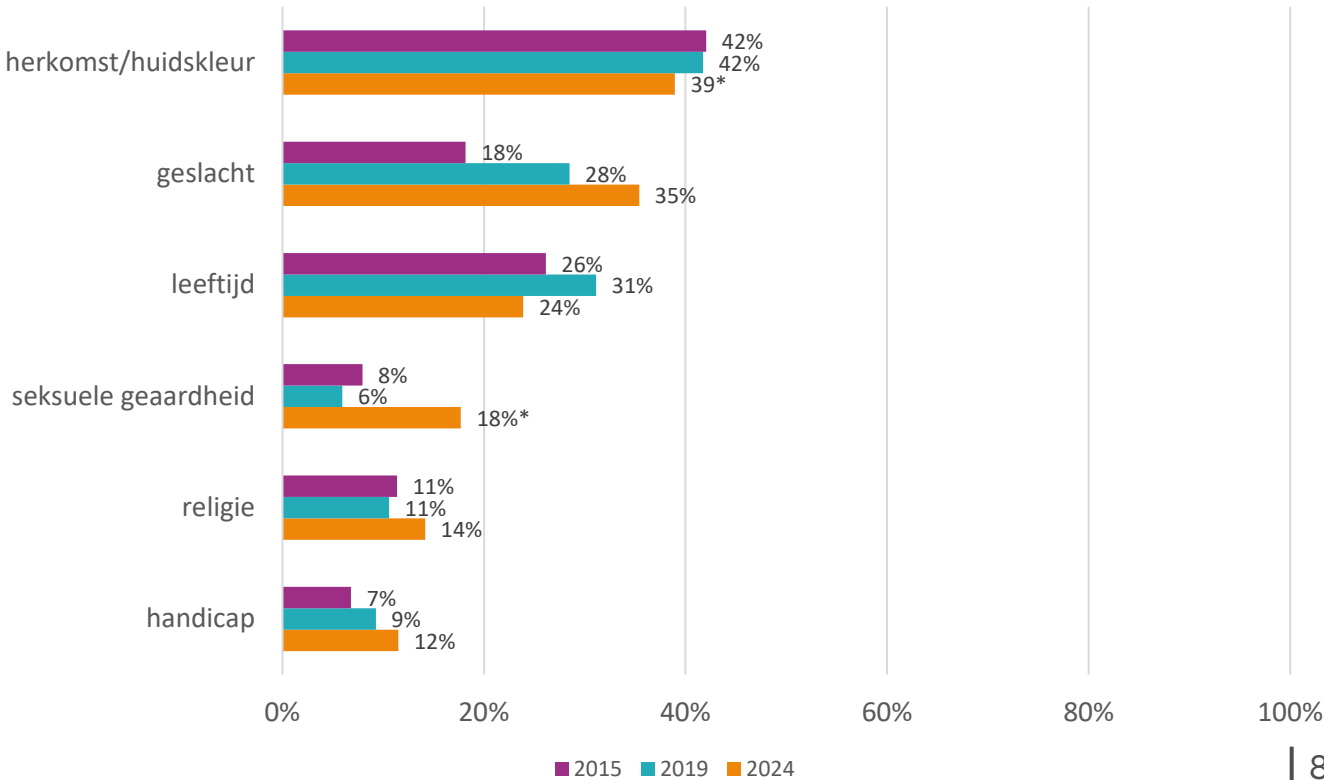

* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

Seksuele geaardheid is toegenomen als discriminatiegrond onder jongeren, handicap is afgenomen. 4% geeft aan op andere gronden te worden gediscrimineerd, zij noemen onder andere uiterlijke kenmerken.

Jongvolwassenen noemen vaker seksuele geaardheid als discriminatiegrond dan in 2019.

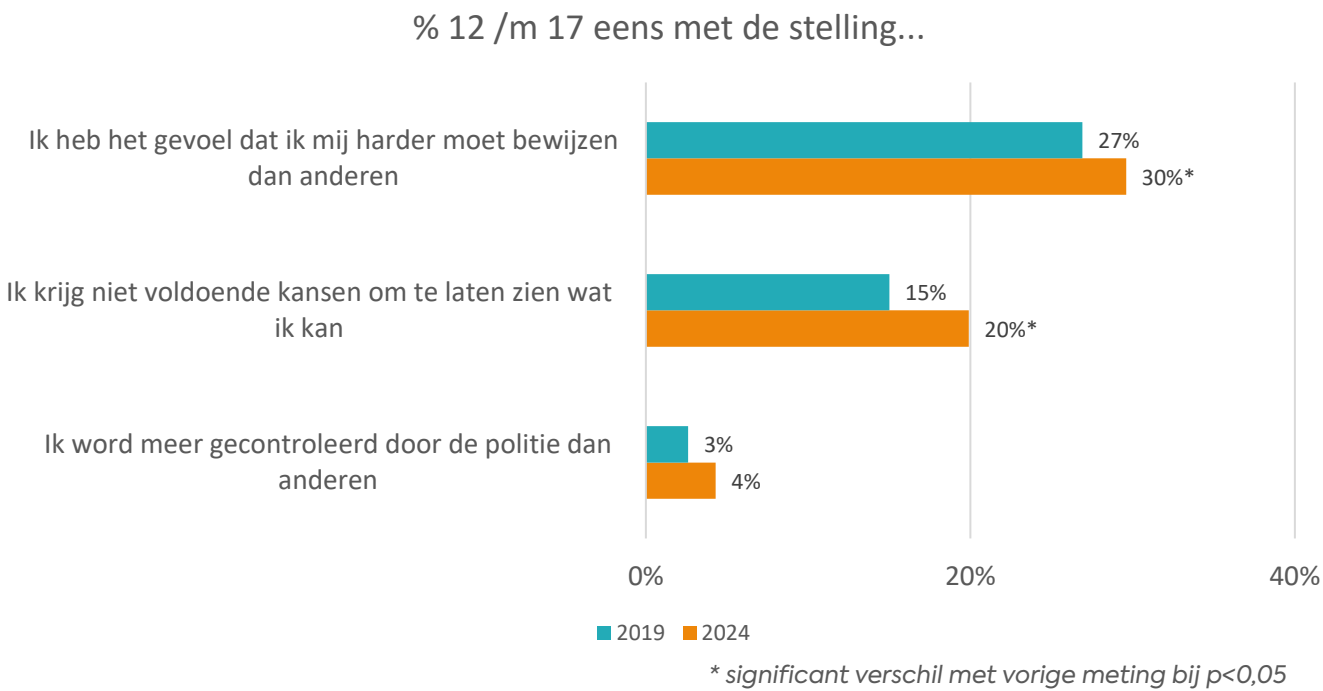
% 18 t/m 26 dat afgelopen jaar is gediscrimineerd op grond van...

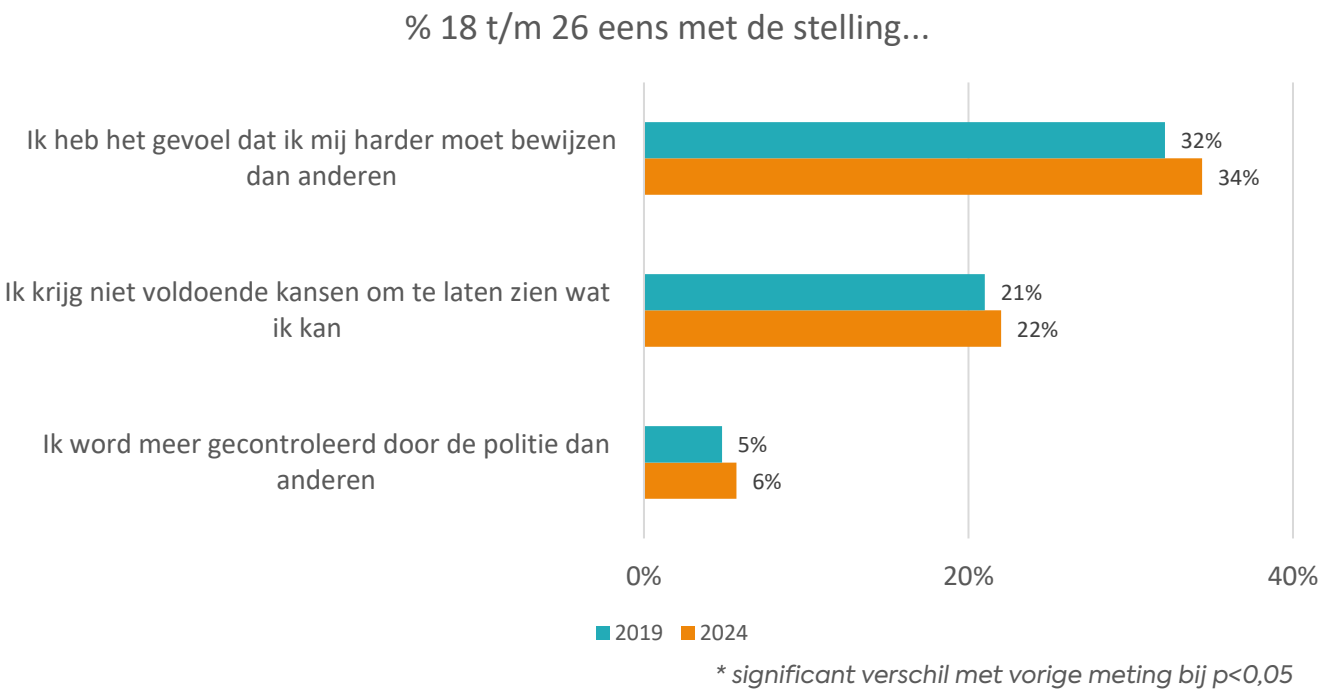
* significant verschil met vorige meting bij $p < 0,05$

7.2 | Eerlijke behandeling

▼ Jongeren ervaren vaker ongelijke behandeling dan in 2019.

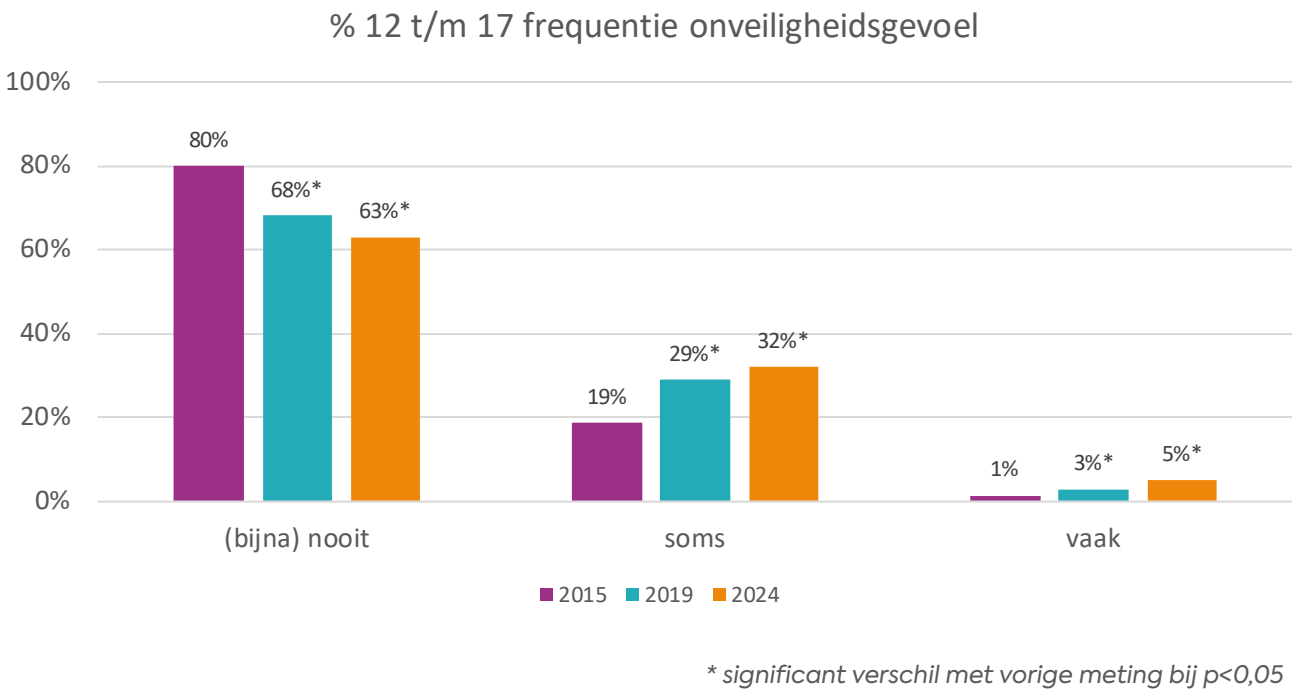

▼ Jongvolwassenen ervaren in dezelfde mate ongelijke behandeling als voorheen.

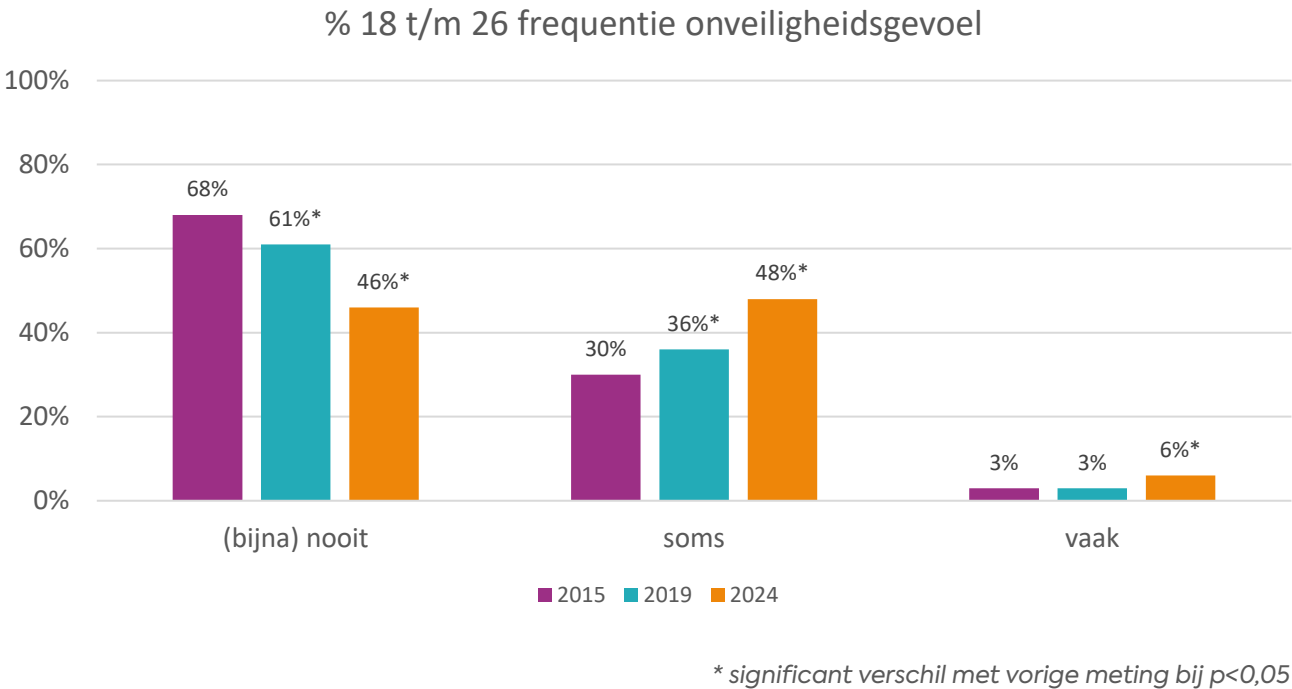

7.3 | Onveilig voelen

80% van de kinderen voelt zich (bijna) nooit onveilig, 19% voelt zich soms onveilig en 1% vaak. Deze aantallen zijn vergelijkbaar met 2019.

Jongeren en jongvolwassenen voelen zich vaker onveilig dan in 2019. Uit antwoorden op de vraag waar en waardoor zij zich onveilig voelen valt op dat het vaak gaat over alleen op straat zijn in het donker, andere mensen op straat (met name jongeren en mannen worden vaak genoemd) en gebeurtenissen waar zij van gehoord hebben of die zij zelf meemaakten.

7.3 | Onveilig voelen

Waardoor voel jij je onveilig?
|| 8 t/m 11

“In de achtaan”

“Als ik over straat loop dan zie ik best wel vaak pubers en dan voel ik me heel onveilig en dan ga ik snel weg”

“Buiten de bekende omgeving en buiten in het donker”

“Bij het oversteken tegenover de school”

Waardoor voel jij je onveilig?
|| 12 t/m 26

“Als ik 's avonds in het pikkedonker langs weilanden een half uur naar huis moet fietsen”

“Door wat je alleen om je heen hoort. Over steekpartijen of verkrachtingen.”

“Grote groepen pubers. Vaak met capuchon. Vaak hebben ze alcohol en een jointje op. Op sociaal media soms mensen die opeens naaktfoto's plaatsen.”

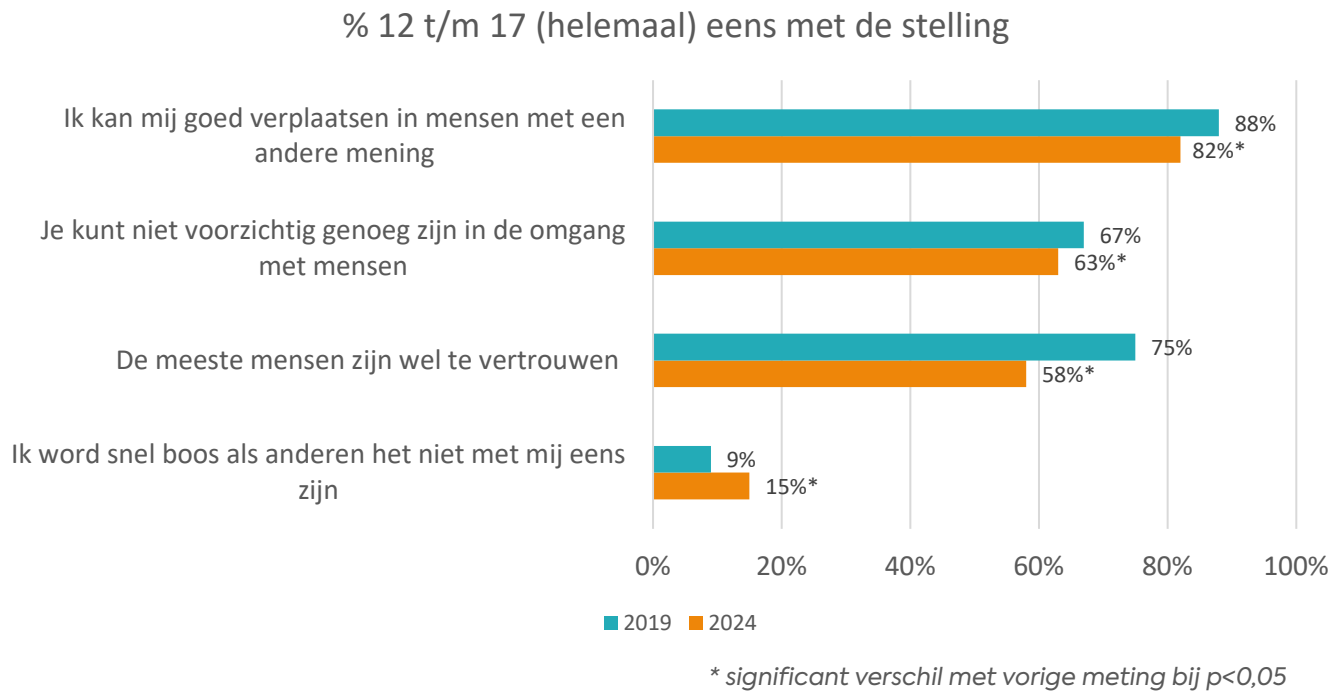
“Mijn ketting is van mijn nek gestolen en dat liet me realiseren dat ‘die gevaarlijke dingen en mensen’ ook echt bij mij kunnen gebeuren en nu verwacht ik ook dat elk persoon op straat die langsloopt of naar me kijkt dat in gedachte kan hebben.”

“Doordat jongens/mannen mij vaak aanspreken op straat als ik alleen ben.”

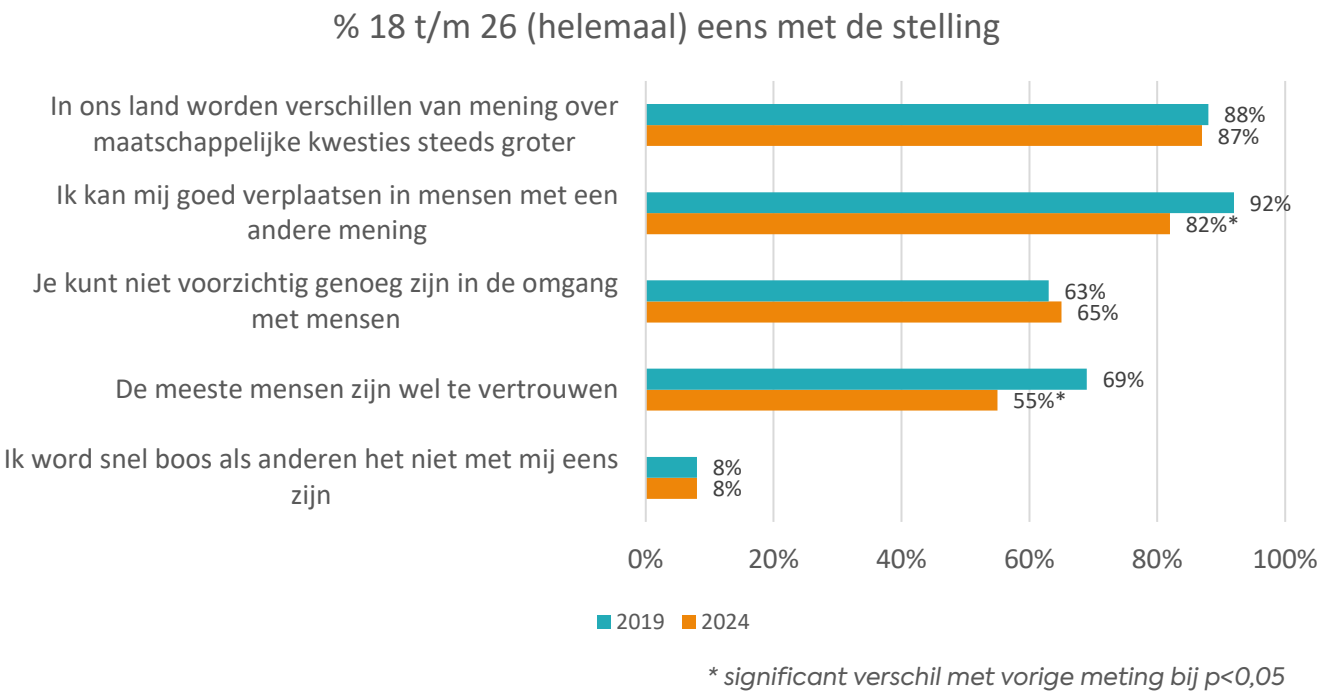
“Ik werk in de nacht en dan heb je af en toe wel nare mensen in de bushokjes of in de trein”

7.4 | Vertrouwen in andere mensen en verschil van mening

▼ Jongeren hebben minder vertrouwen in andere mensen, kunnen zich minder goed verplaatsen in mensen met een andere mening, en worden sneller boos als anderen het niet met hen eens zijn.

▼ Jongvolwassenen hebben minder vertrouwen in andere mensen en kunnen zich minder goed verplaatsen in mensen met een andere mening.

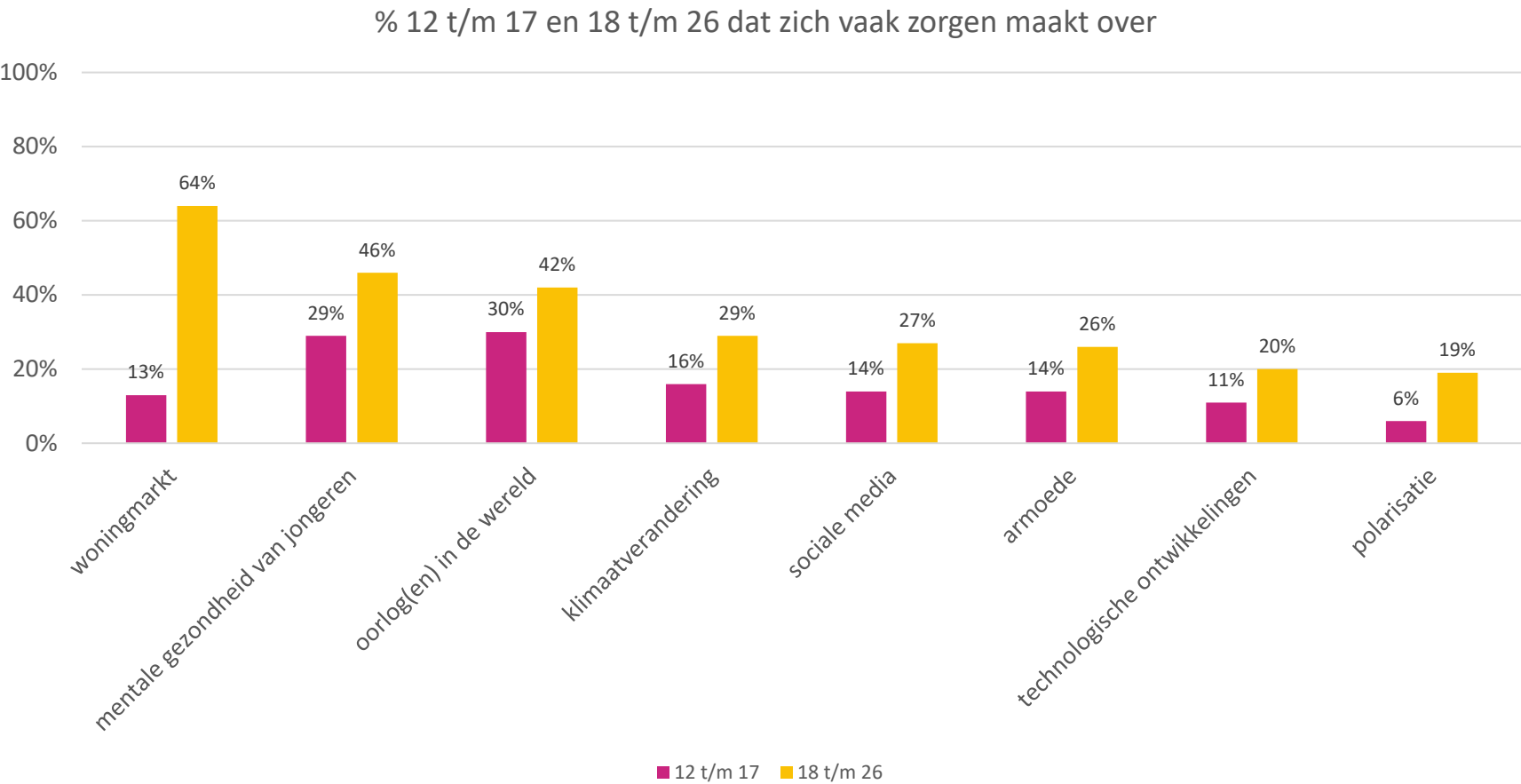
7.5 | Maatschappelijke zorgen

mentale gezondheid van jongeren

oorlog(en) in de wereld

klimaatverandering

woningmarkt

▼ Jongeren maken zich het vaakst zorgen over oorlog(en) in de wereld (30%), mentale gezondheid van jongeren (29%) en klimaatverandering (16%). Anderzijds maakt het grootste deel zich (bijna) nooit zorgen om polarisatie (74%), technologische ontwikkelingen (60%) en de woningmarkt (56%).

Bijna twee op de drie jongvolwassenen (64%) maakt zich vaak of dagelijks zorgen over de woningmarkt. Daarna maken zij zich het vaakst zorgen over de mentale gezondheid van jongeren (46%) en oorlog(en) in de wereld (42%). Daarnaast maakt het grootste aandeel zich (bijna) nooit zorgen om polarisatie (42%), technologische ontwikkelingen (39%) en sociale media (30%).

8 – Dromen en zorgen voor de toekomst

Waar dromen Haarlemmermeerse jongeren van? En waar maken zij zich zorgen over? Hoe hoopvol of bezorgd kijken zij naar hun toekomst? In dit stuk duiken we dieper in de leefwereld van Haarlemmermeerse jongeren op basis van antwoorden die kinderen, jongeren en jongvolwassenen gaven op open vragen. Hun woorden schetsen een veelkleurig beeld van de uiteenlopende dromen en zorgen van Haarlemmermeerse jongeren.

De manier waarop de Haarlemmermeerse jeugd naar de toekomst kijkt – en wat hen bezighoudt – verandert met de leeftijd. Haarlemmermeerse kinderen dromen speels en fantasierijk; zij willen beroemd worden, een held zijn, of hun fantasiewereld werkelijkheid laten worden. Tegelijkertijd maken sommige kinderen zich toch ook al zorgen, over het klimaat, oorlogen of de gezondheid van hun naasten. Jongeren dromen van een leuke baan, een fijn huis, of van succes in een creatief of sportief vak. De toekomst lijkt nog ver weg, maar roept ook zorgen op over studiekeuze, kans op werk, de woningmarkt, en bredere maatschappelijke thema's, zoals technologie, ongelijkheid of wereldproblematiek. Jongvolwassenen dromen over samenwonen, hun droombaan, financiële zekerheid en persoonlijke ontwikkeling. Ook dromen zij van reizen, van veel vrijheid of van een geheel ander leven in het buitenland. Veel van hun zorgen draaien om de haalbaarheid van hun dromen: lukt het wel om die jonge dromen waar te maken in een wereld vol onzekerheid?

8 Dromen en zorgen voor de toekomst

8.1 | Toekomstdromen en -zorgen van kinderen

Haarlemmermeerse kinderen maken zich niet allemaal zorgen over de toekomst, maar bij velen spelen zorgen al wel een rol. Soms gaan die zorgen over wereldproblemen, zoals de opwarming van de aarde en oorlog. Voor anderen liggen die zorgen dichterbij huis. Zij maken zich zorgen over de eigen gezondheid of die van hun ouders. Ook geld is een thema waar kinderen zorgen over hebben. Zij vragen zich af of het leven later niet te duur wordt. En dan zijn er natuurlijk nog de persoonlijke zorgen, zorgen over school: van het goed doen in de eindmusical, tot aan spanning hebben voor de overstap naar de middelbare school en het halen van goede cijfers. Maar kinderen zijn ook bezorgd over gepest worden of er niet bij horen.

Zij hebben niet alleen zorgen, maar dromen ook volop. Die dromen lopen sterk uiteen. Sommigen willen kunnen vliegen. Anderen dromen wat aardser over het leven later in een mooi huis, het hebben van een leuke baan of van een gezinnetje in of juist buiten Haarlemmermeer. Weer anderen laten zich inspireren door profvoetballers of YouTubers. Deze kinderen dromen ervan om net zo groot te worden als hun idolen. Bij sommigen zijn dromen en zorgen nauw met elkaar verbonden. Velen verlangen naar een betere wereld, zonder oorlog of klimaatproblemen. De dromen van deze kinderen laten zien dat dromen niet alleen persoonlijk zijn, maar ook voortkomen uit wereldwijde maatschappelijke betrokkenheid.

8.1 | Toekomstdromen en -zorgen van kinderen

Wat zijn jouw dromen voor de toekomst?
|| 8 t/m 11

“Dat er een hele stad van LEGO bestaat waar je kunt wonen”

“Om een zangeres te worden, zoals Taylor Swift”

“Ik droom ervan om vliegende bedden te hebben, te kunnen toveren, te vliegen en te teleporteren”

“Later een hele lieve vriend hebben met 4 kinderen en een hond”

“Ik wil professioneel Fortnite spelen, goede YouTuber worden en professioneel freerunner”

“Dat de wereld niks meer overkomt. Geen natuurrampen meer en geen oorlog meer”

“Dat ik blij en gelukkig ben en veel geld kan verdienen, zodat ik niet in de problemen kom”

“Met konijnen praten”

“Om naar landen over de hele wereld te reizen”

Wat zijn jouw zorgen voor de toekomst?
|| 8 t/m 11

“Ik heb eigenlijk nog geen zorgen voor mijn toekomst”

“Dat alle dieren uitsterven en dat niemand dan meer een lief huisdier heeft”

“Om alleen te zijn”

“Ik ben bang wat er met AI gaat gebeuren. Dus dat computers de mensheid overnemen. En daarnaast maak ik me zorgen dat er weer een Wereldoorlog komt.”

“Dat m’n hond ooit doodgaat, ze is nu drie jaar. Ook ben ik bang dat er nog meer familieleden doodgaan.”

“Dat ik geen goede baan kan vinden en niet genoeg geld kan verdienen”

“Dat ik dakloos word”

“Dat ik niet overga op school”

“Beetje bang voor de musical en de hogere school”

8.2 | Toekomstdromen en -zorgen van jongeren

De zorgen van Haarlemmermeerse jongeren lopen eveneens sterk uiteen. Waar sommigen aangeven (nog) geen zorgen te hebben, houden anderen zich bezig met problemen die zich afspelen op het wereldtoneel en uitdagingen die de huidige maatschappij met zich meebrengt. Zo vormen het klimaat, oorlogen en de opkomst van AI, maar ook de krappe woningmarkt en stijgende prijzen een bron van zorgen. Jongeren maken zich ook zorgen over de keuzes waar zij voor staan die betrekking hebben op hoe zij hun toekomst willen vorm geven, zoals studie- en beroepskeuze en de toekomstige woonplaats. Hoewel sommige jongeren zich zorgen maken over welk pad zij willen bewandelen, zijn anderen juist bang om te falen, of om hun beoogde plannen niet waar te kunnen maken.

Ook de dromen van Haarlemmermeerse jongeren variëren: van concrete dromen over het behalen van een voorgenomen studie of beroep, tot abstractere dromen over rijk, succesvol en gelukkig worden. Hoewel de dromen van jongeren een groter realiteitsbewustzijn reflecteren dan dromen van kinderen, durven ook jongeren groots te dromen van een toekomst als beroemdheid, professioneel sporter of miljonair. Ook houden jongeren zich bezig met hun pad naar zelfstandigheid, zo dromen zij van een fijn huis en een liefdevolle relatie. Toekomstdromen van jongeren zijn veelzijdig, idealistisch én zoekende. Waar kinderen vooral fantaseren en jongvolwassenen concreet plannen, bevinden jongeren zich daartussenin: ze weten *dat* ze later iets willen, maar het *hoe* en *wanneer* is nog niet altijd duidelijk.

“Ik hoop dat ik gelukkig ben in de toekomst en meer vertrouwen heb”

8.2 | Toekomstdromen en -zorgen van jongeren

Wat zijn jouw dromen voor de toekomst?
|| 12 t/m 17

“Cyber crime specialist zijn en veel kunnen reizen naar andere landen”

“Om genoeg geld te hebben, om een succesvolle carrière te hebben en om goed te zijn in alles wat in doe”

“Ik heb niet echt specifieke dromen, ik hoop gewoon dat ik gelukkig blijf”

“Ik wil graag rijk en beroemd worden”

“Dat ik bakker word of politie”

“Een huis, een vrouw en kinderen, een eigen Netflix abonnement en genoeg vrienden en kennissen om me heen”

“Een profvoetballer worden en als ik 40 ben of ouder dan zou ik clubmanager willen worden van een profclub”

“Een K-pop idool worden in een groep met 8 mensen gemixt”

Wat zijn jouw zorgen voor de toekomst?
|| 12 t/m 17

“Ik heb geen zorgen, ik leef in het nu”

“Discriminatie (vooral etniciteit, geslacht & seksualiteit), armoede, oorlog, inflatie en klimaatverandering”

“Dat AI de mensheid overneemt en dat ik voor niks aan het studeren ben omdat ik later misschien geen baan ga kunnen krijgen door AI”

“Of ik een goede keuze ga maken over m’n studie en of ik later wel een huis kan krijgen”

“Dat ik niet weet wat voor werk ik wil doen, wat ik echt leuk vind en goed in ben”

“Naar mavo zakken”

“Of ik wel binnenkom bij de faculteit der geneeskunde, of ik gelukkig kan worden”

“Waar zal ik precies wonen en met wie?”

8.3 | Toekomstdromen en -zorgen van jongvolwassenen

Bij de jongvolwassenen stapelen de zorgen zich op. Zo zien we dat vooral praktische en materiële zorgen op de voorgrond staan: heb ik straks genoeg inkomen om rond te komen? Kan ik ooit een huis kopen, of lukt het om iets te huren? Ook maken jongvolwassenen zich zorgen over hun carrière. Sommigen hebben twijfels over hun gekozen studie; of ze daar wel werk in gaan vinden en of dat werk genoeg gaat opleveren in termen van inkomen en voldoening. Andere jongvolwassenen zijn vooral bezorgd over de maatschappij en de wereld om hen heen: komt het wel goed met de politiek, de woningmarkt, klimaatproblemen en oorlogen? Jongvolwassenen maken zich daarbij ook zorgen om zichzelf: gaan ze hun plek wel vinden, worden ze wel gelukkig en kunnen ze wel een gezin starten in deze onrustige tijd?

Hun dromen zijn vaak tastbaar en realistisch. In plaats van fantasierijk en groots, zoals bij jongere kinderen, staan onderwerpen als zelfstandigheid en toekomstzekerheid centraal. Veel jongvolwassenen dromen van een stabiel leven: zonder geldzorgen, met een eigen huis, een goede baan, en een gezin. Binnen deze groep zijn dromen vaak gelinkt aan zorgen. Zo dromen zij van een eigen huis en maken zij zich zorgen over of dit gaat lukken in de huidige woningmarkt. Naast de behoefte aan zekerheid, leeft er bij veel jongvolwassenen ook een verlangen naar vrijheid en avontuur. Zo dromen zij over wereldreizen en van (tijdelijk) in het buitenland wonen. Er zijn binnen de groep jongvolwassenen ook dromen die verder reiken dan het persoonlijke geluk, deze dromen gaan vooral over een betere en meer rechtvaardige wereld.

**“Ik wil een eigen zaak
in Hoofddorp
beginnen”**

8.3 | Toekomstdromen en -zorgen van jongvolwassenen

Wat zijn jouw dromen voor de toekomst?
18 t/m 26

“Een mooi huis kopen met mijn partner in Haarlemmermeer en daar zelf een leuk gezinnetje beginnen!”

“Mijn dromen voor de toekomst is dat de wereld een veilige plek wordt. Dat iedereen de eerlijke kans krijgt om een gelukkig leven te leven.”

“Een eigen huis en een stabiele baan. Dat ik mijn rechten mag behouden. Dat ik niet gediscrimineerd wordt om hoe ik eruit zie of van wie ik houd. Een gezonde planeet en een goed klimaat. Verder heb ik niet veel eisen.”

“Financieel onafhankelijk zijn en leuke dingen blijven doen met de juiste vrienden en familie. Zoveel mogelijk landen bezoeken en misschien voor een tijd in het buitenland gaan wonen.”

“Een studie doen die ik leuk vind en wonen in het buitenland.”

“Dat ik samen met m’n gezin in een huis kan wonen en dat we ons geen zorgen hoeven te maken over geld.”

“Een eigen huis, vlak bij mijn ouders, waar ik een fijn leven verder kan opbouwen. Verder groeien in de baan die ik nu heb.”

Wat zijn jouw zorgen voor de toekomst?
18 t/m 26

“Geen woning kunnen vinden die ik kan betalen en daardoor naar de andere kant van het land moeten verhuizen”

“Dat ik geen huis kan kopen, geen goede partner vindt. Dat het niet mogelijk is om kinderen te krijgen of dat het niet verstandig is vanwege het klimaat.”

“Geen huis kunnen kopen, in de geldproblemen komen omdat alles veelste duur wordt, een vreselijke baan waar je elke dag met tegenzin naartoe moet.”

“Dat ik geen goede baan kan vinden en niet genoeg geld kan verdienen”

“Dat ik geen genoeg inkomen kan krijgen met de banen die mij interesseren.”

“Dat de privacy steeds meer wordt weggenomen en dat er steeds meer oorlogen komen en dat is ook nog eens super slecht voor de klimaatverandering. En dat iedereen steeds meer depressie krijgt.”

“Polarisatie, dat mensen met hun meningen alleen maar verder uit elkaar groeien in plaats van naar elkaar toe. De huizenmarkt. Of oorlogen ooit stoppen.”

“Dat ik mijn werkdroom niet kan laten uitkomen en ik altijd in een vicieuze cirkel zit met werk wat mij geen voldoening en energie geeft.”

9 Wensen van jongeren voor jongeren

Aan het einde van de enquête is aan jongeren en jongvolwassenen gevraagd wat zij zouden willen veranderen voor jongeren in Haarlemmermeer. Hun antwoorden varieerden; van concreet tot abstract, lokaal of algemeen, en persoonlijke behoeften of juist generieke wensen. In dit stuk staan een aantal van de uitspraken van de jongeren, onderverdeeld in thema's die veelvuldig werden benoemd.

9.1 | Betere omgang met elkaar

“Beter met elkaar omgaan”

“Aardiger zijn voor elkaar”

“Dat er minder gepest wordt”

“Dat wij meer een eenheid vormen dan elkaar oordelen”

“Meer respect naar elkaar”

9.2 | Meer mogelijkheid om elkaar te ontmoeten

“Meer plekken waar jongeren bij elkaar kunnen komen en nieuwe mensen kunnen leren kennen”

“Meer plekken creëren om naartoe te gaan (vooral in Nieuw-Vennep), zodat mensen face to face met elkaar in contact kunnen komen, i.p.v. online”

“Meer mogelijkheden om makkelijk samen te komen in dorpen zonder dat je daarvoor lang moet reizen”

“Meer jongerenclubs. Nu zijn er vooral veel voor bejaarden.”

“Meer plekken om samen te kunnen komen en chillen met mijn vrienden”

9.3 | Leuke plekken erbij

“Ik zou graag een speeltuin voor wat oudere kinderen willen, dus niet een zandbak en een glijbaan, maar echt een grote speeltuin met kabelbaan en veel leuke dingen”

“In Badhoevedorp mis ik dat er leuke activiteiten worden georganiseerd bijv. op gebied van sport”

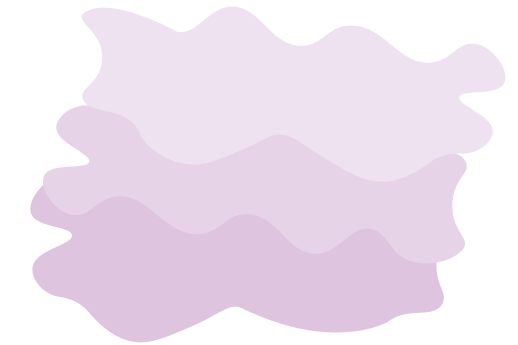
“Basketbalveldje in Vijfhuizen”

“Vind dat er in de afgelopen jaren al veel is verbeterd als het gaat om vermaak voor jongeren (de outlet, gezellige eettentjes) maar andere soorten gelegenheden om uit te gaan (denk aan kleine bioscoop of nachtclub) in Zwanenburg of Halfweg heeft mij altijd erg aangesproken om zoiets echt dichtbij huis te hebben”

“Meer dingen om te doen, de realisatie van PARK21 kan veel veranderen”

“Niet alleen voorzieningen in Hoofddorp en Nieuw-Vennep maar ook daarbuiten, in eigen dorp”

“Meer plekken waar jongeren kunnen zitten, bijv. skateparken en de greenhouses (groene metalen hokjes). En plekken waar jongeren kunnen zitten waar omwonenden geen overlast ervaren van hen.”

9.4 | Meer uitgaansgelegenheden

“Meer horecagelegenheid na 01:00 uur en een plek waar je kan dansen. Een cocktailbar/wijnbar/bruine kroeg/meer events.”

“Meer uitgaansgelegenheden, zodat we niet een uur hoeven te reizen naar Amsterdam. Ook voor de 16-jarige zouden er wat feesten georganiseerd moeten worden (wat ook betaalbaar is). En misschien weer zo iets als Meerlive? Ik hoor veel jongeren die het jammer vinden dat dat er niet meer is.”

“Meer leuke uitgaansgelegenheden.”

“Meer clubs in Hoofddorp en het oude zwembad in Nieuw-Vennep weer openen”

“Misschien meer activiteiten voor jongeren (gratis of voor een klein bedrag) en uitstapjes toevoegen, ik denk dat het heel leuk wordt”

9.5 | Betere fysieke en mentale gezondheid

“Dat er meer aandacht is voor mentale gezondheid”

“Dat roken en vaperen verboden is voor minderjarigen”

“Dat ze minder elektrische fietsen hebben en dat ze minder op hun telefoons zitten”

“Gratis sportabonnementen zodat de jongere generatie gezonder kan gaan leven”

“Meer aandacht voor gezondheid en sporten. En dan juist de wijken Floriande, Overbos, Toolenburg, etc.”

“Meer mentaal bewustzijn en mentale zorg”

9.6 | Minder schooldruk en meer studeerplek

“Het aantal toetsen en huiswerk verminderen, zodat we meer vrije tijd hebben om van ons leven te genieten”

“Een mogelijkheid creëren dat jongeren samen ergens huiswerk kunnen maken zodat ze elkaar kunnen helpen met school, omdat school veel stress kan opleveren en niet iedereen weet hoe ze daar hulp bij kunnen krijgen”

“Meer studeergelegenheid. Niet in de zin van meer plekken in bijvoorbeeld de bibliotheek, maar écht een apart gebouw puur en alleen om te komen studeren (gratis). Dit zou jongeren kunnen aansporen om meer en geconcentreerder te gaan leren!”

“Minder uren school omdat dat meer stress geeft en sommige voelen zich niet fijn en ik word ook op de dagen dat ik lang school heb heel moe en heb ik de rest van de dag geen zin meer om iets te doen zoals: huiswerk leren of andere dingen”

“Minder druk op leerlingen op de middelbare school”

9.7 | Meer perspectief op een woning

“Een toekomst geven dichtbij waar ze zijn opgegroeid door huizen te bouwen waar zij in kunnen wonen”

“Meer woongelegenheden voor starters (en dan betaalbaarder dan de nieuwe wijk in Hoofddorp)”

“Huisprijzen omlaag zodat we makkelijker en sneller uit huis kunnen”

“Meer BETAALBARE woningen. Zodat je als starter ook voor een fatsoenlijke prijs op jezelf kan gaan wonen.”

“Meer huizen rond de 300k en nee geen appartementen/verdiepingen maar volwaardige huizen. Zodat het aantrekkelijker is om hier te blijven wonen.”

9.8 | Behoefte aan hulp en informatie

“Meer informatie en kennis over onderwerpen die jongeren aangaan”

“Dat bepaalde zaken wat duidelijker worden uitgelegd zoals wat je te wachten staat als je 18 wordt. Dit kan door bijvoorbeeld een boekje op te sturen waarin alles staat wat je moet weten en regelen. Ook lijkt het mij leuk als er wat meer leuke dingen worden georganiseerd voor jongeren.”

“Een voorlichting voor omgang met geld”

“Meer duidelijkheid over waar ze hulp kunnen krijgen met leren over wat volwassenen moeten doen (huisvesting, belasting, etc.)”

“Meer plekken waar je vrijwillig kan praten met iemand die naar je wilt luisteren (psycholoogpersoon die gespecialiseerd is om met kinderen van 0 t/m 18 te praten). Dat je niet hoeft te wachten en op een wachtlijst hoeft te staan.”

“Wat meer steun om zichzelf te ontdekken en inzien wat ze met hun leven willen doen”

“Meer voorlichtingen over de toekomst krijgen, zoals belastingen, studiefinanciering, etc.”

“Jongeren meer begeleiding geven in stappen zetten en eigen keuzes maken. Doe dit op een luchtige manier en niet ouderlijk.”

9.9 | Vergroten van veiligheid

“Betere verlichting als je fietst in de avond en ook de omgeving veiliger maken voor in de avond fietsen”

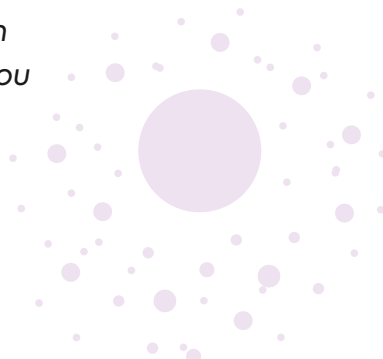
“Dat het veiliger is om van huis naar school te komen zonder gevaarlijke oversteken en smalle fietspaden”

“Dat de jongeren die zich niet veilig voelen op straat zich wel veilig kunnen voelen”

“Meer veiligheid (het kunnen zijn wie je bent) en begrip voor elkaar”

“Dat ze een veilige plek hebben waar ze terecht kunnen”

“Een veilige omgeving creëren waar mensen met een gerust gevoel ‘s avonds over straat kunnen. Maar ik zou even geen suggesties weten hoe dat te bereiken.”

9.10 | Meer of juist minder controle

“Meer controles op verboden middelen en wapens”

“Meer politie rond Burgemeester van Stamplein”

“Meer regels, controles, opvang, etc. voor jongeren die op straat rondhangen en iedereen lastigvallen”

“Niet zo veel handhavers/politie voor algemene controles en ons lekker ons ding laten doen en misschien iets van een voetbalveld ofzo”

“Fatbikes verbannen”

“Minder politie, jongeren hebben daar geen zin in”

9.11 | En nog veel meer...

“Minder op social media en telkens maar binnen zijn, maar veel meer lekker naar buiten gaan en de wereld in verkennen.”

“Minder gezien worden als ‘slecht’. De meeste jongeren zijn gewoon goed!”

“Niks ik vind het zo heel goed gaan”

“Ik zou graag zien dat er meer kansen en gelijke behandeling zijn voor jongeren in Haarlemmermeer. Het is belangrijk dat alle jongeren toegang hebben tot onderwijs, werkgelegenheid en ondersteuning, ongeacht hun achtergrond.”

“Ik wil dat jongeren meer weten dat hun mening uitmaakt”

” Gratis openbaar vervoer”

“Dat er een lantarenpaal komt voor als we willen voetballen want anders is het donker met voetballen en zie je niets”

Deel II

Ervaringen van Haarlemmermeerse jongeren

Deel II

C

Opgroeien met een beperking

“Voor alles wat ze willen bereiken moeten jongeren met een beperking harder knokken, maar in wát ze willen bereiken verschillen zij niets van hun leeftijdsgenoten.” In het eerste gesprek voor dit onderzoek raakt deze begeleider direct de kern. Het is een statement en constatering in één.

Haarlemmermeer is een jeugdgemeente. Een derde van alle inwoners is 26 jaar of jonger en groeit op in een van de kleine dorpen of grote uitbreidingswijken die dit gebied zo kenmerken. De jongste jaren zijn vaak bepalend voor de jaren die volgen. Jongeren sluiten vriendschappen, kiezen voor een opleiding, beginnen aan hun eerste baan en vinden een eerste plek om zelfstandig te wonen. Het is een ingewikkelde ontdekkingstocht, maar jongeren met een beperking staan voor extra uitdagingen.

Reden genoeg om deze jongeren specifiek te bevragen. De dromen en zorgen van jongeren kennen we goed uit de voorgaande jeugdonderzoeken, maar jongeren met een beperking komen in situaties terecht die hun dromen op afstand kunnen zetten en hun zorgen versterken. Voor dit onderzoek hebben we daarom Haarlemmermeerse jongeren gesproken over het opgroeien met een beperking. Aan de hand van opeenvolgende ontwikkelingsfasen zoomen we in op hun leven en schetsen aan de hand van hun ervaringen de dilemma's en knelpunten die hun levens doorkruisen.

Opgroeien met een beperking is al langer onderwerp van een breed maatschappelijk debat. Het leidde eerder tot aangescherpte wetgeving met de ratificatie van het VN-verdrag Handicap (2016) en onlangs tot een wijziging in artikel 1 van de grondwet*. Die wetswijzigingen weerspiegelen de noodzaak om de positie van mensen met een beperking te verbeteren.

“Overheden krijgen een extra opdracht om de positie van mensen met een beperking blijvend te verbeteren en te versterken. Niet alleen in wetgeving, maar ook in de praktijk. Dit is hard nodig, want op dit moment ervaren zij in hun leven dagelijks discriminatie en uitsluiting. De uitbreiding van artikel 1 zorgt ook voor meer bewustwording die nodig is om de samenleving toegankelijk te maken voor iedereen.” (Illya Soffer, directeur koepelorganisatie Ieder(in))

* | Op 17 januari 2023 werden 'handicap' en 'seksuele geaardheid' toegevoegd als non-discriminatiegrondslag aan artikel 1 van de grondwet: het verbod op discriminatie.

Definitie | Jongeren met een ondersteuningsbehoefte

Maar over welke jongeren hebben we het nu? En wat is nu precies een beperking? Een op voorhand vastgestelde definitie kan ertoe leiden dat we jongeren uitsluiten. Terwijl uitsluiting juist iets is dat we willen tegengaan. Daarom selecteren we niet op basis van het type beperking, maar gaan we uit van de ondersteuningsbehoeften van jongeren. Dit onderzoek gaat dus over jongeren die met hulp van zorg en begeleiding stappen proberen te zetten in hun ontwikkeling. Op zoek naar meer autonomie en meer grip op hun leven.

Het voordeel van deze aanpak is dat we de focus op de levensloop van jongeren leggen. In de overtuiging dat de knelpunten die jongeren treffen niet specifiek verbonden zijn met een bepaald type beperking, maar dat deze overlappen en gelijkenissen vertonen. De knelpunten die in sociale interacties ontstaan zijn meestal veel basaler en niet afgestemd op een specifieke beperking. Of dat nu is in contact met instanties, professionals, leeftijdsgenoten of familieleden. De indeling van dit hoofdstuk volgt daarom de levensfasen van jongeren. We laten per levensfase zien hoe het jongeren vergaat en hoe hun dromen en zorgen daarbinnen gestalte krijgen. Met deze benadering hopen we ook een veel breder beeld te schetsen van het leven van deze jongeren, want een beperking staat niet op zichzelf maar werkt door in andere facetten van het leven¹.

Een beperking heeft invloed op het persoonlijke welzijn, het sociale leven en ook op de relatie tot instituties en organisaties². Leven met fysieke klachten heeft dus effect op wie je bent als persoon, net als geestelijke beperkingen en stressfactoren een weerslag kunnen hebben op iemands fysieke gesteldheid.

Ongewijzigde vraagstelling

Het jeugdonderzoek van 2019 richtte zich op de dromen en zorgen van de Haarlemmermeerse jeugd en eenzelfde vraagstelling hanteren we in dit onderzoek. Dat betekent niet dat het onderzoek geen aandacht heeft voor de beperkingen van jongeren en de barrières die zij tegenkomen. Die zijn deel van de open benadering waar jongeren wordt gevraagd naar hun ervaringen met het opgroeien in Haarlemmermeer en wat hun toekomstdromen en zorgen zijn. Jongeren bepaalden zelf in het gesprek wat voor hen belangrijk is in de verschillende fases in hun leven.

Ontdekken en herkennen van een beperking

Je schooldiploma halen, een leuke baan of geschikte woonruimte vinden, vriendschappen en relaties aangaan; allemaal ervaringen van jongeren op weg naar volwassenheid. Voor jongeren met een beperking zijn dit nog grotere uitdagingen dan voor veel van hun leeftijdsgenoten. In alle fasen van hun ontwikkeling moeten zij meer moeite doen, extra inzet plegen, en over meer doorzettingsvermogen beschikken. De eerste drempel die zij moeten beslechten is de formele erkenning van hun beperking. Alleen dan kunnen ze aanspraak maken of professionele hulp en ondersteuning. Daarom gaan we eerst in op de ervaringen die jongeren hiermee hebben. Wij beschrijven deze ervaringen in de verschillende fasen van hun ontwikkeling.

Wat voor het definiëren van een beperking geldt, gaat ook op voor het herkennen en diagnosticeren ervan. Hoewel sommige beperkingen eenvoudiger vast te stellen zijn dan andere, geldt voor alle beperkingen dat de grenzen fluïde zijn. Zelfs bij een harde, duidelijke diagnose als een dwarslaesie, moet een jongere nog steeds ontdekken wat hij/zij wel of niet meer kan en waar mogelijkheden liggen. Bovendien is een beperking geen vaststaand iets, maar iets wat verandert, wat kan verbeteren of juist verslechteren. Dit gaat vooral op bij beperkingen die gedurende de groei en ontwikkeling van kind of jongere aan het licht komen. Een aantal jongeren met een autisimestoornis deelde met ons de doorlopen worsteling. Zo ontdekte Julia* pas op haar 22^e dat zij autisme had:

“Dat was in het laatste jaar van m’n studie. Toen kwam het overschakelen: de studie is bijna klaar en dan begint het werkende leven. En dat viel mij gewoon heel zwaar. Want mijn studie is altijd m’n houvast geweest: ik was een beetje een studierd en verder had ik ook vrij weinig. Al m’n energie ging daar ook wel aan op.”

De diagnose hielp haar om beter te begrijpen waarom eerdere veranderingen in haar leven haar zo zwaar vielen. Wat de reden was dat zij het altijd zo ingewikkeld vond als haar ouders een weekendje van huis waren, of waarom het sluiten van vriendschappen zo lastig verliep. Zolang ouders, docenten of zorgprofessionals een stoornis of beperking niet opmerken of de symptomen niet kunnen plaatsen, is het voor jongeren lastig omgaan met de moeilijkheden die zij ondervinden. Zij tasten als het ware in het duister. Want, hoewel achterstanden in ontwikkeling een eerste aanwijzing vormen, is een officiële indicatie afhankelijk van testcores en inschattingen van betrokken organisaties:

“Ik sta nu op de wachtlijst voor beschermd wonen en dat heb ik gekregen ondanks dat mijn IQ net te hoog is.” – Mia

Jongeren die net op of rond de grens ‘scoren’ belanden in een grijs gebied van wet- en regelgeving. Zij hebben een indicatie nodig om aanspraak te kunnen maken op ondersteuning. En die indicatie is afhankelijk van testcores en inschattingen van professionals. Die indicaties zijn bovendien georganiseerd op het niveau van wet- en regelgeving. Jongeren doorlopen voor een zorgindicatie een traject bij het CIZ en voor ondersteuning met werk een traject bij het UWV.

* | Om de jongeren die meededen aan het onderzoek aan het woord te laten en daarbij hun privacy te beschermen, zijn alle namen in dit stuk gefingeerd.

Ook Sebastiaan vertelt ons over de te beslechten drempels:

“Mijn zusje heeft, net als ik, een beperking, zij is nu 21, maar het heeft onwijs lang geduurd voordat zij een indicatie kreeg.” – Sebastiaan

Het uitblijven van een indicatie kan op den duur een remmend effect hebben op hun ontwikkeling. Terwijl de ondersteuning juist als doel heeft om die ontwikkeling te stimuleren.

Een indicatie is bovendien niet het sluitstuk in de erkenning van een beperking. De situatie van jongeren kan verbeteren, waardoor zorg en ondersteuning niet langer nodig is, of niet langer in dezelfde vorm of intensiteit. In wet- en regelgeving is daarvoor ruimte gelaten. Wie geen definitieve indicatie heeft en volgens de wet- en regelgeving kan verbeteren, wachten tussentijdse evaluatiemomenten³.

“Ik krijg al PGB sinds mijn 11^e. Maar wat nu gewoon heel lastig maakt, is dat mijn situatie niet verandert – ik blijf afhankelijk van mijn rolstoel – maar het PGB wel heel erg kan veranderen. Dat maakt mijn situatie gewoon heel onzeker. Nu helpen vooral m’n ouders, m’n vriendin ook een beetje en m’n broertje soms. Maar als ik op mezelf woon wil ik misschien wel een extern iemand voor ondersteuning, dus het is heel fijn als dat gewoon kan met het PGB.” (Sander)

Voor Sander brengen de evaluatiemomenten niet alleen stress, maar hebben ze ook impact op zijn zelfbeeld en gemoedstoestand.

“Die gesprekken zijn altijd heel confronterend, want je moet heel erg de nadruk leggen op alles wat niet goed gaat. Dus dat is altijd wel erg pittig, dus ik ben altijd wel blij dat m’n moeder daar een groot deel van overneemt.” (Sander)

Jongeren als Sander zijn gedwongen steeds weer te onderbouwen wat hun beperkingen zijn en waarom hun situatie niet verbetert. Om het recht op zorg en ondersteuning te behouden bouwen zij met brieven van huisartsen, specialisten, fysiotherapeuten een verdedigingslinie om de terugkerende vragen naar verbetering te pareren.*

Kortom, aan het ‘hebben’ van een beperking gaat een lastig proces vooraf. Jongeren, hun naasten en betrokken professionals moeten eerst ontdekken wat de bron is van de beperkingen die zij ondervinden. Om de juiste ondersteuning te ontvangen moeten zij ook formeel erkenning krijgen voor de gesignaleerde beperking. Hierbij ligt de nadruk op wat de jongere niet (meer) kan of nooit meer zal kunnen, en minder op het positieve: wat kan de jongere wel, of wat kan nog geleerd of ontwikkeld worden.

* | Mantelzorgers gaven eerder aan dat contactmomenten met instanties vaak plaatsvinden in perioden waar zij onder emotionele druk staan en waar veel van de uitkomst afhangt. Wederzijds vertrouwen en begrip is dan essentieel⁴.

Een grillige start in het onderwijs

Aan het begin van de schooltijd blijkt het vaststellen van een beperking evenmin eenvoudig. Leerkrachten en ouders merken wel dat wanneer meekomen op school het kind veel moeite kost, de ontwikkeling stagneert. Maar daarmee hebben zij nog geen zicht op de onderliggende beperking. Voor veel van de respondenten leidt dat tot een grillige en onzekere periode in het onderwijs, die meestal al op de basisschool begint. Terwijl duidelijkheid zoveel houvast kan bieden aan kind en ouders.

Mia begon als kind op een school dicht bij huis in haar eigen dorp, maar voordat ze door kon naar de middelbare school zat ze eerst nog op drie andere basisscholen. Ook op de middelbare school pakte de eerste keuze niet goed uit:

“Dat was een vreselijke school – daar gaan we het niet over hebben. Daarna ben ik naar De Linie gekomen, geweldige school, één van de leukste. Toen heb ik ook het eerste jaar ROC gedaan bij De Linie.”

Eenmaal op de juiste plek lukte het haar om een goede stageplek te vinden en een MBO-opleiding af te ronden, aanvullende certificaten te behalen, en een betaalde baan te vinden. Aan een deel van haar schooltijd wil ze nu niet meer denken, dat raakt haar. De juiste school vinden heeft haar té veel tijd en energie gekost, vindt ze terugkijkend.

Ook Sander kijkt gereserveerd terug op zijn basisschooltijd. Tot groep 4 bleef hij op de school in de wijk, maar door zijn fysieke beperking moest hij tussendoor uitrusten en daarvoor was op zijn basisschool geen plek. Op het speciaal onderwijs was daar wel ruimte voor. Die overgang was lastig, want de extra reistijd koste óók veel energie. Maar sociaal had de wissel ook impact:

“De school was in Haarlem, dus dat was wel minder. Het was niet mogelijk om na schooltijd af te spreken, want iedereen kwam uit heel Noord-Holland zeg maar. Dat was geen doen. Dat heeft mijn sociale vaardigheden wel beperkt.” – Sander

In de eigen buurt kunnen kinderen met een beperking vaak niet naar een school, omdat niet alle scholen daarop zijn toegerust. Zij gaan dan naar speciaal onderwijs. Uit landelijk onderzoek blijkt dat 85 procent van de kinderen die niet in de buurt naar school gaat, geen vriendjes heeft in de eigen woonomgeving⁵. En afspreken met schoolvriendjes is door de afstand vaak ingewikkeld en kost veel tijd.

Een ander nadeel van dit gescheiden onderwijs is dat kinderen met een beperking minder in contact komen met leeftijdsgenoten zonder beperking. En juist dit reguliere contact ‘normaliseert’ een beperking. Dan wordt het onderdeel van een gemeenschappelijke leefwereld en leren kinderen met elkaars beperkingen om te gaan⁵.

In zijn middelbare schooltijd kon Sander op een reguliere school de Havo volgen, maar merkte hij dat het schoolgebouw niet handig was ingericht voor zijn rolstoel. Vooral tijdens de pauzes kwam hij in een ongemakkelijke situatie. Om bij zijn klasgenoten in de aula te komen, moest hij een alternatieve route buitenom nemen. Binnendoor kon dat alleen via een trap op en af. Elke pauze werd hij gedwongen de uitzondering te zijn: de omweg te nemen of leerlingen te vragen om met hem op een andere plek pauze te houden.

“Dan vroeg ik wel steeds aan een groepje of ze dan bij mij wilden zitten en sommigen vonden dat wel prima en bij andere hadden zoiets van: hmm mag ik alweer gaan. Dus dat was gewoon heel lastig. – Sander

Vooral jongeren die door hun beperking op de grens komen van regulier onderwijs en speciaal onderwijs delen negatieve ervaringen over die periode. Juist dat ertussen vallen leidt tot dilemma's die ook in andere fases en delen van het leven terugkeren: zelfstandig willen functioneren, mét een behoefte aan ondersteuning. Voor jongeren die minder op de grens zitten is het duidelijker:

“Ik woon begeleid zelfstandig op een plek waar vijftig mensen wonen. Ik ben toen in één keer daar gaan wonen, gaan werken op de dagbesteding en ook naar een nieuwe school. Als je het doet moet je het goed doen, vind ik. Eigenlijk heb ik niks met werk, maar ik vind de groep wel leuk. Veel vrienden hier.” (Sebastiaan)

In het geval van Sebastiaan is begeleiding dichtbij in alle belangrijke onderdelen van zijn leven. Niet alleen op school, maar ook op het werk en thuis. Binnen die beschermde omgeving heeft hij voor een groot deel zijn sociale leven kunnen ontwikkelen. School, wonen en werk vloeien hier soepel in elkaar over.

Een beperking leidt bij veel jongeren tot een grillige start van hun schoolloopbaan. Jongeren wisselen meermaals van school en laten daarmee sociale contacten en een vertrouwde omgeving achter. De aanleiding om van school te wisselen is nimmer positief en de afstand naar de nieuwe school is doorgaans groter. De zoektocht naar passend onderwijs heeft vooral een impact op hun leven. Maar het kan zelfs negatieve effecten hebben op hun ontwikkeling: de zoektocht gaat af van de tijd waarin ze aan hun ontwikkeling hadden kunnen werken.

Werken in de schaduw van een beperking

Alle jongeren die we gesproken hebben zijn aan het werk, lopen stage of gaan naar dagbesteding. Jongeren in de dagbesteding, verrichten meestal ook betaald werk op een andere plek. Werk biedt al deze jongeren structuur in hun leven, is een bron van sociale contacten en tevens een vorm van erkenning voor hun inzet en kwaliteiten. Tegelijkertijd leven zij met het besef of de angst dat zij door hun beperking minder zullen presteren.

Bij het zoeken naar werk en het beoordelen van functies en werkgevers speelt de beperking deze jongeren parten. Zij schatten hun arbeidsmarktpositie lager in en beschouwen hun beperking als een tekort voor werkgevers. Bij Jenna zien we hoe haar autismestoornis haar relatie tot werk en werkgever beïnvloedt. Toen zij zich onveilig voelde op haar werk en ander werk zocht, vond ze het lastig om vacatures te vinden:

“Ik kon niet echt iets vinden dat binnen mijn range viel. Ik wil niet meer dan vier dagen per week werken en ik wil liever niet voor zeven uur de deur uit. Het lukt mij anders niet om ‘s nachts voldoende te rusten.” – Jenna

Voor veel werknemers zijn dit arbeidsvoorwaarden die zij aan een functie stellen en in een sollicitatiegesprek voorleggen aan de werkgever. Maar voor een jongere met een beperking lijkt het een tekortkoming. Jenna kan door haar beperking niet voltijd werken en dat is geen vrijwillige keuze, dus ervaart zij het als een tekortkoming. Dat is een ander startpunt dan wanneer je zelf bewust kiest om minder te werken. Eenmaal in een nieuwe functie maakt zij zich zorgen over haar leercurve:

“In het gesprek voor mijn contractverlening hebben ze wel aangegeven dat ik sneller en efficiënter kan werken. Voor mijn gevoel werk ik al snel en efficiënt, dus ik moet gaan vragen bij mijn leidinggevende hoe ik dat aan moet pakken. Wat moet ik minderen of anders doen om sneller te worden. Misschien werk ik wel te grondig. Ik heb nu nog steeds angst om een foutje te maken, maar dat is hier helemaal niet zo erg. Maar ik heb nu eenmaal enorme last van faalangst.”

Bij haar aanstelling heeft zij zich bewust ingedekt door minder salaris te vragen:

“Minimumloon is prima, want ik wil ervaring opdoen. Ik heb liever dat zij mij accepteren en denken: het is een goedkope werknemer, dus een foutje hier of daar is oké. Nu kan ik ervaring op doen. Als ik veel geld verdien, denken ze misschien dat ik te duur ben om in dienst te houden.”

In het zoeken naar werk, in het bespreken van arbeidsvoorwaarden en in het uitvoeren van werkzaamheden komt bij haar steeds weer de nadruk op haar beperking te liggen. Werk ik voldoende uren? Werk ik snel genoeg? Maak ik geen fouten? Is mijn beloning niet te hoog? En die overschaduwden de successen die zij heeft behaald. Haar diploma, haar aanstelling en contractverlenging, en het werk dat ze aflevert (zie [Kader | Perspectieven op een beperking](#), benadering 1: capability approach). De gesprekken met haar begeleider helpen haar om daar kritisch op te reflecteren, maar fundamentele rugdekking ontbreekt.*

* | De Nationale ombudsman³ wijst op de positie van jongeren die tussen bepaalde wetgeving vallen, met name tussen Wajong en Participatiewet. Voor jongeren die daar net boven zitten en zelfredzaam zijn geldt dat ook. Dit zijn de jongeren die zich op de arbeidsmarkt weten te handhaven, maar door hun beperking wel kwetsbaar zijn.

Kader | Perspectieven | op een beperking

In het wetenschappelijk en bredere maatschappelijke debat bestaan er verschillende perspectieven op mensen met een beperking en hoe hiermee om te gaan als individu én samenleving. Deze benaderingen kunnen beleidsmakers en andere professionals in het vakgebied denkrichtingen verschaffen bij het ontwikkelen en toepassen van beleid om deelname van mensen met een beperking in de samenleving te bevorderen. Twee relevante benaderingen staan hier kort beschreven. Ten eerste de **capability approach**, die de nadruk legt op de mogelijkheden, in plaats van onmogelijkheden voor mensen met een beperking om hun leven met ruimte voor eigenheid een waardevolle en nuttige richting te geven. In de tweede benadering – **social model of disability** – is het niet het individu met de beperking, maar de samenleving die de beperking opwerpt en volwaardige deelname bemoeilijkt.

Benadering 1: capability approach

Met de nadruk op de negatieve aspecten zagen econoom en filosoof Amartya Sen en filosofe Martha Nussbaum veel energie, middelen en potentieel verloren gaan. Ze ontwikkelden een perspectief op omgaan met een beperking: de **capability approach**. Sen stelt dat politiek en beleid zich moeten focussen op wat mensen binnen hun mogelijkheden kunnen doen en zijn. En zich moeten richten op het wegnemen van obstakels, zodat zij meer vrijheden en mogelijkheden hebben om een leven te leiden dat zij zelf als nuttig en waardevol ervaren. Hoewel in de benadering van Nussbaum een sterkere nadruk ligt op rechtvaardigheid, leggen zij beiden de focus op de uitkomst: wat het voor de betrokkenen zelf betekent. Middelen zijn slechts instrumenten en ondergeschikt aan het resultaat voor de betrokkenen.

Sen probeert het sluitstuk van rechtvaardigheid, welzijn en persoonlijke ontwikkeling te vertalen naar een aantal basiselementen dat mensen in staat stelt een waardevol leven te leiden. Die basis bestaat onder andere uit kunnen werken en rusten, taalvaardig en gezond zijn, deel uitmaken van gemeenschappen en gerespecteerd worden⁶⁷. Het doel is hier om de mogelijkheden (capabilities) optimaal te benutten in daadwerkelijk functioneren in de samenleving. Het heeft een uiterst praktische insteek door individu en diens functioneren centraal te stellen.

Benadering 2: social model of disability

In deze benadering ligt de nadruk veel meer op de samenleving dan op het individu. Door een strikt onderscheid te maken tussen fysieke beperkingen (impairments) en sociale uitsluiting (disability) worden de oorzaken van een beperking bij de samenleving gelegd. Vanuit dit perspectief is disability een beperking die door de samenleving wordt opgeworpen omdat er, in opzet en organisatie van die samenleving nauwelijks rekening gehouden wordt met mensen met fysieke beperkingen. Zo worden zij ‘de anderen’ en als zodanig een onderdrukte of uitgesloten groep¹. Deze stroming is ontstaan uit een maatschappelijke beweging in Groot-Brittannië, Union of the Physically Impaired Against Segregation (UPIAS). De naam en herkomst van deze beweging verklaart de harde scheiding tussen impairment en disability en is gericht op de emancipatie van mensen met een fysieke beperking. In de eenvoud van de benadering ligt ook direct de zwakte, door de nadruk op fysieke beperkingen heeft het minder oog voor andersoortige beperkingen of meer complexe vormen waar fysieke, geestelijke en verstandelijke beperkingen samenkomen.

Jongeren, die zowel in een beschermde omgeving als bij een particuliere werkgever werken, kunnen goed reflecteren op die verschillen en leren hun persoonlijke grenzen kennen:

“Ik werk twee dagen ergens anders in een magazijn. Dat vind ik ook wel leuk, dat is in Hoofddorp. Dat is natuurlijk echt een bedrijf. Dat is geen dagbesteding, dus daar wordt iets meer van je verwacht.” (Sebastiaan)

In de combinatie van werk en dagbesteding kunnen jongeren als Sebastiaan verkennen waar hun mogelijkheden liggen. Dagen waar de eisen wat hoger liggen afwisselen met dagen die wat comfortabeler zijn. Vanuit diezelfde basis kijkt Tom naar de toekomst:

“Ik zou in de toekomst wel een dag in de week of zo een betaald baantje willen doen. Maar dat dan niet je uitkering in gevaar komt. Ik weet uit m’n hoofd dat je maar een bepaald percentage bij je uitkering mag bijverdienen.”

In de situatie van Tom is regelgeving een punt van aandacht. Samen met zijn begeleider stippelt hij een plan uit om eerst een periode onbetaald arbeid te verrichten. *“Om te kijken, wat dat met je doet. Ook als er wat meer van je gevraagd wordt.”* En tegelijk zijn recht op een uitkering niet in gevaar te brengen; want dat is het vangnet dat hij nodig heeft om zijn mogelijkheden te verkennen en zich te ontwikkelen.

De erkenning van een beperking opent soms ook mogelijkheden, zoals bij Feline die via het doelgroepregister* vanuit haar werk als beveiligster een opleidingsplek kreeg bij de douane. Voor haar is dit een route om haar droombaan te bereiken:

“Op een gegeven moment liep ik stage bij een beveiligingsbedrijf met diensthonden. En toen wist ik: ja ik wil hondenbegeleider worden. Daarna ben ik mijn opleiding Beveiliging gaan halen met dat idee, dus zo is dat balletje eigenlijk gaan rollen.” – Feline

Jongeren die zonder ondersteuning een baan vinden, staan voor een dilemma. Zeker wanneer een beperking minder zwaar is en minder invloed heeft op hun functioneren. Want, een beperking levert direct een stempel op. Julia besloot daarom haar werkgever niet direct te informeren over haar autismestoornis, tot het moment dat zij feedback kreeg op haar functioneren:

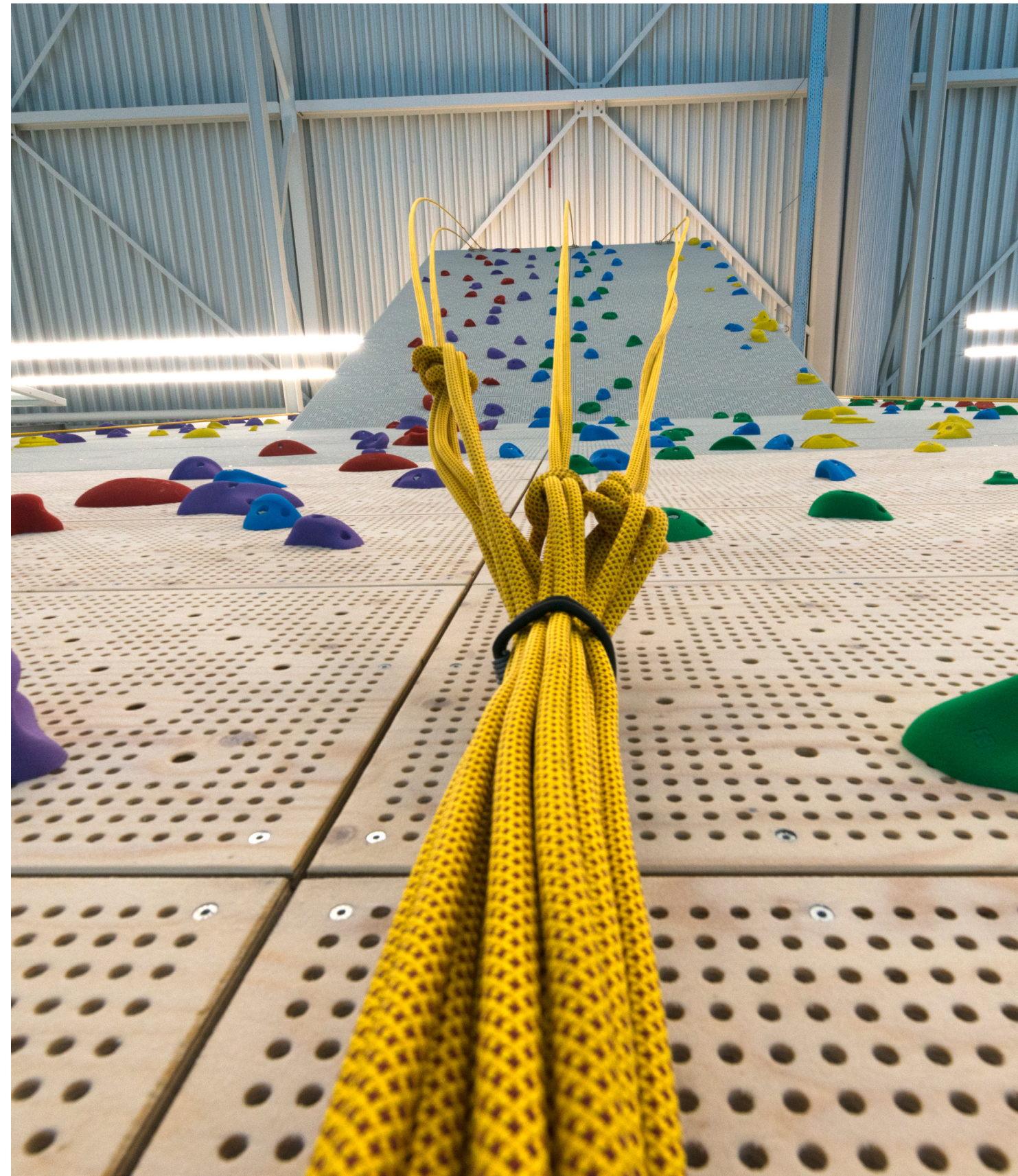
“Tijdens m’n contractgesprek gaven ze aan dat ik toch iets minder deed dan ze hadden verwacht. En dat was ook wel aan andere factoren te wijten, zoals de teamleider die een paar maanden ziek thuis zat en een collega die klanten moest overdragen maar niet los kon laten. Toen heb ik daar wel verteld dat ik autisme heb, want dan kunnen ze het daar ook beter plaatsen en dan geven ze mij met sommige werkzaamheden misschien iets meer tijd. En nu gaat het echt wel stukken beter.”

* | In het doelgroepregister staan mensen die vallen onder de doelgroep van de banenafspraken. De banenafspraken, een afspraak tussen kabinet en werkgevers, zorgt voor extra banen voor mensen met een arbeidsbeperking. Dit zijn mensen die moeilijk werk vinden of behouden door bijv. ziekte of handicap. Het UWV beheert het doelgroepregister (www.uwv.nl, oktober 2025).

Jongeren als Julia zijn zich ervan bewust dat een beperking ook als stigma kan werken²⁸⁹. Of zoals haar directeur zei: *“Er hing wel iets om je heen maar ik kon er geen stickertje op plakken.”* Het melden van een beperking levert haar begrip op van haar werkgever. En ze krijgt hierdoor misschien meer ondersteuning. Maar tegelijkertijd loopt zij het risico om altijd door het frame van haar beperking beoordeeld te worden.

De worsteling van Julia is de worsteling van veel van onze jonge respondenten. Wat is nu de oorzaak als zij beneden verwachting functioneren? En is hun beperking de altijd en alles verklarende factor of zijn er ook andere oorzaken aan te wijzen? Zoals die afwezige leidinggevende, of die collega die geen taken overdraagt.

Bij een aantal jongeren zien we nog een tweede dilemma ontstaan. Een beperking staat niet op zichzelf, maar heeft ook invloed op andere facetten van het leven. Zo gaf Jenna aan, naast haar autisme, ook met faalangst te worstelen, en soms ook terug te vallen in de *loop* van een verslaving.

Vriendschappen, liefde en familiebanden

Gedurende de jeugd worden vriendschappen belangrijker en verandert de relatie tussen jongeren en hun ouders. Op school ontmoeten jongeren leeftijdsgenoten en ontluikt misschien de eerste verliefdheid. Een beperking werkt door in de sociale relaties die jongeren aangaan, maar de consequenties lopen uiteen.

Vriendschappen

De meeste jongeren die we spraken onderhouden een aantal hechte vriendschappen. Zij kennen leeftijdsgenoten van de sportvereniging, van school, van werk of uit de buurt. Maar het sociale netwerk van deze jongeren is meestal niet heel uitgebreid. Eerder zagen we hoe een schoolloopbaan soms al op jonge leeftijd verstoord raakt. Als jongeren meermaals wisselen van school, of wanneer klasgenoten op grotere afstand wonen, is het veel lastiger om hechte vriendschappen te sluiten. En soms is de aard van een beperking een extra complicerende factor om fysiek aan (groeps)activiteiten mee te doen of om sociale vaardigheden te ontwikkelen.

Daartegenover staat een aantal jongeren die in een collectieve woonvoorziening woont, naar dagbesteding gaat, en van daaruit aan verschillende activiteiten meedoet. Zij ontmoeten veel leeftijdsgenoten binnen een vaste structuur en hebben ruimte en gelegenheid om daar vriendschappen op te bouwen. In die context leren zij zichzelf én elkaar goed kennen.

—
“Ons groepje bestaat al tien jaar. Iedereen heeft zo z’n kwaliteiten: hij kan dingen goed onthouden, ik raak nooit in paniek. En zo hebben we allemaal goede kwaliteiten. Alleen die van Peter moet ik nog ontdekken, hahaha.” – Sebastiaan

Juist in de combinatie lijkt hier de kracht te liggen. Zowel thuis, bij de dagbesteding en tijdens de verschillende uitjes ontmoeten zij elkaar. En dat gebeurt op uiteenlopende momenten, en in wisselende contexten. De jongeren die vriendschappen sluiten doen dat ook weer op andere plekken buiten de vaste structuur. Zoals Tom die jarenlang in een biljartcompetitie meedraaide of zoals Peter:

“Ik zit al drie jaar op hockey en ben keeper. Daar ben ik doorgegroeid en ik vind het nog altijd harstikke leuk. Ik doe dat nu één of twee keer in de week. Maar vroeger zat ik bijna vier keer op het veld. Ik had keeperstraining, trainen met m’n eigen team en wedstrijden. We speelden op het hoogste niveau binnen onze poule en als je het goed deed mocht je ook meedoen met hogere elftallen.”

Jongeren die wonen en werken buiten de bescherming van een instelling lukt het ook om hechte vriendschappen te sluiten, maar die zijn meestal minder in aantal en bevinden zich op grotere (fysieke) afstanden. Hun levens en die van hun vrienden spelen zich af buiten de veilige netwerken van dagbesteding en woonvoorzieningen. Zij hebben niet de voordelen van een vaste structuur waar zij veel leeftijdsgenoten ontmoeten.

Zo heeft Mia twee hele goede vrienden; een collega die in Amsterdam woont en een oude buurjongen die naar Limburg is verhuisd. Die afstand vergt veel van haar tijd en middelen. Zeker omdat zij is aangewezen op het OV:

“Mijn beste vriend is naar Limburg verhuisd omdat hij hier geen woning kon krijgen en nu heeft ie een depressie, want hij is daar alleen. En ik probeer er zo vaak mogelijk heen te gaan als ik kan, maar dat is best wel prijzig. €60 voor heen en terug.”

Ook Jenna heeft drie heel goede vrienden, maar twee van hen wonen verder weg, in andere provincies. En hoewel anders dan Jenna kampen die vrienden ook met een beperking. Regelmatig afspreken is lastig.

“Ik zie ze gewoon eens in de zoveel tijd. Maar ik probeer ze in ieder geval één keer per jaar bij elkaar te krijgen. Met m’n verjaardag om lekker te dansen, muziek, drinken, gewoon gezellig feesten.” – Jenna

Kinderen met een beperking hebben moeite met het sluiten van vriendschappen met kinderen uit de eigen buurt en gaan minder vaak om met leeftijdsgenoten zonder beperking⁵. En dat is niet per se omgeslagen wanneer zij jongvolwassen zijn, zoals Jenna en Mia. Zij hebben weliswaar een paar goede vrienden om mee af te spreken, maar moeten veel tijd investeren om ze te ontmoeten. En zien hun vrienden daardoor minder vaak dan wanneer ze in de buurt zouden wonen.

Maar er zijn ook jongeren die het makkelijker afgaat. Hoewel Karim op latere leeftijd met z’n moeder naar Haarlemmermeer verhuisde, heeft hij een aardig netwerkje aan vrienden opgebouwd. Op de praktijkschool wordt hij omringd door leeftijdsgenoten, net als in het wijkje waar hij woont.

“Een pleintje bij de school. We spreken altijd op één spot af en dat is die spot. Daar hebben we ook gratis wifi. En dan kunnen we vanaf daar altijd nog ergens naar toe gaan. Dan kopen we wat te drinken of eten en dan gaan we daar zitten. Een paar vrienden wonen op zichzelf, daar gaan we soms ook met z’n allen zitten.”

Vrienden maken en ontmoeten gaat hem, in deze omstandigheden, makkelijk af. Op het werk, voor zijn bijbaan en zijn stage, ontmoet hij leeftijdsgenoten.

Afhankelijkheid van zorg

Op weg naar volwassenheid maken jongeren zich stukje bij beetje los van hun ouders. Van afhankelijkheid ontwikkelen zij zich naar een steeds grotere mate van zelfstandigheid. De rol van ouders is nog steeds van belang maar de relatie verandert van aard. Een verzorgende rol maakt plaats voor een adviserende rol die gericht is op school en beroepsoriëntatie¹⁰. Voor jongeren met een beperking is dat loskomen veel lastiger. Afhankelijkheid van zorg bindt jongeren aan hun ouders. En dat beïnvloedt de relatie die zij tot elkaar hebben⁴.

Voor jongeren met een licht verstandelijke beperking is die afhankelijkheid meestal minder ingrijpend. Karim kan bijvoorbeeld impulsief zijn in aankopen, daarom beheert zijn moeder z'n spaargeld. Zo maakt hij niet alles op aan dure kleding en heeft hij straks geld om z'n rijbewijs te halen.

“Het is ook niet moeilijk om te sparen, maar je moet er daarna wel een beetje zuinig mee zijn.” – Karim

Voor jongeren met een fysieke beperking heeft de afhankelijkheid van zorg meer impact. Hulp krijgen bij wassen en aankleden verandert de relatie tussen ouder en kind, zeker wanneer het kind de jongvolwassenleeftijd heeft bereikt.¹⁴. En dat speelt ook bij het bespreken van hele persoonlijke problemen.

“Nu spreek ik mijn begeleider wekelijks, daarvoor was mijn moeder eigenlijk mijn begeleider. Daar kun je ook niet alles mee bespreken. En het blijft ook niet luchtig, het wordt dan meteen zwaar. Dat je op een gegeven moment liever niet meer met je moeder praat omdat je denkt: met haar deel ik alleen de nare dingen in mijn leven.” (Jenna)

Het perspectief van een buitenstaander geeft jongeren de mogelijkheid om hun vraagstukken en problemen te bespreken zonder een naaste te belasten. Dat neemt wat beladenheid weg, dat geldt zeker als die naasten zelf een rol hebben in het vraagstuk. Voor Karim is het een kans om thuissituaties te bespreken die spelen binnen het samengestelde gezin waar hij, na de scheiding van zijn ouders, deel van uitmaakt.

Het ontvangen van zorg en ondersteuning lijkt in contrast te staan met de ontwikkeling naar zelfstandigheid maar, zonder uitzondering, is het voor de respondenten een opstap naar meer zelfstandigheid. En een natuurlijke manier om zich los te maken van de zorg van hun ouders op weg naar (meer) volwassenheid.

Liefdesrelaties

Een leven van intensief zorgen schept ook juist een hele hechte band tussen ouder en kind. Voor ouders is het daardoor niet altijd makkelijk om hun kinderen meer ruimte en vrijheden te gunnen. In het aangaan van liefdesrelaties en een volgende stap naar samenwonen krijgen jongeren soms maar weinig ruimte, zeker voor jongeren met een verstandelijke beperking voelt die ruimte vaak als te gering.

“Er is ook vaak een extra drempel omdat begeleiding er wat van vinden en ouders die zich ermee bemoeien. Dan word je toch de hele tijd op allerlei manieren beïnvloed. Wederzijdse ouders die zich ermee bemoeien en dat bemoeilijkt een aantal stappen in een relatie. Dat je dus ook niet dingen kan uitproberen en mensen soms té beschermend zijn. Dat maakt het soms wel ingewikkeld.” (Begeleider)

En dus niet alleen ouders maar ook professionals spelen een voorname rol:

“Jongeren zijn altijd afhankelijk van begeleiding. En zijn dus ook afhankelijk van de insteek van begeleiding, want begeleiders komen en gaan in je leven. En de één bemoeit zich ermee en vindt er wat van en de ander laat je meer vrij.” – Begeleider

Naast invloed uit de omgeving is de beperking an sich soms ook een obstakel in het aangaan van een relatie. Van een partner wordt meestal toch extra inzet en flexibiliteit gevraagd. Door bijvoorbeeld rekening te houden met een autisimestoornis:

“Mijn vriend komt altijd te laat, altijd. En het is niet zo voor mij: ik zie wel wanneer je komt. Als we hebben afgesproken om half 4, dan zit ik al vanaf half 4 of soms zelfs vanaf half 3; wanneer komt ie nou. Dat is iets waar we samen aan moeten werken. En als je weet dat het daardoor komt dan kun je het ook beter uitleggen.” (Julia)

Maar ook om fysiek te helpen met bijvoorbeeld aankleden, of om bij het uitgaan rekening te houden met de plekken die goed toegankelijk zijn. Voor een deel draagt een partner de ongemakken van een beperking mee en dat is direct een goede test voor de soliditeit van een relatie.

Naast het aangaan en het in stand houden van een relatie vinden veel jongeren met een beperking het lastig om zich in te beelden hoe een toekomstige relatie eruit zal zien. En te dromen over waar zij over een aantal jaren staan.

Laatste stap naar zelfstandigheid

Het verkrijgen van een eigen plek om te wonen betekent voor jongeren een verdere stap naar volwassenheid. De relatie met hun ouders is met de jaren weliswaar veranderd en meer fysieke afstand brengt minder toezicht met zich mee. Jongeren worden meer zelf verantwoordelijk voor alledaagse zaken. Die verantwoordelijkheid levert hen ook veel vrijheden op. Zij kunnen zelf kiezen hoe ze hun leven inrichten. Voor jongeren met een beperking geldt dat ook voor de zorg en ondersteuning die zij ontvangen. Zij moeten meer zelf doen, steunen vaker op begeleiding van professionals, en kunnen onderzoeken wat goed bij hen past.

Van woonvoorziening naar zelfstandigheid

Zelfstandig wonen is voor bijna alle respondenten een toekomstdroom, maar geen van hen heeft die droom al kunnen realiseren. Jongeren met een (zwaardere) verstandelijke beperking hebben een plek in een woonvoorziening gevonden en zijn weliswaar uit het ouderlijk huis, maar nog niet zover om zelfstandig te wonen. Niet voor alle jongeren in een woonvoorziening is zelfstandig wonen een realistisch doel. Aan huisgenoten die het proberen én terugkeren zien zij hoe lastig die stap kan zijn:

“Er zijn ook jongens die helemaal zelfstandig gingen wonen. En dat gaat dan niet goed, en die krijgen dan schulden en dan is een ambulante voorziening toch beter. En de jongens waarmee ik naar school ging die wonen nu bijna allemaal bij de Stichting (collectieve woonvoorziening). Een vriendin van mij heeft twee jaar depressief thuisgezeten, omdat ze het niet aankon.”
(Sebastiaan)

Deze ervaringen tonen hen de harde realiteit en remmen hun droom van zelfstandig wonen flink af. Zij weten ook dat de woonplek die ze nu bezetten schaars is en dat terugkeren naar de oude omgeving niet eenvoudig zal zijn.

“Ja, de maatschappij die verlangt steeds meer van je. Degenen die vroeger, twintig jaar geleden, nog mee konden komen, gaan nu allemaal op hun bek. Maar het wordt ook steeds moeilijker om bij de Stichting (collectieve woonvoorziening) binnen te komen.” – Sebastiaan

Binnen de woonvoorziening wordt bijvoorbeeld geoefend door dagelijkse contactmomenten met begeleiding terug te schroeven naar één of twee momenten per week, terwijl achtervang 24/7 op de locatie aanwezig blijft. Als dat een lange periode goed gaat, kunnen jongeren de stap naar zelfstandigheid wagen wanneer een (corporatie)woning vrijkomt. Dan moeten zij het met ambulante begeleiding redden en het risico accepteren; er bestaat namelijk geen terugkeergarantie!

Uit het ouderlijk huis

De woningmarkt is voor Haarlemmermeerse jongeren moeilijk bereikbaar en jongeren met een beperking komen achter in de rij. Een woning kopen is financieel meestal niet haalbaar en sociale huurwoningen zijn zo schaars dat jongeren die hoop laten varen.

“Toen ik mij inschreef zeiden ze dat de wachttijd ongeveer vijf jaar was, maar die tijd is inmiddels wel voorbij, en intussen is de wachttijd bijna verdubbeld. Heel frustrerend. Je wilt gewoon je eigen leven opbouwen en daarin word je nu toch beperkt en tegengehouden.” – Feline

Jongeren stagneren hierdoor in hun ontwikkeling en kunnen niet doorgroeien naar een zelfstandig en volwassen leven. Als Feline haar droombaan als hondenbegeleider weet binnen te slepen, heeft ze in haar ouderlijk huis geen ruimte om de diensthond op te voeden.

Ook samenwonen lijkt voor veel respondenten iets voor een verre toekomst. Zelfs voor jongeren met een partner, een mooi diploma, en goedbetaalde baan is het onzeker of zij een woning zullen vinden.

“We gaan in gesprek met een hypotheekadviseur. Om eerst te kijken wat we kunnen lenen of we willen kopen of misschien eerst iets huren. Dat gaan we dan concreet onderzoeken, want ik vertelde dat ik een PGB heb en het is voor ons nog niet duidelijk hoe dat wordt meegenomen bij het bepalen van de hypotheek. Daar hangt dus best wel veel vanaf, want dat is wel een zorg die ik heb. Want in Hoofddorp en eigenlijk in heel Haarlemmermeer is het gewoon heel lastig om een beetje redelijke woning te vinden voor minder dan 3,5 ton.” (Sander)

De afhankelijkheid van en de terugkerende onzekerheid over het behoud van het PGB blijft een terugkerend knelpunt in zijn leven (zie [Kader | Perspectieven op een beperking](#), benadering 2: social model of disability). Zonder oog voor die complexiteit blijft ongezien, dat oplossingen voor de ene groep juist obstakels kunnen zijn voor een andere groep.

Zelfstandig wonen is voor alle jongeren die we spraken een grote stap. Jongeren met een zwaardere beperking verruilen het ouderlijk huis eerst voor een woonvoorziening met begeleiding. Hier zijn zij minder afhankelijk van hun ouders en nemen ze een stap richting meer zelfstandigheid. Maar de volgende stap naar een zelfstandige woning is groot en risicovol en beschikbare woningen schaars. Jongeren met lichtere beperkingen zoeken in dezelfde markt als alle andere jongeren. Ook voor hen zijn de kansen op een woning extreem klein, waardoor zelfstandig wonen slechts voor weinig jongeren is weggelegd.

Dilemma's en conclusies

Dilemma's

- Een beperking kan een stigmatiserende uitwerking hebben. Jongeren willen niet worden gereduceerd tot hun beperking, maar tegelijkertijd is erkenning van die beperking voor hen ook heel belangrijk: het levert hen begrip en speelruimte op. Erkenning opent bovendien de mogelijkheden naar zorg en ondersteuning.
- Maar die ondersteuning staat regelmatig in conflict met zelfstandigheid en zelfbeschikking: in het aangaan van liefdesrelaties, financiering van een woning en het vinden van betaald werk. Tegelijkertijd is (professionele) ondersteuning van buitenstaanders juist een opmaat naar minder afhankelijkheid van naasten. En dus een stap naar volwassenheid, zelfstandigheid en vrijheid.
- Naasten en professionals maken samen met jongeren een inschatting van die risico's en zijn noodgedwongen extra voorzichtig. Jongeren komen daardoor minder snel toe aan nieuwe stappen in hun ontwikkeling, zoals zelfstandig wonen of verrichten van betaald werk.
- Zorginstellingen scheppen een parallelle wereld die bescherming biedt in onderwijs, wonen, werk of dagbesteding en vrije tijd. Voor jongeren met een (zware) beperking is dat een veilige omgeving. Jongeren die ook buiten die beschermde omgeving willen functioneren, komen voor lastige situaties te staan. Zij hebben de kwaliteiten en ambitie om ondersteuning af te bouwen, maar die stappen brengen risico's met zich mee. Zij die stappen voorwaarts maken, hebben juist behoefte aan een vangnet om op terug te kunnen vallen. Maar het recht op ondersteuning stopt vaak direct, zodra jongeren een stap voorwaarts zetten. Zij kunnen dan niet langer terugvallen op die beschermende parallelle wereld.
- De evaluatiemomenten om het recht op ondersteuning periodiek te toetsen, hebben als doel de mogelijkheden van jongeren te verkennen. Maar kunnen ook consequenties hebben voor de ondersteuning die zij ontvangen. Jongeren die afhankelijk zijn van ondersteuning gaan die gesprekken verdedigend in. Dit staat haaks op de ruimte die nodig is om mogelijkheden te verkennen.

Conclusies

- Het hebben van een beperking is geen statisch gegeven. In veel gevallen is het een proces waarin jongeren en hun omgeving eerst symptomen moeten leren herkennen. Vervolgens moeten medische en/of overheidsinstanties een beperking formeel erkennen. Dan pas is er recht op zorg of ondersteuning. En afhankelijk van de beperking en bijbehorende ondersteuning zijn jongeren gedwongen die aanspraak op zorg en ondersteuning periodiek aan te vragen.
- Een beperking is dus niet alleen iets dat jongeren overkomt maar ook iets dat zij moeten claimen en herhaaldelijk moeten laten bevestigen.
- Jongeren zijn gebaat bij een snelle diagnose en indicatie van hun beperking. Het geeft hen tijd om de mogelijkheden rond die beperking te ontdekken én ook recht op zorg en ondersteuning. Vertraging in diagnose en indicatie kan tot grotere achterstanden of intensivering van de beperking leiden.
- Een beperking staat zelden op zichzelf maar heeft ook een uitwerking op andere facetten van het leven. Op individueel niveau (mentale en fysieke gesteldheid), op sociale interacties en relaties, en op de verhouding tot instituties en organisaties.
- Jongeren met een beperking moeten in hun leven doorgaans harder knokken, omdat ontwikkelen meer moeite kost, meer tijd vergt en zij vaker barrières tegenkomen. Dat gaat op voor het halen van een diploma, het vinden van werk, het sluiten van vriendschappen, of het vinden van woonruimte.
- Het vinden van geschikte en betaalbare woonruimte is één van de grootste zorgen. Dit geldt voor haast alle jongeren in Haarlemmermeer, maar de mogelijkheden voor jongeren met een zorgbehoefte zijn nog schaarser.
- Jongeren, die niet doorgroeien naar zelfstandige woonruimte, stagneren in hun ontwikkeling: in hun persoonlijke ontwikkeling naar zelfstandigheid, in de volgende stap van hun liefdesrelatie, of in de volgende stap van hun loopbaan.

Literatuur

¹ Shakespeare, Tom (2010) The Social Model of Disability. Pp. 266–73 in *The Disability Studies Reader*, edited by L.J. Davis. New York, NY: Routledge.

² Clair, Matthew (2018) “Stigma”. In J.M. Ryan (Editor), *Core Concepts in Sociology*. (pp. 318–321) Hoboken: Wiley–Blackwell.

³ Nationale Ombudsman (2022) *Meedoen zonder beperkingen: De financiële problemen van jongeren met een beperking in de Wajong en Participatiewet*.

⁴ Team Onderzoek (2018) *Uit Liefde Belast*. Hoofddorp: Gemeente Haarlemmermeer.

⁵ Nederlandse Stichting voor het Gehandicapte Kind (2022) *Hoe ervaren kinderen (met en zonder handicap) hun dagelijkse leven én hoe zien zij hun toekomst?*

⁶ Robeyns, Ingrid (2005) The Capability Approach: a theoretical survey. *Journal of Human Development*. Vol. 6, No.1.

⁷ Sen, A. (1992) *Inequality Re-examined*, Clarendon Press, Oxford

⁸ Tyler, I., & Slater, T. (2018). Rethinking the sociology of stigma. *The sociological review*, 66(4), 721–743.

⁹ Goffman, E. (1963). Stigma. Notes on the management of spoiled identity. Englewood Clifff, New Jersey

¹⁰ Naber, P. (2004). *Vriendschap en sociale cohesie*. Rede, uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt als lector ‘Leefwerelden van Jeugd’ aan Hogeschool INHOLLAND.

¹¹ M Boer, A. de, Keuzenkamp, S. (2009) *Vrouwen, mannen en mantelzorg: beelden en feiten*. Den Haag: SCP.

Deel II

D

Een eigen woonplek als toekomstmuziek

Haarlemmermeerse jongvolwassenen wonen vaker bij hun ouder(s) dan voorheen, én dan andere Nederlandse jongeren. Ruim driekwart (78%) van de 20-jarigen woont hier bij hun ouder(s), terwijl dat landelijk ruim de helft (56%) is¹. Van de 26-jarige Haarlemmermeeders woont 44% bij hun ouder(s). Tien jaar geleden woonde een derde nog thuis².

Deze cijfers zijn niet los te zien van de ontwikkelingen op de woningmarkt. De gemiddelde verkoopprijzen van koopwoningen stegen in Haarlemmermeer de afgelopen jaren hard; van € 252.000 in 2015 tot € 555.000 in 2024¹. De gemiddelde wachttijd voor een sociale huurwoning bedroeg in Haarlemmermeer in 2022 19 jaar³. Daarnaast is 10% van het Haarlemmermeerse woningbestand vrije sector huur; daarvan valt meer dan de helft in het duurdere segment⁴.

Uit de Haarlemmermeerse Jeugdenquête blijkt dat jongvolwassenen zich vaak zorgen maken over de woningmarkt. En deze zorgen zijn niet onterecht. Want, jongeren maken weinig kans op een woning in de huidige krappe woningmarkt; zij hebben een relatief lager inkomen, stromen niet door uit een koopwoning waarvan zij de overwaarde kunnen inzetten voor de aankoop van een nieuwe woning, en staan relatief kort op wachtlijsten voor huur. Landelijk onderzoek laat bovendien zien dat de situatie op de woningmarkt negatieve consequenties heeft voor jongeren. Zij krijgen te maken met hoge huurprijzen, met ongelijke kansen in het vinden van woonruimte, met stress en zien zich daardoor gedwongen om stappen in hun leven uit te stellen, en langer thuis te blijven wonen⁵.

In Haarlemmermeer verkeert een grote groep jongvolwassenen in deze moeilijke situatie op de woningmarkt. In dit deel van het onderzoek brengen wij hun ervaringen in beeld en laten we de verhalen horen die schuil gaan achter de statistieken. Hoe gaan jongvolwassen Haarlemmermeeders die bij hun ouder(s) wonen om met hun situatie, wat zijn hun vooruitzichten en hoe denken ze over hun woont toekomst? Willen ze het huis uit, en welke obstakels komen zij daarbij tegen? Kortom: 'Hoe ervaren thuiswonende jongvolwassenen in Haarlemmermeer hun thuissituatie?' Met dit verdiepende onderzoek verkrijgen we inzicht in hoe een actueel vraagstuk in Nederland jonge Haarlemmermeeders raakt. Hun verhalen geven kleur aan de vragen waar Haarlemmermeer, als gemeente in de drukke en dure Randstad, met een grote nieuwbouwopgave en een grote groep jongvolwassenen, voor staat. De ervaringen van deze jongeren tonen ons nuances die in de statistieken vaak onzichtbaar blijven, maar ze laten ons ook de heftige consequenties van de frustrerende situatie zien, waarin woningzoekende Haarlemmermeerse jongvolwassenen zich bevinden.

¹ CBS | ² BRP | ³ Programma Wonen, gemeente Haarlemmermeer | ⁴ WiMRA 2023 | ⁵ Nederlands Jeugd Instituut (NJI, z.d.). [Wat zijn de gevolgen van de onzekere woningmarkt voor jongeren.](#)

Thuiswonen biedt mogelijkheden

Er zijn verschillende redenen waarom jonge Haarlemmermeeders besluiten om (nog) niet uit huis te gaan. Zo vertelt een aantal jongeren, dat zij het thuis goed hebben en niet de behoefte voelen om het ouderlijk huis al te verlaten. Jongvolwassenen beschrijven hun thuissituatie als veilig en aantrekkelijk. Zij hebben een *“hartstikke goede band”* met hun ouders, het voelt er *“altijd veilig”*, *“ik woon hier heerlijk”*, sommigen geven meer praktische redenen: *“het is hartstikke fijn dat er voor me gekookt wordt en dat er altijd eten klaar staat”*. Deze jongvolwassenen hebben het thuis naar hun zin en vinden hun woonsituatie (voorlopig) prima.

Voor anderen voelt het thuis blijven wonen echter niet enkel als iets fijns, maar ook als iets noodzakelijks. Deze jongeren kampen met problemen waarbij de geborgenheid van hun ouderlijk huis hen de benodigde ruimte geeft die zij nodig hebben om aspecten van hun leven (weer) op orde te krijgen.

Zo vertelt een vrouw van 23 uit Hoofddorp: *“Ik zou heel graag uit huis willen maar voor mij is het nu gewoon niet echt mogelijk. Ja, omdat ik het én niet kan betalen en door m’n mentale gezondheid.”*

“Een ding is dat ik gewoon stabiel thuis zit, dat ik meer de tijd heb”

25-jarige, dorp westkant

Haar focus ligt voor nu dan ook niet op het vinden van een woning, maar op verbeteren van haar mentale welzijn, zodat zij in kleine stappen haar zelfstandigheid kan gaan opbouwen: *“Dat gaat nu wel goed, de meeste stappen in gemaakt om langzaam dingen op te bouwen, zoals dingen in het huishouden te doen en koken voor mezelf, dat soort dingen”*.

Een 25-jarige Hoofddorper die na een tijd op zichzelf weer bij zijn ouders woont beschrijft zijn woonsituatie eveneens als een plek om weer op te krabbelen uit een moeilijke situatie. Thuis bij zijn ouders vindt hij de mentale steun die hij in zijn studentenstad miste: *“Met de mensen waar ik dan mee omging ging het prima, en ik had het wel moeilijk.”* Bij studentenvrienden en huisgenoten *“hield ik dat een beetje voor mezelf, en m’n ouders herkennen dat wat sneller”*. Thuis kwam hij mentaal weer op adem: *“Omdat ik uit zo’n moeilijke periode kwam ben ik weer een beetje wat blijer en vrolijker geworden... Op dat moment had ik niet per se een richting, of een doel, of een plek waar je naartoe wilt, maar die is er weer langzaam bij gekomen.”* En het heeft hem nog iets anders opgeleverd: *“Ik heb ook deze kans genomen om die studieschuld die ik had in een keer af te betalen.”*

Het ouderlijk huis als rustpunt komt ook terug in een verhaal van twee jongvolwassenen die een heftige periode meemaakten tijdens de scheiding van hun ouders. Nu zijn zij vooral heel blij dat die periode voorbij is en hebben zij weinig behoefte aan veranderingen. De band met hun moeder werd door wat zij met elkaar meemaakten sterker, en zij hebben veel steun aan elkaar.

Ook een Vennepse ervaart dat de relatie met haar moeder veranderde *“van ouder en kind, naar volwassene met ouders”*. Zij verbindt deze verandering niet aan haar leeftijd, maar vooral aan: *“dat ik gegroeid ben als persoon sinds ik ben gaan werken. En dan dus wat meer zelfstandigheid heb gekregen en dat het daardoor een meer gelijkwaardige relatie is in plaats van puur afhankelijk.”*

Thuis blijven wonen biedt zowel een veilige omgeving om op adem te komen of te groeien in zelfstandigheid, als tijd en ruimte om je voor te bereiden op een eigen woning in de toekomst en op de verantwoordelijkheden die daarbij komen kijken. Thuis helpen met huishoudelijke taken helpt om daar alvast aan te wennen. Andere thuiswonende jongeren dragen maandelijks financieel bij, zoals deze man in een dorp in het westen van Haarlemmermeer: *“ja, het is leuk dat ik m’n zorgtoeslag en zo betaal, maar je moet ook echt meer de waarde van vaste lasten leren kennen.”* Die toekomstige vaste lasten kunnen een bron zijn van zorg en onzekerheid over een naderende toekomst, waarin men deze last zelf zal moeten dragen. Zo vertelt diezelfde man: *“Ook al kan ik het huis betalen, wil ik wel een stabiele buffer ernaast hebben. Om ook echt dingen die ik nodig heb gewoon gelijk te regelen. Dat ik niet twee maanden zonder wasmachine zit, dat ik toch naar huis moet.”*

Hij heeft een manier gevonden om zicht te krijgen op zijn toekomstige financiën: *“Ik zet gewoon mijn wensen in Chatgpt en die maakt een mooi overzicht van: dit heb je nodig.”* Ook een man uit een dorp in het oosten van Haarlemmermeer is bezorgd over de hoge kosten als je op jezelf gaat wonen. Hij noemt een kennis die uit huis ging en nu veel geld kwijt is aan de woning:

“Dat ze dan zo weinig hebben om nog leuke dingen van te kunnen doen of leuke dingen te kopen. Dat is dan hun eigen beslissing geweest, maar dat is voor mij wel de reden om dat nog even niet te gaan doen.”

Vrijwel in alle gesprekken kwam naar voren dat jongvolwassenen het fijn vinden om te kunnen sparen, door bij hun ouders te blijven wonen. Jongvolwassenen ontvangen salaris, terwijl ze besparen in vergelijking met zelfstandig wonenden en kunnen zo geld opzij zetten voor later. Zij ervaren dit als een groot voordeel in hun situatie. Zij hopen zo hun kans te vergroten op het verkrijgen van een eigen woning en beter voorbereid te zijn op de hoge kosten van het zelfstandig wonen. Werken, sparen en beperkte uitgaven werden vaak gekoppeld aan de voorbereiding om uiteindelijk uit huis te kunnen gaan.

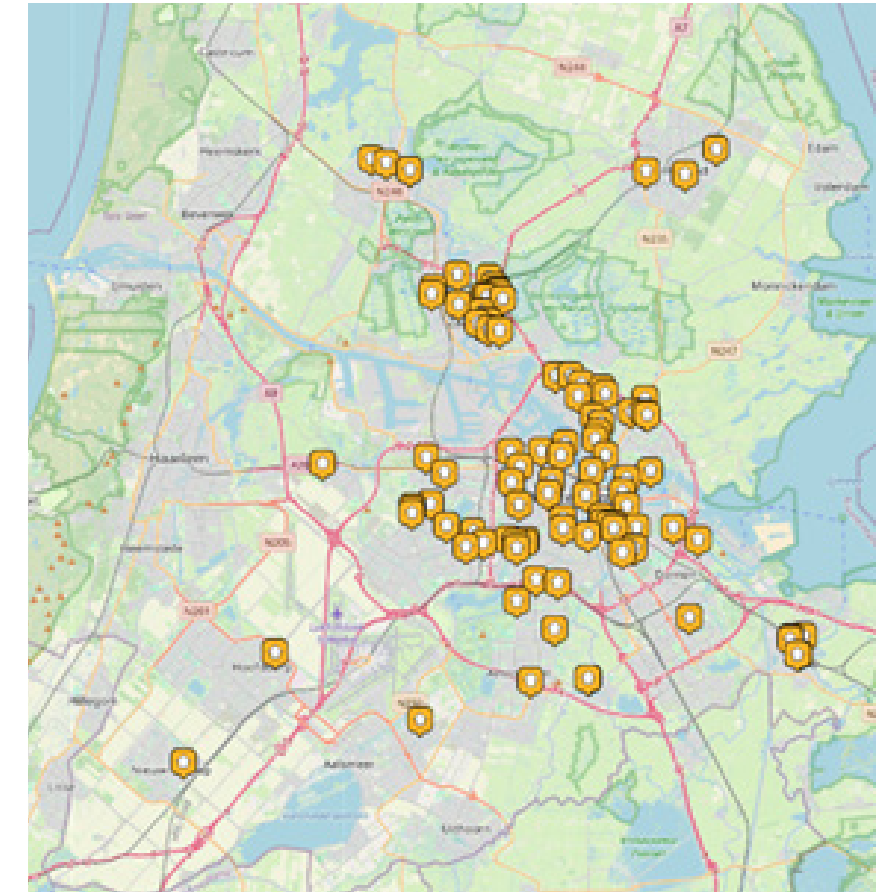
Toch zit aan al dit sparen ook een schaduwkant. Een 25-jarige uit Nieuw-Vennep beschrijft dit als volgt: *“toen zat ik op het bedrag dat de belasting erop gaat inhouden, omdat je dan teveel eigen vermogen hebt. Dus toen dacht ik: ja, ik ga nu maar me auto kopen, want dan haalt de belasting het er niet af.”*

Thuis blijven wonen is ook een manier om wachttijd te sparen voor een huurwoning. Door de lange wachtlijsten is het voor veel thuiswonenden jongvolwassenen handig om zich zo snel mogelijk in te schrijven voor de wachtlijst. Immers, hoe langer op de wachtlijst, hoe groter jouw kans op een woning. Jongeren staan vaak op aanraden van hun ouders ingeschreven: *“M’n ouders die zeiden ‘je kan er maar beter vroeg bij zijn, de woningen zijn heel beperkt nu en als jij gewoon al eerder bent ingeschreven heb je in ieder geval een kleine voorsprong.’”*

Eenmaal ingeschreven kan het door de opbouw van punten lonen om alvast op woningen te reageren, ook al wil je pas later verhuizen. Zo vertelt een 23-jarige uit Hoofddorp dat zij elke maand op Woningnet op het maximaal aantal woningen reageert om punten te sparen: *“Nou ja je moet op 4 woningen reageren per maand, en ik zorg in ieder geval dat ik dat heb gedaan. En ik kijk niet echt naar van ‘oh hier zou ik willen’, want ja, ik ben, weet ik veel, nummer 900 van de 1800 in totaal ofzo (...) dus ja het is een to-do dingetje van de maand.”*

Toch werpt al deze voorbereidende activiteit niet altijd vruchten af. Een Venneper stond ingeschreven voor regio Amsterdam, (de regio van Haarlemmermeer | afbeelding aanbod op Woningnet) . Maar nu heeft ze door haar vrienden, werk en collega’s meer interesse in Haarlem, wat in een andere regio ligt (regio Zuid-Kennemerland):

“Toen heb ik me ingeschreven in Haarlem en stond ik weer achteraan”

Afbeelding | Aanbod op Woningnet met beschikbare huurwoningen in mei 2025 | “De meeste woningen zijn rond Amsterdam enzo, Zaanstad zie ik ook wel veel. Hoofddorp heb ik volgens mij nog nooit gezien, volgens mij zijn er wel wat woningen die via Woningnet zijn toch? Heb ik zelf nog nooit gezien eigenlijk.”

Gelukkig kunnen sommige jongvolwassenen vanuit thuis ook de tijd nemen om hun woonwensen en mogelijkheden vrij te verkennen, los van administratieve grenzen en wachtlijsten. Zoals deze 25-jarige uit een dorp in het westen van Haarlemmermeer: *“Ik denk dat het bij mij ook een ding is dat ik gewoon stabiel thuis zit. Dat ik meer de tijd heb om echt te kijken... Dan kan je ook meerdere opties bekijken en ook herzien van misschien is dit er toch niet. Ik denk dat het daarom bij mij niet de stress is van ‘het komt nooit goed’.”*

Passen op het huis van een vriend of familielid is een manier om te oefenen in zelfstandig wonen. Een Vennepër kreeg een aanbod voor een tijdelijke woning. Dat was voor haar vooral een kans om uit te proberen hoe zij het op zichzelf wonen zou vinden:

“Ik was er ook helemaal niet naar op zoek maar het kwam op mijn pad. Ik weet ook nog niet zeker of ik het ga blijven doen maar ik ga gewoon even kijken van hoe ik het vind en als ik het niet leuk vind dan zeg ik na een maand van ‘jongens, ik ga er weer uit’. Dus ik heb daar heel veel luxe en vrijheid in, dat weet ik ook: dat ik het nu kán proberen en omdat er heel veel mensen zijn die dat niet kunnen.”

Door op een huis te passen wordt de wens om uit huis te gaan soms juist aangewakkerd, omdat ze het heel positief hebben ervaren. Maar het kan ook andere lessen opleveren; een Vennepse ervaarde juist eenzaamheid en vindt nu liever eerst een partner voordat zij op zichzelf gaat wonen.

Thuis blijven wonen biedt jongvolwassenen veel mogelijkheden; zij kunnen hun leven (weer) op de rit krijgen, bouwen een meer volwassen verstandhouding op met hun ouder(s) en krijgen de tijd en ruimte om zich voor te bereiden op de lasten en verantwoordelijkheden die het op zichzelf wonen van hen zal vergen.

Uit huis gaan staat niet op zichzelf

Het ouderlijk huis verlaten is een van de stappen die men zet op weg naar het volwassen leven. Maar deze stap hangt samen met andere nieuwe ervaringen en activiteiten, zoals het vinden van een eerste baan, het aangaan van een langdurige relatie.

De zoektocht naar een woning ervaren jongvolwassenen als sterk afhankelijk van hun werksituatie. Sommigen zien werk vooral als financiële voorwaarde om een woning te zoeken. Zo legt deze 26-jarige Hoofddorper uit: *“Als ik niet een goed betaalde baan heb kan ik het wel vergeten, zeker hier.”* Anderen hebben het over werk in relatie tot de plek waar zij zouden willen wonen. Zo vertelt een 25-jarige Hoofddorper: *“Als je ergens terecht komt met werken dan wil je daar wel een beetje in de buurt van wonen, anders is het gewoon onhandig. Die dingen lopen voor mij een beetje hand in hand”*. Eerst werk en dan pas een woning. Voor een 20-jarige in het oosten van Haarlemmermeer gaat het niet zozeer om de volgorde, maar om niet teveel stappen tegelijkertijd te zetten: *“Ik ben net begonnen met werken fulltime, ik ben nu zelf juist heel veel aan het ondernemen met vrienden de laatste tijd. Ik ben nu vooral aan het kijken hoe dat is”*.

Werk kan de behoefte aan een eigen woonplek ook juist versterken. Zo hebben sommigen werk dat in een ander ritme plaatsvindt dan dat van de rest van het gezin. Een man uit een dorp in het westen van Haarlemmermeer beschrijft: *“Ik slaap eigenlijk thuis, dan ben ik tot de middag thuis en dan kom ik ‘s nachts weer thuis.”* Een 24-jarige Vennepse die nachtdiensten draait heeft er moeite mee dat haar ouders zich aan haar aanpassen door haar overdag rust te geven: *“Dan wordt de bel uitgezet, zij maken ook minder afspraken of doen het buiten de deur.”* Het versterkt voor haar de behoefte aan een eigen woning: *“Dat zou je liever niet willen, dan zou je wel gewoon je eigen plekkie willen.”*

“Een woning zit er sowieso pas in als ik fulltime aan de bak kan.”

25-jarige, Hoofddorp

De stap om op zoek te gaan naar een eigen woning hangt naast werk ook samen het wel of niet hebben van een partner. Een partner kan immers een belangrijke bijdrage leveren aan de financiële haalbaarheid van een woonruimte. Een 23-jarige in het oosten van Haarlemmermeer is al enige tijd fulltime aan het werk, maar ging pas op zoek naar een woning nu ze een partner heeft: *“Die tijd dat ik echt alleen zou hebben kunnen zoeken is niet echt aan de orde geweest. Omdat je om je heen wel had gehoord van: ja in je eentje hoef je er niet aan te beginnen.”*

Een partner betekent meer kans op zelfstandig wonen, maar ook een andere stap naar volwassenheid: samenwonen. En sommigen die wel het huis uit willen, zijn (nog) niet klaar voor de uitdaging van het samenwonen. Een 25-jarige Vennepse vertelt hierover: *“Ik wil per se, want ik heb ook een partner, ik wil wel echt per se op mezelf voordat ik ga samenwonen.”* Nu gaan samenwonen is voor haar het opgeven van een fase van zelfstandigheid waar zij sterk de behoefte aan heeft.

Zij ziet om zich heen ook andere gevolgen als vrienden gaan samenwonen omwille van het krijgen van een woning: *“Ook veel [vrienden] die juist met hun partner gaan samenwonen om dan maar iets te kunnen kopen, waarvan ik weet dat eentje wel een beetje ook uit nood is dan niet dat dat per se een eigen keuze is geweest.”*

Samenwonen omwille van de kansen op een woning kan dus niet alleen gevolgen hebben voor de eigen ontwikkeling, maar ook voor de relatie, die versneld – soms té snel – een volgende fase in wordt gedwongen. Anderzijds kunnen de regels rond het verkrijgen van een woning het samenwonen juist bemoeilijken. Een Hoofddorper die samen met zijn vriendin zoekt naar een (sociale) huurwoning, worstelt met het idee dat hij zelf misschien wel een woning kan vinden, maar dat ze er dan niet in zouden kunnen samenwonen. Hij noemt het voorbeeld van een vriend:

“Die heeft toevallig laatst een sociale huurwoning in Hoofddorp weten te bemachtigen, maar ja op papier mag ie daar maar in z’n eentje wonen, omdat het een jongerenwoning is. Dus hij zit ook te wachten met z’n vriendin tot het moment dat ze echt samen dat leven kunnen gaan beginnen, maar vanwege een bureaucratische regel kan dat nu eigenlijk niet.”

In de stappen die jongvolwassenen al dan niet zetten naar een eigen woonplek, spelen niet enkel wensen en (on)mogelijkheden rond werk en samenwonen een rol. Ook eigen verwachtingen en normen en die vanuit de sociale omgeving spelen mee: welke ideeën heersen er in jouw omgeving omtrent werken, wonen en liefdesrelaties? En pas jij in dat plaatje? Zoals deze 23-jarige Hoofddorpse uitlegt *“Het is meer dat ik om me heen hoor van ‘als je in de twintig bent dan ga je uit huis’. Dat is wat je doet of zo, een soort van verwachting.”* Ze voelt hoe die normen haar beperken: *“Ik probeer er een beetje van los te komen want in me hoofd zat het van: ‘dat hoort samen’ of: ‘dan ben je pas echt een volwassene’ of zoiets, wat een volwassene nou ook betekent.”*

De sociale norm of verwachting om op jezelf te wonen brachten meer jongeren naar voren. Binnen de vriendengroepen van een van de jongvolwassenen die meededen aan dit onderzoek wordt er veel gesproken over zelfstandig wonen. Soms bevestigt dit de norm, en is de jongvolwassene een van de weinige die niet op zichzelf woont. Anderen voelen minder druk van de norm en merken vooral dat zij en hun vrienden in hetzelfde schuitje zitten: *“Het is eigenlijk altijd onveranderd ‘ja gewoon nog steeds niks gevonden’ of ‘alles is te duur’ of ‘we verdienen te weinig’”*

Tijdsdruk komt niet alleen voort uit normen rond het ‘uit huis gaan’, ook wensen voor de eigen toekomst spelen een rol. Zo vertelt een Venneper dat haar 25^e verjaardag zorgen over de toekomst opriep:

“Ik wil bijvoorbeeld wel heel graag een gezin, nou ja tot op welke leeftijd wil je kinderen gaan krijgen? En dan vanaf daar ben je eigenlijk een beetje aan het terugrekenen”

Ook een 25-jarige Hoofddorper, die praktisch samenwoont met zijn vriendin in haar ouderlijk huis, voelt dat het gebrek aan een eigen woning tussen hem en zijn kinderwens in staat: *“Als we nadenken over verdere stappen in onze relatie, geen haar op mijn hoofd om aan kinderen te beginnen zolang we nog bij onze ouders wonen. Ja dat speelt wel al mee, als je dan al twee jaar op zoek bent, wat ik zeg ik ben nu 25, als je dan nog 2, 3 jaar [moet wachten] dan begin je op een gegeven moment wel op een leeftijd te komen van ‘ja begint het niet te laat te worden, of moeten we daar nog wel aan beginnen?’”*

Sommigen hebben een duidelijk beeld van welke stappen zij willen zetten naar een eigen volwassen leven, en ook in welke volgorde. In de praktijk blijken deze stappen vaak door elkaar te lopen; men heeft er immers niet altijd controle over. De een woont zo goed als samen met partner bij ouders thuis, de ander is bewust op zoek naar een eigen plek ook al heeft zij een partner. Sommigen proberen los te komen van ideeën over volwassenheid, anderen worstelen met de tijdsdruk die zij voelen in relatie tot hun kinderwens. Duidelijk wordt dat hoewel dromen en afwegingen over ideale toekomstpaden van jongvolwassenen niet alleen of altijd over een eigen woning gaan, de woning daar wel vaak een grote rol in speelt.

Afbeelding | Virtuele wereld | “Mijn vrienden spreek ik voornamelijk digitaal. (...) Wij willen nu zo veel mogelijk op het nu focussen wat we nu hier hebben hier in Hoofddorp. Dus daarom ook kijken van... zijn hier dingen mogelijk voor jongeren, (...) een plek maken hier waar we like minded mensen kunnen tegenkomen.”

Gevangen in de zoektocht naar een eigen woonplek

“De kans dat jij degene bent die em krijgt, is gewoon zo ongelofelijk klein”

25-jarige, Hoofddorp

Thuiswonen is voor sommigen een bewuste keuze, anderen willen juist een volgende stap in hun leven zetten. Voor een deel van de thuiswonende jongvolwassenen is het overduidelijk; zij zijn toe aan een eigen woonplek. De urgentie kan gevoed worden door omstandigheden thuis die hun zelfstandigheid beperken. Rolverdelingen tussen ouder en kind blijven hierdoor langer in stand, bijvoorbeeld in afspraken die gemaakt worden of manieren waarop samengewoond wordt. Wat je met de was doet, waar je je spullen laat, en andere kleine, huishoudelijke dingetjes maken dat jongvolwassenen thuis op een gegeven moment niet meer als hun “eigen plek” ervaren. Een 24-jarige Vennepster: *“Je bent ook gewoon deel van een huishouden. Dan moet het ook wanneer zij [ouders] het willen.”* Ook een Hoofddorper heeft het over kleine dingen die hem eraan herinneren dat hij deel uitmaakt van het huishouden van zijn ouders: *“Of het nou gaat om hoe hard je je speakers zet, of je iets achterlaat in de woonkamer.”*

Jongvolwassenen voelen zich niet alleen onvrij in hoe zij zich thuis moeten gedragen, maar ook daarbuiten, zoals deze 25-jarige vertelt: *“Ik zou bijvoorbeeld niet zomaar mensen uitnodigen ofzo, dat soort dingen, of ik zou niet als ik bij een feestje ben om 5 uur ‘s nachts thuiskomen. En, als ik dan thuiskom dan heb ik waarschijnlijk niet zoveel gedronken...”*

Jongvolwassenen voelen zich klem tussen hun eigen leven leiden en verantwoording moeten afleggen aan hun ouders. Zo vertelt een 25-jarige-Vennepster: *“Ik moet me toch steeds verantwoorden aan m’n moeder, want die maakt zich anders zorgen. Dus ik moet altijd appen ‘oh maar ik kom dan en dan thuis’ en ik krijg elke dag een appje ‘eet je wel mee...’ Ik wil dat helemaal niet. Ik wil gewoon zelf m’n ding kunnen doen en me aan niemand verantwoorden, waar ik blijf, of wat ik doe of ik eet...”*

Als de beslissing om uit huis te gaan eenmaal is genomen, laat het daadwerkelijk uit huis gaan vaak lang op zich wachten. Jongvolwassenen ervaren de gevolgen van hun slechte positie op de woningmarkt, en van de schaarste van betaalbare woningen. Zij verkennen vaak meerdere opties: een (sociale) huurwoning of een koopwoning, tijdelijke huur, antikraak of een jongerenwoning.

Sommigen hebben daarin een uitgesproken voorkeur. Zij willen absoluut een woning kopen in plaats van geld “weggooien” door het te steken in een huurwoning, of willen juist huren om zichzelf niet vast te zetten: *“Dan zou ik toch de vrijheid willen hebben van oké je zegt je huurcontract op, je regelt een nieuwe, niet dat je een heel huis moet verkopen.”*

Naarmate het zoekproces langer duurt worden initiële wensen vaker losgelaten en richten jongvolwassenen zich op het actief zoeken naar (beperkte) mogelijkheden om een woning te bemachtigen. Een wens die steeds onrealistischer begint te voelen. Een 25-jarige Vennepër: *“Ik ben toevallig afgelopen vrijdag naar een hypotheekadviseur geweest om te kijken of er mogelijkheden zijn om te kopen, omdat ik merk dat in sociale huur dat ik erg moeizaam vooruit kom en bijna niet in aanmerking. Of je hebt jongerenwoningen, maar dan val ik vaak dan net buiten omdat dat vaak tot en met 23 is. Dus nou ja, uit dat hypotheekgesprek kwam ook niet zo heel veel waar ik iets aan heb, kom volgens mij tot 165.000 of zo, kon ik hypotheek aanvragen.”*

Bij vrije sector woningen struikelen jongvolwassenen over de inkomenseis, en ook hier blijkt het aanbod dat binnen een haalbare prijs valt gering. Een 25-jarige Hoofddorper:

“De meeste vrije sector woningen vragen 3,5 keer de huur, wat betekent dat wij max. 1.200 als huur kunnen inleveren. En dat is in deze gemeente heel erg krap, daar zijn niet heel veel woningen in die prijscategorie beschikbaar. En als ze er zijn, zijn die ook zo weer weg.”

De moeizame zoektocht naar een eigen woonplek maakt dat jongvolwassenen zich genoodzaakt zien om hun woonwensen bij te stellen. Een Hoofddorper vertelt over zijn warme band met Haarlemmermeer en zijn werk bij een lokale organisatie. In Haarlemmermeer blijven heeft dan ook zijn voorkeur.

Toch zoekt hij nu naar een woning in de regio Utrecht, omdat hij daar eerder in aanmerking voor een woning kan komen. Zijn wens, een woning in Hoofddorp en omgeving, laat hij langzaam maar steeds meer los. Een ander overweegt, na een teleurstellende zoektocht naar wat zij eigenlijk wil, een antikraak woning: *“In het begin zocht ik echt een steady... Nu denk ik, ik wil echt graag zo snel mogelijk ergens zitten.”* Door de sterke behoefte om uit huis te gaan, en het gebrek aan succes van haar pogingen tot nu, verschuiven haar wensen: van een sociale huurwoning naar koop óf antikraak, een opmerkelijke omslag.

Afbeelding | Woonwens op Instagram | “Voor mij is de afbeelding een perfecte woning, het hoeft niet groot te zijn, niet chique of luxe. Het enige wat ik graag wil is een klein knus plekje voor mezelf wat betaalbaar is.”

Jongvolwassenen maken met het oog op hun (toekomstige) woonsituatie ook keuzes over hun werksituatie. Zo vertelt een 26-jarige dat hij voor de keuze stond om in zijn huidige fijne team te blijven óf te gaan voor werk met een hoger salaris: *“Het fijne team óf financiële zekerheid? Ik ga voor financiële zekerheid, toen heb ik dus een overstap gemaakt naar een ander bedrijf. Qua salaris best op vooruit gegaan, maar qua team en alles daaromheen...”* Dit speelt ook voor een andere Hoofddorper die het een lastige keuze vond om te gaan solliciteren vanwege regels in de vrije sector:

“Zeker vrije sector, die willen je eigenlijk niet aannemen tenzij je een vast contract hebt, maar dat ben ik kwijt als ik ga solliciteren, dus is het dan een goeie stap óf geen goeie stap?”

Niet alleen worstelt men met de zoektocht naar een woning, ook andere keuzes, in de liefde en op het werk, worden minder zeker. Misschien dan toch maar een andere baan, toch maar gaan samenwonen, of toch maar ergens anders settelen? Jongvolwassenen staan voor moeilijke keuzes, en zien zich gedwongen om concessies op hun toekomstdromen te doen.

De crisis op de woningmarkt dwingt die concessies niet alleen af, maar zet ook druk op de snelheid om besluiten te nemen. Een 23-jarige uit een dorp in het oosten was samen met haar vriend bij een bezichtiging geweest van een huis waarin ze geïnteresseerd waren. De makelaar gaf aan dat ze binnen twee dagen een bod moesten doen, dat ging haar te snel:

“Toen ik ‘s avonds in mijn bed lag dacht ik eigenlijk ja maar wacht eens eventjes, dan ga ik nu opeens een huis kopen en dan hebben we het gewoon over tonnen waar je dan aan vast zit en moet lenen en dat greep me toen zo naar de keel en je had eigenlijk zo weinig tijd om dat te beseffen en over na te denken dat ik dacht ja, dan is het nu volgens mij gewoon nog niet de tijd. Dan ben je d'r gewoon nog niet klaar voor. En ik denk dat dat wel meer ligt aan echt het grote plaatje en het lenen en het dan aan vastzitten, dan dat ik niet op mezelf zou willen wonen.”

De onsuccesvolle zoektocht naar een woning leidt tot stress, frustratie en moedeloosheid. Het kan een wissel trekken op het mentaal welzijn van jongvolwassenen. Een Hoofddorper die samen met zijn vriendin al een tijd op zoek is, beschrijft dat zij nu op minder woningen reageren, hoewel ze nog steeds hun maximum aan sociale huurwoningen per termijn halen. Zijn reden was: *“Voornamelijk de hoeveelheid tijd en moeite die het kostte om continu alle gegevens bij elkaar te zoeken. Het verbaasde me hoeveel gegevens die kunnen opvragen nog voor je überhaupt geselecteerd bent voor die woning. Van identiteitskaarten tot volledige belastingaangifte en weet ik veel wat. Dus die tijd voornamelijk. En op een gegeven moment ook gewoon een soort mentaal welzijn van dan hebben we iets minder afwijzingen waarmee we op wekelijkse basis hoeven te dealen, dat scheelt alweer.”*

Jongvolwassenen merken dat zij maar beperkt controle hebben op hun kans op een woning. Zij lopen tegen muren aan waar zij niet doorheen komen en voelen zich moedeloos.

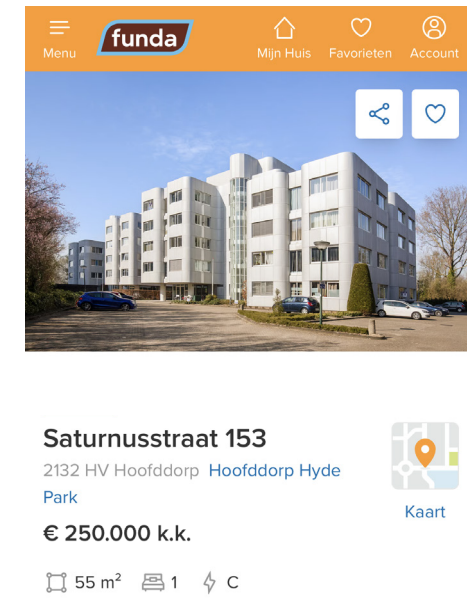
Zo vertelt een 20-jarige aan de oostkant van Haarlemmermeer: *“Ik probeer er nu nog niet heel veel over na te denken, maar als je dan er toch een beetje mee bezig gaat, toch wel een beetje het gevoel van ja, dat het toch nooit gaat lukken, en dat je je er dan een beetje bij neerlegt.”* Ook een 25-jarige Hoofddorper ziet zijn kans op een woning somber in: *“De kans dat jij degene bent die em krijgt is gewoon zo ongelofelijk klein, alsof je een loterij moet winnen”.*

Een andere Hoofddorper liep vast in zijn zoektocht in de vrije sector en sociale huur en kijkt sinds kort daarom óók naar koophuizen (afbeelding Funda). Mede door de vele teleurstellingen in zijn zoektocht naar een woning ging hij op zoek naar beter betaald werk, maar ook die zoektocht viel hem zwaar:

“Ik merkte helemaal dat die opstapeling van én afgewezen worden voor een functie én dan voor een woning (...). Ik had op een gegeven een periode dat ik dacht laat maar zitten.”

De vele teleurstellingen zorgen bij meer jongeren in dit onderzoek voor frustratie en moedeloosheid. Toen wij, ter afsluiting van het interview, vroegen of er nog opmerkingen of vragen waren, zei een 24-jarige Venneper: *“Nou ja, er zijn heel veel vragen, maar ik denk niet dat je die kan beantwoorden... Of het ooit beter wordt?”* Jongvolwassenen voelen zich alleen in hun frustrerende zoektocht en ervaren een gebrek aan controle over hun situatie. Een 25-jarige Hoofddorper: *“Het ingewikkelde is, dat is ook een beetje waar ik naar op zoek ben, het is voornamelijk het onverklaarbare ervan. Als er nou een heel duidelijke persoon, instantie, weet ik veel wat was waar ik een vinger naar kon wijzen en kan zeggen ‘jij kan er nu iets aan doen’, ik kan bij jou een petitie indienen of weet ik veel wat om te zorgen dat het sneller gaat dan was het alweer makkelijker geweest.”*

Afbeelding | Funda |
“Dit is een woning waarvan ik denk dat ik em zou kunnen krijgen, waarvan ik ook denk dat ik me er in ieder geval een paar jaar comfortabel zou kunnen vertoeven. Het is geen droomhuis, maar het is wel iets.”

De zoektocht naar een woning is frustrerend. Jongvolwassenen die eenmaal actief op zoek gaan, ervaren een stevige tegenwind. Inkomenseisen in de vrije sector, lange wachtlijsten voor sociale huur, en hoge prijzen van koopwoningen in de regio, maken dat zij de kans op een woning als lot in de loterij gaan zien. Door de samenhang met andere belangrijke keuzes in hun jonge leven, zoals werk en partners, heeft vastlopen in de zoektocht naar een eigen woning ook invloed op de rest van hun leven. Het tijdspad dat jongvolwassenen voor ogen hadden komt onder druk te staan en zij moeten concessies doen in woonvorm en woningtype. Hun woontoeekomst is een weinig hoopvolle: dromen veranderen in een wanhopig ‘pakken wat je pakken kan’, als je al de kans krijgt.

Conclusies

Jongvolwassenen stagneren in hun zoektocht naar een woning. Zij verkennen mogelijkheden, maar lopen daarbij vooral tegen beperkingen en onmogelijkheden aan. Opeenstapeling van teleurstellingen, moedeloosheid en machteloosheid drukken een stempel op hun welzijn. Zij verliezen hoop, ervaren veel stress, en hebben het gevoel alleen te staan in een probleem dat zij niet zelf kunnen oplossen.

De woningmarkt heeft niet enkel invloed op het uit huis gaan van jongvolwassenen, maar ook op andere aspecten van hun leven. De krapte beïnvloedt ook keuzes die zij maken over werk, relaties en gezinsvorming en leidt tot uitstel van stappen in het volwassen leven.

Jongvolwassenen maken zich zorgen over hun toekomst. Zij zien zich gedwongen om concessies te doen in belangrijke keuzes, zoals werk, woonplek en woningvoorkeuren.

En ondanks deze aanpassingen in hun voorkeuren blijven zij de kans op het vinden van een eigen woning somber inzien. Daarnaast maken zij zich zorgen over de woningprijzen en over lasten van hun levensonderhoud. Ook de tijdsdruk op hun wens om een gezin te vormen werpt een schaduw op hun toekomst.

Langer thuis blijven wonen heeft in sommige gevallen ook voordelen voor jongeren. Zij kunnen meer sparen voor later, hun positie op de wachtlijsten voor een huurwoning wordt beter, en zij hebben meer tijd en ruimte om hun wensen te verkennen. Ook kiezen sommigen er bewust voor om weer of langer thuis te wonen, om andere aspecten van hun leven binnen de geborgenheid van het ouderlijk huis (opnieuw) op de rit te krijgen.

De ontwikkeling van zelfstandigheid gaat door of je thuis blijft wonen of niet. Jongvolwassenen krijgen hun eerste baan, gaan zich als volwassene verhouden tot hun ouders, krijgen een relatie, dragen financieel bij en pakken taken op in het huishouden. Anderzijds voelen zij zich beperkt in hun zelfstandigheid; ouder-kind patronen blijven vaak langer in stand, zij stellen hun kinderwens uit, zijn onderdeel van een huishouden dat zij niet zelf runnen en missen een eigen plek waar zij geen rekening met hun ouders hoeven te houden.

Eind conclusies

Eindconclusies

Het leven van Haarlemmermeerse kinderen en jongeren wordt niet alleen beïnvloed door wat binnen hun gezin, wijk of gemeente gebeurt; ook (inter)nationale ontwikkelingen dringen er in door. De coronapandemie was wereldwijd ontwrichtend en had ook impact op de Haarlemmermeerse jeugd. Kinderen en jongeren bevinden zich in een levensfase waarin zij zich leren verhouden tot elkaar en de wereld. Ineens moesten zij die ontwikkeling doormaken in een samenleving die op slot ging. De pandemie leidde tot ziekte, zorg om dierbaren en beperkte sociale interactie. Daarnaast versterkte het bestaande trends; de mentale gezondheid van jongeren ging verder achteruit, alledaagse handelingen en interacties vonden nog vaker online plaats, en de kwetsbaarheid van specifieke groepen kwam sterker naar voren.

Al in het vorige Jeugdonderzoek maakten jongeren zich veel zorgen over maatschappelijke ontwikkelingen. Jongeren spraken toen hun zorgen uit over het klimaat, de woningmarkt, prestatiedruk, het online leven, manieren van omgaan met elkaar en over hun eigen mentale gezondheid. Deze onderwerpen spelen in 2025 onverminderd in de leefwereld van jongeren. Nu zijn daar zorgen over oorlogen in de wereld en hoge kosten voor levensonderhoud bij gekomen. Deze (inter)nationale trends en ontwikkelingen van de afgelopen jaren hebben impact op de leefwereld van de nu opgroeiende Haarlemmermeerse jeugd.

De coronapandemie versnelde de reeds ingezette trend van een online leven

Het leven van de Haarlemmermeerse jeugd speelt zich steeds meer óók online af. Zij spenderen een groter deel van hun dag achter een scherm, zitten al jong op sociale media, en de online en offline werelden lopen ongemerkt in elkaar over. Hoewel sociale media een favoriete vrijetijdsbesteding zijn voor jongeren, maken zij daar ook nare dingen mee. Bovendien gaat deze tijd ten koste van andere activiteiten, belangrijk voor hun ontwikkeling en fysieke en mentale gezondheid.

Mentale gezondheid van Haarlemmermeerse jongeren blijft verslechteren

Haarlemmermeerse jongeren hebben een steeds slechtere mentale gezondheid en kampen met meer mentale problemen dan hun landelijke leeftijdsgenoten. De oorzaken voor dit verschil hebben we in dit onderzoek niet kunnen achterhalen. Wel weten we dat de coronapandemie, toename in gebruik van sociale media, maatschappelijke zorgen en prestatiedruk een rol spelen in de slechtere mentale gezondheid van jongeren. Ook het niet kunnen vinden van een eigen woning heeft een negatief effect op hun welbevinden.

Jongeren ontwikkelen minder sociale vaardigheden

Jongeren hadden tijdens de coronapandemie minder mogelijkheden om sociale vaardigheden te ontwikkelen en zijn hier verder in beperkt door de toegenomen tijd die zij besteden aan online activiteiten. Zij hebben meer moeite met het leggen en onderhouden van sociale contacten en voelen zich vaker eenzaam. En dat terwijl sociale verbondenheid juist belangrijk is voor veerkracht en het mentale welzijn van kinderen en jongeren.

Positieve sociale omgangsvormen zijn niet vanzelfsprekend

Naast een toename van gevoelens van eenzaamheid hebben Haarlemmermeerse jongeren meer negatieve sociale ervaringen. Zij worden vaker gepest en gediscrimineerd, voelen zich vaker onveilig, en kunnen minder goed omgaan met meningsverschillen. Jongeren die omwille van hun beperking op een speciale plek wonen of naar school gaan, komen minder in contact met leeftijdsgenoten zonder beperking. Hierdoor leren kinderen met en zonder een beperking minder vanzelfsprekend met elkaar om te gaan.

Haarlemmermeerse jongeren zijn financieel kwetsbaar

De hoge woningprijzen, inflatie en schulden zijn een bron van zorg voor jongvolwassenen. Zij zijn financieel kwetsbaar en merken dit zowel in hun zoektocht naar een eigen woning als wanneer zij een eigen huishouden runnen. Dit heeft gevolgen voor keuzes die zij maken met betrekking tot werk. Een hoog salaris wint aan belang, ook als dit ten koste gaat van werkplezier.

De krappe woningmarkt heeft consequenties in het leven van jongeren

In Haarlemmermeer wonen relatief veel jongvolwassenen bij hun ouder(s). Zij kunnen vaak geen betaalbare woning vinden. Het gebrek aan perspectief drukt op hun mentaal welzijn, beïnvloedt andere stappen in hun volwassen leven en vormt een bron van zorgen. De woningmarkt kent extra uitdagingen voor jongeren met een beperking. Voor hen moet een woning soms aan specifieke eisen voldoen en zij wagen een nog grotere sprong in het diepe als zij op zichzelf gaan wonen.

Maatschappelijke ontwikkelingen beïnvloeden het dagelijks leven van jongeren

Jongeren maken zich zorgen over maatschappelijke ontwikkelingen zoals de woningmarkt, oorlogen in de wereld, armoede, klimaat en de staat van de mentale gezondheid van leeftijdsgenoten. Dit heeft impact op hun welzijn, hun dromen en toekomstperspectief. Ook ervaren zij de consequenties van die ontwikkelingen in hun dagelijkse leven; zij kunnen geen woning vinden, hebben geldzorgen, en worstelen met hun mentale gezondheid.

Met Haarlemmermeerse kinderen gaat het overwegend goed

Terwijl het met jongeren in vergelijking met het vorige Jeugdonderzoek minder goed lijkt te gaan, geldt dit niet voor de kinderen. Haarlemmermeerse kinderen zijn overwegend gelukkig en gezond, gaan met plezier naar school, en doen allerlei leuke dingen. Wel neemt ook bij deze leeftijdsgroep het pesten toe, en zetten kinderen al vroeg stappen in de online wereld. Terwijl hun rijke fantasie hun dromen kleurt, dringen maatschappelijke problemen zelfs bij kinderen door in de zorgen voor hun toekomst. De tijd zal leren wat het effect daarvan op hen zal zijn.

Bijlage

Onderzoeks verantwoording

Voor het Jeugdonderzoek zijn drie verschillende, elkaar aanvullende onderzoeksmethoden gebruikt: literatuuronderzoek, een grootschalige enquête, en interviews.

Literatuuronderzoek

Om de impact van de coronapandemie te onderzoeken kozen we voor een literatuuronderzoek. Deze methode biedt de kans om effecten op het leven van de jeugd zowel tijdens als na de pandemie in beeld te krijgen. De onderwerpen voor dit literatuuronderzoek komen uit onderzoek van GGD Kennemerland, waarin Haarlemmermeerse jongeren benoemen welke gevolgen zij nu nog ervaren. Voor het literatuuronderzoek naar deze onderwerpen maakten wij hoofdzakelijk gebruik van onderzoekspublicaties van landelijke kennisinstellingen en ministeries, waaronder rapporten van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en het Nederlands Jeugdinstituut (NJI). Ook hebben wij wetenschappelijke artikelen uit vakbladen geraadpleegd. De inzichten uit de (inter)nationale literatuur hebben wij, waar mogelijk, aangevuld met resultaten uit lokaal onderzoek in Haarlemmermeer.

Enquête

Een enquête onder de jeugd biedt de mogelijkheid om een grote groep te bevragen, om trends en ontwikkelingen te volgen, en om een algemeen beeld te schetsen van hun leven in Haarlemmermeer. Er zijn bij deze enquête – evenals in voorgaande Haarlemmermeerse jeugdonderzoeken – drie verschillende vragenlijsten gebruikt: voor 8- t/m 11-jarigen, 12- t/m 17-jarigen en 18- t/m 26-jarigen. Dit bood de mogelijkheid om per leeftijdsgroep vragen te stellen en onderwerpen aan te kaarten die goed aansluiten op de levensfase waarin het kind of de jongere zich bevindt. Elke vragenlijst bevatte een combinatie van gesloten en open vragen. Ouders van 8- t/m 11-jarigen werd gevraagd om de enquête samen met hun kind in te vullen. Om trends te kunnen volgen zijn veel vragen in de enquête hetzelfde als in voorgaande jaren. Enkele vragen zijn aangepast of toegevoegd om meer aansluiting te vinden bij actuele vraagstukken.

Alle 18.545 kinderen en jongeren van 8 tot en met 17 jaar die in september 2024 in Haarlemmermeer woonden kregen een uitnodigingsbrief thuisgestuurd. Een steekproef van 5000 jongvolwassenen ontving eveneens een brief. Na vier weken kregen alle genodigden een herinneringsbrief. De vragenlijst was digitaal en stond open van september 2024 tot eind oktober 2024. Het onderzoek is gepromoot met advertenties op sociale media en posters op verschillende plekken in de gemeente, zoals middelbare scholen, jongerencentra, Jongereninformatiepunten, Cpunt-locaties, dorpscentra en supermarkten. Jongvolwassenen die geen uitnodigingsbrief hadden ontvangen, konden via de link of QR-code van de posters en de links in de sociale media-advertenties er zelf voor kiezen om toch mee te doen. Om meedoen met de enquête te stimuleren zijn onder de respondenten MeerPassen verloot.

Respons op jeugdenquete van 2024

	Uitgenodigd	Respons aantal	Respons %
8 t/m 11	6.880	1.269	18%
12 t/m 17	11.665	1.880	16%
18 t/m 26	5.000	639	x*

* door de mogelijkheid om zonder uitnodiging mee te doen kan dit aandeel niet worden bepaald

De respons op de enquête is lager dan in 2019 (23%) en 2015 (28%). Deze dalende respons zien wij ook in andere enquêteonderzoeken en is niet uniek voor het Haarlemmermeerse Jeugdonderzoek. Ondanks de lagere respons, heeft dit onderzoek een groot aantal respondenten opgeleverd en geeft het de stemmen weer van maar liefst 3.788 jonge Haarlemmermeeders.

De verdeling naar leeftijd en woonplaats komt grotendeels overeen met de verdeling in de populatie. Evenals in voorgaande edities van het Haarlemmermeerse jeugdonderzoek vulden meer meisjes en vrouwen de enquête in dan jongens en mannen. Ook gaven 25 respondenten aan zich niet als jongen/meisje of man/vrouw te identificeren. Deze antwoordcategorie was in voorgaande jaren niet in de vragenlijst opgenomen.

Interviews

Met de resultaten van een enquête zijn trends en ontwikkelingen in de tijd te volgen en is een algemeen beeld van de jeugd te schetsen. Maar, levens zijn niet enkel in cijfers te vangen. Verdieping van de leefwereld vanuit verhalen en ervaringen vergen andere benaderingen en methoden. Voor twee onderwerpen kozen we daarom voor interviews. Zo konden we een dieper begrip van de thematiek verkrijgen en dichter komen bij het perspectief van de jongeren zelf.

Opgroeien met een beperking

Ondanks de inzet van verschillende onderzoeksmethoden en -vormen tijdens het Haarlemmermeers Jeugdonderzoek van 2019 bleek het niet voor alle jongeren mogelijk om deel te nemen. Voor sommigen was de digitale vragenlijst ongeschikt en de uitnodiging voor een gesprek (een-op-een of in een groep) een te grote barrière. Deze hinder werd ondervonden door jongeren met een beperking. In dat jeugdonderzoek werd daarom aangekondigd deze groep in een vervolgonderzoek specifiek te benaderen. Een directe en persoonlijke benadering was noodzakelijk om deze jongeren te bereiken. De opkomst van de coronapandemie maakte dit een tijdlang onmogelijk. Met alternatieve methoden, op afstand, zouden jongeren immers opnieuw dezelfde barrières tegenkomen. Het vervolgonderzoek werd daarom uitgesteld tot het weer veilig was om in een fysieke setting persoonlijke gesprekken te voeren.

In dit vervolgonderzoek staat de hulpvraag van jongeren met een beperking centraal. Om een scherper beeld te krijgen over de vraagstukken die deze jongeren bezighouden zijn recente publicaties en nieuwsberichten rond dit onderwerp geraadpleegd en wetenschappelijke literatuur verkend. Daaropvolgend zijn twee zorgprofessionals geïnterviewd die met Haarlemmermeerse jongeren werken. Via hen en andere collega's van Ons Tweede Thuis en Stichting De Linde hebben we jongeren geworven voor interviews. Dit leidde tot gesprekken met acht jongeren in een setting die zij zelf konden bepalen. Gesprekken vonden plaats bij jongeren thuis, op kantoor bij hulpverleners, het raadhuis en (toch één) online. Bij een aantal gesprekken was een begeleider van de jongere aanwezig. Dit was op inschatting van begeleider en in samenspraak met de respondent.

Hulpverleners en begeleiders werken met specifieke doelgroepen, door via verschillende type begeleiders te werven, is variatie gecreëerd binnen de groep respondenten, met onderling grote verschillen. In de werving is vervolgens niet meer gestuurd op variatie tussen respondenten. De gesprekken waren open, ongestructureerde interviews. Jongeren waren vrij om zelf vraagstukken en onderwerpen aan te snijden die betrekking hadden op, of raakvlakken vertoonden met hun dromen en zorgen over de toekomst. De gesprekken namen een uur tot twee uur in beslag.

In dit onderzoek definiëren we de hulpvraag als een ondersteuningsbehoefte die voortkomt uit een fysieke, verstandelijke of geestelijke beperking, of uit een ontwikkelingsstoornis. Het precies vaststellen van zo'n beperking of stoornis is een complex proces dat vaak tijd vergt en professionele kennis vereist. De respondenten uit dit onderzoek hebben een formele indicatie en ontvangen professionele ondersteuning van partner organisaties Ons Tweede Thuis en Stichting De Linde. Uit de literatuur, maar ook uit de persoonlijke verhalen weten we dat die erkenning soms een proces is van jaren, daarom niet vanzelfsprekend, en zelfs na indicatie ter discussie gesteld kan worden. De omvang van deze groep is daarom lastig vast te stellen en af te bakenen. Het aantal inwoners dat ondersteuning ontvangt via de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong) geeft een indicatie, 1.310 in september 2021*, maar beslaat niet de hele groep. Niet alle respondenten uit het onderzoek ontvangen bijvoorbeeld een Wajong-uitkering.

Thuiswonende jongvolwassenen

De woningmarkt is een van de grote maatschappelijk problemen van deze tijd. Uit de Jeugdenquête blijkt dat jongeren zich hier zorgen over maken, dat zij vaker bij hun ouders wonen, en problemen ondervinden in de zoektocht naar een eigen woonplek. In andere statistieken is zichtbaar dat Haarlemmermeerse jongvolwassenen op steeds latere leeftijd uit huis gaan, en bovendien vaker op hogere leeftijd thuis wonen dan het Nederlandse beeld laat zien. In dit verdiepende onderzoek wordt een stem gegeven aan deze thuiswonende jongvolwassenen.

Respondenten zijn via het (informele) netwerk van de onderzoekers, sociale partners van de gemeente en via de sneeuwbalmethode geworven. Wij hebben specifiek gezocht naar jongvolwassen tussen de 20 en 26 jaar oud, die bij hun ouder(s) wonen, op verschillende plekken in de gemeente. Het maakte niet uit of zij op zoek waren naar een woning of niet. De interviews gingen over hun huidige woonsituatie, wensen en ervaringen op de woningmarkt, hun leefwereld en toekomstbeelden. Er was veel ruimte voor eigen inbreng; de specifieke vragen noch de volgorde van onderwerpen stonden vast.

Wij hebben met 12 thuiswonende jongvolwassenen gesproken. In een aantal interviews is – op voorstel van de respondenten – met broers en/of zussen tegelijkertijd gesproken. De interviews vonden thuis plaats, op het werk en in twee gevallen op een locatie van de gemeente. Om de anonimiteit van de respondenten te waarborgen kozen we ervoor om alleen van jongvolwassenen woonachting in Nieuw-Vennep en Hoofddorp de woonplaats expliciet te noemen. Daarnaast wordt de leeftijd en soms de geslachtsaanduiding genoemd.

Jongvolwassenen leverden ook beeldmateriaal aan over hun ervaring rond wonen. Een aantal van deze afbeeldingen zijn opgenomen in dit onderzoeksrapport.

* | CBS, december 2022

Colofon

Inhoud, tekst en vormgeving

Team Onderzoek

Fotografie en afbeeldingen

Danny (cover)

Funda (139)

Geïnterviewde (virtuele wereld) (135)

Instagram (caropeony) (137)

Lumen Photo (118)

Niké Dolman (13, 16, 18, 122)

Woningnet (131)

Wij willen alle respondenten hartelijk danken dat zij hun belevingen, ervaringen en kennis met ons hebben gedeeld.

Kijk voor andere publicaties, onderzoeksresultaten en voor meer statische gegevens op de [website van Team Onderzoek](#).

Wij hebben ons uiterste best gedaan de rechthebbenden te achterhalen. Eenieder die meent dat zijn materiaal zonder voorafgaande toestemming is gebruikt, vragen wij vriendelijk om contact met ons op te nemen.

Dit werk is auteursrechtelijk beschermd

Copyright © 2025 Gemeente Haarlemmermeer

Het is niet toegestaan (gedeelten van) deze uitgave te verveelvoudigen en/of openbaar te maken door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van Team Onderzoek van de gemeente Haarlemmermeer. Overname van gedeelten van de inhoud, mits met bronvermelding, is wel toegestaan.

